KÖNYVTÁRI FIGYELŐ

KÜLFÖLDI SZEMLE

TARTALOM

LIPOVSKÝ, J.: A csehszlovák könyvtárak egységes rendszerének szerepe és feladatai .... 1 - 10.
KONDAKOV, I.: Szinvonalasabb módszertani segítséget a könyvtárosnak ..... 11 - 17.
PHELPS, R.- HERLIN, J.: A tudományos folyóirat helyettesítésére javasolt megoldások ..... 18 - 36.
LEYH, G.: Az IFLA működése az utóbbi években ..... 30 - 42.
A Német Demokratikus Köztársaság tudományos könyvtárügyének hétéves távlati terve ..... 43 - 52.
GASZTFER, M.P.: A bibliográfia az ipari termelés szolgálatában ..... 53 - 63.
A műszaki tudományos tájékoztatás és propaganda főbb központi szervei a Szovjetunióban .... 64.
KREMENECKAJA, A.V.: A műszaki könyvtárak bibliográfiai munkájának tervezése és összehangolása ..... 65 - 71.
KACSINSZKIJ, A.I.: A Szovjetunió Állami Nyilvános Tudományos Műszaki Könyvtárának bibliográfiai munkája ..... 72 - 74.
A történettudomány bibliográfiai problémái
SHERA, J.H.: A történész és a dokumentáció ..... 75 - 77.
JORDAN, Ph. D.: A történész és a bibliográfiai eljárások mai problémái ..... 78 - 82.
SHERA, J.H.: Uj eszközök a történeti kutatás terheinek könnyítésére ..... 83 - 89.
Jóváhagyták a szovjet könyvtári osztályozás fő osztályait ..... 91 - 95.
BROCKMANN, K.: A Német Demokratikus Köztársaság tudományos könyvtárügyének legközelebbi feladatai ..... 95 - 100.
Programtervezet a Német Demokratikus Köztársaság közművelődési könyvtárügyének a hétéves terv keretében való fejlesztésére ..... 107- 113.
SUNKOV, V.I.: A szovjet bibliográfia feladatai a hétéves terv időszakában ..... 114- 121.
FRADKINA, Z.: A könyvtárak 1959-1965-re szóló összevont bibliográfiai tervének előkészítése. 122.
HIREK
KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI FORDITÁSOK JEGYZÉKE

KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI ÉS MÓDSZERTANI KÖZPONT

BUDAPEST

6. ÉVFOLYAM 4 — 6. SZÁM

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

KÖNYVTÁRI FIGYELŐ

KÜLFÖLDI SZEMLE

KIADJA

AZ ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR
KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI ÉS MÓDSZERTANI KÖZPONT

6.évf. 1960 4-6.sz.

Lipovsky, J.

A CSEHSZLOVÁK KÖNYVTÁRAK EGYSÉGES RENDSZERÉNEK SZEREPE ÉS FELADATAI AZ ORSZÁG SZOCIALISTA ÉPITÉSÉNEK BEFEJEZŐ IDŐSZAKÁBAN

Csehszlovákia Kommunista Pártjának dicső XI. Kongresszusa rendkivül nagy figyelmet forditott a müvelődési forradalom kérdéseire, lévén a kulturális forradalom a szocializmus épitésének befejezésére irányuló harc elengedhetetlen része. A Kongresszus főleg az ideológiai munka jelentős feladatát emelte ki, mely aktiv hatást gyakorol a szocialista forradalom sikeres befejezésére az ideológia és kultura területén. Csehszlovákia Kommunista Pártja XI. Kongresszusának alapelveit a Szocialista Kultura Kongresszusa dolgozta ki, amely a mult év derekán ülésezett Prágában. A népmüvelés egész területére nézve - beleértve a könyvtárakat is - fontos irányelveket tartalmaz a Párt Központi Bizottságának "A népmüvelési munka eszmei hatékonyságának további fejlesztéséről és elmélyitéséről" cimü, mult év áprilisában hozott határozata. Végül, népmüvelésünk és könyvtárügyünk eredményes fejlődéséhez jó politikai és szervezeti bázist ad az a három kulturális törvény (népmüvelési törvény, a könyvtárak egységes rendszeréről szóló törvény,* a muzeumokról és galériákról szóló törvény), amelyeket 1959. julius 9-én fogadott el a Nemzetgyülés. Ezek közül számunkra a legfontosabb a könyvtárak egységes rendszeréről szóló jogszabály.

A KÖNYVTÁRAK RENDELTETÉSE ÉS FELADATAI

Az irodalom nemzeti kulturánk egyik tartópillére. A könyv a népi demokratikus Csehszlovákiában a köz- és magánélet fontos részét képezi. A szocialista és a kommunista társadalom épitését nem is tudnánk elképzelni a könyvekben foglalt tudás és ismeretek hatalmas kincsestára nélkül. A forradalom munkásai LENIN óta nagyon jól tudják, hogy az emberi tudat formálása szempontjából milyen nagy jelentősége van a haladó könyveknek. 1958-ban Csehszlovákiában több mint 5000 könyv jelent meg, kb. 50 millió példányban. Könyvpiacunkon mintegy 17 000 eredeti, illetve forditásban megjelent cseh és szlovák nyelvü könyv van forgalomban. Egy lakosra évente 3-4 könyv jut, kb. 33-35 Kcs értékben. 1965-ig egy lakosra átlagosan 5-6 könyv fog jutni.

* Magyarul megjelent: Könyvtári Figyelő. 5.évf. 1959. 9.sz. 28-32.p.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Az összehasonlitás kedvéért nézzük meg, mi a helyzet a Szovjetunióban és az USA-ban. A Szovjetunióban a helyzet ugyanaz, mint nálunk, mig az USA-ban egy lakosra évente átlagosan csupán egy könyv esik.

A KÖNYVTÁRHÁLÓZAT KIALAKULÁSA

Nem kevésbé jelentős helyet foglalnak el országunkban a könyvtárak. Ma Csehszlovákiában mintegy 56 000 könyvtár van, több mint 40 millió kötet könyvvel. 1958-ban csupán a közmüvelődési könyvtárak több mint 34 millió kölcsönzést bonyolitottak le. A haladószellemü könyvtári dolgozók már 1945 májusa óta arra törekedtek, hogy a különböző tipusu könyvtárak hálózatának megszervezésénél teljes mértékben felhasználják a szovjet tapasztalatokat, hogy igy a könyvtárak teljes gazdagsága a lakosság legszélesebb rétegei számára hozzáférhetővé váljék, s véget vessenek a könyvtárügy általános szervezetlenségének és az egyes könyvtárak kölcsönös elszigetelődésének, hogy a müvelődési politika egységesen valósuljon meg valamennyi könyvtárban. Mig a tőkés köztársaság időszakát az jellemezte, hogy a két alapvető könyvtári tipus - nevezetesen a tudományos és a közmüvelődési könyvtárak - között mélységes szakadék tátongott, s a csehszlovák könyvtárügy erős hanyatlásnak indult, a tőkésektől és a náci megszállóktól megszabaditott hazában már a szabad élet első sugaraival megszületik és állandóan erősödik a csehszlovák könyvtárügy egységének, és valamennyi könyvtártipus egészséges kölcsönös együttmüködésének gondolata. Az egység programja, melyet első izben a Csehszlovák Könyvtárosok I. Kongresszusán 1948 májusában fogalmazott meg a Csehszlovák Könyvtárosok Szövetségének néhány haladó szellemü könyvtári dolgozója, a későbbi években mind több és több követőre és lelkes pártfogóra talált. A Csehszlovák Könyvtárosok II. Országos Kongresszusa, amely 1958 októberében tartotta üléseit Pozsonyban, már meggyőzően és örömmel manifesztálta az egység gondolatát. A szocialista épités befejező időszakának hatalmas feladatai megkövetelik, hogy minél célszerübben és minél gazdaságosabban használjuk fel könyvtáraink összes anyagi eszközeit és erőit, és a lehető legszorosabb együttmüködést és erőfeszitést fejtsük ki a közös célok megvalósitásának érdekében. A könyvtárak egységes rendszeréről szóló törvény nemcsak hogy jogilag szabályozta az egység alapelveit, amelyeket a haladó szellemü könyvtárosok az 1948-tól 1959-ig eltelt évtized alatt fokozatosan meghonositottak, hanem a népmüvelési törvénnyel együtt uj távlatokat nyit és megteremti az alapvető feltételeket azoknak az uj nagy feladatoknak a végrehajtásához, amelyek a szocialista épités befejező időszakában könyvtárainkra várnak. Most forditsuk figyelmünket a csehszlovák könyvtárak jelenlegi célkitüzéseire és feladataira és foglalkozzunk a csehszlovák könyvtárak egységes rendszerének egynémely alapvető problémájával.

A KÖNYVTÁR SZEREPE A SZOCIALISTA NEVELÉSBEN

Már a Csehszlovák Könyvtárosok I. Országos Kongresszusa elhatározta, hogy a szovjet könyvtárosok példájára a csehszlovák könyvtárosok is ugy épitik ki könyvtáraikat, hogy azok a tömegek szocialista szellemben való nevelésének igazi gyujtópontjává váljanak. A Kongresszus határozata szószerint ezt mondja: "Kijelentjük, hogy a könyvtárakat a legrövidebb időn belül a legszélesebb néptömegek politikai nevelését végző intézményekké épitjük ki." A népi demokratikus állam könyvtára többé nem "politikamentes" intézmény, hanem a kulturpolitikai munka harci eszköze. Az apolitikusság megnyilvánulásait fel kell számolnunk, bárhol és bármilyen formában jelentkezzenek is. A könyvtár minden munkájában a politikai-nevelési célokat kell szem előtt

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

tartani. A könyvtárak alapvető feladata, hogy a marxista-leninista irodalom segitségével terjesszék a tudományos világnézetet, emeljék a nép politikai öntudatát, frissen reagáljanak az időszerü bel- és külpolitikai eseményekre, széles körben propagálják a párt és a kormány határozatait. Az emberek gondolkodásában még fellelhető polgári csökevények, főleg pedig a vallási előitéletek elleni harcban jelentős feladatot játszik a természettudományos irodalom eredményes népszerüsitése. A lakosságnak a világür, az atomenergia, az elektronikus számitógépek és a kibernetika kérdései iránt megnyilvánuló fokozott érdeklődését ki kell használni. A könyvtárak munkájának fő célja a politikai és nevelő hatás kifejtése kell legyen. Egy sor könyvtár azonban nem tesz ennek eleget kielégitő módon. Egyes könyvtárakban a liberalizmus és az idegen, ellenséges ideológiákkal való megalkuvás szelleme uralkodik, s szemet hunynak saját munkájuk hiányosságai felett. A pártosság és a harcosság - a politikai tevékenység sikerének alapvető előfeltétele - egyelőre még távolról sem tipikus jellemzője a könyvtárak munkájának.

AZ IPAR ÉS A MEZŐGAZDASÁG TÁMOGATÁSA

A szocialista épités befejező időszakában jelentős szerepe van a tudomány és a technika fejlesztésének. A Szovjetunió mellett mi is részt szeretnénk venni és részt veszünk abban a nagy történelmi feladatban, hogy mind gazdasági, mind müszaki téren utolérjük és megelőzzük a tőkés világot. A könyvtárak egyelőre nem tudnak lépést tartani a rohamosan fejlődő tudománnyal és technikával. A harmadik ötéves terv hatalmas feladatainak végrehajtása csak akkor válik lehetségessé, ha a termelőerők a legfejlettebb technika alapján hatalmas fejlődésen mennek át. A jelenleg végbemenő müszaki forradalom fő mozgató rugói: az automatizálás, a villamositás, a gépesitás és a kemizálás. Ezért a tudományos intézetekben és az ipar valamennyi ágában előtérbe nyomul a müszaki és gazdasági tájékoztatás nagyarányu fejlesztése. Emelni kell a müszaki tájékoztatások, irodalomkutatások és bibliográfiák számát, javitani kell minőségüket és biztositani kell a tájékoztatások jobb felhasználását. A legujabb müszaki ismeretek széleskörü propagandája nemcsak az üzemi szakkönyvtárak, hanem az egységes könyvtári rendszer valamennyi könyvtárának feladata. Széles körben ki kell fejleszteni a müszaki irodalommal való foglalkozást, hogy segitséget nyujthassunk a termelési és müszaki propagandának, a politechnikai nevelésnek és előmozditsuk az ötéves terv alapvető feladatainak végrehajtását. Nem kevésbé fontos feladat vár a közmüvelődési könyvtárakra, az egységes mezőgazdasági termelőszövetkezetek könyvtáraira és a mezőgazdasági szakkönyvtárakra a mezőgazdasági termelés fejlesztésének területén. Ezeknek a könyvtáraknak az a feladata, hogy az eddiginél lényegesen jobban foglalkozzanak a mezőgazdasági szakirodalommal. A könyvtárak nagymértékben hozzájárulhatnak a mezőgazdasági termelés emeléséhez, ha széles körben propagálják a jó termelési tapasztalatokat és a mezőgazdasági tudományok és a természettudomány legujabb eredményeit. A városokban és a falvakban lévő könyvtárak alapvető feladata, hogy segitséget nyujtsanak a lakosság általános és szakmai képzettségének emeléséhez, rendszeresen és tervszerüen gondoskodjanak továbbképzésükről és emeljék általános kulturális szinvonalukat.

A SZÉPIRODALOM JELENTŐSÉGE

Csehszlovákia Kommunista Pártja Központi Bizottságának "A népmüvelési munka eszmei hatékonyságának további fejlesztéséről és elmélyitéséről" cimü határozata a "müvészetek segitségével való nevelésről" beszél, s a müvészetet a népmüvelés egyik legfontosabb területének tartja; ebből a munkából a könyvtáraknak jelentős részt kell

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

vállalniok. Éppen ezért nem szabad lebecsülnünk a szépirodalmat. A könyv a müvészetek segitségével való nevelés és müvelés egyik leghatékonyabb eszköze. A szépirodalommal való foglalkozásnál továbbra is a klasszikusokra és a haladó szellemü irók müveire kell épitenünk, de az eddigieknél sokkal intenzivebben kell foglalkoznunk - különösen a közmüvelődési és a szakszervezeti könyvtárakban - a modern szerzőknek azokkal az uj, eszmeileg és müvészeti szempontból értékes alkotásaival, melyek mostani életünk, a szocializmus épitésének befejező időszakában jelentkező égető problémákat ábrázolják. Külön figyelmet érdemel a forditásban közreadott szovjet szépirodalom. Elengedhetetlenül szükség van az egyéni munka megjavitására, de arra is, hogy továbbra is szélesitsük és javitsuk a szépirodalommal való foglalkozás kollektiv formáit.

A szocializmus épitésének befejező szakában jelentős feladatok várnak az ifjuságra. Az ifjuság neveléséhez igen fontos segitséget nyujtanak a könyvtárak. Erre a kérdésre rendkivül nagy figyelmet kell forditanunk. Az iskolai könyvtáraknak, illetve közmüvelődési könyvtáraknak az eddigieknél sokkal hatékonyabb segitséget kell nyujtaniok a gyermekek és az ifjuság iskolai és iskolán kivüli neveléséhez.

EGYENETLEN FEJLŐDÉS

A csehszlovák könyvtárügy fejlődése a népi demokratikus államban kétségkivül imponáló. Ha külön vizsgáljuk a cseh országrészeket és külön Szlovákiát, lenyügöz bennünket az alapvető könyvtári tevékenységek abszolut számokban mutatkozó nagymérvü fejlődése. De már rosszabbul áll a helyzet, ha összehasonlitjuk a cseh, illetve szlovák könyvtárak fejlődésének ütemét. Itt mindjárt megállapitható, hogy a szlovákiai közmüvelődési könyvtárak hálózatának fejlődése lényegesen elmarad a csehországi könyvtári hálózat mögött. A többi könyvtári hálózat részletesebb vizsgálata és összehasonlitása alapján talán még további aránytalanságok derülnének ki mind az abszolut számokban, mind a fejlődés ütemében. Ezért elengedhetetlenül szükség van arra, hogy alapos vizsgálattal felderitsük a lemaradás okait és a helyzet gyökeres megjavitását célzó intézkedéseket foganatositsunk. Hasonló eltéréseket találunk az egyes megyék, járások és községek adatainak összehasonlitásánál is. A közigazgatási területek ujjárendezése, nagy gazdasági területek alakitása és uj, nagyobb járások képzése kétségkivül hozzá fog járulni a helyi eltérések kiegyenlitéséhez.

Egyes községek és járások könyvtári hálózatának fejlesztésénél ösztönösséget és a tervszerütlenséget tapasztalhatunk. Mig egyes kis községekben, üzemekben és negyedekben, illetve egyes városi háztömbökben aránylag gazdag állománnyal rendelkező könyvtárak müködnek, - néhol aránylag igen nagy személyzettel - vannak olyan uj települések és távolabb fekvő munkahelyek, ahol egyáltalán nincs könyvtár. Minamarabb rendet kell teremtenünk e téren; biztositanunk kell a különböző tipusu könyvtárak hálózatainak és szolgáltatásainak tervszerü és összehangolt fejlesztését. Ez kulcs-kérdés. E feladat sikeres végrehajtásától függ, hogy milyen mértékben tudjuk emelni a könyvtárak által a nagy nyilvánosságnak nyujtott szolgáltatások szinvonalát.

KÖNYVTÁR-STATISZTIKA

Ahhoz, hogy eredményesen megtervezhessük, irányithassuk, koordinálhassuk és ellenőrizhessük a könyvtárak egységes rendszerének felépitését és müködését, megbizható nyilvántartásokat kell vezetnünk a csehszlovák könyvtárügy helyzetéről. Nadezsda KRUPSZKAJA, a könyvtári munkáról szóló cikkgyüjteményében, LENIN-re emlékezve, ezt mondta: "1917-ben, a hatalom átvétele után LENIN a Központi Végrehajtó Bizottság első ülésén azt a gon-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

dolatot hangsulyozta és fejtegette, hogy"a szocializmus elsősorban nyilvántartás". Nyilvántartás nélkül nincs igazi, hatékony ellenőrzés. LENIN számos cikkében és beszédében továbbfejlesztette ezt a nézetet. Bármely munkaterületet vegyünk is, legyen az gazdasági, vagy kulturális terület, mindenekelőtt azt kell lerögzitenünk, hogy mi az, amivel rendelkezünk ezen a területen. Tudjuk, hogy a Szovjetunióban pontos nyilvántartást vezetnek a különböző könyvtártipusok helyzetéről és munkájáról. Nekünk csak a közmüvelődési könyvtárak hálózatáról van megbizható nyilvántartásunk. Ezért rendkivül nagy jelentősége van az uj könyvtárügyi törvény azon rendelkezésének, amely kötelezően előirja, hogy az egységes rendszer valamennyi könyvtárát a járási nemzeti bizottságoknál nyilvántartásba kell venni. A következő évben az a nagy feladat áll előttünk, hogy előkészitsük és végrehajtsuk a könyvtárak összeirását és elkészitsük az egységes könyvtári hálózat valamennyi könyvtárának alapvető statisztikai felmérését. E feladat eredményes végrehajtása alapvető előfeltétele annak,hogy a harmadik ötéves terv keretében kidolgozzuk a könyvtárak felépitésének és müködésének reális tervét.

A KÖNYVTÁRAK TERVSZERŰ FEJLESZTÉSE

Az Oktatás- és Müvelődésügyi Minisztériumnak, illetve az Oktatás- és Müvelődésügyi Megbizotti Hivatalnak - az érdekelt tárcákkal és intézményekkel karöltve - országos könyvtárfejlesztési tervet kellene kidolgozniok a harmadik ötéves terv keretében. Ki kell dolgozni a megyékben, járásokban és községekben létesitendő különböző tipusu könyvtári hálózatok létesitésének elveit. A csehszlovák könyvtárügy területén is maradéktalanul érvényre kell juttatni a gazdasági szempontokat. Célszerü takarékossággal magasabb teljesitményeket kell elérni. E téren elsősorban az azonos, illetve rokon-jellegü, de ugyanazon községekben, üzemben, illetve hatóságnál lévő kis könyvtárak szervezeti összevonásának gondolata vetődik fel. Nem kevésbé fontos kérdés a következetes szakositás, különösen a nagy tudományos könyvtárak területén. Ez az elv semmiféleképpen sincs ellentétben azzal a követelménnyel, hogy a gazdaságilag összefüggő területek központi fekvésü városaiban nagy, egyetemes jellegü tudományos könyvtárakat létesitsenek (figyelembe véve az adott terület speciális gazdasági szükségleteivel járó elkerülhetetlen szakositást). A csehszlovák könyvtárak fejlesztési tervének előkészitésénél és végrehajtásánál döntő szerep vár a nemzeti bizottságokra. A nemzeti bizottságok - saját körzetük politikai, gazdasági és kulturális szükségletei alapján - az illetékes hatóságokkal, szervezetekkel és intézményekkel együtt meghatározzák az egységes rendszerbe tartozó könyvtárak tervszerü fejlesztésének elveit, kiértékelik a könyvtárak fejlődését, figyelemmel kisérik és ellenőrzik a hálózat könyvtárainak tevékenységét (kivéve a központilag irányitott könyvtárakat) és kedvező feltételeket teremtenek a könyvtárak fejlődése és egységes kulturális és nevelő hatása számára. Igy határozza meg a nemzeti bizottságok feladatait az uj könyvtárügyi törvény. A jövőben a könyvtárak fejlesztésével és müködésével kapcsolatos konkrét problémák megoldása elsősorban a járási és a községi nemzeti bizottságok feladata lesz.

A AZ ÁLLOMÁNY JELENLEGI MEGOSZLÁSA

A könyvtári hálózatfejlesztési terv helyes elkészitése után figyelmünket a könyvállomány tervszerü gyarapitására kell fordítanunk. Ha közelebbről szemügyre vesszük a csehszlovák könyvtárak állományának fejlődését, sok átfedést, felesleges duplicitást és multiplicitást, ösztönösséget és tervszerütlenséget tapasztalunk. Igen nagyarányu, felesleges és nem gazdaságos, sőt mondhatni káros átfedés tapasztalható a nagyvárosok különbö-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

ző tipusu tudományos könyvtárainak állományában, beleértve a főiskolai könyvtárakat is. Nemcsak a multban volt rá eset, hanem a jelenben is előfordul, hogy a könyvtárak pénzt és munkaerőt pazarolnak olyan anyag vásárlására és feldolgozására, mely végül is használatlanul a polcokon hever. A prágai könyvtárak raktárait pl. olyan nagymennyiségü fölös anyag foglalja le, hogy az elkövetkezendő években nem lesz hely a kurrens könyvanyag elhelyezésére. Nem kellene félnünk a gyökeres beavatkozástól, s nagyszabásu akciót kellene inditanunk a könyvállomány duplum- és többes példányainak kiiktatására. A könyvtárakban raktári hely szabadulna igy fel és a leválasztott anyagot olyan könyvtárakban lehetne hasznositani, ahol arra szükség van.

ÁLLOMÁNYGYARAPITÁS

El kellene határolni és a jövőben szigoruan megtartani a tudományos könyvtárak gyüjtőkörét és az állománygyarapitásnál a gazdaságosság elvét a legmesszebbmenően kell érvényesiteni. A könyvvásárlásnál csakis a könyvtár használóinak tényleges szükségleteit, a tématerveket és a gondosan vezetett kivánságlistákat szabad tekintetbe venni.

Nem kevésbé fontos probléma a tudományos könyvtárak hatalmas feldolgozatlan állománya, mely már hosszu idő óta terheli kihasználatlanul a raktárakat, holott ezt az anyagot célszerüen fel lehetne használni azoknak a könyvtáraknak a gyarapitására, amelyek a jövőben kialakitandó gazdasági terület egységek középpontjában fekszenek. Módositani kell a kötelespéldány szolgáltatást is, figyelembe véve az országos szükségleteket és az egyes gazdasági területek szükségleteit egyaránt. A tervszerü gyarapitás elősegitése érdekében az egységes rendszer könyvtárait előnyben kell részesiteni a könyvek, folyóiratok és egyéb anyag beszerzésénél. El kell rendelni, hogy a könyvkereskedések bizonyos ideig megfelelő számu példányt tartsanak fenn az ujonnan megjelent könyvekből az egységes rendszer azon könyvtárai számára, amelyek a könyvesbolt ellátási körzetébe tartoznak és a tartalékolást külön is kérik. Célszerü lenne, ha a területek központjai szakositott könyvkereskedéseket nyitnának a tudományos, illetve szakmai irodalom forgalombahozatalára, s ezek a boltok előnyben részesitenék a könyvtárakat. Ugyanilyen előnyöket kell biztositani az antikvár-boltokban történő vásárlásnál is.

Nagyon fontos kérdés a külföldi könyvanyag behozatala és a kiadványcsere, különösen a tőkés ország viszonylatában. Biztositani kell a megrendelt anyag központi nyilvántartását és hatásosan ellenőrizni kell a válogatás célszerüségét. Lényegesen ki kell szélesiteni a nemzetközi kiadványcserét, meg kell szervezni a behozott, illetve cserébe kapott kiadványok nyilvántartását az egységes hálózat valamennyi könyvtárában; nyomtatott jegyzéket kell közreadni az uj külföldi beszerzésekről. Le kell rakni a tudományos könyvtárak külföldi anyagáról készülő központi könyvkatalógus alapjait, hogy legalább a beérkezett legfrissebb külföldi irodalomról áttekintésünk legyen.

KÖNYVTÁRKÖZI KÖLCSÖNZÉS

Az uj könyvtárügyi törvény előkészitése teljes mértékben az olvasók szükségleteinek szempontjából történt. Annak az alapelvnek eredményes megvalósitása érdekében, hogy az olvasó az állam bármely könyvtárából bármikor megkaphassa a szükséges könyvet, széles körben ki kell fejleszteni a könyvtárközi kölcsönzést, melyben - az uj könyvtárügyi törvény rendelkezései szerint - részt kell venni az egységes rendszer valamennyi könyvtárának. Az előkészületben lévő szabályok majd megszabják e szolgálat alapvető módozatait, azt azonban már most is elmondhatjuk, hogy elengedhetetlenül szükség van a

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

könyvtárközi kölcsönzés további lényeges kiszélesitésére.

TÁJÉKOZTATÓ SZOLGÁLAT

A nagy tudományos könyvtárak széles körben fejlesztik a közművelődési olvasók érdekeit szolgáló bibliográfiai tájékoztató szolgálatot. Nem véletlen, hogy az uj könyvtárügyi törvény azt a fontos feladatot tüzi valamennyi könyvtár elé, hogy céltudatosan terjesszék a könyveket és fejtsenek ki tömegpropagandát. Mig a kapitalizmusban a könyvtárosok passziv, közömbös, s állitólag "apolitikus" magatartást tanusitottak a könyvvel és az olvasóval szemben, a szocializmus egészen másképpen fogalmazza meg az olvasóhoz való viszonyt. A jövőben nemcsak a közművelődési könyvtáraknak kell foglalkozniok a könyvek tömeges propagálásával, hanem az egységes rendszer valamennyi könyvtárának. A könyvek sorsával szemben tanusitott passziv és közömbös magatartásról át kell térni a jó könyveknek a lakosság legszélesebb rétegeiben való tömeges propagálására. Ebből a szempontból kell tehát minden könyvtárnak és minden könyvtárosnak megvizsgálnia eddigi munkáját. El kell gondolkoznunk azon, hogy miért nem veszi minden lakos igénybe könyvtáraink szolgálatait, s hogyan lehet az, hogy gyakran még az üzem vezető dolgozói sem olvasói az üzemi könyvtárnak? Miért olvasnak olyan keveset, illetve miért nem olvasnak egyáltalán a kórházak, szanatóriumok és üdülők beutalt lakói? Mivel magyarázható az, hogy az iskolai könyvtárak nemigen vonzzák sem a tanulókat, sem a pedagógusokat? Miért van az, hogy a főiskolai könyvtárak gazdag könyvállományát csak igen csekély mértékben veszik igénybe? Miért panaszkodnak a tudományos kutatók és egyetemi hallgatók arra, hogy az állami tudományos könyvtárak szolgálata nem eléggé rugalmas?

Ma az egységes könyvtári rendszerhez tartozó könyvtárak előtt nemcsak az a nagy feladat áll, hogy minden családból legalább egy olvasót szerezzenek a könyvtár számára, hanem az a másik, nem kevésbé fontos feladat, hogy lényegesen kiszélesitsék és megjavitsák az olvasóval való egyéni foglalkozást. A cél ugyanis nemcsak a mennyiségi szolgáltatás, hanem minőségi is.

A KÖNYVTÁRAK ANYAGI ELLÁTOTTSÁGA

A könyvtárak egységes rendszeréről szóló törvény felhivja az illetékes tényezők figyelmét egy további, a csehszlovák könyvtárak fejlesztése szempontjából igen fontos kérdésre, nevezetesen a könyvtárak anyagi ellátásának problémájára. Köztudomásu, hogy könyvtáraink anyagi és müszaki bázisa sok tekintetben nem kielégitő és nem felel meg a mai müszaki követelményeknek és lehetőségeknek. Jóllehet a könyvvásárlásra forditható összeg az egységes könyvtári hálózat könyvtáraiban évről-évre növekszik - és ma már sokkal magasabb, mint a tőkés köztársaság idején - egyes hálózatokban (a közművelődési könyvtáraknál, iskolai könyvtáraknál, stb.) még mindig nem fedezi a tényleges szükségleteket. Egyes hálózatoknak viszont több pénzük van könyvvásárlására, mint amennyit célszerüen fel tudnának használni, s igy fordulnak elő a felesleges pazarlások (pl. a főiskolai könyvtárak hálózatánál). Magától értetődik, hogy a hitelek ésszerü, meggondolt átirányitása javára válnék mind az egyik, mind a másik félnek. Természetesen nem általánosithatunk és azt is meg kell mondanunk, hogy egyes megyék elegendő könyvbeszerzési hitelt folyósitanak a közművelődési és az iskolai könyvtárak állományának gyarapitására, de arra is rá kell mutatnunk, hogy egyes főiskolai könyvtárak nem duskálnak a hitelekben.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

E L H E L Y E Z É S,
K Ö N Y V T Á R É P I T É S

Nem hiába beszél az uj törvény arról, hogy a könyvtárakat olyan épületekben (helyiségekben) kell elhelyezni, amelyek arányban vannak a könyvállomány nagyságával, a könyvtárak feladataival és jelentőségével; a törvény a könyvtárak áthelyezéséhez a felügyeleti szerv hozzájárulását irja elő. Jóllehet az utóbbi években sok - főleg közmüvelődési - könyvtárat helyeztek uj, jól felszerelt helyiségekbe, a könyvtárak zömének elhelyezése és felszerelése azonban még egyáltalán nem kielégitő. A könyvtárak helyiségeit nem egyszer más célokra használják, sőt előfordul, hogy a könyvtárakat lényegesen rosszabb épületekbe és helyiségekbe költöztetik. A törvény betüjének következetes érvényre juttatása jelentős javulást hozhat e téren. Komoly aggodalomra ad azonban okot az a tény, hogy a harmadik ötéves tervben egyelőre nem irányoztak elő uj épületeket a nagy könyvtárak részére és nem dolgoznak elég szorgalmasan és megfelelő előretartással azoknak az uj épületeknek a tervein sem, amelyekre belátható időn belül számitani kell (egyetlen kivétel talán a martini Matica slovenska épülete). E téren komoly elmaradás van nemcsak a Szovjetunióhoz, hanem a többi népi demokratikus országokhoz viszonyitva is. Egyes nagy városok nagykönyvtárai már most is katasztrofális raktárhiánnyal küzdenek (Prága, Pozsony, Brünn, Osztrava, Olmütz stb.), ami egyes könyvtárak állományában pótolhatatlan károkat okoz (lásd pl. Olmütz városát, ahol 200 000 könyv van alkalmatlan helyiségekben), és az elkövetkező években arra vezethet, hogy legnagyobb és legjelentősebb tudományos könyvtáraink normális üzembentartása megbénul. Egyes helyiségeknek, illetve épületeknek a könyvtárak számára való felszabaditása - amelyre majd a területi ujjárendezés után kerül sor -, gyors segélyt nyujthat ugyan, de nem lehet tartós megoldás. Nem vet ránk jó fényt, hogy Csehszlovákiában csupán egyetlen olyan épület van, amely kifejezetten nagykönyvtár céljaira épült (ez Prága főváros Városi Közmüvelődési Könyvtárának épülete). Fájdalmas az a tény, hogy az uj,nagy településeknél rendszerint teljesen megfeledkeznek a könyvtárak épitéséről!

B E R E N D E Z É S

Könyvtáraink berendezése és felszerelése nem felel meg az olvasók szükségleteinek és a könyvtári munka modern technikájával szemben támasztott követelményeknek. A könyvtári munka egyes müveleteinek gépesitése és automatizálása csigalassusággal halad. Nem kisérjük figyelemmel a külföld könyvtári technikájának fejlődését, nincs kielégitő áttekintésünk a modern könyvtári technikáról, nincs biztositva a hazai kutatómunka és a modern könyvtári technika fejlődése. Jóllehet nincs hiány az egyes kutatók és munkaközösségek javaslataiban és ötleteiben, eddig nem tudtuk kielégitően biztositani sem a berendezések szabványositását, sem a kis községi könyvtárak számára szóló szabványositott berendezés - vasállványok, kartotékok, stb. - tömeges gyártását.

A K Ö N Y V T Á R I M U N K A
G É P E S I T É S E

Nincs kielégitően megoldva a belföldi könyvujdonságok központi katalogizálásával kapcsolatos probléma sem. Ezért kissé merésznek tünik az a követelmény, hogy tökéletesitsük a bibliográfiai tájékoztató szolgálat, valamint a müszaki és gazdasági tájékoztatás gépesitését, lényegesen tökéletesitsük és szélesitsük ki a fotoszolgálatot, teremtsük meg az előfeltételeket a mikrofilmek, mikrokártyák, elektronikus forditógépek, stb. általános használatához. Márpedig, ha nem akarunk lemaradni a külföld fejlődése mögött, nemcsak ezeket a javaslatokat kell megvalósitanunk, hanem sok egyéb forradalmi intézkedést kell biztositanunk a könyvtári technika területén.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

A KÖNYVTÁROSOK POLITIKAI ÉS SZAKMAI KÉPZETTSÉGE

A könyvtárak egységes rendszeréről szóló törvény a könyvtárosok jelentős politikai nevelő hivatásáról beszélve megköveteli, hogy a könyvtáros rendelkezzék a szükséges politikai és szakmai képzettséggel; előírja az illetékes szerveknek, hogy biztositsák mind a főhivatásu, mind a társadalmi munkás könyvtárosok szakismereteinek állandó gyarapitását és elmélyitését. Könyvtáraink káderhelyzete nem kielégitő. A fő nehézségek: a szakképzettség hiánya, erős munkaerő-hullámzás, a főhivatásu könyvtárosok magas átlagos életkora és az ezzel összefüggő gyakori betegeskedések.

Bár nincsen pontos nyilvántartásunk az egységes rendszer könyvtáraiban foglalkoztatott hivatásos könyvtárosok szakképzettségéről, az eddigi tapasztalatok azt mutatják, hogy pl. a közmüvelődési könyvtárakban a dolgozók több mint 50 %-ának nincs meg a megkövetelt általános képzettsége-- vagyis középiskolai, illetve főiskolai végzettsége - és a könyvtárosok 80-90 %-a nem rendelkezik a szükséges szakképzettséggel (hacsak nem tekintjük szakképesitésnek azokat a néhány napos könyvtári szaktanfolyamokat, amelyeket a megyei nemzeti bizottságok szerveznek). A falusi könyvtárak társadalmi könyvtárosainak ezrei semmiféle szakképzettséget nem tudnak felmutatni. A tudományos könyvtárak dolgozóinak többsége rendelkezik ugyan középiskolai, illetve főiskolai végzettséggel, de megfelelő szakmai képzettsége csupán a dolgozók 50 %-ának van. Még rosszabb a helyzet a többi könyvhálózatokban.

Magától értetődik, hogy ha nem teszünk gyökeres intézkedéseket a helyzet megjavitására, a jelenlegi káderhelyzet komoly akadályokat fog jelenteni a harmadik ötéves terv fontos könyvtári feladatainak teljesitésében. Az elégtelen szakképzettségnek az egyik oka az, hogy a könyvtárak dolgozói anyagilag nem eléggé érdekeltek az egyéni szakképzettség emelésében. A most készülő és az állami tudományos könyvtárak, illetve a közmüvelődési könyvtárak dolgozóit érintő besorolási és szakképesitési rendelet erős ösztönzést fog adni az emlitett könyvtári dolgozóknak ahhoz, hogy emeljék szakképzettségüket.

A KÖNYVTÁROSKÉPZÉS REFORMJA

Felül kell vizsgálni a könyvtárosképzés eddigi rendszerét, a rövidlejáratu tanfolyamoktól kezdve a könyvtártudományi tanszéken folyó levelező oktatásig. Csehszlovákia Kommunista Pártja Központi Bizottsága 1959 áprilisában kelt azon határozatának alapelveit, mely az iskolának az élettel való szoros kapcsolatáról, továbbá a Csehszlovákiában folyó nevelés és oktatás további fejlesztéséről szól, érvényre kell juttatni a könyvtárosképző iskolák és könyvtárosképző tanfolyamok területén is.

Meg kell valósitani az iskola és az élet szoros kapcsolatát, lényegesen ki kell szélesiteni a szakmai gyakorlatokat minden oktatási formában, s az elméleti oktatást egybe kell kapcsolni a könyvtárakban folyó gyakorlati munkával. Valamennyi könyvtárosképzési formában érvényre kell juttatni a könyvtárosoknak a marxizmus-leninizmus alapján való következetes politikai nevelését, a szaktárgyakban is.

A KÖNYVTÁRAK ÁLLAMI ÉS TÁRSADALMI IRÁNYITÁSA

Ha a gyakorlatban érvényesiteni akarjuk a könyvtárak egységes kulturális és nevelő hatásának elvét, lényegesen meg kell javitani az illetékes központi hatóságok és intézmények irányitó tevékenységét; vonatkozik ez elsősorban az Oktatás- és Müvelődésügyi Minisztériumra, (az Oktatás- és Müvelődésügyi Megbizotti Hivatalra), valamint a nemzeti bizottságokra, amelyekre a könyvtárak egységes rendszeréről szóló törvény azt a feladatot bizta, hogy kisérjék figyelemmel és hangolják egybe a különböző tipusu

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

könyvtárak müködését. Ennek az uj és rendkivül fontos feladatnak sikeres teljesitése érdekében azokat az uj munkaformákat és munkamódszereket kell érvényre juttatni, melyek az önkéntes munkatársak széleskörü gárdájára épülnek. A nemzeti bizottságok és a minisztérium (megbizotti hivatal) fő segitőtársai: a nemzeti bizottságok könyvtárügyi bizottságai, a Központi Könyvtárügyi Tanács és a Szlovákiai Könyvtárügyi Tanács. Ezek a szervek - az uj könyvtárügyi törvény értelmében - a tanácsadók szerepét töltik be. A könyvtárak munkájának az olvasók soraiból kikerülő aktivistákra, a könyvtári tanácsokra és a könyvtárak tanácsadó testületeire kell támaszkodnia, hogy elmélyüljön a könyvtáraknak az élettel való kapcsolata. Egyes könyvtárak már korábban is rendeztek olvasó-gyüléseket, ahol beszámoltak az olvasóknak a könyvtár tevékenységéről és tájékoztatták őket a könyvtárak soronlévő feladatairól. Ezt - az olvasók és a könyvtárak szempontjából egyaránt hasznos - gyakorlatot valamennyi könyvtárra ki kell terjeszteni.

Ahhoz, hogy az uj könyvtárügyi törvény szellemében megvalósithassuk a csehszlovák könyvtárügy tényleges eszmei és szervezeti egységét, nemcsak a fenti politikai-szervezési intézkedéseket kell megtennünk, hanem valóra kell váltanunk a törvény elvi célkitüzéseit a könyvtárak mindennapi gyakorlatában, minden könyvtári munkahelyen. Minden előfeltételünk megvan ahhoz, hogy a világ második országaként a közeljövőben befejezzük a szocialista könyvtárügy felépitését.

Eredeti cim: Jednotná sústava československých knižnic, jej poslanie a úlohy v období dovŕšenia výstavby socializmu v našej vlasti.
Megjelent: Čitateľ. 9. roč. 1960. 1. no. 1-10. p.
OSzK ford. sz.: 2306

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Kondakov, I.

SZINVONALASABB MÓDSZERTANI SEGITSÉGET A KÖNYVTÁRAKNAK.

A SZOVJETUNIÓ KOMMUNISTA PÁRTJÁNAK KÖZPONTI BIZOTTSÁGA "Az ország könyvtárügyének helyzetéről és megjavitásának módjáról" szóló határozatában nagy és felelősségteljes feladatokat tüzött ki a könyvtárosok elé. Ez a határozat ismételten rámutat arra, hogy milyen óriási jelentőséget tulajdonit a párt és a kormány a könyvtárak munkájának, annak, hogy a könyv e l j u s s o n a legszélesebb néptömegek közé is.

A szovjet ember a könyv igazi barátja. A tudáshoz és az olvasáshoz való rendkivüli vonzalma népünk állandóan növekvő kulturáját bizonyitja. Könyvtárügyünk hatalmas fellendülése szovjet kulturánk virágzásának egyik legragyogóbb bizonyitéka. Jelenleg csupán a közmüvelődési könyvtárakban minden szovjet állampolgárra t ö b b m i n t h á r o m könyv esik, mig Angliában az összes nyilvános könyvtárakban csak egynél valamivel több, az Amerikai Egyesült Államokban pedig még egy könyvnél is kevesebb jut egy lakosra. Az Örmény Szovjet Szocialista Köztársaságban a könyvtárakban lévő könyvekből egy főre kb. annyi könyv jut, mint Törökországban száz főre.

Közmüvelődési könyvtáraink olvasótábora állandóan növekszik és ma már csak többmilliós számmal fejezhető ki. A szovjet emberek n e m c s a k k ö n y v é r t jönnek a könyvtárba, hanem t a n á c s é r t is: meg szeretnék tudni mit és hogyan olvassanak, tájékoztatást kérnek az uj irodalomról, érdekes cikkeket keresnek a folyóiratokban és ujságokban.

A párthatározat rámutatott arra, hogy a könyvtárak jelentős munkát végeznek, elősegitik a munkások, kolhozparasztok, az értelmiség általános müveltségének és politikai, kulturális, müszaki valamint tudományos szinvonalának növekedését. A könyvpropaganda terén azonban még komoly hiányosságok vannak.

A HATÁROZAT ÉRTELMÉBEN a Lenin Könyvtár megbizást kapott arra, hogy a Szovjetunió összes könyvtárait - a müszaki könyvtárak kivételével - m ó d s z e r t a n i l a g irányitsa. A könyvtár kollektivája e megbizás rendkivüli fontos-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

ságától áthatva alaposan és sokoldaluan megvizsgálta munkáját, s olyan széleskörü intézkedési t e r v e t dolgozott ki, amely biztositja a könyvtár tevékenységének megjavitását és a Központi Bizottság határozatának végrehajtását.

A Lenin Könyvtár legfőbb feladatának tekinti az ország könyvtárainak széleskörü, sokoldalu módszertani segitését. A minisztériumban és a kulturális szerveknél már kialakult a közmüvelődési könyvtáraknak nyujtandó módszertani segitség meghatározott módszere. A Lenin Könyvtár és a Szaltükov-Scsedrin Könyvtár bibliográfiák és módszertani utmutatók kiadásával, tapasztalatok közlésével, helyszini kiszállásokkal, szemináriumokkal és értekezletek összehivásával, az egyes könyvtárak kiadványainak ismertetésével és egyéb intézkedésekkel nyujt módszertani segitséget a megyei határterületi és köztársasági könyvtáraknak. Hasonló segitséget nyujtanak saját megyéjük és járásuk területén az OSzSzSzK és más szövetségi köztársaságok megyei és járási könyvtárai.

A KÖNYVTÁRAK TÁMOGATÁSÁNAK ezt a rendszerét most k i k e l l t e r j e s z t e n i más felügyeleti hatóságok könyvtáraira is. Munkánkat - figyelembe véve ezeknek a könyvtáraknak az igényeit - jelentős mértékben ki kell egészitenünk.

Ugyancsak fontos feladatunk, hogy segitsük a könyvtárakat á l l o m á n y u k jobb kialakitásában, katalógusaik kiépitésében, szinvonalasabb olvasószolgálat vitelében és munkájuk eszmei és elméleti szinvonalának emelésében.

Elsősorban olyan fontos könyvtári problémák megoldását tüzzük magunk elé, mint pl. az olvasók é r d e k l ő d é s i k ö r é n e k tanulmányozása, a falusi és városi könyvtári hálózat t e r v s z e r ü e l h e l y e z é s e, a különböző tipusu és különböző felügyeleti hatóságok alá tartozó könyvtárak á l l o m á n y á n a k g y a r a p i t á s a, a könyvek k ö z p o n t i o s z t á l y o z á s a és k a t a l o g i z á l á s a stb. Nagy figyelmet forditunk az ajánló-,a szak- és a helyismereti b i b l i o g r á f i á k kiadására. Fokozzuk a munkát a k ö n y v t á r t u d o m á n y és a bibliográfia fontosabb problémáinak tudományos feldolgozása terén is, mivel ezek a kérdések döntő jelentőségüek a szovjet könyvtárügy megjavitása szempontjából. Bevonjuk a munkába az összes felügyeleti hatóságok könyvtárainak, valamint a könyvtárosképző főiskolák tudományos és gyakorlati munkát végző dolgozóit.

FONTOSNAK TARTJUK a könyvtári hálózattal rendelkező felügyeleti hatóságok tevékenységének összehangolását. Ennek megvalósitására össz-szövetségi értekezleteket rendezünk, elkészitjük a módszertani és bibliográfiai munka ö s s z e s i t e t t t á v l a t i t e r v é t.

Könyvtárunk tevékenyen részt vesz azoknak az alapvető dokumentumoknak az összeállitásában, amelyek a különböző tárcák könyvtárainak egységes munkáját biztositják (rendeletek, utasitások, személyzeti állomány, normák stb.). A közeljövőben a könyvtári hálózattal rendelkező szervezetek és tárcák képviselőinek részvételével megvitatjuk az ország könyvtárainak nyujtandó módszertani segitség összehangolásának kérdését. Negyedévenként tanácskozásra hivjuk össze a különböző tárcák könyvtári módszertani központjainak vezetőit.

Az eddiginél több módszertani segitséget nyujtunk a könyvtárak h e l y i s m e r e t i munkájához. E munka elméletére, módszereire és megszervezésére vonatkozó kérdések megvitatására a közeljövőben tárcaközi értekezletet hivunk

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

össze a köztársasági, határvidéki és megyei könyvtárak, a helytörténeti muzeumok, a Szovjetunió Tudományos Akadémiája könyvtári hálózata és az egyetemi könyvtárak részvételével.

Könyvtárunk a Szovjetunió és az OSzSzSzK müvelődésügyi minisztériumaival együtt aktivan részt vesz az összes tárcák könyvtárosainak évenként tartott megyei és köztársaságközi értekezleteinek megszervezésében, ahol a könyvtárak nevelő munkájának elvi kérdéseiről tárgyalnak.

Rendszeresen küldünk brigádokat a szövetségi és autonom köztársaságokba, a határterületekre és megyékbe, hogy azok ott a h e l y s z i n e n nyujtsanak segitséget az egyes könyvtáraknak.

1960 első félévében össz-szövetségi tárcaközi értekezletet hivunk össze az a j á n l ó b i b l i o g r á f i a kérdésének megtárgyalására, ahova a központi szakkönyvtárakat is meghivjuk.

Könyvtárunk a nagy tudományos könyvtárakkal együtt most állitja össze a könyvtártudományi és bibliográfiai munka hétéves összesitett tervét.

A GYERMEKKÖNYVTÁRAKNAK NYUJTANDÓ SEGITSÉG tervezésénél szem előtt tartjuk az iskola és az élet közötti kapcsolatról szóló törvény követelményeit. Fontos feladatunk az i s k o l a i k ö n y v t á r a k n a k nyujtandó módszertani segitség fokozása. Ebből a célból szoros kapcsolatot létesitettünk az OSzSzSzK Oktatásügyi Minisztériumával. Tervbe vettük, hogy az OSzSzSzK Oktatásügyi Minisztériumával és a nagykönyvtárakkal együtt összeállitjuk a gyermekek és a gyermekek olvasását irányitók számára szóló bibliográfiai kiadványok összesitett távlati tervét, ugyszintén az iskolai könyvtárak módszertani irányitásának megerősitését célzó intézkedések tervét. A gyermekek és a gyermekekkel foglalkozó könyvtárosok, pedagógusok számára készülő bibliográfiák összeállitását az OSzSzSzK Pedagógiai Tudományok Akadémiájával és egyéb pedagógiai intézményekkel együtt végezzük.

Könyvtárunk a Szovjetunió Müvelődésügyi Minisztériumának Könyvtári Főfelügyelőségével, az Össz-szövetségi Könyvkamarával és a Szovjetunió Müvelődésügyi Minisztériumának Kiadói Főigazgatóságával együtt most készíti elő a könyvek k ö z p o n t i o s z t á l y o z á s á n a k és k a t a l o g i z á l á s á n a k tervezetét, amit a könyvtárosok már olyan régen várnak.

MÓDSZERTANI UTMUTATÓT adunk közre Komplektovanie rajonnüh i gorodszkih bibliotek (A járási és városi könyvtárak állománygyarapitása) cimen. A közeljövőben hagyják el a sajtót a közmüvelődési és a gyermek-, illetve az iskolai könyvtárak számára összeállitott o s z t á l y o z á s i t á b l á z a t o k. A következő 2-3 évben ehhez hasonló táblázatokat adunk ki a köztársasági, megyei és tudományos könyvtárak számára is.

A Szovjetunió Müvelődésügyi Minisztériumának Könyvtári Főfelügyelőségével és a központi szakkönyvtárakkal együtt javaslatokat dolgozunk ki a köztársasági, megyei, határterületi, az általános tudományos és szakkönyvtárak hazai kiadványokkal való állománygyarapitásának egybehangolására.

A szakkönyvtárakkal együtt utasitást készitünk a tudományos könyvtárak k ü l f ö l d i i r o d a l o m m a l való gyarapitásának, nemzetközi könyvcseréjének összehangolására.

Könyvtáraink állományának összetétele és felhasználása, valamint az olvasók

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

igényeinek rendszeres tanulmányozása alapján 1960 első felében javaslatot teszünk a kiadóvállalatoknak, hogy milyen könyveket irányozzanak elő jövő évi k i a d á s i t e r v e i k b e n.

ÉPÜLETEK és könyvtári berendezések tipusterveit dolgozzuk ki és tervbe vettük, hogy nomenklaturát készitünk a különböző jellegü közmüvelődési könyvtárak tipusberendezésére. Egy sor k ö n y v t á r é p i t k e z é s i és k ö n y v t á r b e r e n d e z é s i szakkönyv fog megjelenni nagy példányszámban.

A köztársasági, megyei és városi könyvtárakba rendszeresen küldünk módszertani leveleket és konzultációs anyagot az olvasókkal folytatandó munka legfontosabb kérdéseivel kapcsolatban.

A MARXIZMUS-LENINIZMUS elméletének, különösen LENIN müveinek népszerüsitésére erős hangsulyt helyezünk. A tudományos ateista propagandát is elsővonalbeli kötelességünknek tartjuk. Nagy teret szentelünk olvasószolgálati munkánkban a párt határozatainak és a 7 éves népgazdasági tervnek a népszerüsitésére.

AZ OLVASÓSZOLGÁLATI MUNKA TAPASZTALATAIT egyébként az eddiginél is intenzivebben tanulmányozzuk; elősegitjük, hogy a jó tapasztalatok minél szélesebb körben váljanak közismertté. Különös figyelemmel fordulunk az ö n k é p z ő olvasókkal kialakult jó munkamódszerek és elért eredmények felé. Ugyancsak fontos területnek tartjuk a v á r o s i könyvtárak és a s z a b a d p o l c o s könyvtárak k ö l c s ö n z é s i tapasztalatainak általánositását.

Könyvtárunk az a j á n l ó b i b l i o g r á f i a i munka központja. Évről-évre számos ajánló bibliográfiát ad közre a különböző olvasói rétegek számára, ezenkivül az ajánló bibliográfiák módszertani kérdéseit dolgozza ki. Ugy véljük azonban, hogy ennek a munkának sem terjedelme, sem szinvonala nem volt kielégitő. A Központi Bizottság határozata minden feltételt megad az ajánló bibliográfia valóban széleskörü fejlesztéséhez. Különféle olvasói rétegek számára bibliográfiákat szerkesztenek a szakkönyvtárak; a Lenin Könyvtárnak is jelentősen ki kell szélesitenie munkáját ezen a területen.

A KÖZELI ÉVEKBEN a szakkönyvtárakkal karöltve létre kell hoznunk a széles olvasótömegeknek szánt b i b l i o g r á f i á k r e n d s z e r é t. Az első feladat az, hogy a bibliográfiáknak olyan formáit alakitsuk ki, melyek alkalmasak arra, hogy magas eszmei és elméleti szinvonalon, különféle olvasói csoportok szükségleteinek megfelelő könyvpropagandát fejtsenek ki. A szükséges bibliográfiai tipusok tisztázása lehetőséget ad arra, hogy pontosan meghatározzuk a bibliográfiákat közreadó általános tudományos- és szakkönyvtárak konkrét feladatait. Igen fontos feladat az ajánló bibliográfiák ö s s z e á l l i t á s á n a k módszertani kidolgozása, ugyszintén a v á l o g a t á s egységes elveinek meghatározása is.

A Központi Bizottság utmutatásaival összhangban könyvtárunk megjavitja az u j k ö n y v e k r e vonatkozó tájékoztatást, szélesiti az ajánló kiadványok tematikáját és alaposabban tanulmányozza a bibliográfiák felhasználásának tapasztalatait.

Különféle ajánló bibliográfiákat adunk ki a hétéves tervről szóló könyvekről, ugyancsak bibliográfiai segitséget nyujtunk a marxizmus-leninizmus müveit tanulmányozók részére. Bibliográfiákat és módszertani utmutatókat teszünk közzé LENIN müveinek propagálására és a LENIN-ről szóló irodalom népszerüsitésére. Bibliográfiát

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

készitünk Csto csitat' o kommuniszticseszkoj morali (Mit olvassunk a kommunista erkölcsről) cimmel.

ISMERTETŐS-SOROZATOK kerülnek továbbá kiadásra a tudomány és a technika ujdonságaival foglalkozó irodalomról, illetve az ismeretterjesztő könyvekről; utmutatókat adunk ki a szabadegyetemek hallgatóinak segitésére, bibliográfiákat szerkesztünk a szovjet és külföldi irók legujabb szépirodalmi alkotásairól; Sztranü mira (A világ országai) cimmel bibliográfia-sorozatot adunk ki a külföldi országok történetének, gazdasági földrajzának és kulturájának tárgyköréből; a fentieken kivül még sok egyéb bibliográfia kiadását tervezzük.

Azok számára, akik most kezdenek rendszeresen olvasni, annotált olvasási terveket és egyéb ajánló bibliográfiákat adunk közre az ismeretek valamennyi területéről; ezenkivül utmutató-sorozatot szerkesztünk az alsófoku politikai önképzés segitésére. Kiadunk továbbá néhány bibliográfiát a falusi- és a munkásifjuság számára.

AZ ISKOLAI TANTERVEK MEGVÁLTOZÁSÁVAL KAPCSOLATBAN a 8-osztályos általános iskola végzett növendékei számára a következő, az önképzés munkáját segitő bibliográfiákat irányoztuk elő: Klasszsziki literaturü narodov SzSzSzR (A Szovjetunió népeinek klasszikus irói), Vüdajuscsieszja szovetszkie piszateli (Jeles szovjet irók), Klasszsziki zarubezsnoj literaturü (A külföldi irodalom klasszikusai), Vüdajuscsieszja szovremennüe zarubezsnüe piszateli (Kiváló modern külföldi irók), Velikie masztera ruszszkogo iszkuszsztva (Az orosz müvészet nagy mesterei) stb.

A szovjet értelmiség széles körei számára bibliográfiákat adunk közre az egyes ismeretterületek, illetve iparágak irodalmáról. Bibliográfia-sorozat készül például azok számára, akik a mezőgazdasági termelést irányitják; ilyen kiadvány lesz a szocialista mezőgazdaság szervezésére és gazdaságtanára, a mezőgazdaság gépesitésére és villamositására, valamint a növénytermesztésre vonatkozó bibliográfia.

E kiadványok szerkesztésében a Lenin Könyvtáron kivül részt vesz a Szaltükov-Scsedrin Könyvtár, az Állami Nyilvános Tudományos-Müszaki Könyvtár, a Központi Politechnikai Könyvtár, az Állami Nyilvános Történelmi Könyvtár, valamint a köztársasági könyvtárak.

1959 decembertől kezdve a megyei, köztársasági, nagyvárosi, szakszervezeti és hatósági könyvtáraknak, továbbá a lapok szerkesztőségeinek és a Rádiónak rendszeres tájékoztatást küldünk a frissen megjelent könyvekről.

SZAKBIBLIOGRÁFUSAINK az eddiginél gyakrabban közölnek majd az időszaki sajtóban és a népszerüsitő folyóiratokban ajánló bibliográfiákat és könyvismertetéseket.

Ahhoz, hogy az olvasóknak segitséget nyujtsunk a könyvvel való önálló foglalkozáshoz és emeljük könyvtári, illetve bibliográfiai ismereteiket, a nagykönyvtárakkal karöltve kiadványt állitunk össze az olvasás kultúrájáról szóló kiállitások és megbeszélések céljára és olyan röplap- és plakátsorozatot adunk ki, amelyek a katalógusokat, bibliográfiákat és kézikönyveket propagálják.

Jóllehet a közreadásra kerülő bibliográfiák száma évről-évre növekszik, a gyakorlatban való felhasználásukat még nem tekinthetjük kielégi-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

tőnek. A közmüvelődési könyvtárak sok dolgozója nem ért a bibliográfiák használatához és jelentőségüket sem látja tisztán.

A BIBLIOGRÁFIA FELHASZNÁLÁSÁNAK TANULMÁNYOZÁSA természetesen csak abban az esetben lehet eredményes, ha sikerül e g y e s i t e n i a nagy központi és a közmüvelődési könyvtárak erőfeszitéseit, ha meg tudjuk vizsgálni a közös programot, ki tudjuk cserélni a kidolgozott anyagot és meg tudjuk vitatni a közreadott munkákat.

Ennek a közös munkának a programját már elkészitettük és megküldtük az illetékeseknek.

A szakbibliográfia területén kiszélesitjük a szakemberek és a tudományos dolgozók segitését célzó bibliográfiák közreadását. Könyvállományunk feltárása céljából k ö z p o n t i k a t a l ó g u s o k a t adunk ki; a könyvtár különgyüjteményeiről ugyancsak közreadunk katalógusokat; ezenkivül tájékoztató jegyzéket készitünk az uj szovjet és külföldi kiadványokról, s utmutatókat adunk a kézirat és ritka könyvek állományáról.

A párt Központi Bizottságának határozata rámutatott arra, hogy a bibliográfiai munka terén sulyos hiányosságok vannak. A közreadásra kerülő bibliográfiák nem egyszer teljesen elszakadnak a kommunista épités gyakorlati szükségleteitől. Feladatunk, hogy e sulyos hiányosságokat minél előbb kiküszöböljük.

SZÓLNUNK KELL RÖVIDEN AZ OLVASÓSZOLGÁLAT megjavitására irányuló intézkedésekről is. Ahhoz, hogy a könyvtár állományát maximális mértékben felhasználjuk a népgazdasági feladatok teljesitésének elősegitésére, elhatároztuk, hogy a moszkvai nagyüzemekben, tudományos és kutató intézetekben, valamint tervezői irodákban k i á l l i t á s t rendezünk a müszaki és tudományos irodalom bemutatására, könyvismertetéseket tartunk az üzem, az intézmény profiljának megfelelő bibliográfiákról, illetve könyvekről.

A könyvtár dolgozói - az üzem dolgozóinak kérésére - már tartottak is ilyen könyvismertetéseket a Csőgyárban, a Sacco és Vanzetti Gyárban.

A KÖNYVTÁRKÖZI KÖLCSÖNZÉS kibővitését is tervbe vettük, s arra törekszünk, hogy könyvtárunk állományát az ország valamennyi nagyüzeme és tudományos-kutató intézete felhasználhassa.

A nagyszámu érdeklődőtől érkező könyv-kérések gyorsabb kielégitése és a kielégitetlen kérések számának csökkentése céljából arra törekszünk, hogy a könyvtárközi kölcsönzést kiterjesszük az ország általános tudományos könyvtáraira, szakkönyvtáraira, valamint hatósági és egyéb tudományos könyvtáraira.

Nagy jelentőséget tulajdonitunk annak is, hogy az olvasók és az intézmények megrendelései alapján kiszélesitsük az állomány m i k r o f i l m e z é s é t ugy, hogy az előttünk álló két év alatt a mikrofilmezés volumenét 6 millió kockáról 10-12 millió kockára emeljük.

A Szovjetunió könyvtárainak állományáról való széleskörü tájékoztatás és a könyvtárközi kölcsönzés fejlesztése céljából azt a feladatot tüztük magunk elé, hogy a szövetségi köztársaságok könyvtáraival együtt utmutatókat adunk ki az elkövetkezendő években az ország nagykönyvtárairól Biblioteki Moszkvü (Moszkva könyvtárai), Biblioteki Leningrada (Leningrád könyvtárai), Biblioteki RSzFSzR

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

(Az OSzSzSzK könyvtárai), Biblioteki SzSzSzR (A Szovjetunió könyvtárai) címmel.

A PÁRT KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK "A Szovjetunió könyvtárügyének helyzetéről és megjavitásának módjáról" cimü határozata felhivja valamennyi párt-, szovjet- és társadalmi szervezet figyelmét a szovjet kulturának e fontos fejezetére és mi, könyvtári dolgozók, kétségkivül nagy segitséget kapunk munkánkhoz.

Eredeti cim: Ulucsim metodicseszkuju pomoscs bibliotekam sztranü.
Megjelent: Bibliotekar'. 1959. 12.no. 10- 14.p.
OSzK fod. sz.: 2318

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Phelps, Ralph H. - Herlin, John P.

A TUDOMÁNYOS FOLYÓIRAT HELYETTESITÉSÉRE JAVASOLT MEGOLDÁSOK

(Szakirodalmi szemle)

BEVEZETÉS

Herbert COBLANS, a genfi Európai Atomkutató Központ /CERN/ dokumentációs szolgálatának vezetője a következő javaslatot tette az Unesco számára az uj dokumentációs módszerekről és eljárásokról készitett tanulmányában: "A tudományos folyóirat, mint közlési eszköz egyre kevésbé felel meg a kivánalmaknak, ezért megbizást kellene adni az egész kérdés távlatának tanulmányozására."* A jelen előzetes szakirodalmi szemle a tudományos folyóirat helyettesitésére javasolt megoldásokról és a mellékelt bibliográfia-első része az UNESCO anyagi támogatásával készülő tanulmánynak.

Nem vetettük fel a publikációk p r i o r i t á s á v a l kapcsolatos problémákat, s nem foglalkoztunk a m ü s z a k i j e l e n t é s e k kérdéseire vonatkozó tekintélyes irodalommal, bár ezt a kérdést itt-ott érintjük. Hivatkozunk néhány olyan elgondolásra, amelyik valamilyen k i s e g i t ő k i a d v á n y t javasol a folyóiratnak - legalábbis részleges - helyettesitésére. Megemlitünk különféle s o k s z o r o s i t á s i e l j á r á s t, amelyet folyóiratok nyomdai uton való előállitása helyett hoztak javaslatba. Végül ismertetünk a társadalomtudományok területén végzett néhány olyan p u b l i k á c i ó s k i s é r l e t e t, amely megitélésünk szerint érdeklődésre tarthat számot.

A FOLYÓIRATNAK, MINT A TUDOMÁNYOS ISMERETEKET KÖZLŐ TÁJÉKOZTATÁSI ESZKÖZNEK HIÁNYOSSÁGAI

A folyóirat több mint 300 éve a tudományos ismeretanyag közlésének és a tudomány fejlődése nyilvántartásának legfontosabb eszköze. Néhány évtizede azonban gyorsan megnövekedett a közzétett kutatási eredmények mennyisége, mind több kritikát hallunk arról, hogy a folyóiratnak, mint a tudományos ismeretek közlési eszközének sulyos, sőt talán gyógyithatatlan h i b á i vannak.

R.H. PHELPS a New York-i Engineering Societies Library igazgatója - J.P. HERLIN pedig ugyanott a gyarapitási osztály vezetője.

* Bulletin de l'Unesco á l'Intention des Bibliothèques. II.vol. 1957. 7.no. - Magyarul: Könyvtári Figyelő. 5. évf. 1959. 3/4.sz. 1-40.p.; az idézett rész: 34.p. (Szerk.)

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Először is a folyóirat n e m k ö z l i a z o n n a l a beérkezett kéziratokat. Az American Association for the Advancement of Science /Amerikai Tudományfejlesztési Társaság/ egyik bizottságának nemrégen közzétett jelentése szerint néha egy esztendő is eltelik, míg a szerkesztőséghez beérkezett folyóiratcikk megjelenik.* /2 / Egy másik szerző azt állítja, hogy ez az időköz pszichológiai folyóiratok esetében a két évet is eléri./60/ A National Physical Laboratory of Great Britain /Nagy-Britannia Országos Fizikai Laboratóriuma/ által 1956-ban összehivott konferencián megállapitották, hogy a folyóiratcikkek késedelmes megjelenése komoly akadályt jelent a tájékoztatásnak olyan gyorsiramu terjesztésében, amilyenre az iparnak szüksége lenne./73/ Egy, a matematikai doktori fokozatot elnyert tudósokhoz intézett kérdőivre beérkezett 1851 válasz közül 229 jelzi, hogy a közzététel elhuzódása akadályozza munkájukat./106/

Nemcsak a cikkek késedelmes közzétételéért, hanem a cikkek terjedelmének k o r l á t o z á s a miatt is bírálták a folyóiratot, mert ez a szerzőket lényeges adatok, ábrák és hivatkozások kihagyására kényszeriti./39, 76, 114/ A közlés lehetőségeit csökkenti a szerkesztőknek az a kivánsága, hogy a szerzők hagyják el a történeti és elméleti vonatkozásu részeket, továbbá a hivatkozások 90 o/o-át. /60/

Egy másik bíráló megjegyzés szerint t u l s o k a f o l y ó i r a t, s ennek következtében a cikkek igen szétszóródnak; ezért aztán a tudósok nem tudnak lépést tartani a fejlődéssel, a könyvtárak nem tudnak teljes dokumentációs anyagot szolgáltatni egyetlen szakterületen sem és a referáló folyóiratok nem tudják feldolgozni valamennyi érdekes cikket./101, 111, 114, 121/ Az egyik szerző szerint az erősen szakositott folyóiratban megjelenő önálló cikk átlagosan csak 10 o/o-át érdekli azoknak a szakembereknek, akik számára a folyóiratot szerkesztik; általános jellegü folyóirat cikkei esetében ez az arány alig 2 % , mig egy helyi jellegü folyóirat cikkei esetében csupán o,25 % . /45/ Mások azt állitják, hogy - tekintettel a tudomány rendkivüli mértékü differenciálódására - a tudósok a szakterületükön megjelenő folyóiratokban megjelent cikkeknek csak töredékét képesek elolvasni./57, 77/

Bírálták azt is, hogy a folyóirat nagyon d r á g a az egyéni előfizetők számára. Az előfizető kénytelen 20-30 olyan cikk árát is megfizetni, amely őt egyáltalán nem érdekli, csak azért, hogy egyetlen felhasználható cikket megszerezhessen./7, 89/

A folyóiratok egyébként tul sokba kerülnek a közreadó tudományos társaságoknak is, nemcsak az előfizetőknek. Idézik egy biológiai társaság esetét, amely egy évenként kb. 1000 oldal terjedelmü, mintegy 100 cikket tartalmazó folyóiratot ad ki. Egy-egy oldalra 20 dollárt számitva, egy 10 oldalas cikk kiadási költsége 200 dollár. Ha ezt a cikket csak mintegy 20 személy olvassa el elejétől végig, a társaságnak egy-egy olvasó 10 dollárjába kerül. Egy másik vélemény szerint a folyóiratkiadás hatalmas költségei végeredményben arra vezetnek, hogy az ipar és az állam anyagi támogatására szorul a folyóiratkiadás./18/

A folyóiratok drágasága, mondják, az egyik akadálya annak, hogy a könyvtárak és a referáló intézmények teljesen feldolgozzák valamely szakterület dokumentációs anyagát./14, 111, 114/ Az American Council of Learned Societies /Amerikai

---

* A zárójelben lévő számok a cikk végén közölt bibliográfia tételszámaira utalnak.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Tudományos Társaságok Szövetsége/ értesitőjének egyik névtelen közleménye megállapitja, hogy az üzleti alapon történő folyóiratkiadás tulságosan költséges formája a tudósok egymásközötti közvetlen érintkezésének.

Végül szemére vetik a jelenlegi folyóiratkiadási rendszernek, hogy tul s o k i d ő t r a b o l e l a t u d ó s o k t ó l: sok tudós ellenszolgáltatás nélkül lát el főszerkesztői, vagy szerkesztői teendőket, ez pedig elvonja őket eredeti kutatómunkájuktól./39/

JAVASLATOK A FOLYÓIRAT HELYETTESITÉSÉRE

Szakirodalmi szemlénk szerint már vagy 30 éve tesznek különféle javaslatokat arra vonatkozólag, mivel lehetne helyettesiteni a folyóiratot a tudományos ismeretanyag terjesztésében. Már azt is ajánlották, hogy állitsanak fel külön r á d i ó- é s t e l e v i z i ó s adókat tudományos beszámolók bemondására /18, 65, 119/, vagy pedig hangszalagra vegyék fel és igy terjesszék a tudományos jelentéseket./12/ Az 1959-ben megindult Wildlife Diseases /Vadállatbetegségek/ c. folyóirat - m i k r o k á r t y á n jelenik meg; három évre tervezett kisérletről van szó, amelynek az a célja, hogy egy szükebb szakterületet érintő kiadványon próbálják ki a mikrokártya-kiadás célszerü voltát./32/ W.CLAPP szerint más szakterületekkel kapcsolatban is tanulmányozzák az ilyen kiadási forma lehetőségeit./24/ Elsődleges /primér/ publikációk* közreadására javaslatba hozták a mikrofilmmel kombinált xerográfikus ofszet eljárást./69/

Számos cikkben irtak a folyóiratot tehermentesitő k i e g é s z i t ő k i a d v á n y f o r m á k r ó l . Egyesek szerint központi intézményt kellene létesiteni a magyarázó és táblázatos anyagok, valamint az olyan cikkek tárolására, amelyek tul terjedelmesek ahhoz, hogy folyóiratban megjelenjenek./1, 34-40, 60, 98, 100, 101/ Ebben az esetben a folyóiratban jelezni kellene, hogy mikrofilmen vagy fényképmásolatban rendelkezésre áll a teljes szöveg, vagy a kiegészitő anyag.**

Egyes tudományos társaságokat arra kivánt néhány szerző rábirni, hogy folyóirataikban csak a cikkek t a r t a l m i ö s s z e f o g l a l á s á t közöljék, a cikkek teljes szövegét pedig csupán fényképészeti eljárással sokszorositva bocsássák az érdeklődők rendelkezésére./13, 15, 33/ Egyik szerző azt ajánlja, hogy minden tudományos jelentést központi intézményekben gyüjtsenek össze, a folyóiratok pedig s z e m l é k e t közöljenek a folyóirat szakterületén nem tájékozott szakemberek számára./77/ A központi tárolóhelyek mikrofilm-másolatot készitenének megkeresésre a kért cikkről. Egy másik szerző szerint a kutatók gondoskodjanak s a j á t j e l e n t é s ü k sokszorositásáról /stencil stb./, helyezzenek el egy-egy sokszorositott példányt a világ különféle részein kijelölendő 25 könyvtárban, továbbá adjanak ki tartalmi összefoglalást annak a megjelölésével, hol lehet beszerezni a teljes szöveget./81/

Más elgondolások a folyóiratok h a g y o m á n y o s f o r m á j á n a k bizonyos m ó d o s i t á s á r a vonatkoznak. L'HERMITE /64/ fontosnak tartja, hogy a folyóiratok határolják el pontosabban érdeklődési területüket, nem feltétlenül rendszeres időközökben jelenjenek meg, minden egyes számot egyetlen kérdés-

---

* Tudományos kutatási eredményeket elsőnek közlő eredeti publikáció. (Szerk.)

** E cikk végén közölt bibliográfia annotálva (angol nyelven) rendelkezésre áll a KMK könyvtárában.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

nek szenteljenek és egy-egy számra is fogadjanak el megrendelést. Igy lehetővé válnék, hogy mindenki csupán az őt érdeklő cikkeket szerezné be.

ROTHSCHUH /88/ azt ajánlja, hogy a hagyományos folyóiratcikk helyett rövid kutatási jelentéseket tegyenek közzé, amelyeket az egyes szakterületek évenkénti szakirodalmi szemléje és tizéves összefoglaló beszámolók egészitenének ki.

Néhány általánosabb jellegü javaslat nem akarja lényegesen megváltoztatni a folyóiratkiadás jelenlegi rendszerét. FOOTE azt szeretné, ha magánvállalatok nem adnának ki folyóiratot és munkatársaikat arra ösztönöznék, hogy elismert folyóiratokban irjanak, amelyekről feltehető, hogy a referáló intézmények feldolgozzák./47/ LEWKOWITSCH /63/ javasolja, hogy a tudományos társaságok egyezzenek meg a folyóiratok számának korlátozásában /63/; véleménye szerint a tudósoknak meg kellene egyezniök, hogy kizárólag ismert folyóiratokban publikáljanak. LEIFSON /62/ már 1932-ben ajánlotta a Royal Society /Angol Királyi Társaság/ 1948 évi dokumentációs konferenciáján is megvitatott eljárást: a szerzők tartalmi összefoglalást küldenének cikkeikről egy előzetes közlést nyujtó folyóirathoz, mihelyt azokat elfogadták, az összefoglalások egy hónapon belül megjelennének.

A FOLYÓIRAT HELYETTESITÉSE KÜLÖNLENYOMATOKKAL, A TUDOMÁNYOS KÖZLÉS ALAPEGYSÉGEIVEL

A legmesszebbható következményekkel járó javaslatok a tudományos folyóiratot az egyes cikkek különlenyomataival akarják helyettesiteni. Ez a megoldás keltette fel leginkább azok érdeklődését, akik meg akarják javitani a tudományos kutatások eredményeinek terjesztését. Ha elfogadnák a javasolt rendszert a tudományos folyóiratok teljesen megszünnének, vagy pedig csak eredeti cikkek szerzői által készitett tartalmi összefoglalásokat közölnének.

Tudósok között régen megszokott gyakorlat folyóiratcikkek különlenyomatainak megküldése. A tudományos társaságok, hatóságok, egyetemek, kutatóintézetek rendszeresen készittetnek különlenyomatokat egyenként vagy sorozatban. Az utóbbi években a tudományos közlemények tekintélyes része kutatási jelentés formájában jelenik meg. Az általános vélemény szerint azonban ez a kiadványtipus inkább kiegésziti, mint helyettesiti a folyóiratot.

Talán a legelső javaslat, amely a folyóiratot gyakorlatilag megszüntette volna POWNALL-tól ered 1926-ból./82/ Azt ajánlotta, hogy a folyóiratokat különlenyomatok gyüjteményeként adják ki ugy, hogy a könyvtárak könnyen csoportosithassák a cikkeket tartalmuk szerint. Becslése szerint már 2500-ban lehetetlen lesz irodalomkutatást végezni a hagyományos folyóiratokban, hiszen például a Proceedings of the Institution of Civil Engineers /Angol Mérnökegyesület Közlönye/ ebben az időben már 2250. kötetnél járna, 60 kötetnyi tizéves mutatóval.

SEIDELL már 1928-ban ugy vélte, hogy a párisi Maison de la Chimie-ben /Kémia Háza/ müködőhöz hasonló mikrofilm-másoló intézményekkel lehetővé válnék a tudo-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

mányos folyóiratok megszüntetése./94/ SEIDELL támogatta /101/ - igaz, hogy bizonyos fenntartásokkal - DAWIS tervét egy tudományos tájékoztatási intézmény létrehivására /39/, amely - DAWIS-nek a jelen cikk szerzőihez intézett levele szerint /39/ - már 1933-ban megfogalmazást nyert egy stencillel sokszorositott körlevélben.

DAWIS elgondolását először BERNAL "The social function of science" /A tudomány társadalmi funkciója/ c. művének függelékeként közölték 1939-ben./10/ Tervét néhány részlettől eltekintve, több más szerző is javaslatba hozta, DAWIS-t azonban általában nem emlitik. DAWIS elgondolása röviden ugy szól, hogy létesitsenek egy eleinte országos, később nemzetközivé alakitható k ö z p o n t o t, amelyik átvenné a tudományos közlemények kiadásával és bibliográfiájával kapcsolatos tevékenység intézését. A kutatók ehhez a központhoz küldenék be közleményeiket, nem pedig folyóiratok szerkesztőségeihez. A cikkeket elismert szaktekintélyek vizsgálnák felül. Az elfogadott cikkeket szabványméretü, jóminőségü papirra gépelnék fényképészeti sokszorositás céljára. A szerzők kb. 200 szóból álló tartalmi összefoglalást is beküldenének, ezeket hetenként vagy havonként megjelenő szakfolyóiratokban publikálnák. E folyóiratok előfizetői fényképmásolatot rendelhetnének az általuk kiválasztott cikkekről, a tartalmi összefoglalás sorszámának megjelölésével. Igy csak a szükséges példányszámban készülne másolat a cikkekről.

Mint mondottuk, SEIDELL helyeselte ezt a tervet /101/, de azt jánlotta, hogy f o k o z a t o s a n valósitsák meg: először egy országos kémiai dokumentációs intézetet kell létrehozni, amelyik mikrofilm másolatokat készitene folyóiratcikkekről. Későbbi fejlődés folyamán az intézet átvenné megőrzésre az eredeti cikkeket. A rendszert azután fokozatosan ki lehetne terjeszteni más tudományágakra is.

Hasonló tervvel állt elő 1934-ben VISSCHER /114/: az Egyesült Államokban a National Academy of Sciences /Tudományos Akadémia/, más államokban pedig a hasonló szervezetek töltenék be a kiadó és terjesztő szervek szerepét. Kéthavonként megjelenő - kivonatokat és részletes tárgyszavakat tartalmazó - r e f e r á l ó l a p o t küldenének a könyvtáraknak, amelyek offszet-eljárással sokszorositott példányokat rendelhetnek bármely cikkről. VISSCHER véleménye szerint ennek a rendszernek sokkal kisebb volna a költsége annál a sok millió dollárnál, amelyet az Egyesült Államokban évenként folyóiratokra költenek.

Ugyanabban az évben, amikor DAWIS eredeti, stencilen sokszorositott tervét kiadta, a Szovjetunió Bányászati Tudományos Intézetének képviselői azt javasolták a Nemzetközi Geológiai Kongresszuson, hogy a k ü l ö n l e n y o m a t legyen az e l s ő d l e g e s p u b l i k á l á s a l a p e g y s é g e./50/ Minden országban egy központi bibliográfiai intézmény biztositaná a különlenyomatok folyamatos terjesztését, illetve az évente összegyüjtött különlenyomatok kötetekben való közzétételét.

A következő években SEIDELL több cikkben /95, 97, 99/ tökéletesitett f é n y k é p é s z e t i sokszorositási eljárásokat ajánlott különlenyomatok terjesztésének megkönnyitésére. 1938-ban a Special Libraries Association /Amerikai Szakkönyvtárosok Szövetsége/ tudományos-müszaki szakosztályának egyik bizottsága azt a következtetést vonta le a szakosztályhoz tartozó könyvtárakban végzett felmérés alapján, hogy a könyvtárosok helyeselnék olyan országos központ létrehivását, melynek az lenne a feladata, hogy átvegye a tudományos társaságok ál-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

tal kiadott valamennyi cikket, havonta jegyzéket adjon ki róluk és megrendelésre másolatot készitsen a cikkekről./83/

BERNAL 1939-ben fejtette ki javaslatait a már emlitett "The social function of science" c. művében /10/; elgondolásait 1948-ban a Royal Society dokumentációs konferenciája elé terjesztette. Javaslatai csak két lényeges pontban különböznek a korábbi hasonló tervektől. Először is a cikkeket nemcsak felkérésre küldenék meg az érdeklődőknek, hanem sokszorositanák és szétküldenék mindazoknak a könyvtáraknak és magánszemélyeknek, amelyek és akik j e l e z t é k az illető szakterület iránti érdeklődésüket. Másrészt a cikkek kivonatait nem folyóiratban jelentetnék meg, hanem c é d u l á k o n küldenék szét, angol, francia és német nyelven.

HARDING - a tudományos kiadványoknak általa nyomoruságosnak nevezett helyzetét látva - 1942-ben támogatta SEIDELL javaslatait, bár nem tartotta kielégitőnek azokat: fontosnak tartotta, hogy a rosszul megirt vagy nem eredeti kutatási eredményt tartalmazó cikkeket még kiadásuk előtt k i s e l e j t e z z é k. Egy tudományos szakértőkből álló k ö z p o n t i s z e r k e s z t ő s é g n e k lenne a feladata a cikkek lektorálása, kijavitása, szerkesztése és ellenőrzése. Az igy előkészitett cikkek eredeti példányáról készült fényképmásolatokat a u t o m a t i k u s a n szétküldenék a szerző által megadott cimekre. Könyvtárak és magánszemélyek megrendelhetnék azokat a cikkeket, amelyeket az ezen rendszer szerint nem nagyszámu referáló folyóiratban látott kivonat alapján választanak ki. A tudományos társaságok évenként s z e m l é k e t adhatnának ki egy-egy szakterület tudományos fejlődéséről, továbbá kinyomtathatnának és gyüjteményekben közreadhatnának fontos szakcikkeket is.

Hasonló javaslatot fogalmazott meg 1944-ben TROY./111/ A cikkeket időrendben s o r s z á m m a l látnák el, o s z t á l y o z n á k és ellátnák t á r g y s z a v a k k a l. Pénzügyi szakemberek kiszámitanák az eladási árat és a példányszámot. Az előfizetők hetenként megkapnák az érdeklődési körükbe vágó cikkeket. Ezenkivül hetenként megjelenő referáló lapot adnának ki, az ebben közzétett kivonatok alapján bármelyik cikket meg lehetne rendelni egy megfelelő szelvényrendszer segitségével.

A következő évben Angliában hangzott el a javaslat az Aslib egyik előadásán, hogy a c i k k legyen a tudományos közlés a l a p e g y s é g e, a cikkeket először az érdekelt tudományos társaság adja ki külön-külön, azután egy o r s z á g o s központ, végül pedig egy n e m z e t k ö z i központ./86/. Az értekezleten megbiztak egy az Aslib és az Association of Scientific Workers /Tudományos Dolgozók Szövetsége/ tagjaiból alakult közös bizottságot a kérdés tanulmányozásával és jelentés készitésével. Ugyancsak 1945-ben javasolta PIRIE /80/ a tudományos folyóirat megreformálásának első lépéseként tudományos társaságok szövetségének létrehozását, a folyóiratok szakterületének pontos elhatárolását, a folyóiratok méreteinek szabványositását, különlenyomatoknak a szövetséghez tartozó társaságok minden tagjának való megküldését. Későbbi lépésként k é t f é l e v á l t o z a t készülne minden cikkről; a röviditett változat jelenne meg folyóiratban, mig a teljes szöveget offszet-eljárással sokszorositva különlenyomat formájában adná ki vagy maga a folyóirat, vagy egy központi szerv.

A Royal Society 1946 évi birodalmi dokumentációs konferenciáján KING /55/ és CAIRNS /20/ szót emelt BERNAL javaslatai mellett. A Konferencia dokumentációs bizottsága azt ajánlotta beszámolójában /89/, hogy vizsgálják meg, nem lehetne-e

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

a cikkeket különlenyomat vagy ujranyomás formájában kiadni, osztályozni és terjeszteni. BERNAL terve is kedvező fogadtatásra talált különféle angliai értekezleteken /42, 70, 84/, mielőtt a Royal Society dokumentációs konferenciája elé terjesztette volna szerzője 1948-ban. A konferenciára nyujtott megfogalmazásban /8/ a cikkeket a tudományos társaságokat képviselő b i r á l ó b i z o t t s á g vizsgálná felül megjelenésük előtt, a cikkeket vagy különlenyomatként, vagy folyóiratszámokban küldenék a könyvtárakba, aszerint, hogy mit kivánnának, a kisérleti leirások részleteit pedig fényképészeti uton sokszorositanák kizárólag az érdeklődők számára.

Folyóiratok továbbra is megjelenhetnének, de csupán é v e s, legfeljebb n e g y e d é v e s kötetekben. A tervet három szakaszban hajtanák végre: először is egy szükebbkörü szervezetet kellene létrehozni, amely tárgyalna a tudományos társaságokkal és a kormányzati szervekkel, majd bevezetnék a rendszert a Brit Nemzetközösségben, végül pedig kiterjesztenék az egész világra.

1950-ben BERELSON javasolta, hogy a folyóiratokat helyettesitsék n y o m t a t o t t vagy m i k r o k á r t y á r a felvett különlenyomatokkal./5/ 1951-ben WOKE /121/ áttekintett néhány korábbi javaslatot és ismertette a tudományos kiadványok reformjára vonatkozó saját, 1931-ben fogant tervét. Elgondolása sok tekintetben hasonló az előbbiekhez. Ezenfelül azt ajánlja, hogy a kivonatokat, az e r e d e t i nyelven kivül, valamely v i l á g n y e l v e n is közzé kell tenni, az uj szervezetet tudósok irányitsák egy nemzetközi szövetség utján.

BERELSON-nak azt a javaslatát, hogy a folyóiratokat mikrokártyára felvett különlenyomatokkal helyettesitsék, 1951-ben KUIPERS felelevenitette./58/ Ugyanabban az évben KAYSSER /54/ azt ajánlotta, hogy a teljes cikkszöveget mikrofilmen vagy fényképmásolatban közvetlenül a r e f e r á l ó i n t é z m é n y t ő l lehessen megrendelni, amelynek müködését tökéletesiteni kellene. 1953-ban SCOTT /93/ javasolta, hogy próbálják ki BERNAL rendszerét, amely szerinte lényegében abból áll, hogy t a r t a l o m j e g y z é k e k e t küldenek széjjel s az olvasók ezekből választhatják ki a megrendelendő cikkeket.

1954-ben VELINSKY különlenyomatok központi szétosztását ajánlotta a pszichológia területén./113/ BERKUN központi gyüjtőhely egyik változatának felállitását javasolta ugyancsak e tudományág számára./6/ Terve szerint minden folyóirat megtartaná e g y é n i jellegét és szerkesztőségi feladatkörét, de a cikkeket különlenyomatként adná ki. Meghatározott előfizetési dij bizonyos számu cikkre adna jogot, ezeket a Psychological Abstracts-ban közölt kivonatok alapján válogathatnák ki az előfizetők. Ezt a megoldást FINK is helyeselte./46/

Ugyanabban az évben CLELAND /28/ javasolta az American Institute of Biological Sciences-nek /Amerikai Biológiai Tudományos Intézet/, hogy a biológiai folyóiratok c s a k a cikkek t a r t a l m i ö s s z e f o g l a l á s a i t nyomtassák ki; a cikkek teljes szövegét mikrofilm- vagy mikrokártya-másolatban az American Documentation Institute /Amerikai Dokumentációs Intézet/, vagy más hasonló szervezet szolgáltatná az érdeklődők számára.

Uj gondolata CLELAND-nek u j s á g f o r m á j u hetilap megindítása. A hetilapot tapasztalt ujságirók szerkesztenék biológiai társaságok közös irányitásával. Mindegyik társaság a saját szükebb szakterülete számára irányitaná a lap egyik r o v a t á n a k szerkesztését. A lap referátumokat közölne kutatási beszámolókról, jelezve, hogy az egyes beszámolók teljes szövegét hol lehet beszerezni mikrofilmen vagy mikrokártyán. A lap költségeit részben fedeznék a hirdeté-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

si dijak.

A South African Libraries 1955. évi kötetében megjelent cikkében azt ajánlotta ELSDON-DEW, hogy a tudományos folyóiratok helyett dokumentációs és csereközpontot létesitsenek, amelynek a szerzők megküldenék tanulmányuk tartalmi kivonatát./45/ A csere-központ szakrend szerint nyilvántartást vezetne a tudósokról érdeklődési területük szerint. Szakemberek közvetlen kapcsolatba kerülhetnének egymással, szakirodalmi kiadványok közvetitése nélkül.

Ugyancsak 1955-ben javasolta WILSON központi tárolóhelyek létesitését müszaki cikkek számára./119/ A tárolt cikkanyagot egy valamennyi szakterületet felölelő osztályozási rendszerbe kellene foglalni. A szakrend szerinti nyilvántartást - részben elektronikus berendezéssel - naprakész állapotban lehetne tartani.

BERNAL elgondolásait 1956-ban GARFIELD is helyeselte a Chemical Bulletinben megjelent cikkében. Elvben egyetértve BERNAL-nak a különlenyomatok terjesztését célzó rendszerével, hangsulyozta, hogy a rendszer megvalósitásának legfőbb nehézsége megfelelő osztályozási rendszer kidolgozása, amelyik biztositja, hogy mindegyik tudós hozzájuthasson valamennyi cikkhez, amely munkájához szükséges lehet./49/ GARFIELD véleménye szerint a kérdés megoldását a Citation Index-e szolgáltatja, amely lényegében mindazon cikkeknek jegyzéke, amelyek egy adott cikket idéznek.

Ugyancsak 1956-ban jósolta CLELAND, hogy a folyóiratok végül is csak kivonatokat fognak közölni, amelyek terjedelme a cikk terjedelmének kb. 10 o/o-a lesz./27/ A teljes cikkszöveget mikrofilm- és mikrokártya-kiadóktól lehet majd beszerezni. BOURGEOIS ugy vélte, hogy feltétlenül szükség van a tudományos kiadványok rendszerének teljes átszervezésére./14/ CAHN szerint BERNAL javaslatai 1948-ban talán még koraiak voltak /18/, de számolni kell a helyzet 10-20 éves fejlődésével: a folyóiratok terjedelme a jelenleginek kétszeresére növekednék, az előfizetési dij tulságosan magas lenne, ezért kevesen fizetnének elő, az ipart és az államot tulzottan terhelné a támogatási szükséglet. KNOX arról irt, hogy talán kénytelenek leszünk visszatérni a Royal Society Proceedings által 120 éve elfogadott elvhez /57/: a rendelkezésre álló cikkekről csak rövid ismertetést kell közzétenni. KING támogatta BERNAL javaslatait, amelyeket véleménye szerint az ipar és az állam segitségével kellene megvalósitani./56/

COBLANS 1957-ben azt ajánlotta, hogy vizsgálják meg ujra BERNAL javaslatait a jelenlegi helyzet figyelembevételével./29/ 1958-ban azt a nézetet képviselte az egyik szerző a washingtoni nemzetközi tudományos tájékoztatási konferencián, hogy BERNAL javaslata elvben vonzó és ajánlható ugyan, de nem valószinü, hogy megvalósitják, mert a folyóiratok és a kiadók ellenzik./61/ Ugyanezen a konferencián BERNAL kijelentette, hogy véleménye szerint többet érne, ha mintegy két oldalon összefoglalnák a cikkek tartalmát, mintha a mostanában szokásos 10-20 oldalnyi röviditett terjedelemben közölnék. Az eredeti szöveget mikrofilmen, vagy egyéb korszerü eljárással sokszorositva lehetne valamennyi érdekelt, vagy érdeklődő rendelkezésére bocsátani./11/

A konferencián BRUNNING is kitért a különlenyomatok kérdésére./17/ Javaslata szerint biztositani kellene, hogy a tudományos fejlődést összefoglaló szemlék egyes fejezeteiről különlenyomatok készüljenek, amelyeket egyenként

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

lehetne megszerezni. Leszögezte, hogy ezt a gondolatot az eredeti cikkszövegekkel kapcsolatban már BERNAL is felvetette 1948-ban. BRUNNING kitért még arra is, hogy szakképzett személyzettel rendelkező és elektronikus berendezésekkel ellátott dokumentációs központok, amelyeket az egyetemi és ipari kutatóintézetekkel t á v k ö z l é s i h á l ó z a t köt össze, nagyrészt feleslegessé tennék a nyomtatott közlemények utján való tájékoztatást.

1959 januárjában PHIPPS átmeneti megoldásként egy olyan tervvel állt elő, amely fenntartaná a jelenlegi folyóiratokat./79/ Javaslata szerint a kutatók készitenének minden esetben egy t e l j e s kutatási jelentést, egy-két oldalra terjedő ö s s z e f o g l a l á s t és egy t ö m ö r k i v o n a t o t; mindezeket egy központi intézményben helyeznék el. A tanulmány mindegyik változata ugyanazt a kódjelet kapná. Folyóiratok legtöbb tanulmány esetében a rövid változatot, néhány esetben a teljes szöveget közölnék. A kivonatokat folyóiratok előfizetői kapnák, esetleg p e r e m l y u k a s z t á s o s kártyákon. A cikkek teljes szövegét a központi intézménytől lehetne megszerezni.

ORR az American Documentation 1959. juliusi számában jelzi, hogy a New-York-i Institute for the Advancement of Medical Communication (Orvostudományi Dokumentációs Fejlesztési Intézet) tervet dolgozott ki az o r v o s i f o l y ó i r a t o k h e l y e t t e s i t é s é r e. Bár a terv részleteit nem közölték, feltehetjük, hogy különlenyomatok terjesztésére gondolnak.

AZ ISMERTETETT JAVASLATOK BIRÁLATA ÉS A TUDOMÁNYOS FOLYÓIRAT MELLETT SZÓLÓ ÉRVEK

Mint látjuk, a tudományos folyóiratoknak különlenyomatokkal való helyettesitésére irányuló javaslatok egészben véve sok k ö z ö s vonást mutatnak. E javaslatok ellen felhozott birálatok vizsgálata során nem vesszük tekintetbe a r é s z l e t k é r d é s e k b e n mutatkozó kisebb eltéréseket. A folyóirat előnyeit bizonygató megállapitások között olyan véleményeket is ismertetünk, amelyek nem állnak szükségszerüen ellentétben egyik-másik elgondolással.

Tudományos folyóiratoknak különlenyomatokkal való helyettesitését sokan nem tartják sem c é l s z e r ü n e k, sem s z ü k s é g e s n e k. Célszerütlen, mert egyetlen tudós sem lenne képes elolvasni a munkája szempontjából érdekes valamennyi cikket, még akkor sem, ha ezeket egyszerüen letennék az iróasztalára. /30/ Semilyen központi szerv nem tudja felbecsülni a szükséges p é l d á n y s z á m o t. /109/ Különlenyomatok terjesztése t e r m i n o l ó g i a i zürzavarra vezetne, különösen a zoológia és a paleontológia területén. Nem lehet biztositani országos szinten - hát még világszinten - a szükséges e g y ü t t m ü k ö d é s t, amely szükséges a különlenyomatok szétosztásának központositásához. /96/ Tudósok sohasem fogadnának el egy olyan tervet, amely azt eredményezné, hogy megszünik a t u d o m á n y o s t á r s a s á g o k szerepe a tudományos kiadványok jelenlegi rendszerében./47/

BERNAL, a tudományos kiadványok reformjának egyik fő zászlóvivője, maga is elismerte, hogy ilyen átalakulásra nincs szükség, amikor visszavonta tervezetét, amelyet 1948-ban nyujtott be a Royal Society dokumentációs konferenciájára./90/ Nem szükséges ilyen változás, mondotta, mert vizsgálatok szerint a különlenyomat - vagyis általában az olyan tudományos tájékoztatás, amelyet a kiadók valamilyen formában közvetlenül juttatnak el a tudósokhoz - csak mellékes szerepet játszik a

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

tudományos ismeretanyag terjesztésében. WOKE elgondolását bírálva, CLAPP /25/ is ezzel az érvvel él, mint amelyet leginkább szembe lehet szegezni minden olyan tervvel szemben, amely a folyóiratot különlenyomatokkal akarja helyettesiteni.

Kezdettől fogva bírálták azt az elgondolást, hogy a tudományos társaságok különlenyomatokat juttassanak tagjaikhoz folyóiratokban közzétett kivonatok alapján. Ez az eljárás csak megnehezitené a tájékoztatási anyaghoz való hozzájutást. /118/ KYLE /59/ felveti a kérdést, vajjon nem járna-e időveszteséggel, ha a cikkek megszerzéséért egy központi intézményhez kellene fordulni./59/

Megjgyezik azt is, hogy a könyvtáraknak nem előnyös különlenyomatok nyilvántartása./90/ SHAW hangsulyozza, hogy tanulmányozni kellene a tájékoztatási adatok különlenyomatok nyilvántartásában való keresésének problémáját /102/.

Egy másik gyakorlati kérdés: milyen legyen az osztályozási rendszer, amelyre szükség van a különlenyomatok tartalom szerinti csoportositásához, illetve terjesztéséhez. HOMSON és BAKER ugy véli, hogy lehetetlen olyan osztályozási rendszert kidolgozni, amelyik lehetővé tenné, hogy egy tudós a munkájához szükséges valamennyi cikket megkapjon./102/ CLAPP hangsulyozza, hogy ha fel is lehetne állitani ilyen szakrendszert, ez inkább akadályozná, semmint elősegitené a tudomány haladását, hiszen a tudósok böngésző olvasása kétségtelenül egyik fontos tényezője a tudományos haladásnak.

Más szerzők hangsulyozzák, mennyire fontos, hogy a tudósok minden előzetes elgondolás nélkül olvashassák, vagy lapozgathassák a kiadványokat. Különlenyomatok terjesztése akadályozná a gondolatok megtermékenyitő hatását /72/, siettetné a tudományok szakágazatokra való szétforgácsolódásának folyamatát. /92/ Szük szakterületet érintő cikkek automatikus terjesztése veszélyezteti a tudományt./90/ Minden olyan változás, amelynek eredménye a tudósok olvasási területének szükitése, végzetes lenne a kutatásra, hiszen megfosztaná a tudósokat attól az ösztönzéstől, amelyet a más tudományágakkal való kapcsolat biztosit számukra./90/ Végül kétséges, hogy a kutatók elfogadnák-e, hogy az eredeti szöveg helyett csak tartalmi kivonatokat tekinthetnek át./59/

A különlenyomatok központi szétosztásának nemcsak az lenne a következménye, hogy korlátozná a tudósokat az olvasásban, hanem utat nyitna a cenzura számára is. A kiadás racionalizálása egyben szabályozást is jelent. Az uj rendszerből származó gyakorlati előnyökkel szemben jelentkezne az a hátrány, hogy megnehezitené néhány tudós számára munkáik kiadását./41/

A társadalmi hasznosság kritériuma - amellyel a különlenyomatként való terjesztés hivei érvelnek - a cenzura bizonyos formájának a bevezetését tenné lehetővé. A hasznosság elve veszélyezteti a kutatás szabadságát /92/. A vonatkozó javaslat elfogadása annyit jelent, hogy valamely felsőbb szerv dönti el, mi a legmegfelelőbb az egyén számára, a legmegfelelőbb pedig a leghasznosabb./90/

Egy ilyen terv elfogadása, mondják többen, veszélyeztetné a tudomány szabadságát. A kormányzat által fenntartott központi szerv veszélyeztetné a tudományos kutatás szabadságát./72/ A tudományos társaságok nem játszhatnák többé fontos szerepüket a tudomány szabadsága felett való őrködésben. Az eredeti vagy párhuzamos munkán dolgozó kutatóknak nem állana többféle kiadási lehetőség rendelkezésére, mint jelenleg, amikor két vagy több folyóirat között választhatunk a tudományok valamennyi területe-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

tén. Uj folyóiratok alapitásának lehetősége egyik fontos eleme a tudomány szabadságának. A különlenyomatok központositott kiadása veszélyezteti a tudósoknak azt a jogát, hogy szabadon dolgozzanak, irjanak és publikáljanak. /109/

A különlenyomatok k ö l t s é g e i n e k kérdését gyakran felvetik. A jelenlegi rendszer müködik és pénzügyi alapja biztos. BERNAL és WOKE utópista tervei viszont nem számolnak a költségekkel. Egyik szerző ugy véli, hogy különlenyomatok terjesztése t ö b b e k e r ü l n e, mint a jelenlegi rendszer, annál is inkább, mivel ebben az esetben nem lehetne számitani h i r d e t é s i d i j a k r a. /72/ THOMSON és BAKER megjegyzi, hogy a folyóiratok jelenleg is készitenek ujranyomással különlenyomatokat./109/ Ezek költsége viszonylag csekély, mivel a költségek egy részét a folyóirat viseli. Ha központi szerv terjesztene különlenyomatokat, többe kerülnének a tudósoknak. A könyvtáraknak sokkal nagyobb költséget jelent különlenyomatok nyilvántartása és kezelése, mint folyóiratoké./90/

Több izben emlitették már - utoljára BERNAL az 1958. évi washingtoni nemzetközi konferencián -, hogy a londoni Physical Society /Fizikai Társaság/ és a Chemical Society /Kémiai Társaság/ kénytelen volt l e m o n d a n i különlenyomatok publikálásáról a nagy költségek miatt. Ugyanebből az okból utasitotta el az American Chemical Society /Amerikai Kémiai Társaság/ szakirodalmi szakosztálya azt a javaslatot, hogy az ülésein elhangzott előadásokat különlenyomatban kiadja. /117/

Ami az American Society of Civil Engineers-t /Amerikai Mérnökegylet/ illeti, egy ideig különlenyomatok sorozatszerü kiadásával helyettesitette havi folyóiratát, végül is jobbnak látta, hogy v i s s z a t é r j e n a f o l y ó i r a t f o r m á h o z. /HAROLD T. LARSEN, az ASCE müszaki kiadványai szerkesztőjének 1959 juliusi közlése./

A beküldött kéziratok lektorálása és közzététele során felmerülő nagy késedelmek elkerülése érdekében határozta el az ASCE 1950. februárban, hogy a folyóiratcikkeket sorszámozott különlenyomatok formájában adja ki. Az akkori 13 müszaki szakosztály feladata volt a közlemények lektorálása, amelyeket azután offszeteljárással sokszorositottak és havonta egyszer szétküldtek. Az egyes szakosztályok minden tagja automatikusan megkapta az illető szakosztály valamennyi kiadványát. A többi szakosztály kiadványaira is előfizethetett, de külön-külön is megrendelhette őket az ASCE havi folyóiratában, a Civil Engineering-ben közzétett jegyzék alapján.

1956. januárban az ASCE ujra visszatért a folyóiratformára. A továbbra is offszet-eljárással készült közleményeket szakosztályok szerint csoportositják a különféle gyakorisággal megjelenő folyóiratokban. A folyóiratokat automatikusan megküldik a szakosztály minden tagjának. Az egyes cikkekről készült különlenyomatokat külön is be lehet szerezni.

E kisérlet egész tartama alatt egyre erősödött az a törekvés, hogy visszatérjenek a folyóirat hagyományos formájához. Hogy fenntartsák a kiadás ütemét és mennyiségét, a közleményeket továbbra is a szakosztályok lektorálták és az offszet-sokszorositást is fenntartották, visszatértek a folyóirat hagyományos formájához. A kiadványok minőségének megjavitása céljából elhatározták, hogy az elhangzott előadások szövegét kiadás előtt az ASCE vezetősége elé kell terjeszteni lektorálás végett. A szakosztályi hireket még gyakran külön füzetben adják ki, de ezeket is a folyóiratszámokkal együtt küldik szét. Nemrég megkezdték a folyóiratok folyamatos lapszámozását az egyes cikkek külön lapszámozása helyett.

Adminisztrativ szempontból is célszerütlennek bizonyult a különlenyomatrendszer. Egyes könyvtárak, miután ugy találták, hogy a különlenyomatok nyilvántartása tulságosan bonyolult, lemondták az előfizetést, ugyhogy most állományuk hiányos. Viszont mióta ujra folyóiratban jelennek meg a közlemények, jelentősen megnövekedett az előfizető könyvtárak száma.

Egyes szakosztályok folyóiratai egyébként postai szállitási kedvezményt is élveznek, ami a különlenyomatok számára nincs biztositva, igy a postaköltségeknél is mutatkozik megtakaritás.

Végül, ha megszerveznék a különlenyomatok központi szétosztásának a rendszerét, valószinüleg le kellene mondanunk a folyóiratok t u d o m á n y o s

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

szerkesztőinek szolgálatairól. Márpedig ezek fontos szerepet játszanak, mert a fiatal tudósokat megtanitják szinvonalas beszámolók szerkesztésére és ösztönzik őket, hogy fejlesztendő szakterületről válasszanak témát. Márpedig e szerkesztők nem lennének hajlandók egy központi elosztószerv számára dolgozni, csökkentett hatáskörrel és tekintéllyel /109/. BERNAL terve, amely a tudományos kiadványok kérdésének mennyiségi és statisztikai elemzésén alapszik, nem számol minőségi tényezőkkel, mint pl. a tudományos folyóiratok szerkesztőinek kezdeményezőkészsége, odaadása és buzgalma. /92/ Másrészt tévedés lenne azt hinni, hogy egy tudós időt veszteget azzal, hogy munkaidejének egy részét egy tudományos társaság folyóiratának szerkesztésére forditja. Valójában gazdasági szempontból is előnyös, hogy felhasználják azoknak a tudósoknak szakértelmét és kritikai érzékét, akiknek gyakorlatuk van a kisérletezés területén./90/

Az a megoldás tehát, hogy a folyóiratokat különlenyomatokkal helyettesitsék, a birálók szerint nem célszerü, kényelmetlen, akadályozza a tudomány haladását, veszélyezteti a tudományos szabadságot és költséges. Számos szerző még kiemeli a folyóirat átütő előnyeit is. HOLMSTROM /52/ ugy vélekedik a tudományos folyóiratról irt általános értékelésében, hogy a folyóirat továbbra is legfontosabb eszköze marad a tudományos ismeretanyag terjesztésének. Egy folyóirat gondoskodik papirellátásáról, nyomdai szerződéseiről, szerkesztőségéről, terjesztésről. Ugy van megszervezve, hogy nagyjából állandó munkaterheléssel egyenletesen müködjék. Az olvasók tudják, hogy a megfelelő folyóiratban elegendő mennyiségben találnak számukra érdekes dokumentációs anyagot. Minden folyóiratnak van hagyománya a cikkek válogatásában és egyes szakterületek vagy kérdések kiemelésében. Ez a körülmény bizonyos egyedi sajátságot és oktatási értéket biztosit nekik. Ezért vált a folyóirat a tudományos és müszaki ismeretanyag terjesztésének megszokott eszközévé. Elősegitette ezt továbbáaz a körülmény is, hogy 2000-5000 szavas szöveg megfelelő bármely tudományos vagy müszaki kérdés ismeretéhez. Ugyanezen okból nem sok reményük van a sikerre az olyan terveknek, amilyen pl. BERNAL-é vagy WOKE-é.

THOMSON és BAKER azt is hangsulyozza, hogy a folyóiratok egyedi sajátosságai és hirneve jelentős tényezők a tudományos tájékoztatásban./109/ Minden egyes folyóirat meghatározott tudományos érdekeknek és egy jól körülhatárolt szakterületnek felel meg. A folyóiratok versengése biztositja a kiadványok magas szinvonalát. A folyóiratok sok tudományos társaságban a nélkülözhetetlen összetartóerőt és vitalitást jelentik. Arra is rámutattak, hogy a folyóiratok rendeltetése az is, hogy folyamatosan beszámoljanak társaságok müködéséről./90/

Egy cikknek valamelyik neves folyóiratban való közzététele értékes publicitást biztosit mind a szerzőnek, mind a tudományos intézménynek.

A könyvtárak szempontjából a folyóiratkötet a legkényelmesebben kezelhető kiadványtipus. Terjedelme folytán könnyü megtalálni, kevésbé rongálódik, mint a különlenyomat, könnyebb osztályozni és raktározásához nincs szükség különleges berendezésekre./80/

Végül pedig a tudományos folyóirat fontos fóruma a tudományos munkák értékelésének és megbecsülésének./73/

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

KÖVETKEZTETÉSEK

Véleményünk szerint egyáltalán nem igazolódott be, hogy a tudományos folyóiratot különlenyomatok rendszerével kellene helyettesiteni, legyen a terjesztő intézmény akár egy központi tárolóhely, akár pedig a különféle tudományos társaságok összessége. Még ha igaz is, hogy a tudományos cikkek publikálásában nagy késedelmek, a kiadott anyag bibliográfiai nyilvántartásában pedig hiányosságok mutatkoznak, egyáltalán nincs bebizonyitva, hogy a folyóirat helyettesitésére javasolt megoldások ezeket a fogyatékosságokat megszüntetnék. Éppen ellenkezőleg, az a sok birálat, amelyeket szakirodalmi szemlénkben fentebb áttekintettünk, azt a gondolatot ébreszti bennünk, hogy a javasolt megoldások r o s s z a b b a k, mint a jelenlegi rendszer, nem beszélve a költségek növekedéséről, amit a hirdetések megszünése okozna.

A tudományos ismeretanyag közreadását késleltető okok fennmaradnának különlenyomatok terjesztése esetén is: a kiadandó cikkek nagy száma; a cikkeknek nagytekintélyü szakemberekkel való lektoráltatása; a kiadás technikai nehézségei; a közlemények bizalmas és titkos jellegével kapcsolatos nehézségek; az ipar törekvése, hogy a gyártási titkok nyilvánosságra hozatalát elkerülje.

Nem javulna a bibliográfiai nyilvántartás sem, hiszen a százezrekre rugó különlenyomatok beszerzése, leltározása, osztályozása, nyilvántartása, lerakása és kölcsönzése az eddigieknél sokkal nagyobb feladatot róna - különösen a nagy könyvtárakra. N ö v e l n i k e l l e n e a k ö n y v t á r a k s z e m é l y z e t é t, még pedig olyan mértékben, amire nem volna anyagi fedezet, nem is szólva a szakképzett személyzet létszámának növelésével járó nehézségekről.

Az Engineering Societies Library-ben /Mérnökegyletek Szövetségének Könyvtára/ szerzett tapasztalataink tagegyesületeink kiadványainak előzetes különlenyomatként való kiadásával kapcsolatban azt bizonyitják, hogy sokkal több munkaórát vett igénybe a különlenyomatok beszerzése és feldolgozása, mint ugyanannyi folyóiratcikk feldolgozása.

Annak a három társaságnak tapasztalatai, amelyek megkisérelték folyóirat helyett különlenyomatokat kiadni, majd abbahagyták ezt a kisérletet, továbbá az Engineering Societies Library tapasztalatai különlenyomatok kezelésével, végül azok a birálatok, amelyeket különféle szerzők fogalmaztak meg a folyóiratnak különlenyomattal való helyettesitésére javasolt megoldásokkal kapcsolatban, meggyőztek bennünket arról, hogy a különlenyomatok rendszere nem nyujt célszerü megoldást a tudományos ismeretanyag terjesztési kérdéseire.

B I B L I O G R Á F I A

A bibliográfia összeállitásához az alábbi kiadványokat használtuk fel:

Annotated bibliography on chemical documentation. = Chemical Literature. 1951-1959.
Applied Science and Technology Index. 1958-1959. aug.
CANNON, H.G.T.: Bibliography of library economy, 1876-1920.
Industrial Arts Index (majd: Applied Science and Technology). 1913-1957.
Library Literature. 1920. julius - 1959.
Library Science Abstracts. 1950-1957.
Literature notes. = American Documentation. 1950-1959. julius.
Subject Index to Periodicals. 1930-1957.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

1. ALLEN, W.E.: Repositories for scientific publications. = Science. 56.vol. 1922. aug.18. 197-198.p.

2. American Association for the Advancement of Science. Interim Committee on the Social Aspects of Science. Social aspects of science; preliminary report ... = Science. 125.vol. 1957. jan.25. 143-147.p.

3. American Council of Learned Societies. Problems of scholarly publication in the humanities and social sciences;a report prepared for the Committee on scholarly publication ... New York, 1959. 81 p.

4. BEHNKE, John: Communication of research results. = Science. 120.vol.1954. dec.24. 1955-1957.p.

5. BERELSON, Bernard: Bibliographical services in the social sciences. = Library Quarterly. 20.vol. 1950. ápr. 7-100.p.

6. BERKUN, M.M.: APA journals; suggestions for a radical change. = American Psychologist. 9.vol. 1954. szept. 587-588.p.

7. BERNAL, J.D.: Information service as an essential in the progress of science. = Aslib Proceedings. 1945. 20-28.p.

8. BERNAL, J.D.: Provisional scheme for central distribution of scientific publications. = Royal Society Scientific Information Conference, 1948. Report and papers submitted. London, The Royal Society. 1948. 253-257.p.

9. BERNAL, J.D.: The significance to special librarians and information officers of the Royal Society Scientific Information Conference.= Aslib Proceedings. 1.vol. 1949. aug. 99-102.p.; disc. 102-103.p.

10. BERNAL, J.D.: The social function of science. London, George Routledge and Sons, Ltd. 1939. 482 p. (Chapter XI, 292-308.p.)

11. BERNAL, J.D.: The transmission of scientific information: a user's analysis. = International Conference on Scientific Information, Washington, D.C. 1958. Preprints of the papers. Washington, D.C., National Academy of Sciences - National Research Council, 1958. Area 1. 67-85.p.

12. BISCHOF, L.J.: Some comments about publishing. = American psychologist. 9. vol. 1954. ápr. 155-156.p.

13. BISHOP, Charles: An integrated approach to the documentation problem. = American Documentation. 4.vol. 1953. Jan. 54-65.p.

14. BOURGEOIS, Pierre: L'avenir du périodique scientifique. = Libri. 7.vol. 1956. 1.no. 71-76.p.

15. BRAGG, William: Adress of the president of the Royal Society. = Science. 88. vol. 1938. dec.23. 579-583.p.

16. BRÜCKE, Ernst: Zur Rationalisierung in Zeitschriftenwesen. = Physikalische Blätter. 7.vol. 1951. 313-316.p.

17. BRUNNING, D.A.: Review literature and the chemist. = International Conference on Scientific Information, Washington, D.C., 1958. Preprints of the papers. Washington, D.C., National Academy of Sciences - National Research Council, 1958. Area 3. 7-32.p.

18. CAHN, R.S.: Documentation of applied chemistry; the future: the role of professional and learned societies. = Journal of Documentation. 12.vol. 1956. szept. 153-164.p.

19. CAHN, R.S.: Views of an editor. = Aslib Proceedings. 8.vol. 1956. nov. 293-294.p.

20. CAIRNS, D.: Measures for improving the dissemination of scientific information within the Empire. = Royal Society Empire Scientific Conference, 1946. Report. London, The Royal Society, 1948. 1.vol. 753-764.p.

21. Case Institute of Technology. Operations Research Group. An operations research study of the scientific activities of chemists. Cleveland, Ohio, The Institute, 1958. 69 p.

22. CHAMPLIN, C.D.: Litho printing in miniature as a means of circulating the findings of research. = Congrès mondial de la documentation universelle, Paris, 1937.aug. 16-21.Texte des communications. 55-58.p.

23. Chicago University. Graduate Library School. The communication of specialized information; papers presented before the seventh annual conference ..., 1952. aug. 11-15.Chicago, The University, 1954; distributed by the American Library Association, Chicago, Illinois. 128 p.

24. CLAPP, V.W.: Journal publication in microform. = Science. 127.vol. 1958. máj. 16. 1145.p.

25. CLAPP, V.W.: The problem of specialized communication in modern society. = Chicago University. Graduate Library School.The communication of specialized information, Chicago, The University, 1954; distributed by the American Library Association, Chicago Illinois. 1-13.p.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

26. CLAPP, V.W.: Rationalization of the publication of scientific literature. = Library of Congress Information Bulletin. 10.vol. 1951. ápr.23. 16-17.p.

27. CLELAND, R.E.: Analysis of trends in biological literature - plant sciences. = Biological Abstracts. 30.vol. 1956.szept. 2459-2462.p.

28. CLELAND, R.E.: The use of material. = Science. 121.vol. 1955. ápr.15. 519-523.p.

29. COBLANS, Herbert: Méthodes et techniques nouvelles de diffusion des connaissances? = Bulletin de l'Unesco a l'Intention des Bibliothèques. 11.vol. 1957. jul. 154-179.p.

30. COCKERELL, T.D.A.: Scientific literature. = Science. 80.vol. 1934. okt.19. 357.p.

31. Concerning technical publications. = Electrician. 85.vol. 1920. aug.153.p.

32. Council on Library Resources, Inc. First scientific journal in microform established. = Recent Developments. 1958. 10.no. dec.12. 2 p.

33. DARLING, S.M.: For new method of dissemination of information. = Chemical and Engineering News. 30.vol. 1952. jan.7. 9.p.

34. DAVIS, Watson: Developments in auxiliary publication. = American Documentation. 2.vol. 1951. jan. 7-8.p.

35. DAVIS, Watson: International cooperation in documentation. = Congrès Mondial de Documentation Universelle, Paris, 1937. aug.16-21. Compte rendu des travaux, 34-35.p.

36. DAVIS, Watson: 15 years experience with auxiliary publication. = American Documentation. 2.vol. 1951. ápr. 87-89. p.

37. DAVIS, Watson: Microfilm - new tool for intelligence. = Special Libraries Association, proceedings, 1.vol. 1938. P29-P33.p.

38. DAVIS, Watson: Microphotographic duplication in the service of science. = Science. 83.vol. 1936. máj.1. 402-404.p.

39. DAVIS, Watson: Project for scientific publication and bibliography. = Bernal, J.D. The social function of science. London, George Routledge and Sons, Ltd. 1939. 449-455.p.

40. DAVIS, Watson: Proposed central publication of scientific papers. = Nature. 161.vol. 1948. jun.5. 896.p.

41. DICK, W.E.: La Science et la presse. = Impact: Science et Société. 5.vol. 1954. szept. 153-186.p.

42. DITMAS, E.M.R.: Co-ordination of information; a survey of schemes put forward in the last fifty years. = Journal of Documentation. 3.vol. 1948. márc. 209-222.p.

43. Documentation of applied chemistry.= Chemistry and Industry. 1956. jan.14. 36-47.p.

44. EGERTON, Alfred: Scientific information services. = Royal Society of Arts Journal. 97.vol. 1949. jul.29. 688-704.p.

45. ELSDON-DEW,R.: The library from the point of view of the research worker. = South African Libraries. 23.vol. 1955. okt. 51-54.p.

46. FINK, H.K.: Comment on "Suggestions for a Radical Change". = American Psychologist. 10.vol. 1955. márc. 132-133.p.

47. FOOTE, P.D.: Superfluous publications = Science. 71.vol. 1930. jan.3. 14.p.

48. FRY, B.M.- KORTENDICK, J.J. (eds.) The production and use of technical reports Proceedings of the workshop ... conducted at the Catholic University of America,April 13-18, 1953. Washington, D.C., The Catholic University of America Press, 1953. 173 p.

49. GARFIELD, Eugene: Citation indexes - new paths to scientific knowledge. = Chemical Bulletin. 1956. ápr. 11-12.p.

50. GOLDMAN, M.I.: Reform in the system of scientific publication. = Science. 80. vol. 1934. okt.26. 380-381.p.

51. HARDINGS, T.S.: The sad estate of scientific publication. = American Journal of Sociology. 47.vol. 1942. jan. 593-601.p.

52. HOLMSTROM, J.E.: Records and research in engineering and industrial science.Third edition. London, Chapman and Hall Ltd.1956. 491 p.

53. JURGENS, M.A.: Research publication; a federal responsibility? = Science. 110. vol. 1949. aug.26. 209-212.p.

54. KAYSSER, Friedrich: Forderungen an die Zeitschriftenauswertung. = Nachrichten für Dokumentation. 2.vol. 1951. jun. 44-48.p.

55. KING, Alexander: Discussion of measures for improving scientific information services within the Empire. = Royal Society Empire Scientific Conference, 1946. Report. London, The Royal Society, 1948. 1.vol.671. p.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

56. KING, Alexander: La science et l'évolution de l'industrie : la phase sociale. = Impact: science et société. 7.vol.1956. márc. 3-37.p.

57. KNOX,J.: Documentation of applied chemistry; the future: how can further cooperation take place? = Journal of Documentation. 2.vol. 1956. szept. 165-170.p.

58. KUIPERS, J.W.: Microcards and documentation. = American Documentation. 2. vol. 1951. ápr. 89-95.p.

59. KYLE, Barbara: Current documentation topics and their relevance to social literature. = Revue de la Documentation. 24.vol. 1957. márc. 22-32.p.

60. LEBO, Dell: Publication versus communication. = Science. 128.vol. 1958. aug.22. 424-425.p.

61. LEE, M.O.: Responsibilities for scientific information in biology; proposals for financing a comprehensive system. = International Conference on Scientific Information, Washington, D.C.1958. Preprints of the papers. Washington, D.C. National Academy of Sciences - National Research Council, 7.Area. 1958. 7-17.p.

62. LEIFSON, Einar: Dissemination of scientific knowledge. = Science. 76.vol. 1932. dec.30. 624-625.p.

63. LEWKOWITSCH, Jason: Co-ordination of scientific literature. = Chemistry and Industry. 16.vol. 1938. dec.24. 1199-1205.p.

64. L'HERMITE, Robert: Le problème de la documentation devant la science et la technique. = Société des Ingénieurs Civils de France, Mémoires. 109.vol. 1956. máj.-jun. 229-233.p.

65. LIU, C.L.: Proposal for accelerated dissemination of scientific knowledge. = Science. 99.vol. 1944. jun.16. 492-493. p.

66. McCANDLESS, J.B.: On the dissemination of research information. = Institute of Radio Engineers, Proceedings.40. vol. 1952. jun. 644-645.p.

67. McNINCH, J.H.: Royal Society Scientific Information Conference, London, June 21-July 2, 1948. = Medical Library Association, Bulletin. 37.vol. 1949. ápr. 136-140.p.

68. MARTIN, D.C.: Royal Society's interest in scientific publication and the dissemination of information. = Aslib Proceedings. 9.vol. 1957. máj. 127-141. p.

69. Micro-Xerox-Litho O-P books. = Microcosm. 5.vol. 1959. 1-2.p.

70. MOHOLY, Lucia: Proposed central publication of scientific papers. = Nature. 161.vol. 1948. jun.12. 922-923.p.

71. MUMFORD, Lewis: Let men take command. = Saturday review of literature. 3.vol. 1948. okt.2. 7-9. 33-35.p.

72. MURPHY, W.J.: Scientific information services. = Industrial and Engineering Chemistry. 40.vol. 1948. ápr. 547.p.

73. National Physical Laboratory, Teddington, England. The direction of research establishments; proceedings of a symposium held at the National Physical Laboratory on 26th, 27th and 28 th September, 1956. London, Her Majesty's Stationery Office. 1957. Various pagings.

74. A note on communicating what we have to say. = ACLS newsletter. 5.vol. 1954-55. 4-9.p.

75. OATFIELD, Harold: Problems and parameters of science literature. = Scientific Monthly. 77.vol. 1953. dec. 302-305.p.

76. ORR, R.H.: An integrated approach to documentation. = American Documentation. 10.vol. 1959. jul. 214-219.p.

77. PARTRIDGE, E.P.: Documentation for the scientist. = Special Libraries Association, Proceedings. 1.vol. 1938. P38-P39.p.

78. PETERS, C.C.: Lithotyping in miniature as a means of scientific publication. = Science. 80.vol. 1934. dec.7. 530.p.

79. PHIPPS, T.E.Jr.: Scientific communication. = Science. 129.vol. 1959. jan.16. 118.p.

80. PIRIE, N.W.: Draft plan for the publication of scientific papers. = Journal of Documentation. 1.vol. 1945. jun. 26-30. p.

81. POLISSAR, M.J.: New outlet for unabridged scientific papers. = Science. 81. vol. 1935. márc.1. 229.p.

82. POWNALL, J.F.: Organized publication. London, Elliott Stock. 1926. 91 p.

83. PRUDEN, S.B.: The need for a central depository for scientific papers. = Special Libraries Association, Proceedings.1. vol. 1938. P28-P29.p.

84. Publication and classification of scientific knowledge. = Nature. 160.vol. 1947. nov.8. 649-650.p.

85. REBSTOCK, C.: The chemist, the library, and the laboratory. = Special Libraries. 47.vol. 1956. jan. 17-21.p.

86. REID, Eric: Reform of the system of scientific publication. = Aslib Proceedings. 1945. 64.p.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

87. Relieving pressure on ACS journals by methods other than the establishment of new journals. = Chemical and Engineering News. 36.vol. 1958. okt.27. 64.p.

88. ROTHSCHUH, E.E.: Das ungenutzte Wissen; die Literaturflut und die medizinische Forschung. = Nachrichten für Dokumentation. 6.vol. 1955. jan. 52-56.p.

89. Royal Society Empire Scientific Conference. 1946. Report. London, The Royal Society, 1948. 2.vols. Mill.

90. Royal Society Scientific Information Conference, 1948. Report and papers submitted. London, The Royal Society, 1948. 723 p.

91. RUSSELL, F.S.: Is our present means of disseminating results of marine biological research adequate? = La Ricerca Scientifica. 76.vol. 1956. Suppl. A. 95-108. p.

92. Science and planning. = Economist. 115.vol. 1948. jul.3. 5-6.p.

93. SCOTT, E.W.: New patterns in scientific research and publication. = Chicago. University. Graduate Library School. The communication of specialized information. Chicago, The University, 1954; distributed by the American Library Association, Chicago, Illinois. 14-21.p.

94. SEIDELL, Atherton: The Berthelot Centenary and the resulting international efforts to advance chemistry. = Science. 67.vol. 1928. máj.18. 497-499. p.

95. SEIDELL, Atherton: Dissemination of scientific literature by means of microfilms. = Science. 85.vol. 1937. márc.5. 240-242.p.

96. SEIDELL, Atherton: Distribution of the periodical literature of science; suggestion for catalog and microfilm service. = Science. 93.vol. 1941. jan.10. 38-39.p.

97. SEIDELL, Atherton: Film-strip copies of scientific publication. = Science. 81.vol. 1935. febr.15. 174-176.p.

98. SEIDELL, Atherton: Microfilm copying of scientific literature. = Science. 89.vol. 1939. márc.10. 219-220.p.

99. SEIDELL, Atherton: The photomicrographic reproduction of documents. = Science. 80.vol. 1934. aug.24. 184-185. p.

100. SEIDELL, Atherton: The publication of scientific research. = Science. 92.vol. 1940. okt.18. 345-347.p.

101. SEIDELL, Atherton: Reforms in chemical publication (documentation).= Science. 80.vol. 1934. jul.20. 70-72.p.

102. SHAW, R.R.: Mechanical storage, handling, retrieval and supply of information. Advisory Group for Aeronautical Research and Development. (Report No.50. 1956. febr. 34 p.)

103. SHAW, R.R.: Publication and distribution of scientific literature. = College and Research Libraries. 17.vol. 1956. jul. 293-303.p.

104. SHAW, R.R.: Royal Society Scientific Information Conference. = Science. 108. vol. 1948. aug.13. 148-151.p.

105. SJOBERG, Gideon: Science and changing publication patterns. = Philosophy of Science. 23.vol. 1956. ápr. 90-96. p.

106. A survey of research potential and training in the mathematical sciences; Final report of the committee on the survey. Chicago, Ill., University of Chicago, 1957. 163 + 78 p.

107. SUTTON, R.L.: The supervision of publication. = Science. 92.vol. 1940. nov.22. 478-479.p.

108. TAUBE, Mortimer: An evaluation of use studies of scientific information. Washington, D.C. Documentation, Inc., 1958. 23 p. (US Air Force, Directorate of Research Communication, TN 58-1050.)

109. THOMSON, G.P. - BAKER, J.R.: Journals vs. central publication. = Nature. 161.vol. 1948. máj.15. 771-772. p.

110. TÖRNUDD, Elin: Study on the use of scientific literature and reference services by Scandinavian scientists and engineers engaged in research and development. = International Conference on Scientific Information, 1958. Preprints of the papers. Washington, D.C. National Academy of Sciences - National Research Council, 1958. 1. Area. 9-65.p.

111. TROY, Zeliaette: Libraries and current research publication. = College and Research Libraries. 5.vol. 1944. jun. 242-243.p.

112. URQUHART, D.J.: Review of the results of the Royal Society Scientific Information Conference, 1948. = Aslib Proceedings. 4.vol. 1952. nov. 233-240. p.

113. VELINSKY, S.: Psychological information center to solve our publication problems. = American Psychologist. 9. vol. 1954. jun. 266.p.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

114. VISSCHER, M.B.: Reform in the system of scientific publication. = Science. 80.vol. 1934. szept.14. 245-246.p.

115. WATSON, R.A.: The multiplicity of journals. = Aslib Proceedings. 8. vol. 1956. nov. 294-295.p.

116. WEBER, D.C.: Quagmire of scientific literature? College and Research Libraries. 18.vol. 1957. márc. 103-106., 118.p.

117. WEIL, B.H.: Division publications. = Chemical Literature. 5.vol. 1953. 8-9..16.p.

118. What will the American Society of Civil Engineers do with its Proceedings? = Engineering News. 85.vol. 1920 okt. 21.774-775.p.

119. WILSON, J.H.: Crisis in intrascience communication. = Industrial Laboratories. 6.vol. 1955. szept. 10-12. p.

120. WILSON, J.H.: Recorded reports versus written reports. = Technical Writing Review. 3.vol. 1955. 3-4.,13. p.

121. WOKE, P.A.: Considerations on utilization of scientific literature. = Science. 113.vol. 1951. ápr.13. 399-403.p.

Eredeti cím: Solutions proposées pour remplacer le périodique scientifique. Rapport et bibliographie.
Megjelent: Bulletin de l'Unesco a l'Intention des Bibliothèques. 14. vol. 1960. 2.no. 62-77.p.
OSzK ford. sz.: 2329

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Leyh, G.

AZ IFLA MÜKÖDÉSE AZ UTÓBBI ÉVEKBEN

Az IFLA Párizsban 1957-ben tartott üléséről kiadott jelentése kapcsán visszatekintek a három előző ülésre, az 1954-es zágrábira, az 1955-ös brüsszelire és az 1956-os münchenire. Ugy vélem, hogy egy ilyen összefogással jobban kiemelhetem a Szövetség tevékenységét irányitó szempontokat.* A gyors áttekintés széles, kaleidoszkopszerü, formailag és tartalmilag egyenetlen képet ad ugyan; gondosabb megfigyeléssel azonban észrevesszük, hogy a kép bővelkedik uj és érdekes részletekben.

Jelentőségüknél fogva a személyi kérdéseket illeti az első hely. Minden ország könyvtártörténetében mély és alapvető választóvonalat jelent az a tény, hogy a mellékfoglalkozásu könyvtárost olyan könyvtáros váltja fel, aki tevékenységében hivatást, életreszóló munkát lát. Csak főhivatás gyakorlása során jelentkeznek azok a nagy feladatok és programmok, amelyek tulnyulnak az egyes ember életén. Csak ezek megoldásában fejlődik ki az a hivatás-tudat, mely egyre tágabb körben akarja hallatni szavát. Pusztán az 1929-es nagy római kongresszus ülésezése óta szinte megszakitás nélkül tartott évi ülések sora is azt bizonyitja, hogy e hivatásnak valóban vannak nemzetközi vonatkozásu kérdései.

Kisebb országokban, mint Svájcban és Hollandiában /20,129/ **, még korábbi években a skandináv országokban is, a régitipusu szakmai gyülésekhez röviditett formában néhány oktatási órát csatoltak. Most Norvégiában remélik, hogy az állami könyvtáros-iskolával sikerül kitölteni azokat a réseket, amelyek a szakképzett erők utánpótlásában jelentkeznek./22,158/ A dán könyvtáros-iskola, amelyet 1957-ben nyitottak meg, két tagozatán képez ki munkaerőket, tudományos, illetve közmüvelődési könyvtári munkára./22,132/ Hasonló megoldást terveznek Svéd-

---

* Fédération Internationale des Associations de Bibliothécaires, Publications. - 22. vol.: Actes du Conseil de la Fiab. 23e session Paris. La Haye, 1957. - 19. vol.: Zagreb. 1955. - 20. vol. : Bruxelles. 1956. - 21. vol.: München. 1957. - Répertoire des Associations de Bibliothécaires membres de la Fédération Internationale. 5. éd. La Haye, 1955. 104 p.

** A zárójelben lévő számok közül az első az említett FID közlemények kötetszámára, a második az oldalszámra utal.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

országban./22,173/ Sőt három lengyel egyetemen könyvtártudományi tanszéket állitottak fel./22,165/ Erősen látogatott a Vatikáni Könyvtár iskolája./21,97/ Hasonló létesitményekkel találkozunk Belgrádban, Ankarában, Indiában, Braziliában, mindenekelőtt pedig a könyvtárakban oly gazdag Egyesült Államokban, ahol a könyvtárügy társadalmi hatóerejét az ilyen irányu iskolák fölös száma is bizonyitja, bár igaz, hogy ezek közül voltaképen csak nyolcat ismertek el./19,150; 22,141/ Nagyon figyelemreméltó jelenség, hogy ott az egyetemi könyvtárosokat mind jobban elismerik a fakultás tagjaiként.

Ám a könyvtárosi hivatás minden iskolázás ellenére sem vesztette még el a jellegéből adódó kissé problematikus karakterét. Ujra meg ujra felbukkan az igény, hogy a kételyt tisztázzuk. Belgiumban vizsgálatot kezdeményeztek más országokbeli könyvtárosok kiképzéséről./22,114/ Még Amerikában sem oldódott fel a fennálló feszültség, sem Wilhelm MUNTHE gazdag tartalmu jelentésével /1939/, sem a német könyvtárosokéval./1956/ /22,141/ Mme BRIET ismeretes beszámolója /1950/, melynek olyan gazdag az anyaga, hogy nem is igen lehet belőle végkövetkeztetéseket levonni, létrehivott egy uj bizottságot /22,47/, ám CAIN Párisból és EGGER Bernből még mindig adósaink a tőlük várt memorandummal./21,36/ Érjük most hát be Eugen EGGERnek azzal a jelentésével, melyet az 1956-os müncheni ülés egyik bizottságának kivánságára készitett el, ennek az lett volna a rendeltetése, hogy a könyvtárosi hivatásról, mint olyanról kialakitandó szélesebbkörü vitának alapjául szolgáljon.* Személy szerint az a véleményem: fontosabb kérdés, hogy kit bocsátunk kiképzésre és azt követően szakvizsgára, mint magának az oktatásnak a miként-je; ide kapcsolódik még a különféle továbbképzési formák kérdése. Ha tekintetbe vesszük az egymástól teljesen elütő nemzeti előfeltételeket, ugy tünik, nem is lehet a kérdést nemzetközi szinten közös nevezőre hozni. De vajon kivánatos-e ez egyáltalán? Tudomásom szerint ezt a kérdést Szövetségünk keretein belül eddig nem tárgyalták, sőt még csak nem is érintették. A szakreferens-rendszer nem jelent valami szabadalmazott megoldást, alaposabban meg kellene vizsgálni ennek a módszernek az előnyeit és hátrányait.

Egészen más a helyzet a könyvtárak fenyegető felduzzadásának a kérdése körül, különösen a folyóiratok terén. Egyáltalán gazdaságos-e a folyóirat jelenlegi formája? - ezt kérdezte most LYDENBERG és METCALF, TIEMANN és FRANCIS után BOURGEOIS, a kérdés mélyére hatolva./20,29; 21,16 és köv./ Voltaképen a tudományos munka szervezésének a birálatáról van szó. E téren az Unesco és vele együtt a Kiadók Nemzetközi Szövetsége nagy feladat előtt állnak. A probléma átnyulik a könyvtárak könyv-állománya, a katalógusok és a férőhely-szükséglet területére. Nem mentünk sokra annak ismételt megállapitásával sem, hogy a folyóiratok ára magas./22,95/ Össze kell gyüjteni költségekre vonatkozó adatokat is, amelyek egészen mások Amerikában, mint Németországban. Végülis a tudományok szakositásának a kérdésébe ütközünk, ami nélkül haladás nem lehetséges. Az utolsó szót az aktiv tudomány mondja ki, még arról a kényszerü kiutról is, hogy fényképezéssel és a folyóiratok több nyelven való megjelentetésével javitsunk némileg a helyzeten.

Másrészt erősen növeli a könyveknek a könyvtárakhoz való beáramlását az áldoktorok ellen ujra feleleventett követelmény, hogy a disszertációkat ki kell nyomatni./22,102/ Fokozódó mértékben segiti a könyvtárakat a Deutsche Forschungs-

---

* EGGER, E.: Problémes actuels du recrutement des bibliothécaires. = Libri. 8.vol. 1958. 76-81.p.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

gemeinschaft /Német Kutatási Munkaközösség/, mert a nemzetközi tudományos versengéssel kénytelen lépést tartani./22,104/ Bizonyos megtakarítást igér az egyetemi könyvtárak és az intézetek hathatósabb együttmüködése. Oslóban az intézeteket személyzet és könyv-kérdésekben a könyvtár igazgatója alá óhajtanák rendelni /22,158/ Itt kell megemliteni még a svéd egyetemi könyvtáraknak azt a gyakorlatát, hogy a külföldi irodalom beszerzését megvitatják./21,146/

Régi a terv, hogy értékes kéziratokat és régi nyomtatványokat sokszorositsanak, vagy legalább mikrofilmre rögzitsenek, de teljesen jogos, hogy ez a terv a katasztrofális időszakokban ujból nyomatékkal kerül előtérbe./22,103/ A kulturális javak háborus időben való védelmének a kérdése már a nyilvánosságot is felrázta.*

Évek óta nagyjelentőségü nemzetközi munkálatok folynak a katalógusok területén is. Németországban, Svájcban, Angliában és az Egyesült Államokban felülvizsgálták és átdolgozták a betürendes katalógusra vonatkozó szabályzatokat./22,45 és köv/ A német könyvtárakban biztositották a tárgyi cimek esetében az egyszerü szórendre való áttérést. Ám egy F.C. FRANCIS elnöklete alatt müködő bizottság megkisérli, hogy legalább a lényeges pontok tekintetében nemzetközileg megegyezésre jussunk.

A területi központi katalógus ügyében máris jelentős gyakorlati eredmények vannak. Három szakember is foglalkozik e kérdéssel: JUCHHOFF Kölnben, BRUMMEL Hágában és EGGER Bernben. Az Északrajna-vesztfáliai központi katalógus Kölnben már 1956 óta a könyvtárközi kölcsönzés szolgálatában áll. Központi katalógusok kiépitésén dolgoznak Stuttgartban, Münchenben, Göttingában és Hamburgban is. 1960 végére a Szövetségi Köztársaságban hét kész területi központi katalógus áll majd rendelkezésre, melyek mindegyike 2-3 millió cimet fog tartalmazni /21,62; 22,82/ Meglepően rövid idő alatt sokszorositanak egész katalógusokat egy különleges fényképészeti eljárással, amiről CORDES számol be./22,83/ Rómában /21,68/, Jugoszláviában /21,72/ és Lengyelországban is /22,166/ dolgoznak központi katalógusokon. Más helyeken és egyéb országokban arra szoritkoznak, hogy a hazai könyvtárak külföldi irodalmát, vagy legalább a külföldi folyóiratokat központi katalógusokban rögzitsék, igy pl. Dániában /21,99/, Franciaországban /21,68; 22,149/, és Jugoszláviában./20,136/ Mintaszerü munka a svájci folyóirat-katalógus. Ennek negyedik kiadása /1955/ 711 könyvtárból kereken 20.000 külföldi cimet tartalmaz. Már 1958-ban pótkötettel kellett kiegészitení./19,191; 22,175/

Rá kell itt még röviden mutatni azokra a bibliográfiai munkálatokra is, amelyeket az Unesco, sőt a Deutsche Forschungsgemeinschaft is különleges támogatásban részesit. Münchenben, a bajor állami könyvtárban elkészitették a német könyvtárakban található 16. és 17. századbeli nyomtatott zenei gyüjteményeknek a katalógusát. A katalógus 1466 cimet ölel fel, két kötetének nyomdai előkészitése jól halad előre. /22,104/

Minden nyilvános könyvtár a használatával tölti be csupán rendeltetését. Megelégedéssel értesülünk az egyes országok könyvtári tudósitóitól arról, hogy a helyi használat számára sok kisebb könyvtári tájékoztató jelent meg. Sajnos, az IFLA szem elől tévesztette azt a programmját, amelyet az 1929-es római kongresszus vett tervbe, hogy t.i. tájékoztatja a tudósokat a tudományos könyvtárak spe-

* Kulturgüterschutz im Kriege. = Neue Züricher Zeitung. 1959. ápr. 15. Fernausg. 120. no.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

cifikus anyagáról, mégpedig a Hans PRAESENT által kidolgozott "Handbuch der Deutschen Bibliotheken" / Német könyvtárak kézikönyve / /1929/ mintájára. E példát eddig csak Ausztria /1932/ és Svájc /1934/ követte. E kézikönyvek a szó legnemesebb értelmében szolgálják a nyilvános dokumentáció céljait, már amennyiben ezt az általános tudományos könyvtáraktól elvárják és amennyiben a szellemi tudományok művelői erre rászorulnak. F.C. FRANCIS, mint a British Museum könyvtárának képviselője, ismételten emlékeztetett az ilyen jellegü könyvtárak humanista-történeti magjára./21,25/ Olyan figyelmeztetés ez, amelyet - a világ fokozódó iparosodására tekintettel - nem lehet elég gyakran ismételni. A Handbuch der Bibliothekswissenschaft / Könyvtártudományi Kézikönyv / tudatosan követi e vezércsillagot. A dokumentációs irodalomkutatást, amelyre a kereskedelemnek és az iparnak állandóan szüksége van, amugy is csak szakositott könyvtáraktól lehet megkivánni. Az egyetemi és a szakkönyvtárak közötti szoros összefüggés kifejezésre jut az IFLA-ban végzett közös munkájukban.

A tudományos könyvtárak ugrásszerüen növekvő és elismert jelentősége abban mutatkozik meg a legjobban, hogy minden ország uj épitkezésekről és elöregedett épületek kibővitéséről küldött jelentést. E fejlődéssel ellentétes az a hir, hogy Bécsben, a "fojtogató helyhiány" /21,90/ ellenére, az egyetemi könyvtárnak szánt uj épületet egyéb egyetemi intézetek számára utalták ki. A hollandiai akadémiai könyvtárak is erősen szenvednek a helyhiánytól. KESSENnek mégis sikerült Leidenben jogászok számára külön olvasótermet berendeznie./21,137/ Általában jellemző a modern tudományos könyvtárakra, hogy egy sereg olyan jellegü olvasótermünk van, amelyik nagy, válogatott kézikönyvtárral rendelkezik. KESSEN erre is példát adott a maga 14 külön olvasótermével.

A könyvtári helyiségek három csoportba sorolhatók. Ezek: a feldolgozó munka helyiségei, az olvasószolgálat helyiségei és a raktárak. Az árvizszerüen özönlő könyváradat nyomására egyre nagyobb figyelmet forditanak a könyvek raktározásának jelentőségére. A modern könyvraktár, elérhető magasságu fémállványaival, tengelytávolságával és járatainak szélességével együtt - mondhatni - szabványositott. Csak a legutóbbi időben tudtak további teret nyerni egy valóban zseniálisnak nevezhető találmány, az u.n. tömör raktározás segitségével. E berendezés lehetővé teszi, hogy a könyvállványok között, gombnyomásra, elektromos uton, néhány másodperc alatt szabaddá tegyünk egy járatot, és azt ugyanennyi idő alatt ismét össze is zárjuk. A Lund-i uj raktárnál el is fogadták ezt a berendezést. /20, 131/ Még több helyet takaritott meg a Helsingfors-i egyetemi könyvtár azáltal, hogy két földalatti termet állványokkal rendezett be a ritkábban használt irodalom elhelyezésére. Az állványok hosszusága összesen husz kilométer. A kiselejtezett irodalmi anyag már eddig is több mint 10 kilométer helyet foglal el. /21,111/ Ezen felül a városon kivül egy háromemeletes tömör raktárat rendeztek be, a könyvek részére 9 km, az ujságok részére 750 m. hosszuságu rakodótérrel. /20,110/ Többszörösen kipróbált módja a hely-megtakaritásnak az ujságok filmrevétele is.

Mivel minden statisztika egyszerü számokra leröviditett és látszólag könnyen ellenőrizhető jelentés a követelményről és a teljesitményről, érthető, hogy jó néhány ország jelentésében találunk statisztikai adatokat is. Ezek az adatok azonban - amennyire én látom - egyetlen kivétellel csak közmüvelődési könyvtárakra vonatkoznak. Igy például Dániára vonatkozóan megadták a könyvek beszerzésére

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

forditott összeget, a könyvállomány adatait és a kölcsönzések számát, az egész lakossághoz viszonyitott fejkvótában /19,149; 22,133/, és ezzel meggyőző összehasonlitási értékeket nyujtottak. Az angol nyilvános könyvtárak 63 millió kötetes könyvállományuk mellett 1955-1956-ban több mint 400 millió könyvet kölcsönöztek ki, ami az 1954-1955. évvel szemben 14 milliós többletet jelent./21,116; 22,56/ A kiadások 12 millió fontra rugtak. Nyugat-Berlin a maga fejenkint 3.14 DM. kiadásával az egész német könyvtárügy élén áll, már ami a pénzbeli ráforditást illeti. /22,105/

Ám az utolsó négy esztendőben csak egyetlen nagy tudományos könyvtár terjesztett be statisztikai adatokat, és ez a Vatikáni Könyvtár. Két év alatt, 1954-ben és 1955-ben, 2825 tudós 21.967 kéziratot és 17.768 nyomtatott müvet használt. Több mint 500.000 önálló fényképfelvételt készitettek, és kb. 7800 kéziratot vagy nyomtatványt fotografáltak le egészen vagy részben. Vétel vagy csere utján 3100 nyomtatványt és 1329 kéziratot szereztek be./21,96/ Ezek a számok a Vatikáni Könyvtárt mint tudományos használati könyvtárt mutatják be, épp ezért példája követésre buzdithatná a világ többi jelentős könyvtárát. Szövetségünk közgyülési beszámolójának ugyanis egyik legfájóbb hiánya, hogy éppen ezek a könyvtárak eddig nem jelentkeztek szólásra.

Ennek ellenére az Unesco azt a sürgős kivánalmat közölte, hogy a könyvtárak szokványos országos statisztikáit hozzuk nemzetközileg egyszintre és evégett élesszük fel ujra a régi, de immár tétlenné vált statisztikai bizottságot. Az első kisérletek anyaga egyelőre még csak egészen szük körben vált ismeretessé. Ezért most ezekről az 1953 óta folyó kisérletekről csak azt jelenthetem, amit az előttünk fekvő kiadványok e tárgyban tartalmaznak./19,62; 20,37 és köv.; 21,15, 34 és köv.; 22,40/

Elvileg minden statisztikának összehasonlitható számokból kell állnia, kell, hogy minden számnak ellentétele is legyen, mert az egymástól független adatok nem mondanak semmit. Az eddig nyilvánosságra hozott számokról kereken megmondták, hogy nem összehasonlithatóak. G. HOFFMANN /München/ óvott is bennünket annak megkisérlésétől, hogy a házat a tetőn kezdjük épiteni./20,38/ Ez volt eddig a legokosabb kijelentés a vita során; azt ajánlották u.i. az egyes országok könyvtárosi szaktestületeinek, hogy a maguk évtizedek óta bevált statisztikai anyagát az Unesconak még csak tervezett szabványaihoz alkalmazzák. Anyagot kértek a szaktestületektől, amit majd egy kötetben összegezve kellene kiadni./22,40/ Ugyancsak folyamatban van a persze sokkal egyszerübb, kereskedelmi jellegü,könyvkiadási statisztika gyüjtése, ám ez az erősen differenciált könyvtári statisztikával éppen csak, hogy érintkezik. Vajon egyáltalán kellőképen tisztáztuk már az előzetes kérdéseket?

Nem akarom azonban ezt az áttekintést evvel az aggodalommal befejezni, hanem szeretném összefoglalóan kiemelni azt a pozitivumot, amit az IFLA eredményes munkája valamennyi kulturállam könyvtárügye számára jelenthet. Bizonyára régen is voltak a könyvtáraknak közös feladataik, de ezeket összefüggésükben csak az IFLA világitotta meg, de meg is vitatta és elő is mozditotta megoldásukat. A Szövetség - szerény kezdet után - egy emberöltő alatt az egész müvelt világon elterjedt. Napjainkban 59 könyvtáros-egyesület tartozik tagjai közé, és több mint tiz munkabizottsága van a különféle szerteágazó kérdések számára. Az Unesco mintegy patronátust gyakorol felettünk. Javasolta, hogy vegyük fel a szoros kapcsolatot az olyan rokonjellegü szövetségekkel, amelyek az alkalmazott tudományok dokumentációs és szabványositási feladatainak a szolgálatában állanak. A közgyülésen részt-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

vevők soraiban mutatkozó elkerülhetetlen hézagok ellenére is, az egyes országok delegátusainak és a bizottságoknak a közleményeiből, ha nem is mindent, mégis sok jellemzőt és nagyjelentőségüt tudunk meg arról, mi történik nemzetközi téren a tudományos és a közművelődési könyvtárakban. Kritikailag feldolgozott, kicsiszolt előadások nem férnek össze ennek a szövetségnek a szellemével. A beszámolókat az ilyen irányu utasitások ellenére sem öntötték külsőleg olyan formába, hogy gyorsan összevethetők lettek volna. Végeredményben azonban ezek a jelentések olyan kincsesbányák, amelyekből megismerhetjük a nemzetközi könyvtárügy jelentős előrehaladását, és sok olyan adatra bukkanunk bennük, amit másutt fel nem lelhetünk. Röviden összefoglalva szeretnék még az utolsó évekből néhány példát említeni.

Igy néhány statisztikai adatból ugy ismertük meg a Vatikán Könyvtárt, mint modern használati könyvtárat. Rendkivül jellemző, hogy az indiai egyetemeket csak nemrégiben szerelték fel könyvtárakkal. Jelentős esemény, hogy Accrában /Aranypart/ egy nyilvános központi könyvtárat állitottak fel./22,153/ Világosan felismerhető a mai élet két tudományos könyvtári tipusa. Egyik oldalon ott áll a régi, de nem előregedett, általános könyvtár, a maga történeti-humanista magjával, és annak jellemző képviselője, a Humboldt Egyetem könyvtárosa, akire ráillik MILKAUnak örökértékü mondása: "Ha van tudományos hivatás, melynek tudásához nélkülözhetetlen országunk történelmének ismerete, ugy ez a könyvtáros hivatása. Ugy benne él a hagyományokban, mint senki más, és ugy hozzájuk is van kötve, mint senki más." Nyilvánvalóan ez volt a véleménye F.C. FRANCISnak is, a British Museum könyvtárosának./21,25/ A másik oldalon ott áll, berendezéseivel és gépeivel, a könyvek korrekt gondozója és nyilvántartója, aki a kisérleti és alkalmazott természettudományoknak, az orvostudománynak és a technikának áll a szolgálatában, akinek a mult már semmit sem jelent, és aki a dokumentáció eszközeivel arra törekszik, hogy lépést tartson az ismeretek haladásával. De mind a két tipus tudományos kivánalmakból vezeti le a maga létjogosultságát. Itt is - mint mindig - bajt okoz a türelmetlen egységesitési törekvés. Azt a régi vitás kérdést, hogy "egyetemi könyvtár vagy intézeti könyvtár?",* sem lehet ugy felfogni, hogy vagy az egyik, vagy a másik, hanem ezek együttmüködésében kell látni a kérdés megoldását. Ez is nemzetközi jelentőségü probléma. Az igazi összekötő csak az olyan egyetemi könyvtáros lehet, aki egyszersmind egyik fakultásnak is tagja.

Meglepően időszerüvé vált szerte a világon a területi központi katalógus, mely a könyvállomány gyors és biztonságos felhasználását teszi lehetővé. A tisztán technikai problémák közül a tömör raktározás kérdése áll első helyen. Nagy előnyt jelent, hogy az IFLA-ban minden vitában egymással ellentétes nézetek is érvényre juthatnak. Szakmai vagyis tudományos módon szoktunk mi tárgyalni, szivesen hivjuk ki a kritikát, hallani akarjuk mások nézeteit is. Talán utalhatok azokra a nyilatkozatokra, amelyek a kiképzés ügyének vagy a statisztikának komplex jellegü kérdéseiről hangzottak el.

Az idő nagyobb távlatából abban fogják látni az IFLA legnagyobb érdemét, hogy uj célokat tüzött a könyvtárosok elé, a régi feladatoknak pedig uj megvilágitást adott. Kitágitotta látókörünket az a körülmény, hogy a gyüléseket évenkint váltakozva másutt és másutt tartjuk. Mint halljuk, egész könyvtáros iskolák óhajtják

---

* A kérdésről ld.: HORVÁTH Magda: Együttmüködés, központositás vagy hálózat az egyetemi könyvtárak szervezetében. Szakirodalmi szemle. Bp.1959. 92 p. / Külföldi Könyvtári Szakirodalom 3./

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

szomszédos országok könyvtárait megismerni. A legnagyobb könyvtári államot, az Egyesült Államokat, jobban megismertük az utolsó tiz évben, mint korábban évtizedek alatt. Az IFLA megtette a magáét, hogy felrázza az embereket, felébressze és erősitse a hivatás érzését, mégpedig nemcsak az olyan dolgokban, amit a könyvtárosi technikából meg lehet tanulni.

Mindennek tükörképeként biztosan állithatjuk, hogy a közvélemény is egyre jobban felismeri a könyvtárügy hatalmas kulturális jelentőségét. Számszerüleg persze ezt csak a közmüvelődési könyvtárak esetében lehet bizonyitani. Igy például különösen is szembetlő ez a tény az angliai közmüvelődési könyvtáraknál. A tudományos könyvtárak azonban csendben meghozzák a maguk kiszámithatatlan kamatát /"geräuschlos unberechenbare Zinsen" Goethe./.

Hadd szenteljem az utolsó szót a karmestereknek, mert az ő szakmai és személyi ismereteik dirigensi pálcája alatt csengett össze ez a sokszólamu nemzetközi kórus. Olyan neveknek, mint COLLIJN, SEVENSMA, BISHOP, GODET, MUNTHE, BOURGEOIS, - megvan a maga nemzetközi csengése.

Eredeti cim: Die Wirksamkeit des Internationalen Verbandes der Bibliothekar-Vereine in den letzten Jahren.
Megjelent: Nordisk Tidskrift för Bok- och Biblioteksväsen. 46. årg. 1959. 3. no. 103-110. p.
OSzK ford. sz.: 2338

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

A NÉMET DEMOKRATIKUS KÖZTÁRSASÁG TUDOMÁNYOS KÖNYVTÁRÜGYÉNEK HÉTÉVES TÁVLATI TERVE 1959 - 1965

Németország Szocialista Egységpártjának V. Kongresszusa meghatározta a Német Demokratikus Köztársaság népgazdasága fejlődésének irányelveit az 1959-1965-ös évekre szóló hétéves tervben és az 1960-1961-ben az ország előtt álló gazdasági főfeladatot. Ez a határozat megteremtette a tudomány, a technika és a kultura nagyarányu kibontakozásának és a tudományos könyvtárügy tervszerü fejlődésének alapvető előfeltételeit.

Az NDK tudományos könyvtárai annak az első német munkás-paraszt államnak intézményei, amelyben győz a szocializmus. E könyvtárak társadalmi funkciója abban rejlik, hogy a maguk sajátos eszközeivel, vagyis állományuk felépitésével és feltárásával, valamint tájékoztatási és tanácsadó szolgálatukkal tevékenyen támogatják az NDK kormányának békepolitikáját, résztvesznek a tudomány, a technika és a kultura fejlesztésében, és hozzájárulnak a munkás-paraszt hatalom politikai-gazdasági megerősitéséhez, a szocializmus teljes győzelméhez. Ez a valóban nemes és humanista hivatás a tudományos könyvtárak dolgozóit nagy és nehéz, de egyuttal szép feladatok elé állitja.

A szocializmusnak az NDK-ban való győzelme szempontjából döntő jelentőségü a gazdasági főfeladat teljesitése 1961-re és ezen tulmenően az egész hétéves terv végrehajtása. A gazdasági főfeladat ugy növelni az ipari és mezőgazdasági termelést a legfejlettebb tudomány és technika alkalmazásával, hogy az NDK lakosságának életszinvonala elérje, sőt felül is mulja Nyugat-Németországét és bebizonyuljon a szocialista társadalmi rend fölénye valamennyi területen. Ezt sok területen el lehetne és el is fogjuk érni 1961 végéig, általánosságban azonban csak a hétéves terv megvalósitásával. A közremüködés legyen e feladat megoldásában az NDK tudományos könyvtárainak legfőbb kötelessége. Azon mulik most minden, hogy az erőket ugy összpontositsuk, hogy a tudományos könyvtárak a legnagyobb mértékben elő tudják segiteni az NDK népgazdaságának fejlesztését.

A gazdasági főfeladat és a hétéves terv teljesitése óriási jelentőségü nemzeti szempontból, mert az NDK további gazdasági sikerei nemcsak az egyes emberek jólétét, hanem mindenekelőtt a béke fenntartását biztositják. Nyugat-Németország

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

militarista körei célul tüzték ki, hogy 1961 végéig ellátják NATO hadseregüket atomfegyverekkel; az NDK lakossága ezzel szemben lépésről-lépésre bebizonyitja a szocialista gazdaság fölényét Nyugat-Németország kapitalista gazdaságával szemben. Ezzel tudunk leginkább megnyerni minden békeszerető embert a német militarizmus elleni tevékeny harc és a békeszerető Németország ujjászületésének ügye számára. Ebben az értelemben az NDK tudományos könyvtárainak a hétéves terv teljesitésében elért valamennyi eredménye, a tudomány és a technika fejlesztéséhez és a lakosság politikai és szakmai müveltségének emeléséhez való minden hozzájárulása a béke biztositását és népünk boldogulását szolgálja.

A tudományos könyvtárak valamennyi dolgozója számára nincs magasztosabb cél, mint támogatni a nagy történelmi tettet: a béke megőrzését Németország és a német nép számára. A béke biztositásáért és a békekötésért folyó harc megfelel a német nép nemzeti érdekeinek, mivel megóvja a német népet egy harmadik, atomfegyverekkel vivott világháboru borzalmas következményeitől.

A német nép nemzeti problémája békés megoldásának alapvető feltétele a szocializmus győzelme az NDK-ban. Ezért a társadalmi fejlődés jelenlegi feltételei az NDK-ban megkövetelik a tudományos könyvtárügy teljes összhangját a szocialista épitás követelményeivel, vagyis szükség van a tudományos könyvtárak szocialista átalakitására. Ennek során alapvető minőségi változásnak kell végbemennie a gyarapitás, a feldolgozás és olvasószolgálat tartalmában és módszereiben. Abból a tényből kiindulva, hogy a szocializmus tartalma nem egyszerüen a munka uj technikai formáinak a kifejlesztése, hanem mindenekelőtt az ember nevelése, a tudományos könyvtáraknak nemcsak az a hivatásuk, hogy a tudást általában közvetitsék, hanem, hogy résztvegyenek a dolgozóknak szocialista szellemben való nevelésében.

Az NSZEP III. főiskolai konferenciája határozatainak megfelelően a szocialista átalakitás a következő alapvető feladatokat foglalja magába:

1. A dialektikus materializmus elsajátitása a tudományos könyvtárak dolgozói által, a szocializmus NDK-beli épitésének tapasztalatai és problémái alapján.

2. A szocialista elvek alkalmazása a könyvtári munka minden területén; itt a legnagyobb fontosságot kell tulajdonitani az NDK tudományos könyvtárai közötti széleskörü tapasztalatcserének és a többi szocialista országban, különösen a Szovjetunióban a tudományos könyvtárügy területén szerzett tapasztalatok kiértékelésének.

3. Szocialista káderpolitika érvényesitése az oktatásban és továbbképzésben, a káderek kiválasztásában és fejlődésük előmozditásában.

4. A tudományos könyvtárügy egységes, operativ vezetésének a biztositása.

5. A könyvtári vezetés felelősségérzetének és kollektiv jellegének erősitése, a demokratikus centralizmus alapján.

6. A munkafolyamatok racionalizálása valamennyi dolgozó alkotó kezdeményezésének elősegitésével, valamint a szocialista közösségi munka, vagyis az elvtársi együttmüködés és a kölcsönös segitségnyujtás kibontakoztatása.

A dialektikus materializmus tanulmányozása és elsajátitása segiteni fogja a tudományos könyvtárak dolgozóit, hogy tevékenyen és pártosan vegyenek részt a szocialista átalakulás folyamatában. Alkalmazása lehetővé teszi, hogy elkerüljék mind az egyoldaluságot, mind a maradiságot és leküzdjék a semlegesség, a liberalizmus és az objektivizmus álláspontját. Csak a nyilt eszmecsere és a szocialista könyv-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

tári munka tartalmáról, formáiról és módszereiről folytatott tudományos vita fogja az uj szellemet győzelemre segiteni a tudományos könyvtárügyben.

A tudományos könyvtárak szocialista átalakitása szigoru tervezést és ellenőrzést tételez fel, amely csak az állami vezetés, a párt és a tömegszervezetek állandó szerves együttmüködésével, valamint valamennyi tudományos dolgozó, könyvtáros, munkás és tisztviselő közös gondolkozásával, tervezésével és munkájával valósitható meg. Minthogy a munkásosztály pártja az NDK társadalmi életének vezető és irányitó ereje, a párt politikája és határozatai alkotják a könyvtári munka alapját. A munkásosztály pártjának a tudományos könyvtárak szocialista átalakitásában vitt vezető szerepe célt és irányt ad a közös munkának.

AZ ÁLLAMAPPARÁTUS FELADATAI A TUDOMÁNYOS KÖNYVTÁRÜGY SZOCIALISTA ÁTALAKITÁSÁBAN

1. A Fő- és Szakiskolai Államtitkárság azt a feladatot kapta az NDK fő- és szakiskolaügyének további szocialista átalakitásáról szóló rendeletben, hogy biztositsa valamennyi tudományos könyvtár egységes politikai, müszaki-tudományos és pedagógiai vezetését és szabályozza a tudományos könyvtárügy alapvető kérdéseit. Az államapparátus munkájának további megjavitásáról és tökéletesitéséről szóló 1958. febr. 11-i rendeletnek megfelelően az Államtitkárságnak kell biztositania a tudományos könyvtárak valamennyi dolgozójának megnyerését a tudományos könyvtárügy szocialista átalakitásának ügye számára, hogy ezzel továbbfejlesszék és befejezzék ezekben a könyvtárakban a tudományos élet további demokratizálásának folyamatát.

2. Az Államtitkárságon a tudományos könyvtárak, muzeumok és tudományos kiadványok osztálya felelős ezeknek a feladatoknak a teljesitéséért. A közösségi tudományos munka elősegitése és a tudományos könyvtárak gyakorlati munkájával való összekapcsolása érdekében az osztály a következő intézményekre támaszkodik, amelyek feladatait a távlati terv szellemében állapitja meg:

1. a könyvtárigazgatók konferenciája;
2. a könyvtárügyi Tudományos Tanács;
3. a szakiskolai könyvtárak tanácsa;
4. 10 szakbizottság;
5. a müszaki és gazdasági főiskolák könyvtárainak munkaközössége;
6. a társadalomtudományi tanácsadó szervek dolgozóinak munkacsoportja.

A felsorolt szervek segitségével fejleszti ki az osztály a politikai és szakmai irányitás formáit, fejleszti a felügyelete alá tartozó könyvtárakban a tudományos életet és gondoskodik arról, hogy a tudományos könyvtárakban minél nagyobb mértékben bevonják a dolgozókat a tudományos könyvtárügy irányitásába és vezetésébe.

3. Az osztály gondoskodik a melléje rendelt szervek segitségével arról, hogy a tudományos szocializmust alkalmazzák a tudományos könyvtárügy elméleti és gyakorlati munkájában és hogy a tudományos könyvtárügy dolgozóinak szocialista tudata tovább fejlődjék, mivel ez előfeltétele a tudományos könyvtárak szocialista átalakitásának.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

4. Nagy segitséget jelent az NDK tudományos könyvtárainak e feladatok teljesitésében, ha kibővül és elmélyül a többi szocialista országgal, különösen a Szovjetunióval való kapcsolat. Az osztálynak gondoskodnia kell e kapcsolatok megszervezéséről és koordinálásáról.

5. A tudományos könyvtárügy szocialista átalakitását emberek végzik. Ebből következik, hogy az osztálynak a legnagyobb figyelmet kell szentelnie a tudományos könyvtárügy káderei fejlesztésének és gondoskodnia kell változatos formák és módszerek kialakitásáról valamennyi könyvtári dolgozó oktatására és továbbképzésére, mert ez biztosithat magas politikai és szakmai szinvonalat.

Csak ez teremti meg az előfeltételeit annak, hogy a gyarapitási politika, a feldolgozó munka és az irodalompropaganda, a könyvtárhasználat, a könyvtártudományi kutató- és oktatómunka fejlesztése, valamint a könyvtári munka racionalizálása megfelelhessen a szocialista társadalomnak a tudományos könyvtárakkal szemben támasztott egyre növekvő igényeinek.

6. Az osztálynak kell gondoskodnia a tudományos könyvtárügy fejlődésének tervszerüségéről. Feladata, hogy irányitsa a könyvtárak tervszerü munkáját és ügyeljen arra, hogy a könyvtári munkát a helyi államhatalmi szervekkel való legszorosabb együttmüködésben tervezzék.

Az Államtitkárságnak különösen épitkezések tervezése során kell feltétlenül tekintetbe vennie a tudományos könyvtárak szükségleteit.

7. A tudományos könyvtárügy tervszerü fejlesztése szükségessé teszi a közmüvelődési könyvtárakkal való szoros együttmüködést; ezeket a tudományos könyvtárakkal a közös kulturpolitikai feladat kapcsolja össze. A fejlődés célja az egységes könyvtárügy megteremtése. Az osztálynak ezért szoros kapcsolatot kell tartania a közmüvelődési könyvtárügynek a müvelődésügyi Minisztériumban müködő illetékes osztályával.

8. Hogy biztositani lehessen a tudományos könyvtárak munkájának minél nagyobb hatékonyságát a szocialista épitésben, szükség van a tudományos könyvtárügy belső egységére is. Ez megköveteli az Államtitkárság felügyelete alá nem tartozó könyvtárak egységes politikai és szakmai irányitását is.

9. Az NDK kormánya által nagyvonaluan támogatott berlini Deutsche Staatsbibliothek a külföldi irodalom közvetitésének központjává lett és ezért döntő szerepet kell vállalnia - nemzeti és nemzetközi jelentőségének megfelelően - a tudományos könyvtárügy szocialista átalakitásában. Ez a megtisztelő feladat arra kötelezi munkatársait, hogy necsak napi hivatalos munkájukat igyekezzenek a legjobban elvégezni, hanem politikai és szakmai tudásukat az NDK egész tudományos könyvtárügye érdekében is hasznositsák.

10. Különleges helyet foglal el a lipcsei Deutsche Bücherei is az NDK tudományos könyvtárai között. A teljes német nyelvü irodalom archivumaként feladata gyüjtőtevékenységének maradéktalan érvényesitése és az irodalom bibliográfiai nyilvántartása. Ez a könyvtár egész Németország bibliográfiai központja és az lesz a jövőben is. A Deutsche Bücherei minden egyes dolgozója tudatában kell, hogy legyen ennek a jelentős kulturpolitikai kötelességnek és felelősséget kell éreznie megvalósitásáért.

11. Az egyetemi és főiskolai könyvtárak az érintett intézmények könyvtári mun-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

kájának a központjai. Ezért az egyetemi, illetve főiskolai könyvtárak és az összes többi tanintézeti könyvtárak közötti kapcsolatot rendeleti uton ugy kell szabályozni, hogy a központi könyvtár befolyása valamennyi könyvtári kérdésben - a könyvtári állások betöltését is beleértve - biztositva legyen.

12. A tartományi könyvtárak állami tudományos könyvtári funkciót töltenek be. Ez a terület valamennyi tudományos könyvtárával, társadalmi szervezetével és gazdasági intézményével való szoros együttmüködésre kötelezi őket. Dolgozóiktól is elvárható, hogy tevékenyen közremüködnek ezen szervek munkájában, mert csak igy tudják az emlitett szervek irodalomellátási igényeit a szükségleteknek megfelelően kielégiteni.

A KÁDEREK KÉPZÉSÉNEK ÉS TOVÁBBKÉPZÉSÉNEK ELŐMOZDITÁSA A SZOCIALISTA ÁTALAKITÁS LEGFONTOSABB FELADATA

A tudományos könyvtárügy szocialista átalakitása elválaszthatatlanul összekapcsolódik olyan káderek kiképzésével és továbbképzésével, akik hüek az első német munkás-paraszt államhoz, akik alkalmazni tudják munkájukban a marxizmus-leninizmus tételeit és akik nagyfoku szakmai tudással rendelkeznek. A szocialista iskolaügy további átalakitasával összhangban ezért a következőkre van szükség:

1. A berlini Humboldt-Egyetem mellett müködő Könyvtártudományi Intézetnek olyan tudományos könyvtárosokat kell, különösen a természettudományok területére kiképeznie, akik minden szakmai és politikai követelménynek megfelelnek.

2. A tudományos könyvtárak keretében müködő könyvtáros-szakiskolákban céltudatos politikai-ideológiai és szakmai oktató és nevelő munkával, a dialektikus materializmus elveinek következetes alkalmazásával meg kell javitani az oktatást. Ebből a célból olyan intézkedésekre van szükség, amelyeket a nevelési feladatok jellege és kiterjedése határoz meg. Itt az alábbi szempontokat kell szem előtt tartani:

a/ az oktatás javitása oktatói munkaközösségek szervezésével;

b/ a tantervek folyamatos felülvizsgálása a könyvtártudomány és a könyvtári gyakorlat legujabb fejlődésének megfelelően;

c/ természettudományi és müszaki ismeretek oktatása;

d/ a szakiskolai tanulók társadalmi munkájának előmozditása;

e/ a gyakorlathoz való kapcsolódás minden kinálkozó lehetőségének kihasználása.

3. Mindazon tudományos könyvtáraknak, amelyekben lehetőség van könyvtárosképzésre, nagy gondot kell forditaniuk könyvtárostanulókmak könyvtári munkaerővé való kiképzésére, de különösen a nevelési munkára. Képzettség nélküli technikai munkaerők, valamint idegen szakmájuak csak annyiban minősithetők, amennyiben a szakmai vizsgát le tudják tenni.

A könyvtárosképzés egységes célkitüzéseinek biztositására a megfelelő irányelvek szerint kell az oktatást az egyes tudományos könyvtárakban összehangolni és évenként össze kell hivni oktatói konferenciát.

4. A dolgozókkal folytatott rendszeres beszélgetések alapján távlati káderfej-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

lesztési tervet kell összeállitani valamennyi könyvtárban. Ehhez biztositani kell a társadalmi szervezetek együttmüködését. Előtérbe kell helyezni a tudományos utánpótlás fejlődésének, különösen tudományos továbbképzésének kérdését; ezt egyeztetni kell a könyvtár osztállyal. Különösen azoknak a tudományos könyvtárosoknak a fejlődését kell előmozditani, akik megfelelnek a vonatkozó káderpolitikai és tudományos feltételeknek.

5. Minthogy az emberről való gondoskodás a szocialista káderpolitika alapvető elve, a dolgozók jólétéről való gondoskodás - beleértve az egészség- és munkavédelmet - különösen fontos feladat. A könyvtár vezetőségének - a szakszervezet vezetőségével együttmüködve - állandóan javitania kell a munkafeltételeket.

A TUDOMÁNYOS SZINVONAL EMELÉSE A KÖNYVTÁRAK ALAPVETŐ FELADATA

A tudományos könyvtárak tudományos szinvonalának emelése érdekében lényegesen fokozni kell a tudományos tevékenységet. A könyvtárak tudományos életét a párt- és kormányhatározatoknak megfelelően tervszerüen kell fejleszteni. E célból élni kell a kutatási megbizásokból adódó valamennyi lehetőséggel. Szükség van továbbá arra, hogy a könyvtárak s különösen azok tudományos dolgozói szoros kapcsolatot teremtsenek és tartsanak fenn a politikai, tudományos és kulturális intézményekkel.

1. A könyvtár tudományos munkájának egyik fontos ismeretetőjele a tudományos dolgozók és a könyvtárosok publikációs tevékenysége a tudományos könyvtárak szocialista átalakitásának szolgálatában. Az osztály, az osztályhoz tartozó szervek és könyvtárak vezetőségének feladata, hogy ezt a tevékenységet fokozza, irányitsa és támogassa. Nagy figyelmet kell forditani szerzői munkaközösségek alakitására. A csoportos munka és a tudományos viták kibontakoztatása érdekében meg kell vitatni kellő időben a nagyobb könyvtártudományi tanulmányok vázlatát.

2. A könyvtártudományi kiadványok területén központi helyet foglal el a Zentralblatt für Bibliothekswesen (ZfB), mint a szocialista szaksajtó lényeges alkotórésze. Főfeladata, hogy a tudományos könyvtárügy szocialista átalakitásának folyamatát előrelenditse a dialektikus és történelmi materializmus következetes alkalmazásával és érvényesitésével a könyvtártudomány valamennyi területén.

Az alapvető ideológiai-politikai kérdések tisztázása mellett - a reakciós nézetekkel való vitát is beleértve - a ZfB-nek a könyvtári gyakorlat uj módszereivel és az ezek alkalmazásából adódó tapasztalatokkal is foglalkoznia kell. A külföld, de különösen a szocialista országok könyvtárügye fejlődésének alapos kiértékelése lényegesen hozzá fog járulni e feladat teljesitéséhez.

A ZfB csak akkor tudja teljesiteni a kitüzött feladatokat, ha valamennyi könyvtáros felelősséget érez a folyóirat tartalmáért és tevékenyen közremüködik megjelenésében.

3. A publikációs tevékenység terén kellő figyelmet kell szentelni nemzetközi feladatoknak, valamint népszerüsitő és tájékoztató jellegü feladatoknak.

4. A tudományos könyvtárak vezetőinek - a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat vezetőségével szorosan együttmüködve - gondoskodniuk kell a könyvtárukban tar-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

tott előadások mennyiségének fokozásáról és minőségének javitásáról. Hosszulejáratu tervet kell készitenі az előadásokra, beleértve külső előadók meghivását is fontos szakkérdések ismertetésére.

5. A tudományos könyvtárak tudományos életének fejlődése szempontjából nagyon fontos tapasztalatcsere külföldi könyvtárosokkal. Különösen lényeges szoros kapcsolat megteremtése a szocialista országok könyvtáraival és a tudományos dolgozók és könyvtári szakemberek cseréjének megszervezése. Gondoskodni kell arról,hogy ez a személyzet- és tapasztalatcsere központi irányitással folyjék, kölcsönösségen alapuljon és eredményeit a könyvtár valamennyi munkatársa számára hasznositsák.

6. Az osztály tanácskozásokat és gyüléseket, konferenciákat és kongresszusokat szervez a könyvtárügy fontos elméleti és gyakorlati kérdéseinek megoldására és gondoskodik arról, hogy az értekezletek eredményeit széles körben megismerjék, kiértékeljék és felhasználják. Egyidejüleg biztositani kell, hogy az NDK tudományos könyvtári dolgozói részt vegyenek nemzetközi értekezleteken.

Kétévenként könyvtárosnapot kell szervezni a tudományos könyvtárügy alapvető kérdéseinek megvitatására.

A TUDOMÁNYOS KÖNYVTÁRAK GYARAPITÁSI MUNKÁJA A SZOCIALIZMUS ÉPITÉSÉT SZOLGÁLJA

1. Állománygyarapitás

a/ A tudományos könyvtárügy szocialista átalakitása olyan állománygyarapitást igényel,amely minden egyes könyvtárban tudatosan a szocializmus épitését szolgálja a könyvtárak idevágó tevékenységének összehangolása alapján.

A beszerzési hitelek felelősségteljes felhasználásának biztositására ki kell dolgozni könyvtártipusonként felső határt jelentő irányszámokat, a gyüjtőkör tekintetbevételével, és intézkedni kell, hogy a hiteleket ésszerüen használják fel kontingentált irodalom, főképp a folyóiratok megrendelésére.

A kontingentált irodalom beszerzését minden egyetemi és főiskolai intézet a központi könyvtár utján köteles intézni, amelynek joga van az indokolatlan megrendeléseket elutasitani, illetve az intézet tiltakozása esetén az ügynek egy erre hivatott bizottság elé való terjesztésére.

b/ A cserével kapcsolatban az osztálynak rendeletet kell kiadnia az NDK könyvtárainak és a külföldi tudományos könyvtáraknak cserekapcsolatáról és törekednie kell többoldalu egyezmény megkötésére az NDK és a többi szocialista állam közötti kiadványcseréről.

A tudományos könyvtárak kötelesek fokozni a Szovjetunióval és a népi demokráciákkal való cserekapcsolatot.

c/ A szocialista tudomány a tudományos könyvtáraktól gyüjtőkörük szigoru betartását kivánja meg. Az osztálynak ezzel kapcsolatban fokoznia kell ellenőrző munkáját és gondoskodnia kell arról, hogy valamennyi tudományos könyvtár évenként beszámoljon gyüjtőköri funkciói teljesitéséről.

d/ A régi könyvek begyüjtését és hasznositását a Deutsche Staatsbibliothek

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

mellett müködő központi szervre - a régi könyvállomány központjára - bizták. E feladat teljesitésében a tudományos könyvtáraknak, amennyiben régi könyvanyag van birtokukban, közre kell müködniük. Ügyelni kell arra, hogy a régi könyvállomány feldolgozása a tudományos könyvtárakban csak olyan keretek között történjék, hogy a számukra kiszabott időszerü feladatok teljesitését ne veszélyeztesse.

2. A z á l l o m á n y f e l t á r á s a

a/ Az állomány feltárását ugy kell elvégezni, hogy az eleget tegyen a szocialista kutatás, oktatás és termelés követelményeinek. Ezért a tudományos könyvtárakban a feltárás valamennyi eszközének meg kell felelnie a tudomány legmagasabb szintjének és az NDK politikai, gazdasági és kulturális fejlődésének. Az irodalompropaganda valamennyi módszerét és formáját (kiállitás stb.) alkalmazni kell. Elsőrendü fontosságu a már meglévő központi katalógusok továbbfejlesztése és ujabbak felállitása. A tudományos könyvtárak kötelesek meghatározott központi katalógusok felállitásában résztvenni.

b/ A könyvtári állománynak az olvasókhoz való közelebb vitele érdekében katalógusokat kell kiadniuk a könyvtáraknak állományukról, főleg folyóirat- és hirlapállományukról.

c/ A Deutsche Bücherei feladata bibliográfiáknak továbbfejlesztése és tökéletesitése.

d/ Az ajánlott irodalom terjesztése érdekében szükség van válogató olvasói katalógusok felállitására és ajánló bibliográfiák készitésére. A közmüvelődési feladatokat is ellátó tudományos könyvtáraknak 1960-tól kezdve szakrendes és betürendes válogató olvasói katalógust kell kiépiteniük; különösen sürgős a szakrendes válogató olvasói katalógus készitése.

Az ajánló bibliográfiák tematikáját a szocializmus épitésének politikai és gazdasági követelményei szabják meg.

e/ Tekintettel a folyóiratok elemző feldolgozásának fontosságára, az osztály feladata az idevágó tevékenység összehangolása és kiterjesztése abból a célból, hogy a tudósoknak átfogó képet lehessen nyujtani az NDK, a Szovjetunió és a népi demokráciák folyóiratainak tartalmáról.

3. T á j é k o z t a t á s i s z o l g á l a t

A tájékoztatási szolgálatban azt az elvet kell érvényesiteni, hogy szükség van valamennyi dolgozó szakmai és politikai ismereteinek együttes hasznositására. A tájékoztatási tevékenység formái és módszerei az illető tudományos könyvtár szervezetétől és tipusától függnek. A természettudományi és müszaki tájékoztatás megerősitése érdekében a meglévő intézményeket át kell alakitani, illetve ujakat kell szervezni.

A fő- és szakiskolákon müködő és az ezután létrehozandó dokumentációs szerveket és gyüjteményeket a központi könyvtár szervezetébe kell beilleszteni.

Egyébként a tájékoztatási tevékenységnek a tudományos könyvtárakban való fokozására feladattervet kell összeállitania az osztálynak.

4. K ö n y v t á r h a s z n á l a t

Az állomány feltárása megteremti a könyvtárhasználat előfeltételeit; a haszná-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

lat volt és marad továbbra is a könyvtár hatékonyságának a fokmérője. Ezért a használat lehetőségeit sokféle irányban és változatos módon bővíteni kell. A könyvtárhasználat valamennyi berendezése és formája (olvasóterem, kölcsönzés) szempontjából a szocialista pártosság a legfőbb elv.

a/ Helybeni kölcsönzés. A tudományos könyvtáraknak elsősorban a tudósok és a fontos intézmények igényeit kell tekintetbe venniük. Az olvasók e körének érdekében arra kell törekedni, hogy valamennyi könyvtárban áttérjenek az azonnali kölcsönzésre. Célul kell kitüzni, hogy a közeljövőben valamennyi olvasó számára bevezessék az azonnali kölcsönzést. A raktári jelzettel ellátott kérőlapokat valamennyi tudományos könyvtárban legfeljebb egy órán belül el kell intézni. A jelzeteknek a kérőlapon való kötelező feltüntetését, ahol még van ilyesmi, azonnal meg kell szüntetni.

b/ Könyvtárközi kölcsönzés. A szocialista könyvtári munkában nagy jelentősége van a tudományos kutatók és intézmények könyvvel való ellátása szempontjából a könyvtárközi kölcsönzésnek. Feltétlenül szükséges, hogy a könyvtárak a kölcsönzési szabályzatban előirt kölcsönzési eljárást szigoruan betartsák és a kérőlapokat ellenőrizzék, mert csak ez biztositja, hogy a könyvtárközi kölcsönzést tudományos célokra használják fel. Ki kell használni mindazokat a lehetőségeket, amelyek a könyvtárközi kölcsönzést fénykép- és mikrofilmmásolatok utján tehermentesitik. A könyvtárközi kölcsönzésre vonatkozó érvényes rendelkezéseket időnként felül kell vizsgálni abból a szempontból, hogy megfelelnek-e a társadalmi fejlődés követelményeinek.

c/ Olvasótermek. Az olvasótermek a könyvtárhasználat legfontosabb berendezései. Ezért tükrözniök kell a tudományos könyvtárügy szocialista átalakitásának mindenkori helyzetét. Ennek megfelelően hozzá kell fogni a kézikönyvtárak (olvasótermi könyvtárak) kiépitéséhez, az illető könyvtár gyüjtőkörének figyelembevételével.

Az osztály feladata irányelvek kidolgozása, amelyek szerint szakolvasótermeket, illetve müszaki és természettudományi osztályokat fognak felállitani és különleges munkalehetőségeket (olvasószobákat, dolgozószobákat és hasonlókat) biztositanak - a helyi adottságok figyelembevételével - a kutatók számára.

d/ Állományvédelem. Hogy a tudományos könyvtárak egyre növekvő igénybevétele mellett is biztositani lehessen az irodalom akadálytalan rendelkezésre bocsátását és az értékes állomány megóvását, a könyveket rendszeresen gondozni kell. E célból valamennyi központi tudományos könyvtárban házi könyvkötészetet kell berendezni olyan személyzettel és felszereléssel, hogy a könyvtár legsürgősebb kötési munkáit el tudják végezni.

Az értékes régi könyvállomány megóvása érdekében restauráló műhelyeket kell berendezni a következő könyvtárakban: Deutsche Staatsbibliothek, a lipcsei, rostocki, jénai egyetemi könyvtárak, a drezdai Sächsische Landesbibliothek.

A Deutsche Staatsbibliothek kutató szervet állit fel, a könyvrestaurálás kérdéseinek tanulmányozására.

5. M u n k a m ó d s z e r e k

A tudományos könyvtárak teljesitőképességének növelése megköveteli a munkaszervezet tökéltesitését, uj munkamódszerek kifejlesztését, valamint bizonyos munkafo-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

lyamatok racionalizálását és gépesitését.

A tudományos könyvtárakat a modern technika legfejlettebb szinvonalának megfelelő berendezésekkel kell ellátni. Az osztály feladata az ehhez szükséges tudományos, gyakorlati és anyagi-müszaki előfeltételek megteremtése.

Mindezeknek a törekvéseknek hatékony támogatása érdekében tanácsadó szerveket kell létesiteni a tudományos könyvtárak számára a Deutsche Staatsbibliothek-ban a könyvtári propaganda és a könyvtártechnika, a Deutsche Bücherei-ben pedig az irodalompropaganda és a bibliográfia tárgykörére.

A tudományos könyvtárak munkateljesitményének állandó növelése érdekében a közösségi munkára kell nevelni a dolgozókat. E nevelési folyamatnak az a célja, hogy minden dolgozót bevonjunk a saját könyvtárát és az egész könyvtárügyet érintő tervezésbe és munkába, mert a szocialista könyvtárügy ereje és teljesitőképessége csak akkor mutatkozik meg, ha minden erőt összpontositunk célkitüzéseink megvalósitására.

Eredeti cim: Das wissenschaftliche Bibliothekswesen der Deutschen Demokratischen Republik im Siebenjahrplan. (Perspektivplan 1950 bis 1965).

Megjelent: Zentralblatt für Bibliothekswesen. 73.Jg. 1959. Sonderheft. 276 - 290.p.

OSzk ford. sz. 2350

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Gasztfer, M. P.

A BIBLIOGRÁFIA AZ IPARI TERMELÉS SZOLGÁLATÁBAN

A szovjet könyvtárak fejlett rendszerében jelentős szerepet játszanak a műszaki könyvtárak. Hálózatuk a Szovjetunió népgazdaságának ujjáépitése idején keletkezett, amikor feltétlenül szükségessé vált, hogy az uj technika, az uj technológia eredményeit tanulmányozzák és bevezessék az ipari termelésbe. A következő években jelentős lendületet vett a műszaki könyvtárak tevékenysége, kifejlődött az iparnak nyujtandó tájékoztatás és bibliográfia, amely segitette az ipar dolgozóit az uj technika, a haladó tapasztalatok elsajátitásában és képzettségük fokozásában.

A műszaki könyvtárak módszertani irányitását az Állami Tudományos Könyvtár /Goszudarsztvennaja naucsnaja biblioteka - GNB/ látta el, amelyet a Népgazdasági Főtanács alapitott. Ez a könyvtár volt a műszaki irodalom bibliográfiai központja. A harmincas évek vége felé kialakult a GNB-ben a bibliográfiai kiadványok rendszere; megjelent havonta hat referáló folyóirat a főbb iparágak területéről Noveszti tehnicseszkoj literaturü /A műszaki irodalom ujdonságai/ gyüjtőcimen, továbbá az annotációkat közlő műszaki figyelőszolgálati kartoték /Tehkart/, a Tehnicseszkaja kniga /Műszaki könyv/ c. kritikai bibliográfiai folyóirat, a Csto csitat' rabocsemu o szvoem proizvodsztve /Mit olvasson a munkás a szakmájáról?/ cimü ajánló bibliográfiai sorozat, valamint téma-bibliográfiák a technika időszerü kérdéseiről, ajánló jegyzékek, plakátok.

Az ipar fejlődése a műszaki könyvtárakat uj és egyre bonyolultabb feladatok elé állitotta. Egyuttal számos szervezeti jellegü nehézség is jelentkezett, amit az iparigazgatás rendszerében beállott változások idéztek elő. Az addigi népbiztosságok felosztása, ami a harmincas évek vége felé kezdődött el, együtt járt az uj népbiztosságok keretében iparági központi műszaki könyvtárak szervezésével. Ezek a könyvtárak voltak hivatva az iparágak műszaki szakkönyvtárainak módszertani irányitására. A központi műszaki könyvtárak is arra törekedtek, hogy megteremtsék szakbibliográfiai kiadványaik rendszerét. Ilyen körülmények között már nehezebb volt a GNB számára, hogy megőrizze jelentőségét módszertani és bibliográfiai központként. Kiadványainak rendszeréből fokozatosan kiváltak az egyes láncszemek, számos kiadvány megszünt. Ennek következtében megszünt az összehangoltság; ez a hiányosság jelentkezett még a rokon-, illetve határos iparágak műszaki könyvtárainak munkájában is. Azonos tartalmu, kis példányszámu bibliográfiák kerültek párhuzamosan kiadásra. Mindenképpen össze kellett hangolni tehát a különböző szervek könyvtárainak munkásságát, különösen a bibliográfia területén.

* * *

Az iparigazgatás 1957-ben bekövetkezett ujjászervezése kedvező feltételeket teremtett az ilyen összehangoláshoz. A Szovjetunió Minisztertanácsának 1958. október 17-én kelt határozata megszervezte az Állami Nyilvános Tudományos Müszaki Könyvtárat /Goszudarsztvennaja publicsnaja naucsno-tehnicseszkaja biblioteka

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Összövr - GPNTB/ és reá hárta az ország valamennyi műszaki könyvtárának módszertani irányitását tekintet nélkül azok hovatartozására; legfontosabb feladatává pedig a műszaki könyvtárak bibliográfiai tevékenységének összehangolását tette. Ekként létrejöttek azok a reális feltételek, amelyek alapján a műszaki könyvtárak egységes hálózatában a helyi irányitást a szövetségi köztársaságok, illetve a népgazdasági körzetek központi műszaki könyvtárai látják el. A GPNTB vezető szerepét a műszaki könyvtárhálózatban a párt nemrég elfogadott "A szovjet könyvtárügy helyzete és megjavitásának módjai" cimü határozata is hangsulyozza.

A műszaki könyvtárak tevékenységének irányvonalait a párt XXI. kongresszusának és a Központi Bizottság 1959. évi juniusi ülésének határozatai szabják meg. A műszaki könyvtárak feladata, hogy segitséget nyujtsanak a termelő kollektiváknak a kongresszus és a KB ülése határozatának megvalósitásában. Ezzel kapcsolatban különösen megnövekszik a vállalati, intézeti, szerkesztőirodai könyvtárak szerepe. A műszaki könyvtár az üzem szerves részeként, fontos láncszem a műszaki fejlesztést elősegitő szervezetben. A műszaki tájékoztatási szervekkel, az ujitási irodákkal, a műszaki tudományos egyesületek helyi szerveivel együtt a szakkönyvtárak is hozzájárulnak a termelés növeléséhez, tökéletesebbé tételéhez, mégpedig a műszaki sajtó és a dokumentációs szolgáltatások sokoldalu felhasználásának biztositása révén.

VÁLLALATI KÖNYVTÁRAK

Nagy a jelentősége a vállalati könyvtárnak, amely közvetlen támogatást nyujt a munkások és mérnökök kollektivájának. E könyvtárak munkájának alapja a közreműködés a hétéves tervben kijelölt üzemi feladatok megoldásában. A könyvtár egész tevékenységét alárendeli a vállalat időszerü feladatai egészében és minden részletében való megoldásának. E feladatok elsősorban a könyvtár munkatervében jutnak kifejezésre. Kitüzésükben segitséget nyujtanak a vállalat műszaki vezetői, a pártvezetőség és a vállalat összes dolgozói.

A könyvtárnak figyelembe kell vennie mindazokat az intézkedéseket, amelyek a termelés további fejlődését meghatározzák: a komplex gépesitést, az automatizálást, a termelés uj technikájával való felszerelését, a technológia megváltoztatását és tökéletesitését, uj termelési eljárások elsajátitását, a termelési folyamatok ésszerüsitését. Meg kell könnyiteniök az olvasónak, hogy hozzájuthasson minden számára szükséges anyaghoz.

A könyvtár dolgozói forditsanak különös figyelmet az időszerü kérdések irodalmának és bibliográfiájának kiválogatására, s ennek a könyvtár bibliográfiai apparátusában való tükrözésére. A bibliográfiai anyag felkutatására szolgálnak a nemzeti bibliográfia kiadványai: a "Bibliografija Szovetszkoj Bibliografii" /A szovjet bibliográfiák bibliográfiája/, a Knizsnaja Letopisz'/nemzeti könyvbibliográfia/ és a Leotopisz' Zsurnal'nüh Sztatej /folyóiratrepertórium/. Ezen felül meg kell szervezni a nyomtatásban meg nem jelent bibliográfiák cseréjét egynemü, vagy rokonjellegü vállalatok könyvtárai között. A katalógusokban és bibliográfiai kartoték-nyilvántartásokban külön kell csoportositani azt az irodalmat, ami a vállalat soronkövetkező feladatainak megoldásához segitséget nyujthat. A legfontosabb kérdésekről témakartotékokat kell összeállitani; ezekbe fel kell venni a témára vonatkozó minden kiadványt, tekintet nélkül arra, hogy könyvről, brosu-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

ráról, gyüjtemény-, folyóirat- vagy hirlapcikkről, szabványról, szerzői tanusitványról, ipari katalógusról, müszaki forditásról, termelési utasitásokról, gépleirásokról, kivonatokról vagy figyelőkartonokról van szó. A témakartotékokról tájékoztatni kell azokat a műhelyeket vagy laboratóriumokat, amelyek érdeklődhetnek iránta.

Különös figyelmet szentelnek vállalati szakkönyvtárak a müszaki irodalom ujdonságait ismertető folyó bibliográfiai tájékoztatásnak, szük szakterületek irodalmának, ami a vállalat dolgozóit érdekli. A szakkönyvtárak most szervezik meg gyarapodási jegyzékeik kiadását. A jegyzékekben külön fejezetet szentelnek az időszerü müszaki kérdésekre, a vállalat tervfeladataira vonatkozó szakirodalomnak. A zlatouszti Sztálin Kohászati Müvek, a dnyepropetrovszki Petrovszkij Kohászati Müvek müszaki könyvtárai pl. felhasználják a kohászati Központi Müszaki Könyvtár értesitőjét az uj szakirodalomról való tájékoztatáshoz, de kiegészitik egyéb kérdések irodalmával is, ami csak a vállalat dolgozóit érdekli.

Az uj szakirodalomról gyakran a nagy példányszámban megjelenő üzemi ujságokban tájékoztatják a dolgozókat. A bakui Olajipari Vállalat az üzemi rádióhálózat utján ismerteti a frissen beérkezett ujdonságokat. A Luszvenszki Kohászati Müvek könyvtárának olvasóit plakátok tájékoztatják az uj müszaki kiadványokról.

Számos müszaki könyvtár bevezette, hogy uj beszerzéseit közvetlenül bemutatja olvasóinak. A legfontosabb termelő részlegek, a tervezőirodák, a vezetők, a legkiválóbb munkások sajátos, különleges igényeiknek megfelelő jellegü tájékoztatást kivánnak. Itt különösen szoros kapcsolatra van szükség a könyvtáros és az olvasók között, a könyvtárosnak ismernie kell érdeklődési körüket és igényeiket, ügyesen kell részükre az anyagot megválogatnia és állandóan ellenőriznie kell az anyagok kiválogatásának helyességét és felhasználását.

A tájékoztató és bibliográfiai munkát kiegészíti az állomány szabadpolcrendszerü elhelyezése. A szabadpolc-rendszer megszervezése ugyan meghaladja a bibliográfiai munka kereteit, mégis szoros kapcsolatban van vele: a bibliográfiai kiadványokban, a folyó tájékoztatás során rá kell mutatni a könyvtár állományának azon részére, amelynek tanulmányozása ajánlatos az olvasók számára. Számos esetben a bibliográfiai tájékoztatás kollektiv jellegü: egészében érinti a vállalat vagy egy-egy részleg valamennyi dolgozóját.

Uj gépek beinditása, vagy a gyártástechnológia megváltoztatása esetén a könyvtárnak tájékoztatnia kell a vállalat dolgozóit, hogy az uj feladatok eredményes megoldásához milyen irodalommal kell megismerkedniük. Ilyen esetekben nemcsak különféle jellegü és szinvonalu anyagokat válogatnak ki a különféle szakmáju és képzettségü dolgozók részére, hanem különféle módszerekkel ajánlják ezeket. Nagy segitséget jelentenek a könyvtár számára az ajánló bibliográfiák, amelyeket a munkások között kioszthatnak.

Sajnos el kell ismernünk, hogy még nem minden müszaki könyvtár terjeszti aktivan a termeléssel kapcsolatos irodalmat a munkások között. Pedig a szakma elsajátitásában és a továbbképzésben rendkivül fontos szerepe van az ajánló bibliográfiáknak. Az egyes szakmák munkásai számára jól összeállitott ajánló bibliográfia a szakmai önképzés sajátos tanterve és programja.

Nem kevésbé értékesek azok az ajánló bibliográfiák, amelyek az uj technikát

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

és a legjobb termelési tapasztalatokat ismertető irodalmat népszerüsitik. Ilyen bibliográfia igen kevés van, ez pedig korlátokat szab a vállalati könyvtárak tevékenysége elé. A müszaki könyvtárosok azonban maguk is gyüjtenek erejükhöz képest termelési irodalmat a munkások és a müszaki dolgozók számára és felhasználják a bibliográfiai tömegpropaganda valamennyi bevált módszerét: az irodalmi szemléket, a plakátokat, a kiállitásokat.

A müszaki szakkönyvtárak segitséget nyujtanak a termelésben legkiválóbb dolgozóknak, az ujitóknak és ésszerüsitőknek, a kommunista munkabrigádoknak. Ezek számára egyéni és csoportos olvasóterveket készitenek, tanácsot adnak a müszaki irodalom és dokumentációs anyag kiválasztásának kérdéseiben. A könyvtárak tevékeny részt vesznek a mérnökök vezetésével müködő szakirodalmi olvasókörök szervezésében.

Terjedelmes, szerteágazó és bonyolult bibliográfiai munkát a könyvtár csak két előfeltétel teljesitése esetében tud végezni: egyrészt be kell vonnia ebbe a munkába a termelésben résztvevő munkásokat és szakembereket, másrészt pedig támaszkodnia kell más könyvtárak bibliográfiai tevékenységének eredményére. A müszaki könyvtárak olvasóik közül toborozzák a képzett szakembereket és tapasztalt munkásokat, akik értékes segitséget nyujtanak a könyvtárnak bonyolult bibliográfiai tájékoztatások összeállitásában, anyagnak a folyó müszaki tájékoztatási kiadványokból való kiválogatásában, annotálásban, referálásban és a müszaki irodalom tömegpropagandájának megszervezésében. Az eredményes dokumentációs apparátus megteremtésében, bibliográfiák beszerzésében egyre hathatósabb segitséget kapnak a szakkönyvtárak a nagy müszaki könyvtáraktól. Valamennyi szakkönyvtár ellátása olyan anyaggal, amely elősegiti a termelés szolgálatában álló bibliográfiai munkájukat, egyik előfeltétele egységes müszaki bibliográfiai terv összeállitásának.

INTÉZETI KÖNYVTÁRAK

A vállalati könyvtárhoz hasonlóan a kutató-, szerkesztő-és tervezőintézeti könyvtár is szerves része annak az intézménynek, amelyet kiszolgál. Bibliográfiai tevékenysége hasonló jellegü, mint a vállalati könyvtáraké: tartalmát szintén az intézet tervében szereplő feladatok határozzák meg. Vannak azonban e könyvtárak tevékenységének bizonyos sajátos jellemvonásai is. Az olvasók kérésére összeállitott irodalomjegyzékek, az egyének és csoportok részére szolgáltatott folyó tájékoztatás anyaga még szakositottabb jellegü, mint a vállalatokban. A témák néha olyan szükkörüek, hogy a szóbanforgó intézményen kivül azzal másutt nem foglalkoznak. Ilyen esetben persze nem lehet máshol készitett bibliográfiákra számitani.

Néha egyes kutató- vagy tervezőintézetek könyvtárainak különösen bonyolult tájékoztatást kell adniok adatokról, valamely berendezés jellemzőiről, konkrét adatokat valamely találmány történetéről, müszaki-gazdasági mutatószámokról, statisztikai adatokról. Ehhez különösen gondosan szerkesztett dokumentációs nyilvántartásokra van szükség. A szokásos kartotékok és a kézi-könyvtár mellett egyéb gyüjteményeket állitanak össze különféle témakörökből: kivágás gyüjtemény hirlapokból és folyóiratokból, rajzok, vázlatok stb. A tematikus tervben szereplő legidőszerübb kérdésekről ugynevezett "előzetes" dokumentációs anyagot állitanak össze, hogy mire az olvasó jelentkezik igényével, már rendelkezésre álljon

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

gondosan összeválogatott dokumentációs anyag.

A tudományos kutató és tervező intézetek könyvtárai a megfelelő iparág vállalati szakkönyvtárai rendelkezésére bocsátják bibliográfiai anyagaikat. Egyes esetekben pedig a vállalati szakkönyvtárak fordulnak az intézeti könyvtárakhoz, különösen ha a felvetett kérdés igen bonyolult. A tudományos intézetek bibliográfiai anyagának a vállalati könyvtárak rendelkezésére bocsájtása előmozditja a tudományos kutatás eredményeinek alkalmazását a termelési gyakorlatban, a haladó müszaki gondolatok terjesztését. Igy szolgálja a bibliográfia a tudomány és termelés alkotó kapcsolatát.

A müszaki tudományos intézetek keretében biztositva vannak a legkedvezőbb feltételek szakbibliográfiák kidolgozásához: gondosan összeválogatott, szorosan az intézet feladatköréhez alkalmazkodó könyvállomány és dokumentációs anyag, jól szervezett dokumentációs nyilvántartások, kiválóan képzett szaktanácsadók bevonásának lehetősége. Viszont megfelelő kiadási lehetőség hijján sok igy készült szakbibliográfia nem kerül nyilvánosságra. Pedig a rokonprofilu intézmények széles körben fel tudnák azt használni, ha kellő példányszámban rendelkezésre állana.

GAZDASÁGI TÁJEGYSÉGEK KÖNYVTÁRAI

A müszaki könyvtárak bibliográfiai tevékenységének keretében különös jelentősége van a gazdasági tájegységek és szövetségi köztársaságok központi müszaki könyvtárainak, a különféle minisztériumok és hatóságok könyvtárainak, az Állami Nyilvános Tudományos Müszaki Könyvtárnak és fiókjainak. A gazdasági tájegységek központi müszaki könyvtárait a Szovjetunió Miniszterianácsának 1958. október 17-i határozata alapján szervezték. A központi müszaki könyvtár szakmai központja a különféle tipusu müszaki könyvtáraknak, módszertanilag irányitja őket, összehangolja tevékenységüket, gondoskodik a több iparágat érintő olvasói és dokumentációs igények kielégitéséről. Több iparágat kiszolgáló központi müszaki könyvtár már müködik ugyan a gazdasági tájegységek tulnyomó részében, de erejük, lehetőségeik nem egyformák. Jól szervezett, tevékeny müszaki könyvtárak mellett vannak még gyengén müködő könyvtárak is.

A gazdasági tájegységek központi müszaki könyvtárainak fő feladata a területükön lévő vállalati és intézeti szakkönyvtárakban folyó bibliográfiai munka összehangolása és tervezése. A népgazdasági tanácsok központi könyvtárainak figyelemmel kell kisérniök a szakkönyvtárak által végzett minden bibliográfiai munkát. A népgazdasági tanácsok központi könyvtárai által összeállitandó tervbe elsősorban azokat a bibliográfiai munkálatokat kell felvenni, amelyek szélesköru érdeklődésre tarthatnak számot, mert tullépik egy vállalat vagy tudományos intézet kereteit. Fel kell venni a tervbe a legjelentősebb tájékoztatásokat, bibliográfiákat, témakartotékokat. A központi könyvtár arra törekszik, hogy kiküszöbölje a párhuzamosságot a bibliográfiai munkában. Ha több könyvtár ugyanabból a tárgyból kiván bibliográfiát készitení, célszerü, hogy a bibliográfiát e könyvtárak közösen szerkesszék, mert igy a szóban forgó müszaki kérdésről sokoldaluan megvilágitott anyagot állithatnak össze.

A népgazdasági tanács központi könyvtára a bibliográfiai tevékenység összehangolása során egyuttal azt is megállapitja, hogy mely fontos témák bibliográfiái hiányoznak a vállal[illegible] kell venni a gaz-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

dasági tájegység összesitett bibliográfiai tervébe. E témák kidolgozása a tájegység központi müszaki könyvtárának egyik fő feladata.

A népgazdasági tanács központi könyvtárának bibliográfiai munkája egyrészt az olvasók közvetlen kiszolgálásából, másrészt az önálló bibliográfiai tevékenységet nem folytató vállalati szakkönyvtáraknak nyujtott segitségből áll. A gazdasági tájegység központi könyvtárának tájékoztatási munkáját szintén ugy kell megtervezni, hogy ne csak saját olvasóinak igényeit elégitse ki, hanem a hozzátartozó szakkönyvtárak igényeit is. Számos népgazdasági tanács központi könyvtárát lehetne felsorolni, amelyek tájékoztatást nyujtanak vállalati szakkönyvtárak részére. Igy például a Sztálingrádi Müszaki Könyvtár bibliográfiai jegyzéket állitott össze gyalupadokról a Sztálingrádi Traktorgyár számára, a süritett levegő-hálózat viz- és olajszürőiről a "Gidroelektrosztroj" számára, a Gorkiji Müszaki Könyvtár pedig szárnylapátos hajókról a "Krasznoe Szormovo" gyár számára, az üzemen belüli szállitásról pedig a Gorkiji Autógyár számára.

Az irodalomról nyujtott folyó tájékoztatás keretében a terület iparának szükségleteit és igényeit tartják szem előtt a népgazdasági tanácsok központi könyvtárai. Célszerü, ha a gyarapodási jegyzékekben külön csoportositják az egyes fejezeteken belül a területen fejlődő iparágak irodalmát. A gazdasági tájegységek központi müszaki könyvtárai csoportos, illetve egyéni tájékoztatást szolgáltatnak egyes vállalatoknak, melyeknek könyvtárai ilyen munkát nem végeznek.

Egyes müszaki tudományágak bibliográfiájának összeállitása mellett a népgazdasági tanácsok központi könyvtárai több tudományág határterületére kiterjedő bibliográfiákat is készitenek és tevékeny tömegpropagandát folytatnak a termelésben foglalkoztatott dolgozók között a legkülönfélébb módszerekkel. A Harkovi Népgazdasági Tanács Központi Könyvtára például rendszeres szemléket tart a legfrissebb müszaki irodalomról. A Cseljabinszki Népgazdasági Tanács Központi Könyvtára a müszaki tudományos egyesületekkel és a központi müszaki tájékoztatási irodával karöltve "kérdezz - felelek" estéket rendez egyes fontos termelési kérdésekről. Kiállitásokon mutatják be az uj szerzeményeket, a szóban forgó terület termelési problémáinak megfelelő csoportositásban. Az olvasók számára nagyon hasznosak ezek a tematikus kiállitások.

Amikor a Népgazdasági tanács központi müszaki könyvtára a téma- és ajánló-bibliográfiák tárgyát megválasztja, figyelembe veszi a kérdés időszerüségét és feldolgozottságának mértékét, valamint jelentőségét a helyi vállalati és intézeti könyvtárak számára. Különös figyelmet forditanak a terület további fejlődése számára fontos és több iparágat érintő problémákra.

A novoszibirszki, karagandai, gorkiji és még számos más gazdasági tájegység központi müszaki könyvtára bibliográfiáit nyomtatásban teszi közzé, hogy széles körben terjeszthetők és felhasználhatók legyenek. Nem vitás, hogy minden müszaki könyvtárnak arra kell törekednie, hogy bibliográfiai kiadványait felvegyék a népgazdasági tanács és a helyi kiadóvállalat kiadási tervébe. Különösen fontos a legjobb termelési tapasztalatokról és a haladó technológiáról szóló és helyi szemléltető példákat bemutató szakirodalom ajánló jegyzékeinek kiadása.

A gazdasági tájegység központi müszaki könyvtárának tájékoztatási rendszerét a terület müszaki könyvtárai részéről megnyilvánuló igények alapján kell megszer-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

vezni. Feltétlenül szükség van a terület termelési profiljának megfelelő általános szakirodalom kartoték-nyilvántartására. Jelentősek a vidék ipari profiljának megfelelő központi katalógusok külföldi szakirodalomról és a müszaki könyvtárakban készült kiadatlan bibliográfiák. A tájékoztatási dokumentációs anyag állományát széles körben és rendszeresen kell fejleszteni, mind általános müszaki kiadványokkal, mind pedig a terület termelési profiljának megfelelő kiadványokkal. A népgazdasági tanácsok központi müszaki könyvtárai legyenek a terület iparának bibliográfiai központjai.

IPARÁGI KÖZPONTI KÖNYVTÁRAK

Az iparági szakbibliográfiai munka magas szinvonalát a könyvtárak ágazati szakositása biztositja. A müszaki könyvtárak rendszerében fontos szerepe van az iparági központi müszaki könyvtáraknak /Central'nüe otraszlevüe naucsno-tehnicseszkie biblioteki - CNTB/. A tudományos kutatóintézetek könyvtáraihoz hasonlóan ezek a könyvtárak is rendelkeznek az iparági szakbibliográfiák összeállitásához szükséges olyan eszközökkel, mint szakositott állomány, amely megfelel az ipar profiljának, dokumentációs nyilvántartások, az iparág tematikáját jól ismerő képzett bibliográfusok, kiváló tanácsadó szakemberek.

A müszaki könyvtárhálózatban elfoglalt helyzetüket tekintve két csoportra oszthatjuk az iparági központi müszaki könyvtárakat. Az első csoportba tartoznak az egy-egy iparág müszaki könyvtárainak élén álló központi könyvtárak /Közlekedés és Póstaügyi Minisztérium, a Szovjetunió Minisztertanácsa mellett müködő vegyipari bizottság és hajóipari bizottság központi könyvtára/. A második csoportot viszont a GPNTB ágazati fiókjai alkotják /Szénbányászati, Olajipari, Szinesfémkohászati, Vaskohászati Központi Könyvtár stb./ Ezek a könyvtárak eredetileg az azóta megszünt ipari minisztériumok központi könyvtárai voltak.

Az első csoportba tartozó iparági könyvtárak önállóan adnak ki bibliográfiákat a hálózatukhoz tartozó könyvtárak részére. A második csoportba tartozó iparági könyvtárak bibliográfiai munkájának bele kell illeszkednie a GPNTB kiadványtervébe. Ez a kiadási rendszer még nem alakult ki teljes egészében, egyes fiókintézetek még a régi formában teszik közzé kiadványaikat.

Egyes központi müszaki könyvtárak fejlett bibliográfiai kiadványrendszert alakitottak ki. Igy például jóminőségü folyó bibliográfia elégiti ki a vasuti közlekedés dolgozóinak igényeit. A Közlekedés és Póstaügyi Minisztérium Központi Könyvtára havonta bocsátja ki bibliográfiai értesitőit, amelyek anyagát évente kumulálja. Meg kell azonban jegyeznünk, hogy a központi müszaki könyvtárak bibliográfiai tevékenysége egészében véve nincs még kellő pontossággal megszervezve. A tervezés még nem éri el a kellő szinvonalat, nem alakult ki még a kiadványok jól átgondolt rendszere. Sok párhuzamos kiadvány készül még kiváltképp a gépiparban, de van még sok "fehér folt", vagyis olyan iparágak és témák, amelyek irodalmát a folyó bibliográfia nem dolgozza fel.

A központi müszaki könyvtárak folyó szakbibliográfiai tájékoztató munkája területén rendet kell teremteni, egységes tervet kell készitení. El kell határolni a könyvtárak tevékenységét ezen a területen, egységes módszert kell kidolgozni a bibliográfiák szerkesztésére. E kérdések megoldása a GPNTB egyik legfontosabb kötelessége. A valamennyi iparág irodalmát felölelő bibliográfiai tájékozta-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

tás egységes rendszerének megteremtése - ez a müszaki könyvtárak alapvető feladata. Jelentős szerepük van e téren az iparági központi müszaki könyvtáraknak. Részt vesznek az egyes iparágak irodalmát széles körben felölelő bibliográfiai bulletinek összeállitásában, melyeket egységes módszerekkel, egységes terv szerint kell kiadni: tartalmuknak együttesen fel kell ölelnie minden iparág irodalmát. Az iparági központi müszaki könyvtárak képzett bibliográfusai bekapcsolódnak az iparág számára készülő nyomtatott figyelőkartonok /Tehkart/ annotációinak elkészitésébe.

Ezen felül számos iparági központi könyvtár készit időszerü problémákról szakbibliográfiát. Igy például a Vaskohászati Központi könyvtár a főbb kohászati termelési ágakról /nyersvasgyártás, acélgyártás, hengerlés/ adott ki néhány bibliográfiát; a Szinesfémkohászati Központi Könyvtár az ércek komplex felhasználásáról és a gáztisztitásról, a Közlekedés és Póstaügyi Minisztérium Központi Könyvtára az élenjáró közlekedési technikáról. Sok iparágban viszont hiányoznak ilyen bibliográfiák. A szakbibliográfiákat is a folyó bibliográfiákhoz hasonló egységes terv szerint kellene kidolgozni, amelyben döntő szerepet kell játszaniuk az iparági központi könyvtáraknak.

Még egy fontos szakasza van az iparági központi könyvtárak bibliográfiai munkájának: ajánló bibliográfiák kiadása ipari munkások számára. Az ajánló bibliográfiák rendeltetése különböző lehet: egyik csoportjuk a szakma elsajátitásához, ill. a továbbképzéshez nyujt segitséget, a másik csoport az uj technikát, és a legjobb technológiát népszerüsiti, a harmadik pedig a legjobb termelési tapasztalatokat általánositja és terjeszti. A központi könyvtárak eddig leginkább az egyes szakmák elsajátitásához készitettek bibliográfiákat. Tevékeny szerepet játszott e téren a Vaskohászati Központi Könyvtár és a Közlekedés és Póstaügyi Minisztérium Központi Könyvtára. Számos hasonló jellegü bibliográfiát adott ki a Textilipari, a Kőolajipari és még néhány más iparág központi könyvtára. Persze még nem minden iparági központi könyvtár készit oktatási célokra ajánló bibliográfiákat, de még az ilyen tevékenységet végző könyvtárak között is sok az eltérés, hiányzik a módszertani egységesités.

Az uj technika terjesztését szolgáló ajánló bibliográfiának sokkal jelentősebb helyet kell elfoglalnia az iparági központi könyvtárak munkájában. A bibliográfiák tematikáját jól át kell gondolni és meg kell alapozni. Kevés a kiemelkedő termelési tapasztalatot általánositó és terjesztő bibliográfia is.

Az iparági központi könyvtárakban rendszerint biztositva vannak a legmegfelelőbb előfeltételek egy meghatározott iparág irodalma bibliográfiájának készitéséhez. E könyvtárak segitséget nyujtanak a vállalati szakkönyvtáraknak tájékoztatási munkájukhoz, ha a feladattal a helyszinen nem tudnak megbirkózni. Éppen ezért a központi könyvtáraknak jó dokumentációs nyilvántartásokat és dokumentációs gyüjteményeket kell összeállitaniuk az iparág profiljába tartozó bibliográfiai anyagokból és kézi könyvekből.

ÁLLAMI NYILVÁNOS TUDOMÁNYOS MÜSZAKI KÖNYVTÁR (GPNTB)

A müszaki könyvtárak hálózatának élén, mint azt már emlitettük, az Állami Nyilvános Tudományos Müszaki Könyvtár /GPNTB/ áll. A GPNTB a müszaki könyvtárhálózat módszertani központja és a Szovjetunió Minisztertanácsának 1958. október 17-i határozata alapján felelős a müszaki könyvtárak bibliográfiai munkájának

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

szervezéséért. A GPNTB a müszaki bibliográfiai tevékenység központja; e feladata nyer kifejezést bibliográfiák összeállitásában és közreadásában a müszaki könyvtárhálózatok, ill. az iparági központi könyvtárak hatáskörébe nem tartozó könyvtárak számára.

A GPNTB másik feladata, hogy összehangolja a müszaki könyvtárak bibliográfiai munkáját, egységes központi bibliográfiai kiadványtervet állitson össze az egész ország vagy egyes gazdasági vidékek számára fontos időszerü népgazdasági problémákról. Az SzKP Központi Bizottságának határozata a GPNTB-re, az iparági és a szakkönyvtárakra bizta, hogy biztositsák "a tervszerü kurrens bibliográfiai munka végzésének lehetőségét a megfelelő tudományág, technikai, illetve népgazdasági ágazat területén a különböző olvasókategoriák számára; meg kell szervezni a nagy tömegeket foglalkoztató szakmák dolgozói számára az uj könyvekről szóló rendszeres tájékoztatást; biztositani kell a tervszerü munkát a kurrens, retrospektiv és témabibliográfiák készitése terén." *

A GPNTB további feladata a müszaki irodalom bibliográfiájával kapcsolatos szervezeti és módszertani kérdések megoldása. A GPNTB által összeállitandó egységes bibliográfiai tervben szerepelniük kell általános és iparági müszaki bibliográfiáknak is, mégpedig müfajonként csoportositva /folyó, lezárt ill. ajánló bibliográfia/. A terv feltünteti a bibliográfiák kidolgozásáért felelős szerveket is.

A GPNTB állitja össze az egész müszaki bibliográfiai munka alapját képező bibliográfiákat. Ide tartozik az uj irodalmat ismertető folyó bibliográfia a szovjet irodalomról: "Bibliograficseszkij ukazatel' tekuscsej otecsesztvennoj literaturü /BUTOL/ és a külföldi irodalomról, az utóbbi esetben figyelőkartonok formájában /Tehkart/. A két kiadvány egyike sem elégiti még ki teljes mértékben az ipar dolgozóit. A BUTOL csak egyes iparágak irodalmát öleli fel /bányászat, energetika, kohászat és gépipar/ és jelentős késéssel jelenik meg. A Tehkart pedig elsősorban könyvtári belső használatra készül.

A GPNTB elsősendü feladata referáló folyóiratok egységes rendszerének és széleskörü irodalmat felölelő figyelőkartonszolgálatnak a megteremtése. Ezen kiadványok kidolgozásába célszerü bevonni az iparági központi könyvtárakat is. Kiadásuk csak akkor oldható meg sikeresen, ha müködik egy szervező központ, amely kidolgozza a válogatás és a feldolgozás módszereit, végzi a szerkesztést és gondoskodik a kiadványok tervszerü megjelentetéséről.

Ami a lezárt bibliográfiákat illeti, célszerü, ha a GPNTB magára vállalja az utolsó öt év anyagának összeállitását a könyvtárak által kiadott bulletinekben szereplő adatok alapján. Készitsen ezenfelül a GPNTB bibliográfiákat különféle kiadványtipusokról: müszaki kézikönyvekről, müszaki folyóiratokról stb.

Az ajánló bibliográfiák tekintetében a GPNTB fontos feladata, hogy az egyes szakmák elsajátitását elősegitő kiadványsorozatokat készitsen. Ehhez figyelembe kell venni az egyes iparágak legfontosabb szükségleteit, egyeztetni kell a szerkesztési módszereket és a kiadványok sorrendjét az iparágak irányitó szervével. Foglalkozik a GPNTB az uj technikát és a legfejlettebb technológiát terjesztő ajánló bibliográfiák kiadásával is, különösképpen a széleskörü érdeklődésre számot

---

* Könyvtári Figyelő. 5. évf. 1959. 8. sz. 6-7.p.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

tartó kérdésekről, mint például a termelés gépesitése és automatizálása, a termelőberendezések korszerüsitése, a termelési folyamatok intenzivikálása stb.

Központi jellegének megfelelően széles profilu dokumentációs nyilvántartásokat szervez a GPNTB, hogy valamennyi iparág és müszaki tudományág igényeit ki tudja elégiteni. Feladata még, hogy tanulmányozza és alkalmazza a dokumentáció legujabb eljárásait, különös figyelmet szentelve a gépi dokumentációnak.

Hogy a GPNTB valóban valamennyi müszaki könyvtár olyan irányitó központjává válhasson, amely az ipari termelés minden ága dolgozóinak szolgálatába állhassan.kiterjedten kell tanulmányoznia, terjesztenie és felhasználnia a legjobb müszaki könyvtárak tapasztalatait.

Nem kevésbé fontos, hogy a GPNTB rendszeresen foglalkozzék a kiadványokat összeállitó bibliográfusokkal, képzésükkel és továbbképzésükkel. Külön feladata a könyvtárnak, hogy az olvasók között terjessze a bibliográfiai müveltséget, rászoktassa őket a bibliográfiák önálló használatára.

VINITI

Az ipari dolgozók bibliográfiai igényeinek kielégitésére a müszaki könyvtárakon kivül még számos más intézmény és szervezet is szolgál. Munkájuknak bele kell illeszkednie a müszaki bibliográfiai kiadványok rendszerébe. 1953-ban indult meg a VINITI referáló folyóiratainak kiadása. Ezekre a referáló folyóiratokra jellemző, hogy tulteng bennük a külföldi irodalom. A kiváló képzettségü tudományos dolgozók számára a referáló folyóiratok igen értékesek, a tudományos dolgozók széles körben fel is használják azokat. Az ipari szakemberek számára azonban ezek a kiadványok bonyolultak. A hazai termelési müszaki irodalom nem is tükröződik bennük teljes egészében. A megjelenés késedelme, amit a kiadványok hatalmas terjedelme és az irodalom referálása indokol, jelentős mértékben csökkenti értéküket az ipari dolgozók számára,

Sokkal inkább becsülik az ipari szakemberek az "expressz-információt", amit ugyancsak a VINITI ad ki. Ezen kiadvány sorozatait, amelyek egészen szük szakterületet ölelnek fel, jól felhasználják a müszaki könyvtárakban. A felhasználható irodalom gondos válogatása, elég részletes tartalmi ismertetése, a szükséges illusztrációk közlése hasznos tájékoztatási forrássá teszik az "Expressz-információt".

* * *

A müszaki bibliográfia sajátos részét alkotják a szerzői tanusitványok, szabadalmak, szabványok. A szerzői tanusitványok folyó bibliográfiáját a Miniszertanács mellett müködő Szabadalom- és Találmányügyi Bizottság teszi közzé az annotált "Bjulleten' izobretenij"-ben. Az Össz-szövetségi Müszaki Szabadalmi Könyvtár a szabadalmi osztályozásnak megfelelő csoportositásban közli a szabadalmak és szerzői tanusitványok bibliográfiáját; mindegyik kötet több év anyagát öleli fel 1896-tól kezdődően. Az érvényben lévő szabványok jegyzékét a Szabványügyi Bizottság adja ki. Ezekre a kiadványokra különösen olyan esetekben van szükség, amikor ezen speciális kiadványfajták teljes bibliográfiáját kell összeállitani. Egyáltalán nem teszik azonban feleslegessé szerzői tanusitványok, szabadalmak és szabványok jegyzékeinek közzétételét az általános müszaki bibliográfiai folyóiratok-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

ban.

A lezárt müszaki bibliográfiák összeállitásában müszaki tudományos egyesületek és az iparági kiadóvállalatok is részt vesznek. Egyes müszaki kiadóvállalatok rendszeresen közlik kiadványaik bibliográfiáját. Ezeket a kiadói bibliográfiákat is felhasználják a müszaki könyvtárak tájékoztató munkájukban.

Munkásokhoz szóló ajánló bibliográfiaként jól felhasználhatjuk egyes általános gyüjtőkörü nagykönyvtárak kiadványait is. Ezek a könyvtárak, amellett, hogy általánosan népszerüsitik a müszaki ismereteket, az egyes szakmák munkásai számára is dolgoztak ki bibliográfiákat. Hogy az elmult években az általános gyüjtőkörü könyvtárak is kiadtak ilyen ajánló bibliográfiákat, azzal indokolható, hogy a müszaki könyvtárak munkája e téren egyáltalán nem volt kielégitő. A müszaki könyvtárak által az ipari munkások számára készitett ajánló bibliográfiák feleslegessé teszik a közmüvelődési könyvtárak ilyenirányu párhuzamos munkáját.

A müszaki irodalomról szóló tájékoztatás számára a müszaki szaklapok biztositják a legnagyobb nyilvánosságot. Az SZKP KB 1940 évi határozata "Az irodalmi kritikáról és a bibliográfiáról" hangsulyozza a folyóiratok szerepét az irodalom propagálásában. Csakhogy ezideig még nem minden müszaki folyóirat közöl bibliográfiát, sőt a cikkbibliográfiát is csak kis mértékben alkalmazzák. A müszaki könyvtárak nyujtsanak segitséget a szakmai folyóiratoknak a bibliográfiai rovatok megszervezésében és kiszélesitésében.

A jól megszervezett müszaki bibliográfiai rendszer nagy segitséget nyujthat az ipar dolgozóinak az uj technika elsajátitásához és az élenjáró tapasztalatok megismeréséhez. A termelés bibliográfiai szolgálatának az a célja, hogy feltárja, megismertesse valamennyi munkással és müszaki dolgozóval a haladó müszaki gondolatokat, a legjobb tapasztalatokat, mihelyt azok megjelennek. Nagyon fontos, hogy ezt a munkát pontosan végezzék és szorosan összekapcsolják a termelés konkrét feladataival és szükségleteivel.

Eredeti cim: Bibliografija v pomosc' promüslennomu proizvodsztvu.
Megjelent: Szovetszkaja Bibliografija. 1959. 6/58/. no. 10-21. p.
OSzK ford.sz.: 2340

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

A MŰSZAKI TUDOMÁNYOS TÁJÉKOZTATÁS ÉS PROPAGANDA FŐBB KÖZPONTI SZERVEI A SZOVJETUNIÓBAN

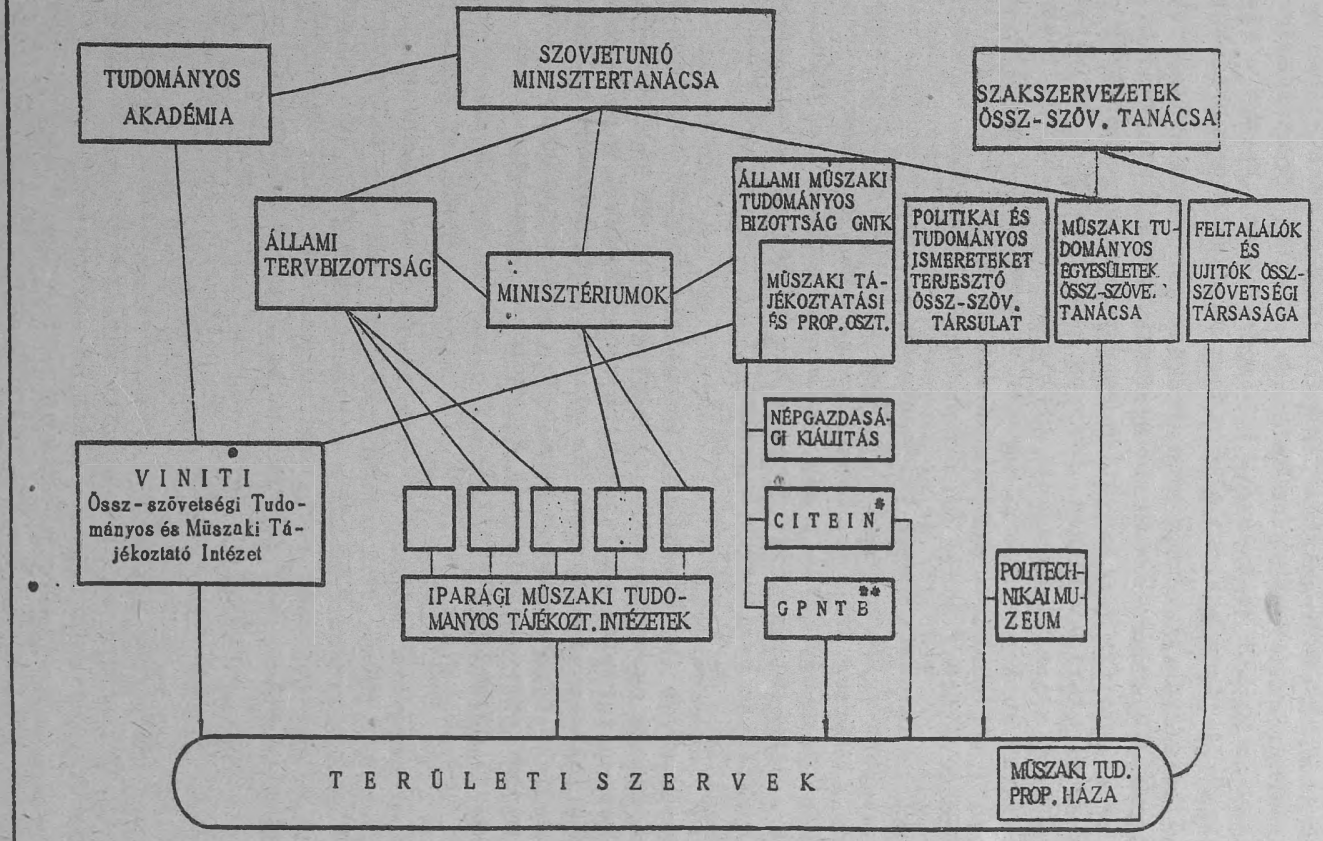

* Central'nüj insztitut tehnicseszkoj i ékonomicseszkoj informacii.

** Goszudarsztvennaja publicsnaja naucsno-tehnicseszkaja biblioteka SzSzSzR.

GASZTFER 53-63 oldalon KREMENECKAJA és KACSINSZKIJ következő oldalakon közölt cikkeihez kiegészitésül adjuk a fenti áttekintést. A táblázatot az 1960. május 16. és 25. között tartott Szovjet Technika Napjai alkalmából rendezett kiállitás ismertetőjéből vettük. (Az ismertető kéziratként jelent meg 2

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Kremeneckaja, A.V.

A MŰSZAKI KÖNYVTÁRAK BIBLIOGRÁFIAI MUNKÁJÁNAK TERVEZÉSE ÉS ÖSSZEHANGOLÁSA

Az SzKP Központi Bizottságának "A szovjet könyvtárügy helyzete és megjavitásának módja" cimü határozata általában pozitivan értékelte a könyvtári hálózatban végzett bibliográfiai munkát, de jelentős fogyatékosságokra is rámutatott. A bibliográfiák gyakran elszakadnak a kommunizmus épitésének gyakorlati szükségleteitől, nem segitik elő a müszaki fejlesztés feladatainak megoldását és a dolgozók eszmei-politikai, valamint müszaki tudományos szinvonalának emelését. Gyenge a müszaki tudományos bibliográfiai munka. Kevés bibliográfia jelenik meg a tudomány, a technika és a termelés konkrét kérdéseiről különféle olvasókategóriák számára, illetve az egyes szakmák munkásainak támogatására. Ugyanakkor nem ritka az azonos tipusu, azonos tárgyu bibliográfia több helyen való kiadása; ez nem kivánatos párhuzamosságot, felesleges erő- és pénzpazarlást jelent.

A határozat szellemében meg kell gyorsitanunk az országos bibliográfiai terv összeállitásának megszervezését. Meg kell kezdeni a könyvtárak és a tájékoztató szervek munkájának összehangolását is. Az össz-szövetségi bibliográfiai terv összeállitása a Szovjetunió Müvelődésügyi Minisztériuma mellett müködő Könyvtárügyi Tanács egyik legfontosabb feladata.

A müszaki bibliográfiai tevékenység tervezése és összehangolása az Állami Nyilvános Tudományos Müszaki Könyvtár /Goszudarsztvennaja publicsnaja naucsnotechnicseszkaja biblioteka - GPNTB/ feladata, lévén ez az intézmény a müszaki könyvtárak módszertani központja.* A müszaki bibliográfia fejlesztésének távlati tervét a müszaki könyvtárak bibliográfusai állitják össze. A GPNTB megszervezése és össz-szövetségi bibliográfiai terv kidolgozása lehetővé teszi azoknak a nem kis nehézségeknek a leküzdését, amelyek abból erednek, hogy a müszaki könyvtárak sok felügyeleti hatóság alá tartoznak. A bibliográfiai kiadványok tökéletes nyilvántartása, összehangolása és a könyvtárak együttmüködése révén el kell látni az ipar minden ágát folyamatos és lezárt tudományos szakbibliográfiákkal,

---

*V.ö.: Könyvtári Figyelő. 5. évf. 1959. 2.sz. 70.p.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

valamint ajánló bibliográfiákkal.

A müszaki bibliográfiai tevékenység össz-szövetségi távlati tervének összeállitása igen bonyolult munka, noha e téren is van bizonyos tapasztalatunk. Az Állami Tudományos Könyvtár /Goszudarsztvennaja naucsnaja biblioteka - GNB/ 1935-ben kezdte meg bibliográfiák kiadását a nehézipari bibliográfiák központi tervének alapján. A tervben 61 könyvtár és tájékoztató szerv előirányzott bibliográfiai kiadványai szerepeltek. Évek hosszu során át készitettek összefogó terveket az iparági központi müszaki könyvtárak. A GNB fiókkönyvtárai kisérletet tettek a székhelyükön müködő müszaki könyvtárak összefogó bibliográfiai tervének elkészitésére. Igy például a harkovi fiókkönyvtár 1949-ben összeállitotta a harkovi müszaki könyvtárak bibliográfiai tevékenységének tervét. Az 1950-1953 években a GNB elkészitette a müszaki könyvtárak csoportjának bibliográfiai bizottságával karöltve a legnagyobb moszkvai müszaki könyvtárak bibliográfiai munkájának összesitett terveit. Az 1953. évi terv 387 bibliográfiát ölel fel, köztük időszakos bibliográfiai tájékoztató kiadványokat, lezárt szakbibliográfiákat és ajánló bibliográfiákat. A tervben 71 ajánló bibliográfia szerepelt a főbb szakmák dolgozói számára.

Ezek az összesitett tervek biztositották a könyvtárak együttmüködését különféle tipusu és rendeltetésü bibliográfiák készitésében és részben kiküszöbölték a párhuzamos munkákat. Sajnos azonban ezek a tervek nem voltak eléggé átfogóak. Csak azokat a bibliográfiákat vették fel, amelyeket a müszaki könyvtárak önállóan vagy a Lenin Könyvtárral karöltve adtak ki. Ennek következtében nem volt kiküszöbölhető a müszaki, a megyei és más könyvtárak munkájából a párhuzamosság. Igy 1950-1953-ban jó egy néhány "Mit olvasson az esztergályos?" cimü és számos más hasonló ajánló jegyzék jelent meg. A párhuzamosságot különösen a müszaki könyvtárak és a tájékoztatási szervek bibliográfiáinál és a folyó bibliográfiai kiadványoknál lehetett megfigyelni.

Ebből következik, hogy az összesitett tervekben fel kell tüntetni minden müszaki bibliográfiát, függetlenül attól, hogy müszaki könyvtár, általános jellegü könyvtár, vagy tájékoztatási szerv készíti-e. Fel kell tehát venni a Szaltükov-Scsedrin Könyvtár és a Lenin Könyvtár bibliográfiáit is, kiváltképpen az utóbbi kiadásában megjelenő "Ujonnan beszerzett külföldi könyvek jegyzéke" /Informacionnüj bjulleten' novüh inosztrannüh knig, posztupivsih v biblioteku/ c. kiadványt, amelyben müszaki és müszaki tudományos irodalom is szerepel. A tervnek fel kell vennie a Külföldi Irodalom Állami Könyvtárának /Vszeszojuznaja goszudarsztvennaja biblioteka inosztrannoj literaturü/ a külföldi müszaki irodalmat tartalmazó folyamatos központi cimjegyzékét, a különféle szakmák részére, a köztársasági, határterületi és megyei könyvtárak által kiadásra tervezett ajánló bibliográfiákat, továbbá a Szovjetunió Tudományos Akadémiájának hálózatához tartozó könyvtárak, a különféle Technika Házai, vagy Müszaki Tudományos Propaganda Házai /például a leningrádi, a luganszki, a sztalinói, a magadani, az appatiti/ bibliográfiáit éppugy, mint a központi müszaki tájékoztatási intézetek, illetve irodák kiadványait. A tervezés során figyelembe kell venni az Össz-szövetségi Tudományos és Müszaki Tájékoztató Intézet /Vszeszojuznüj insztitut naucsnoj i tehnicseszkij informacii - VINITI/ referáló folyóiratait, amelyekben majdnem valamennyi müszaki terület irodalma szerepel, valamint az Épi-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

tészeti Akadémia "Sztroitel'sztvo i arhitektura" cimü referáló folyóiratát és még több más referáló kiadványt. Ennek ellenére gondolni kell arra, hogy a referáló folyóiratok egyáltalán nem zárják ki szakbibliográfiák szerkesztését ugyanazon a szakterületen, mivel az előbbiek elég késve jelennek meg és inkább tudományos dolgozók számára készülnek és kevés irodalmat közölnek, ami közvetlenül a termeléssel függ össze.

Az össz-szövetségi müszaki bibliográfiai terv összeállitásakor a GPNTB-nek a lehető legnagyobb teljességgel kell figyelembe vennie a különféle könyvtárak által kiadásra tervezett mindenféle müszaki bibliográfiát, akár elkészült, akár csak előkészületben van. A terv alapjául a GPNTB és fiókintézeteinek bibliográfiai terve szolgál. Ez a terv felöleli a szovjet bányászati, kohászati, gépgyártási, fémtechnológiai, energetikai irodalom bibliográfiáját, a szovjet és külföldi olajipari, a traktor- és mezőgazdasági gépipari és a könnyüipari irodalom bibliográfiáját. Tervezik külföldi müszaki tudományos folyóiratok cikkei bibliográfiáinak cédula-alakban való kiadását, a különféle szerveknél, könyvtáraknál készült forditások havi jegyzékeinek, a Külföldi müszaki időszaki sajtó /Zarubezsnaja tehnicseszkaja periodika/ c. kézikönyv kiadását. Ez utóbbi külföldi folyóiratok bibliográfiai adatait és ismertetését tartalmazná. A terv felöleli olyan retrospektiv bibliográfiák készitését a szovjet és a külföldi irodalomból, amelyek a hétéves terv időszerü problémáival - pl. automatizálással és távirányitással stb. - foglalkoznak.

Jelentős szerephez jutnak a tervben az egyes szakmák számára kiadandó ajánló jegyzékek.

Sok más könyvtár is szolgáltatott értékes adatokat, amelyek méltók arra, hogy az össz-szövetségi tervbe felvételt nyerjenek. A Szovjetunió Tudományos Akadémiájának Szibériai Fiókintézete mellett müködő novoszibirszki Állami Nyilvános Tudományos Müszaki Könyvtár /az egykori Állami Tudományos Könyvtár/* azt tervezi, hogy az eddigi referáló kiadványok helyett kartonokat fog kiadni, amelyekhez mikrofilmeket, vagy mikrokártyákat mellékel; bibliográfiai sorozatot ad ki szovjet és külföldi irodalom alapján müanyagok felhasználásáról, ipargazdasági kérdésekről; anyagot szolgáltat a Szibéria földtanát tárgyaló gyüjteményes kötetekhez, amelyeket a Szovjetunió Tudományos Akadémiája ad ki stb. Nagyszabásu távlati tervet készitett a Hajógyártási és a Fa- és Papiripari Központi Müszaki Könyvtár is /az első tevékenyen összehangolja a hajógyártási intézmények könyvtárainak munkáját/. Nagyszabásu bibliográfiai tevékenység szerepel a Központi Politechnikai Könyvtárnak /Central'naja politehnicseszkaja biblioteka/, a Szovjetunió Minisztertanácsa mellett müködő kémiai és rádióelektronikai bizottság, valamint a mérték- és müszerügyi bizottság központi könyvtárainak, egyes népgazdasági tanácsok, tudományos kutatóintézetek és vállalatok könyvtárainak terveiben.

Sok érdekes téma szerepel a Szovjetunió és a szövetségi köztársaságok akadémiái hálózataihoz tartozó tudományos könyvtárak bibliográfiai terveiben: viztárolók, gázturbinák, Diesel-motorok, félvezetők, kémiai kinetika és katalizis, ferromágneses anyagok és alkalmazásuk számológépeknél, ritka földfémek, önmükö-

---

* V.ö.: Könyvtári Figyelő. 5.évf. 1959. 2.sz. 70.p.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

dő szabályozás, matematikai modellek, szikraforgácsolás stb.

Érkeztek érdekes adatok egyének bibliográfiai munkájáról is. Igy például E.F.FEDOROV mérnök husz évig tartó munkával összeállitotta az utolsó 40 év szovjet geodéziai irodalmának bibliográfiáját. Tudomásunk szerint hasonló geodéziai bibliográfia nincsen. V.Sz. SZMETANICS mérnök 2000 tételből álló bibliográfiát állitott össze szovjetunióbeli viztárolók tervezésének, épitésének, üzemeltetésének és vizsgálatának kérdéseiről.

A különféle könyvtárakban kiadásra tervezett munkák között vannak azonos tárgyuak is. Több könyvtár tervezi bibliográfia készitését az alábbi témákról: ultrahang, önmüködő szabályozás az iparban, szikraforgácsolás, ritka földfémek stb. Számos bibliográfiát terveznek, amelyek részben fedik egymást. Egyes bibliográfiák ciméből viszont feltételezni lehet, hogy ezek is párhuzamos munkák lesznek.

A párhuzamosság előfordul a tájékoztató jellegü bibliográfiai kiadványoknál is. Azonos anyag szerepel az uj beszerzések jegyzékeiben. Az iparági könyvtárak tájékoztató jellegü bibliográfiai kiadványai egymást ismétlik, főként az általános, illetve a határterületek irodalmát illetően.

Meg kell azonban jegyeznünk, hogy nem minden azonos tárgyu bibliográfia egyuttal felesleges párhuzamos kiadvány is. Készülhetnek bibliográfiák egy tárgyról különféle olvasórétegek - szakmunkások, mérnökök, tudományos dolgozók - számára. Egy iparág egészét felölelő bibliográfiába gyakran felveszik azt az irodalmat is, ami csak egy szükebb témára vonatkozik. Az is előfordul, hogy az azonos cimü bibliográfiák közül az egyik a szovjet, a másik a külföldi irodalmat, vagy pedig eltérő időszakok irodalmát tartalmazza. Párhuzamos munkának tehát csak az a bibliográfia tekinthető, amely azonos tárgyu, azonos nyelven, azonos időszakban megjelent müveket vesz fel és azonos olvasókategória számára készül.

Az átfedéseket elsősorban azzal magyarázhatjuk, hogy a könyvtárak tájékozatlanok a folyamatban lévő munkálatokról, más esetekben viszont azzal, hogy egyes bibliográfiák tul lassan készülnek, vagy pedig nem kielégitő szinvonaluak.

Meg kell vizsgálni tehát a már elkészült és a tervezett bibliográfiákat a párhuzamos munkák kiküszöbölése és a legteljesebb összehangolás biztositása végett. Erre a leghatékonyabb eljárásnak a könyvtárak és a tájékoztatási szervezetek együttmüködése látszik. Az ilyenféle együttmüködés a gyakorlatban igen elterjedt. Igy már 1939-ben megjelent egy nagyszabásu szakbibliográfiai jegyzék Uralo-Kuzneckij kombinat /Az ural-kuznecki kombinát/ cimmel. Összeállitásában részt vett a Szovjetunió Tervhivatalának Ural-kuznecki bizottsága, a Kommunista Akadémia Könyvtára, az Állami Tudományos Könyvtár, az Össz-szövetségi Lenin Mezőgazdasági Akadémia Könyvtára és az Össz-szövetségi Könyvkamara. Sok bibliográfiát készitett az Állami Tudományos Könyvtár is más szakkönyvtárakkal együttmüködve. Igy a havonta megjelenő Novoszti tehnicseszkoj literaturü /Müszaki irodalmi ujdonságok/ c. bibliográfiai sorozat összeállitásában a háboru előtti időszakban számos tudományos könyvtár vett részt. A VINITI a Vaskohászati Központi Tájékoztatási Intézettel együttmüködve adja ki 1958 óta az Ékszpresszsz informacija /Gyors tájékoztató/ sorozatban a vaskohászati irodalom kurrens bibliográfiáját. A Voennomorszkaja literatura /Haditengerészeti irodalom/ c. havonta megjelenő bibliográfiát 1959-ig a Haditengerészeti Központi Könyvtár és a Haditengerészeti Hajógyár-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

tási Akadémia közösen adták ki.

A külföldi országok bibliográfiai gyakorlatában is van példa szervezetek és könyvtárak együttmüködésére bibliográfiák összeállitásában. Igy például az Electrical Engineering Abstracts cimü angol elektrotechnikai referáló folyóiratot öt szervezet készíti. A sarkvidékre vonatkozó elsőrendü fontosságu bibliográfiai kézikönyvet az Északamerikai Sarkkutató Intézet sok könyvtár, tudományos intézmény és hatóság közremüködésével állitotta össze.

Ha könyvtárak, illetve tájékoztatási intézmények együttmüködnek bibliográfiák összeállitásában, lehetőség van a jobb minőségü munkára. 1956-ig például az Épitésügyi Központi Tudományos Könyvtár havi gyarapodási jegyzékében mintegy 300 hazai és külföldi bibliográfiai tétel szerepelt. Miután a jegyzéket egyesitették a Bibliograficseszkij ukazatel' tekuscsej otecsesztvennoj literaturü /Kurrens hazai irodalom bibliográfiája/ c. kiadvány Sztroitel'naja promüslennoszt' /Épitőipar/ c. sorozatával, terjedelme megsokszorozódott, tematikája kibővült, az annotált irodalom mennyisége megnövekedett.

Különösen nagyon fontos a könyvtárak összefogása, ha munkások számára készitenek ajánló bibliográfiát. Részt kell ebben venniök a vállalati szakkönyvtárosoknak, hiszen ők közvetlenül érintkeznek a munkásokkal, akik számára végül is a bibliográfia készül.

A könyvtárak és tájékoztatási intézmények együttmüködésének különféle formái vannak. Ha olyan bibliográfia készül, amely a technika egy-egy nagy fejezetét, vagy egy egész iparágat ölel fel, a munkát témák szerint lehet megosztani. Igy például, ha kohászati bibliográfiát állitanak össze, akkor az egyes szakkönyvtárak annak a fejezetnek az összeállitását vállalhatják magukra, amely közvetlenül kapcsolódik tevékenységükhöz. Folyó bibliográfia szerkesztése esetén többféle megoldás kinálkozik a munka elhatárolására. Egyik esetben irodalmi müfajok /könyvek, folyóiratok, szerzői tanusitványok, szabványok stb./ szerint osztható fel a munka, másik esetben a folyóiratokat osztják el, további esetben különválasztható a szovjet és a külföldi irodalom, vagy egyes országok irodalmának feldolgozása stb. Egyes könyvtárak, illetve tájékoztatási intézmények vállalhatják az anyag összeállitását, máskor, ha erre van lehetőségük, a szerkesztést, ismét mások a mutatók készitését stb.

A könyvtárak együttmüködése bibliográfiák készitésében nagy lehetőségeket tár fel az országban folyó müszaki bibliográfiai munka terjedelmének növelésére. Véleményünk szerint csak a könyvtárak és tájékoztatási szervezetek együttes erőfeszitése tudja megszüntetni a müszaki bibliográfia hiányait és tudja biztositani a nagy tudományos és gyakorlati jelentőségü bibliográfiai kiadványok további tervszerü megjelentetését.

Mutassunk be egy példát. 1959-ben a Minisztériumközi Állandó Vasérc Bizottság és a VINITI közös erőfeszitése biztositani tudta a Zseleznüe rudü /Vasércek/ cimü bibliográfia második kötetének megjelenését, amely az 1957-ben megjelent azonos cimü első kötet folytatása. Ezzel szemben viszont egyetlen könyvtárnak nehéz feladat az irodalom jelenlegi gazdag áradatában az egész irodalmat felölelő bibliográfia összeállitása. Igy például a Szovjetunió Tudományos Akadémiájának Félvezető-kutató Intézete 1959-ben kiadta a Naucsnaja literatura po poluprovodnikovüm élektronnüm priboram. /Detektorü i tranzisztorü./ /Tudományos irodalom

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

elektronikus müszerek félvezetőiről. /Detektorok és tranzisztorok.// cimü bibliográfiáját, amely csak részben folytatása és kiegészitése az 1955-ben megjelent Naucsnaja literatura po poluprovodnikami /Tudományos irodalom a félvezetőkről/ c. bibliográfiának. Nyilvánvalóan az intézet nem tudott megbirkózni az egész anyaggal, arra kényszerült, hogy egyes részkérdések irodalmára korlátozza munkáját. Ha más, érdekelt intézmény is közreműködött volna, ez az eset aligha fordulhat elő.

Érezhető a könyvtári tájékoztató munka nyilvántartásának és összehangolásának a szükségessége is. Nagyszámu kérés érkezik nap mint nap iparvállalatoktól, kutató, szerkesztő és tervező intézményektől a nagykönyvtárakba: irodalomjegyzéket kérnek. Irodalomjegyzékeket állit össze a GPNTB, a novoszibirszki Állami Nyilvános Tudományos Müszaki Könyvtár, a Központi Politechnikai Könyvtár, a legtöbb iparági központi könyvtár, a népgazdasági tanácsok, intézetek stb. könyvtárai, a Lenin Könyvtár, a Szaltükov-Scsedrin Könyvtár, a köztársasági, határterületi és megyei könyvtárak.

Ez a munka, amely a legtöbb esetben bonyolult bibliográfiai kutatást igényel, igen sok időt vesz igénybe és nincsen mindig biztositva kellő szinvonala. Ezenkivül a könyvtárak jelentései arról tanuskodnak, hogy igen sok irodalomjegyzék készül párhuzamosan. Hogy e téren rendet lehessen teremteni, a GPNTB-nek kartotéknyilvántartást kellene felfektetnie a müszaki és természettudományi tárgyu irásbeli könyvtári tájékoztatásokról. Ha ilyen nyilvántartás rendelkezésre áll, akkor a könyvtárak előzetesen ellenőrizhetik, nincs-e kész, vagy kidolgozás alatt álló bibliográfiai tájékoztatás a szóban forgó témákról. Kevesebb időbe kerül meggyőződni arról, készült-e már irodalomjegyzék a témáról, mint magát az irodalomjegyzéket összeállitani. A könyvtárak által készitett irodalomjegyzékek központi nyilvántartásának gyakorlata évek óta bevált Angliában és más országokban.

Az is természetes, hogy széles körben kell tájékoztatni a vállalatokat, tudományos intézeteket és más intézményeket kiadatlan bibliográfiai jegyzékekről. Ezért különösen jelentős ilyen tárgyu bibliográfiák kiadása.

Befejezésül közöljük elgondolásainkat az össz-szövetségi müszaki bibliográfiai tervezés és összehangolás további szervezéséről. Ha figyelembe vesszük a feladat méreteit, véleményünk szerint legcélszerübb, ha a népgazdasági tanácsok és a szövetséges köztársaságok müszaki-tudományos bizottságai összegyüjtik a területükre vonatkozó adatokat és az általuk elkészitett terveket megküldik a GPNTB-nek.

A GPNTB kiegészitiés a terveket a többi könyvtárhálózathoz tartozó könyvtárak és szervek adataival. Ilyen könyvtárak a központi iparági könyvtárak /a Közlekedés és Póstaügyi Minisztérium, a Minisztertanács mellett müködő vegyipari Bizottság stb./ a Lenin Könyvtár, a Külföldi Irodalom Állami Össz-szövetségi Könyvtára, a Tudományos Akadémia könyvtárhálózatának tagjai, a VINITI, az Össz-szövetségi Könyvkamara, az egyes felsőoktatási intézmények könyvtárai, stb. A müszaki tudományos egyesületek és a kiadók terveit is fel kell dolgozni a tervezett müszaki bibliográfiák feltárásához. Az összesitett tervbe fel kell venni a Vszeszojuznaja patentno-tehnicseszkaja biblioteka /Össz-szövetségi Szabadalmi-müszaki Könyvtár/ szabadalmi bibliográfiáját és az ehhez hasonló kiadványokat.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Ekként tehát a GPNTB-nek az lenne a feladata, hogy rendszerezze a tervezett müszaki bibliográfiákat, vizsgálja felül a terveket, állapitsa meg a kiadási tervben szereplő időszerütlen, illetve párhuzamos munkálatokat. A könyvtár javaslatot tehet egyes bibliográfiák elhagyására, viszont mások beiktatására, a fennálló hézagok kitöltésére. Javaslatokat tehet továbbá könyvtárak együttmüködésére, kiadásra ajánlhat egyes könyvtárak vagy magánszemélyek által összeállitott bibliográfiákat.

A könyvtáraknak a bibliográfiai tervezéshez nyujtandó segitség egyik formája lehetne, ha a GPNTB kidolgozná a szükséges bibliográfiák tematikáját és a témajegyzéket szétküldené az érdekelt könyvtáraknak. A bibliográfiai kiadványok központi tervezésének formái és módszerei kétségkivül tökéletesedni és fejlődni fognak abban a mértékben, amint egyre több tapasztalat halmozódik fel.

Az országos terv összeállitása nagyszabásu módszertani kutatómunkát igényel. Elsősorban azt kell megvizsgálni, miféle bibliográfiai anyagra van az iparnak szüksége; fel kell tárni, milyen követelményeket kell támasztani az anyaggyüjtéssel kapcsolatban, milyen szélességben kell az irodalmat átfogni, miféle müfajokat kell figyelembe venni, milyen legyen az annotáció, milyen mutatókra van szükség stb. Kritikailag értékelni kell a meglévő bibliográfiákat, meg kell állapitani, milyen mértékben elégitik ki az olvasót, milyen mértékben ismétli egyik a másikat, ki kell kutatni, melyik a legcélravezetőbb eljárás könyvtárak együttmüködésében különféle tipusu és rendeltetésü bibliográfiai jegyzékek összeállitása során, meg kell keresni a legujabb és legtökéletesebb sokszorositási eljárásokat, valamint a terjesztés megfelelő módozatait.

Át kell ugyancsak gondolni a bibliográfiai munkának különféle tipusu könyvtárak közötti felosztását. Például egyes tudományágak bibliográfiáinak összeállitásával az egyetemi könyvtárakat és az akadémiai intézetek könyvtárait kellene megbizni, a müszaki önképzésre szolgáló ajánló bibliográfiák szerkesztésével a nagy közmüvelődési könyvtárakat, a szakmai ajánló bibliográfiák kidolgozásával a müszaki könyvtárakat stb. Nem vitás, hogy a müszaki könyvtárak egyesült erőfeszitéssel ki fogják küszöbölni azokat a fogyatékosságokat, amelyekre az SzKP KB határozata rámutatott.

Eredeti cim: Planirovanija i koordinacija bibliograficseszkoj rabotü tehnicseszkih bibliotek.
Megjelent: Szovetszkaja Bibliografija. 1959. 6/58/. no. 22-28. p.
OSzK ford. sz. 2341

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Kacsinszkij, A. I.

A SZOVJETUNIÓ ÁLLAMI NYILVÁNOS TUDOMÁNYOS-MŰSZAKI KÖNYVTÁRÁNAK BIBLIOGRÁFIAI MUNKÁJA

"A Szovjetunió Állami Nyilvános Tudományos Müszaki Könyvtára, amely a Minisztertanács Állami Tudományos Bizottsága mellett müködik, központja a müszaki tudományok és az ipari termelés területén folyó bibliográfiai munkának, tudományos kutató szakintézet a könyvtártudomány és a bibliográfia területén." Ezek a könyvtár alapszabályaiban lefektetett tételek szabják meg egyben a bibliográfia terén folytatandó tevékenységét is. 1958 decemberében a könyvtár hozzálátott, hogy bibliográfiai szolgáltatásainak olyan rendszerét épitse ki, amely biztositja valamennyi érdekelt intézmény tájékoztatását a technika fontosabb területein megjelenő uj irodalomról. A könyvtár bibliográfiai szolgáltatást nyujt a népgazdasági tanácsoknak, a Szovjetunió és a szövetséges köztársaságok különböző hatóságainak, az ipari üzemeknek, a felsőoktatási intézményeknek, a tudományos kutató intézet-

Egyik fő kiadványa a Bibliograficseszkij Ukazatel' Tekuscsej Otecsesztvennoj Literaturü (Kurrens hazai irodalom bibliográfiája, amit régebben az Állami Tudományos Könyvtár adott ki). A bibliográfia öt sorozatban jelenik meg a főbb müszaki ágazatok szerint: "Gépipar", "Kohászat és fémtechnológia", "Energetika és villamosipar", "Bányászat" és "Épitészet és épitőipar". Előnye, hogy lehető maximális teljesség igényével öleli fel a hazai irodalmat a megfelelő szak területéről. Felveszi a könyveket, folyóiratcikkeket, tanulmányokat gyüjteményes kötetekből, stb., a könyvek egyes fejezeteit, a disszertációkról készült autoreferátumokat, ésszerüsitési javaslatokat, tapasztalatcsere-anyagot, szerzői tanusitványokat, szabványokat, normákat, forditásokat, referátumokat és szemléket a külföldi irodalomról stb. Bátran mondhatjuk, hogy egyetlen, a Szovjetunióban megjelenő bibliográfiai kiadvány sem veszi f l vele az anyag teljessége tekintetében a versenyt.

Szakrendje viszonylag eléggé tagolt. A rendszer alapjául a régebben havonta megjelenő Novoszti Tehnicseszkoj Literaturü (Müszaki irodalmi ujdonságok) osztályozási rendszere szolgál, amit a tudomány és a technika ujabb eredményeinek meg-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

felelően jelentősen átdolgoztunk és kiegészitettünk.

1960-ban a kiadvány bizonyos változásokon fog átmenni. A fémtechnológia és ezen belül a hegesztés és az öntés a "Gépipar" sorozatba kerül. Ezzel kapcsolatban a "Kohászat és fémtechnológia" sorozat cime csak "kohászat" lesz. Az utóbb hozott döntés értelmében a "Kohászat"-ba felvesszük a kokszolásra és a dusitásra vonatkozó anyagot is, ami eddig nem volt kellőképpen képviselve. Az 1959. évi kiadványok szakbeosztását a szükséges bontásokkal és kiegészitésekkel látjuk majd el.

1960-tól kezdve a kiadványnak havonta kell megjelennie (eleinte negyedévenkint, majd 1959 óta kéthavonkint jelent meg). Ez az intézkedés jelentősen megjavitja a tájékoztatás operativitását.

Előfizetni lehet mind az egész kiadványra, mind pedig csak az egyes sorozataira. Tervezzük a sorozatokon belül az egyes fejezetek önálló kiadását is. Ez megfelel azoknak az előfizetőknek, akik tájékoztatást kivánnak kapni szakterületük irodalmáról. Pl. a "Gépipar és fémtechnológia" cimü sorozatban hét ilyen önálló rész-kiadvány lesz, az "Energetika és villamosipar" sorozatban pedig négy. Ezek az ujitások lehetővé teszik, hogy jobban kielégitsük az előfizetők igényeit és ne terheljük őket olyan anyaggal, amely számukra nem elsőrangu jelentőségü.

Az "Épitészet és épitőipar" cimü sorozat kiadását, amit eddig az Épitészeti Központi Tudományos-müszaki Könyvtárral karöltve végeztünk, 1960-tól kezdve teljesen átengedjük ennek a könyvtárnak. Tervezzük, hogy kiadványunk valamennyi sorozatát mutatókkal látjuk el.

Könyvtárunk másik fontos kiadványa a Tehkart (Müszaki kartoték). Tartalma: cimforditások a főbb külföldi tudományos-müszaki folyóiratokból, amelyek az energetika, villamosipar, érc-, szén- és olajbányászat, gépgyártás, vegyi és könnyüipar területéről könyvtárunkba beérkeznek. 1960-ra azt tervezzük, hogy feldolgozzuk a hajóépitési folyóiratokat is. 1959-ben a kartoték mintegy 480 folyóirat anyagát dolgozta fel, 1960-ban számuk el fogja érni az 530-at. Ezenkivül analitikusan fel fogjuk dolgozni a gyüjteményes köteteket és egyéb, folyamatosan megjelenő kiadványokat is. A kartotékba minden jelentős cikket felveszünk. A legtöbb esetben a cimforditásokat annotáció kiséri, minden cédulát tárgyszóval látunk el. Az anyag válogatását, a cimforditást, az annotálást, a kartoték szerkesztését jól képzett, a megfelelő szakokban jártas mérnökök és technikusok végzik. A kiadvány célja az, hogy a szakemberek zömében megismerkedhessenek a külföldi időszaki sajtóval.

A Tehkart anyagát különálló lapokra, katalóguscédulákra nyomják, - egy ivre három cédula kerül. Igy tehát a lapokat szét lehet vágni és fel lehet használni a könyvtárakban különböző kartotékok felállitásához. Ha viszont nem vágjuk szét a lapokat, a megfelelő folyóiratszámba helyezhetjük vagy az üzem illetve intézmény dolgozóinak egyéni dokumentációjára használhatjuk, de ki is állithatjuk az üzemi vagy intézeti könyvtár tárlóiban. 1959-ben a kartoték 40 000 cimleirást tartalmazott, 1960-ban ezt a számot 60 000-re kivánjuk növelni.

Az időszaki kiadványok mellett a könyvtár téma-bibliográfia sorozatot ad ki V pomoscs vüpolneniju szemiletnego plana (A hétéves terv teljesitéséért), valamint ajánló bibliográfiákat V pomoscs brigadam kommunisztics eszkogo truda (A kommunista-brigádok támogatására) cimmel. Az első sorozatba olyan bibliográfiák ke-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

rülnek, amelyek a népgazdaság legfontosabb problémáival és az ipari termelés legidőszerűbb kérdéseivel foglalkoznak. 1959-ben 14 ilyen bibliográfia készült. A bibliográfiákba az utóbbi 3-5 évben megjelent hazai és külföldi irodalmat vesszük fel. 1960-ban a sorozatban 15 számnak kell megjelennie.

A kommunista brigádok számára készült sorozatban a tömegszakmák munkásai számára adunk ki egyes technológiai folyamatokat ismertető ajánló bibliográfiákat. 1959/60-ban 20 ilyen bibliográfiának kell megjelennie.

A könyvtár iparvállalatok és más szervezetek kérésére végez irodalomkutatást. Erre a müfajra nagy figyelmet fordítunk, mivel ez az egyes szervezetek konkrét igényeinek kielégitését szolgálja. Az ilyen jegyzékek tárgya rendesen szükkörü kérdés és nagy bibliográfiai kutatást igényel. Összeállitásuk során nemcsak a legujabb anyagot használjuk fel, hanem azt a gazdag bibliográfiai anyagot is, aminek összeállitását még az Állami Tudományos Könyvtár kezdte meg. Könyvtárunk időnkint közzéteszi a Katalog vüpolnennüh bibliograficseszkih rabot (Elkészült bibliográfiák katalógusa) cimü kiadványt, amely tájékoztatást ad az emlitett irodalomkutatásokról. A katalógust megküldjük üzemeknek és intézményeknek, amelyeknek igy módjukban áll kiválogatni és megrendelni a számukra jelentőséggel biró jegyzékek másolatait. 1959 első tiz hónapja alatt mintegy 350 irodalomkutatást végeztünk és rendelésre kb. 1000 másolatot küldtünk szét. A jövőben a könyvtár ki akarja szélesiteni ilyenirányu szolgáltatásait.

A bibliográfiai osztály dolgozói Zarubezsnaja tehnicseszkaja periodika (Külföldi müszaki időszaki sajtó) cimü kézikönyv előkészitésén dolgoznak. A munkának 1960-ban be kell fejeződnie. A kiadványba több mint 3000 külföldi müszaki folyóirat cime szerepel referátumokkal.

Jelentős bibliográfiai munkát végeznek a központi tudományos-müszaki könyvtárak, - könyvtárunk fiókintézetei. Valamennyi fiókintézet (nyolc ilyen van) ajánló bibliográfiákat és kivánságra téma-bibliográfiákat is készit. Egyes központi tudományos-müszaki könyvtárak anyagot készitenek elő a "Tehkart" számára.

A Szovjetunió Állami Nyilvános Tudományos-müszaki Könyvtára és fiókintézetei minden erejükkel azon iparkodnak, becsülettel teljesitsék azokat a feladatokat, amelyeket a párt és a kormányzat bizott rájuk a bibliográfia területén. Arra fognak törekedni, hogy kiadványaikat mind tartalmilag, mind formailag tökéletesebbé tegyék, a nyomdai átfutást csökkentsék és igy igyekeznek kivenni részüket a nép előtt álló nagy feladatokból.

Eredeti cim: Bibliograficseszkaja rabota Goszudarsztvennoj naucsno-tehnicseszkoj biblioteki SzSzSzR.
Megjelent: Szovetszkaja Bibliografija 1959. 6/58/. no. 29-32. p.
OSzK ford. sz.: 2342

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

A TÖRTÉNETTUDOMÁNY BIBLIOGRÁFIAI PROBLÉMÁI

Három cikket közlünk az alábbiakban a történettudományi bibliográfia és dokumentáció kérdéseiről. A tudományos tájékoztatással foglalkozó könyvtártudományi szakirodalom tulnyomórészt a természettudományok és az alkalmazott tudományok tájékoztatási problémáira korlátozódik, a társadalomtudományok - ebben a vonatkozásban - rendszerint az érdeklődés peremére szorulnak. Ennek oka - mint az itt közölt cikkek is meggyőzően bizonyítják - nem elsősorban a könyvtárosok és dokumentátorok közömbössége, hanem egyes társadalomtudományok müvelőinek és irányitóinak érdektelensége. De - és nálunk talán fokozott mértékben áll ez - a tájékoztatási munka müvelői, a dokumentátorok és könyvtárosok sem látják teljes egészében a társadalomtudományok tájékoztatási lehetőségeit.

A cikkeket, melyek közül kettő a Mississippi Valley Historical Association 1959. április 23-án tartott ülésén elhangzott előadás szövege, a harmadik pedig az American Documentation szerkesztői cikke, az American Documentation 1959. évi 4. száma közölte. Szerzőik: J. H. SHERA, a School of Library Science, Western Reserve University dékánja és az emlitett lap szerkesztője, P. D. JORDAN pedig az University of Minnesota amerikai történeti tanszékének professzora, akiknek tudományelméleti megállapitásaival több vonatkozásban nem értünk egyet. JORDAN és SHERA cikke mellett a lap a kérdéssel kapcsolatos következő két cikket közli még:

KINGSLEY, James: Bibliographic organization of american history: notes on a continuing problem. = American Documentation. 10. vol. 1959. 4. no. 270-273. p.

PERRY, James W. - MELTON, John L.: Principles of machine and system design with special reference to the indexing and analysis of historical literature. = American Documentation. 10. vol. 1959. 4. no. 278-285. p.

Shera, Jesse H.
A TÖRTÉNÉSZ ÉS A DOKUMENTÁCIÓ

A történelem annyiban létezik, amennyiben feljegyzések igazolják, hiszen a történeti események feljegyzése nélkül elveszne az emberi emlékezet számára. A dokumentáció ennél fogva nem más, mint a történelem nyersanyaga, vagyis - ahogy azt R.G. COLLINGWOOD kifejezte: *

"A történelem a feljegyzések értelmezésével halad előre. A feljegyzések tulajdonképpen az önmagukban dokumentumoknak nevezett dolgok gyüjtőfogalmát alkot-

---

* COLLINGWOOD, R. G.: The Idea of History. N. Y. Oxford University Press. 1946. 9-10. p.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

ják. A dokumentum pedig egy olyan fajta, itt-ott feltalálható dolog, amelyből a történész kellő megfontolás után választ nyerhet a mult eseményeit érintő kérdésire."

Aligha állithatjuk, hogy a történészek voltak az őseredeti dokumentalisták, igaz azonban, hogy az összes tudományágak közül a történettudomány függ leginkább a könyvtáros munkájától és szenvedne leginkább a könyvtárak esetleges megsemmisülése következtében.

Hiába azonban ez a szoros kapcsolat történész és könyvtáros között, a történész csaknem hagyományosan közömbös volt eddig az olyanfajta könyvtárosokkal szemben, akik dokumentátoroknak nevezik magukat. Ennek oka sosem volt eddig világos. Semmiképpen sem tulajdonitható a dokumentáció kifejezés elleni ellenszenvnek, hiszen a történészek nemzedékeken keresztül beszéltek dokumentációjukról és a dokumentátorokhoz hasonlóan a legáltalánosabban használták a dokumentáció kifejezést mindenféle irott feljegyzésre. Sőt még mütárgyakat is illettek ezzel a kifejezéssel és ilyenmódon közel kerültek Mme. BRIET felfogásához.

Valószinüleg mélyebb oka van a történészek dokumentátorokkal szembeni közömbösségének, mint szójelentéstani okok. Az a vita, hogy a történettudomány a humán tudományok, vagy a társadalomtudományok körébe tartozik, sokak felfogása szerint sosem dőlt el. Senki sem állitotta azonban, hogy a történettudomány a természettudományokhoz kapcsolódik, bár időről-időre nagymértékben és eredményesen támaszkodott a természettudományokra. A dokumentáció azonban - ahogy ezt a fogalmat a dokumentátorok értelmezik - a 19. századbeli darwinizmusból és a modern természettudomány kifejlődéséből eredt, a dokumentátor pedig nem becsülte a humán, még kevésbé a társadalomtudományokat, akárcsak a történész a Természettudományokat, nagy T-vel.

Szerencsére azonban már mutatkoznak jelei annak, hogy ez a hosszantartó elkülönültség végéhez közeledik. Philip D. JORDAN, az University of Minnesota történettudományi kara professzorának szivós erőfeszitései következtében a Mississippi Valley Historical Association /Mississippi Völgyi Történettudományi Társaság/ az 1959 évi konferenciája alkalmából a dokumentációs módszereknek szentelte a modern kutatási módszereket tárgyaló szekciójának teljes programját, felölelve mind a szokványos, mind a legujabb dokumentációs eljárásokat. A résztvevők olyan lelkesen fogadták ezt a kezdeményezést, hogy remélni lehet, a régi korlátok kezdenek leomlani; szerkesztőségünk készen áll, hogy elősegitse teljes lerombolásukat. Örömünkre szolgál, hogy dr. JORDAN jóvoltából, aki az ülésszakon elnökölt, közzétehetjük a konferencián elhangzott előadások szövegét.

A dokumentáció nem ismer határokat és nem kapcsolódhat szorosabban a természettudományokhoz, mint bármely más tudományághoz. Sokat beszélünk a tudomány egységéről; ahogy a kutatás egyre inkább átfogja a tudományágak közötti határterületeket, annál erősebben akadályozza az emberiség szellemi fejlődését a tudósok elszigeteltsége. A tudomány kialakuló uj szintéziséhez nagymértékben hozzájárulhat a dokumentátor és hozzájárulása - megkockáztathatjuk ezt az állitást - döntő jelentőségü a siker vagy bukás szempontjából.

Nem kivánunk tulzott lelkesedést kelteni egyetlen történettudományi társaság egyetlen konferenciája egyetlen szekció-ülésének dicsőretével. Mintegy száz történésznek kétórás [illegible] maradéktalanul a régi

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

problémákat, különösen ha a régebbi tapasztalatok eléggé szomoruak. De végre beszélhetünk előrehaladásról, ami ösztönzőleg hathat más értekezletekre és viták-ra. Kiváló alkalom volna véleményünk szerint egy alapitvány számára, hogy anyagi erőforrásainak szerény töredékét a következőképpen kamatoztassa: tegye lehetővé megbeszélés sorozatok szervezését társadalomtudományi kutatók részvételével, hogy megvizsgálják könyvtárosok és dokumentátorok irányitása alatt, milyen módon gazdagithatja a dokumentáció forrásanyagaikat és milyen korszerü eszközökkel segitheti elő felszabaditásukat a régi gondolkodásmód korlátai alól, hogyan hozhat a dokumentáció ujabb szabadságot az emberi gondolkodásnak.

Eredeti cim: The historian and documentation.
Megjelent: American Documentation. 10. vol. 1959. 4. no.
OSzK ford. sz.: 2349

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Jordan, Philip D.

A TÖRTÉNÉSZ ÉS A BIBLIOGRÁFIAI ELJÁRÁSOK MAI PROBLÉMÁI

Komoly tudósok néha vonakodva, de mégis elismerik, hogy a történelemtudományban alkalmazott hagyományos kutatási módszerek régimódiak és elavultak. A történészek viszont nagy általánosságban sajnos kevés érdeklődést mutatnak olyan eljárások és gépek iránt, amelyek bibliográfiai feladatok megoldását egyszerü - sithetnék és könnyithetnék.

A történész bár ugy látszik nem mutat elég érdeklődést az uj iránt, mégis néha őszinte ahhoz, hogy bevallja; azok a 19. századbeli módszerek, amelyekhez ragaszkodik, még a lóvasut korszakából származnak, ugyanakkor időtrablóak, hatásfokuk csekély és messze elmaradnak korszerü eljárások mögött, amelyeket a természettudományok, a kémia, a fizika, sőt egyes társadalomtudományok terén is, mint például a szociológia és a statisztika, már alkalmaznak. A modern szellemü kutató történész kénytelen elismerni, hogy nélkülözi más tudományágakban már alkalmazott gépeknek egy egész sorát, ennek pedig munkája és eredményei látják kárát.

Hiba van ezenfelül a könyvtárakban is. Ugy mondják, hogy ezekre az intézményekre koloncként nehezedik a feldolgozásra váró anyag; raktári férőhelyük alig van és nem rendelkeznek korszerü bibliográfiai ismeretekkel felvértezett személyzettel. Nemrégiben állapitotta meg egy szerző, hogy maga a Library of Congress is szemmel láthatóan kaotikus állapotban van./1/Nagyon valószinü, hogy a magánfőiskolák és az állami egyetemek könyvtárai nehézségekkel küzdenek, ha a rendelkezésükre bocsájtott anyagi eszközökkel kell állományukat növelniük, személyzetüket bővíteniök és tájékoztató és bibliográfiai szolgáltatásaikat kiterjeszteniök.

A könyvtári problémák a történész problémái is, mivel a történész nem élhet a könyvtár nélkül, a könyvtárosok segitsége nélkül. A kutató történész, aki rá van utalva a könyvtárra, kudarcra van itélve, mert napról napra nehezebbé válik az állandóan szaporodó uj kiadványok áttekintése. Ezenfelül tapasztalja azt is, hogy a társadalomtudományok vesztett csatát vivnak, még pedig nem csupán az egyetemeken belül, hanem az egész társadalmat tekintve is. A könyv csak könyv, a ra-

---

1/ TODD, A. L.: Has the Library of Congress been shelved? = Saturday Review, 1959. ápr. 11.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

kóta jelentősége viszont szinte végtelen. A multnak vége, csak a jövő számit.

Az ilyen magatartás könnyen katasztrófát hozhat kulturánkra és életformánkra. A történelem - sokkal inkább, mint bármely más tudományág - az ember multjának teljességével és jelentőségével foglalkozik, azzal a multtal, amelyik már jóval a betü megjelenése előtti félhomályban kezdődött és foglalkozik az emberi nem valamennyi sokrétü tapasztalatával. Ez a jelentős mult, amely a történelem előtti időktől napjainkig tart, a századok során lenyügöző tömegü irott és nyomtatott feljegyzést hozott fokozatosan létre, amelyeket meg kell őrizni és fel kell tárni. Ez kötelezettségünk, ha azt akarjuk, hogy az ember megértse önmagát és azt a társadalmat, amelyikben él.

Cliónak, a történelem istennőjének tanitványai már nem korlátozzák kutatásaikat a politikára. Ma már nincs olyan valamire való történész, aki a történelmet az elmult idők politikai viszonyainak tanulmányozására korlátozná. Clió most szélesre tárta karjait, hogy magához ölelje az emberi élmények egészét. Nem hunyt szemet a müvészetek, a tudomány vagy a vallás felett. Közgazdaság, egészségügy, irodalom és még ezenkivül sok minden a történész malmában megőrlendő termények közé tartozik. Mint ahogy SHERA professzor irja, "Milyen biztosra mentek a görög történészek!"

KINGSLEY professzor tanulmánya világosan kimutatja, hogy a mai kutató történész nincs abban az irigylésreméltó helyzetben, mint amilyenben HERODOTOS, vagy mitylenei HELLANIKOS, vagy akár TUKYDIDES vagy CRATIPPUS volt. KINGSLEY pld. rámutat arra, hogy 1903-ban a Writings on American History által feldolgozott folyóiratok száma 275 volt; 1952-ben ez 793-ra növekedett. Ez azonban még nem minden. Tucatjával vannak még ezen kivül más folyóiratok is, amelyeket a történész felhasználhat, sok ezerre tehető a gyüjteményes müvek, kutatási jelentések, valamint állami és egyéb közületi kiadványok száma. Itt vannak a kereskedelmi vállalatok, szövetkezetek, bankok, egyházi intézmények évi jelentései is. Mindezek részét képezik annak a bibliográfiai termésnek, amelyet a történésznek kell betakaritania. Elvárják tőle, hogy mindezt elvégezze, sőt még ennél is többet. Mindehhez azonban alig kap valami támogatást. Oly évi költségvetéssel kell e feladatokat megoldania, amely valószinüleg nem teszi ki egyetlen természettudományi tanszék egy havi költségvetését sem.

Sajnálatos módon a történész, a nép örökségének sáfárja, nem tudja oly könnyen elraktározni a történelmi adatokat, mint amilyen könnyedséggel a földmives betakaritja a takarmányt. Legalábbis a mult századok avult technikájával képtelen erre. A történésznek a jelenkori gépi segédeszközökre éppugy szüksége van, mint ahogy a mezőgazdaság is ma már bonyolult és drága gépeket használ.

Szabadjon ezt egy kissé bővebben megindokolni. A történelemszakos egyetemi hallgató bibliográfiai ismeretek terén ma nagyjából ugyanolyan kiképzésben részesül, mint elődje évekkel ezelőtt, amikor a bibliográfiai oktatás az Egyesült Államok egyetemein megkezdődött. A hallgatót tehát ma megismertetik könyvjegyzékekkel, könyvek és folyóiratok utmutatóival, jelentős forrásgyüjteményekkel, mint az American State Papers. Megtanitják arra, hogy a mutatókra támaszkodjon, ha meg akarja tudni, mi áll a könyvekben. A találomra való keresésnek ez a 19. századbeli módszere még a legjobb kutatót is könnyen félrevezetheti. Valóban foglyul is ejtheti őt, akárcsak Kalypszo Odysszeuszt.

Annak ellenére, hogy egy könyv értékét meg lehet ítélni mutatóiból, igen kevés hallgató vagy akár hivatásos történész van, aki ezt felismerte. Az igazság

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

az, hogy igen kevés gyüjteményes münek vannak teljes, befejezett mutatói, de természetesen vannak olyanok is, amelyeket semmilyen mutatóval nem látták el. Elkeserítő dolog, ha egy könyvkiadó hajlandó kiadni egy közel 400 oldalra terjedő komoly művet, de ragaszkodik ahhoz, hogy a mutató 15 oldalnál rövidebb legyen. A mutatószerkesztés nagy szakértelmet kivánó különleges munka. Nem mindenki tud jó mutatót készíteni, annak ellenére, hogy majdnem mindenki azt hiszi magáról, hogy alkalmas erre. Összefoglalva, lehetséges, hogy a mutató nem tárja fel megbizhatóan a könyv tartalmát, a meg nem felelő mutató félrevezeti a kutatót. Sajnálatos körülmény, hogy tájékoztató szolgálatot ellátó jó néhány könyvtáros máig sem tanulta meg ezt a leckét. Minnél érettebb a kutató, annál kevésbé bizik a mutatókban.

Sok tudósban nem csak az a meggyőződés érlelődik meg, hogy "ha valami nem szerepel a mutatóban, nincs is a könyvben", hanem idegesitő kellemetlenségnek tartják a bibliográfiai ismereteket és a bibliográfiai kutatást, amelyet csak akkor kell elviselni , ha mindenképpen szükség van valamilyen tájékoztatásra. Véleményem szerint a kutató csak akkor nevezhető szakképzett történésznek, ha egyben szakképzett bibliográfus is. Nem elég az egyetemi hallgatót felvilágositani arról, hogy létezik a Poole's Index vagy a Harvard Guide to American History, vagy megkövetelni tőle, hogy állitson össze jegyzéket történelmi folyóiratokról, vagy esetleg hogy készitsen egy adott témához bibliográfiát. Ha azt kivánjuk, hogy választott tárgyának szakértőjévé váljon, ismernie kell a bibliográfia történetét és a jelenkori bibliográfiai módszereket.

Nem tartom indokolatlannak elvárni a fiatal tudóstól, hogy elolvassa Justin WINSOR leirásait a könyvtárak Americanairól és ismerje a Narrative and Critical History of America c. művének első kötetében felsorolt bibliográfiákat, vagy hogy ismerje Obadiah RICH, Thomas ASPINWALL és Hermann E. LUDEWIG kiegészitő tevékenységét. Ismernie kell ezenkivül a korai bibliográfia határköveit: Joseph SABIN Bibliotheca Americana-ját, Charles EVANS American Bibliography-ját, Boucher de la RICHARDERIE Bibliotheque Universelle des Voyage-át, és talán M.Ternaux COMPANS Bibliothèque Americaine-ját, valamint G.B. FARIBAULT Catalogue D'ouvrages sur L'histoire de L'Amérigue-jét. Vannak más ilyen müvek is természetesen, de a felsoroltak elég jó például szolgálnak.

Nem elegendő azonban a bibliográfia megszokott utjait taposni. Ha a mai hallgató, aki holnap kutató történésszé válik, érvényesülni akar, sokkal tapasztaltabb és nagyobb tudásanyaggal rendelkező bibliográfussá kell válnia, mint sok történeti tanszék mai hallgatója. Nem csak a bibliográfia multját kell ismernie, de fel kell ismernie annak jövőjét is. Nem csak a tradicionális bibliográfiai eszközöket kell mai szintre fejlesztenie, nehogy elavuljanak, mint pl. a Writings on American History esetében. Ismernie kell a James W.PERRY és John L. MELTON tanulmányában/2/ismertetett korszerü gépeket, mint amilyeneket és tisztában kell lennie a gépek képességeivel és korlátaival. Ez azt jelenti, hogy mind a hallgatónak, mind a gyakorló történésznek legalábbis tudnia kell, hogy mit jelent "a dokumentációs gépek és rendszerek tervezésének alapelvei különös tekintettel a történeti irodalom mutatóinak készitésére és elemzésére." Bizonyára senki sem tagadja, hogy a történeti bibliográfia egyetemi előadójának, ezekkel az alapelvekkel tisztában

---

2/ PERRY, J. W. - MELTON, J. L.: Principles of machine and system design with special reference to the indexing an analysis of historical literature. - American Documentation. 10. vol. 1959. 4. no. 278-285. p.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

kell lennie. Még a legkonzervativabb történész professzor sem bizná már magát a daguerrotypiára, ha másolatokat akar készíteni dokumentumokról; mégis élvezettel ismertet egy éppolyan elavult technikát, ha a bibliográfiáról tart előadást.

Nem hiszem azonban, hogy a történészek valóban régimódiak és mindenbe beletörődők kívánnak lenni, bár cselekedeteik gyakran erre vallanak. Lehet, hogy néhányuk titkos alsóbbrendüségi érzésekkel küszködik, ennek következtében félénknek mutatkoznak. A társadalom ma kétségtelenül nem részesiti olyan tiszteletben a társadalomtudományokat, mint a természettudományokat. A fehér köpenyes tudóst, aki fehér egereket tart ketrecben munkahelyén, majdnem mindenütt hasznosabbnak tartják a társadalom számára. Ugy vélik, hogy nagyobb mértékben járul hozzá a társadalom "fejlődéséhez", mint az a kutató, akinek kézelője bepiszkolódott a könyvtárak porától és aki munkahelyén nem tart semmilyen izgalmas dolgot könyveken kivül. A történész mindenütt azt látja, hogy a tekintély és megbecsülés és ezzel együtt a költségvetési összegek és fizetések állandóan fokozódó mértékben ömlenek a szivsebészettel, állattenyésztéssel, müszaki tudományokkal vagy atomfizikával foglalkozó kartársai felé. Egy természettudományi tanszék nagy összegeket kap uj berendezések beszerzésére, de egy történeti tanszék nehézségekkel küzd már akkor is, ha csupán a status quo-t szeretné fenntartani. A természettudósok nemzeti szövetségei sokkal gazdagabbak, mint a történettudományi társaságok.

A történész mindig olyan légkörben nőtt fel, ahol fogukhoz verték a garast. Biztos vagyok benne, hogy ez a kicsinyes szemlélet nem csak abban akadályozta meg őt, hogy a tudomány fejlődéséhez a lehető legnagyobb mértékben járuljon hozzá, hanem látókörét is szükitette és ébrentartotta benne azt a gondolatot, hogy mindég megelégedjék csupán másodsorban szóbajövő legjobb megoldásokkal: a körülményekhez képest legjobb fizetéssel, a körülményekhez képest legjobb kutatási eszközökkel, a körülményekhez képest legjobb dolgozószobákkal és a körülményekhez képest legjobb költségvetéssel. Ez a helyzet eredményezte talán azt is, hogy történeti kutatásokkal foglalkozik több, csupán a "körülményekhez képest" legjobb ember. Mindezek a tényezők közvetlenül befolyásolják a jelen összefüggésben tárgyalt uj módszerek bevezetését a történettudományi kutatásokba.

Biztos vagyok benne, hogy arra a javaslatra, mely szerint a történészek használják a SHERA professzor és Dr.PERRY által leirt gépeket, sokan ugy fognak közvetlenül reagálni, hogy azok tul sokba kerülnek. Mindig ez a szokványos válasz. Eszembe jut például egy John Franklin JAMESON által 1906-ban leirt bekezdés;ezt akkor vetett papirra, amikor megkisérelt tető alá hozni egy bibliográfiát az amerikai történelemről szóló évi irodalomról. "Ennek előkészitése", irja JAMESON, "e tanszék munkájának szerves része és azt Washingtonban lehet a legmegfelelőbben megvalósitani. Nem látok reményt arra, hogy bármely más intézmény erre vállalkoznék. Hogy a Library of Congress nem fogja kiadni, azt PUTNAM /3/ irásban közölte velem. Az American Historical Association-nek /4/ nincs pénze. Mint üzleti vállalkozás nem számithat sikerre." /5/

Pénzügyi szempontból a történettudomány nem áll sokkal jobban, mint 1906-ban. De ezen lehetne változtatni.

Ha az Egyesült Államok történészei valóban meg akarnák találni a szükséges

---

3/ A Library of Congress akkori igazgatója

4/ Amerikai Történeti Társaság

5/ DONNAN, E.- STOCK, L.F.szerk.: An historians world. Selection fm the correspondence of John Franklin JAMESON, 95. / Philadelphia,The American Philosophical Society,1956./

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

anyagi alapot és komolyan óhajtanák módszereik és technikájuk korszerüsitését, maguk is javithatnának a helyzeten.

Azt javasolom, hogy e jelentősebb történeti társaságok deritsék fel egy hosszulejáratu állami támogatás lehetőségét kiérlelt tervek megvalósitására, publikációs tevékenységük kiszélesitésére, ösztöndijkereteik - különösképpen az egyetemet végzettek ösztöndijainak - kiterjesztésére, gépi válogató berendezések beszerzésére, a gépek kezeléséhez szükséges személyzet kiképzésének támogatására, regionális irodalomkutató központok felállitására. Egy ilyen munkaprogramm költségei elenyészőek a többi állami kiadáshoz viszonyitva. Hiszek abban, hogy vannak kongresszusi tagok, akik az ilyen javaslatokat támogatnák.

Mindez megvalósitható lenne, ha a történészek kellő harciasságot mutatnának és küzdenének azért, amiben hisznek; ha a történészek bebizonyitanák, hogy az általános fejlődéshez mennyire fontos az ő hozzájárulásuk; ha a történészek felállnának és követelnék számbavételüket.

Egyet tudok: a holnap világának a képét ugyanolyan mértékben alakitják a társadalomtudományok, mint a természettudományok.

Eredeti cim: The historian and the contemporary problem of bibliographic techniques.
Megjelent: American Documentation. 1959. Oct. vol. 10. no. 4. 267-269. p.
OSzK ford. sz.: 2333

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Shera, Jesse H.

UJ ESZKÖZÖK A TÖRTÉNETI KUTATÁS TERHEINEK KÖNNYITÉSÉRE

Nincs olyan lelkiismeretes történész, - ne is tegyük fel, hogy lenne más, mint lelkiismeretes - aki ne a megilletődöttség, sőt talán a félelem érzésével állana meg az országos levéltár klasszikus homlokzata előtt. Az emberi tapasztalatok feljegyzéseinek gyorsulva növekvő mennyiségét senki sem képes már felmérni. Olyan hatalmas alkotás, mint a Monumenta Germaniae Historica ma, amikor egyetlen közéleti szereplő magániratai egy teljes könyvtárat tesznek ki, már viszonylag jelentéktelennek tünik. Milyen "biztosra mentek" a görög történészek!

Winston S. CHURCHILL mondja a következőket: "néhány könyv" - és ezen az 5000 kötet alatti gyüjteményeket érti - "kényelem, sőt a meghittség érzését kelti", de egy könyvtár vagy levéltár, amely tömve van az emberiség által létrehozott és megőrzött hatalmas mennyiségü és végtelenül változatos feljegyzésekkel, nem ébreszt a történészben ilyen érzéseket, nem nyujt biztos talajt. Kartársaink, a természettudósok, megdermedve állnak a müszaki irodalom állandóan növekvő hegyóriásai előtt. A Chemical Abstracts évente több mint 85 000 kivonatot közöl és a most megjelenő tizéves mutatója 19 vaskos kötetet tölt meg, mivel a kémiai közlemények száma az elmult félévszázad alatt tizszeresére emelkedett. Körülbelül 20 000 élettani és 35 000 földrajzi folyóirat jelenik ma meg. De a természettudós emellett még szerencsésnek érezheti magát, mert csak a természettudományos irodalomra van szüksége. A jogász hasonlóképpen csak a jogról szóló, jogi tárgyu irodalmat igényli és az orvost is csak az orvostudományi szakirodalom érdekli. Milyen egyszerü lenne a történész élete, ha csak a történelemről szóló irodalom érdekelné és könyvtára kizárólag a történelmi

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

tárgyu könyvekre és folyóiratokra korlátozódnék. Mily egyszerü és mily unalmas lenne élete!

A történész azonban nem élhet kizárólag a történetirás kenyerén. A természettudóssal ellentétben a történésznek foglalkoznia kell a mult minden emberi eszméjével és cselekedetével; könyvtára az emberi tudás, tapasztalat és bölcseség hatalmas és változatos tárháza, amit a jelenlegi és minden előző civilizáció és kultura összehordott és megőrzött.

E hatalmas bibliográfiai problémákat és a történelmi kutatás állandóan növekvő szakosodását tekintve még a csoportos kutatásban rejlő nagy lehetőségek is csak részleges megoldást jelentenek. Szakértők társulása egy történeti probléma megoldására összefoghatja az egyes egyének erejét,de még ez sem javithatja meg a tevékenységüket alátámasztó bibliográfiai szervezet hatékonyságát, amellyel dolgozni kénytelenek. Valljuk be őszintén, bibliográfiai és könyvtári technikánk elavult, nem alkalmas arra, hogy viselje a modern tudomány által reá rótt terheket. Ezt pedig méltán meg lehet követelni!

Térdig gázolva a papirosba, szembenézve egy állandóan növekvő áradattal, mi tehát a történész teendője? Magától értetődő, hogy valahol segitséget keres. A tudomány ma olyan gépeket állit elő, amelyek az ember szellemi képességeit kiterjesztik, mint ahogy az előző nemzedék által létrehozott gépek fizikai képességeit terjesztették ki. Ez az uj fejlődési folyamat természetszerüleg szellemi és lelki rugalmasságot követel, érthető tehát, hogy felkelti az ellenállást "a tudomány gépesitésével" szemben, aminek mindenütt vannak gyökerei. De éppen ugy, ahogy igen oktalan embernek tekintenék azt a munkást, aki nem veszi igénybe az emelőkart, vagy a lenditő kereket, nagyon értelmetlennek lehet minősiteni azt a történészt, aki nem hajlandó felhasználni mindazokat az eszközöket, amelyeket a tudomány számára nyujt.

Nincsen abban semmi, hogy a történész a természettudományok vivmányait felhasználja. Az 1930-as években - hogy csak egy példát mondjak - Robert C.BINKLEY egy Leica fényképezőgéppel és egy pozitiv emulziós filmmel kisérletezett, amelyet tudományos közlemények rögzitésére használt fel mikrofényképezés formájában és ezzel olyan technikai eljárás uttörőjévé vált, amelyet a történészek ma mindennaposnak tartanak. Körülbelül ugyanebben az időben irta Edgar G. GOODSPEED, a chicagói egyetem neves biblia-kutatója Curse in the colophon cimü munkáját, ezt a tudományos detektivregényt, részint saját szórakozására, de inkább azzal a céllal, hogy az ókortudománnyal foglalkozó történészeket meggyőzze az ibolyántuli és az infravörös sugárzás fontosságáról a palimpszeszt kódexek megfejtésé-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

ben és egyéb hasonló eljárások alkalmazásának lehetőségéről a paleográfia területén. Számos kisérletet végeztek különleges optikai eszközök kialakitása érdekében, amelyek szövegrészek összetartozásainak megállapitására szolgálnak. Mindnyájan többé-kevésbé ismerjük a C 14 izotóp használatát régészeti leletek korának meghatározására.

Semmivel sem indokolható tehát, hogy a könyvtáros és a bibliográfus mellőzzön a természettudományok által rendelkezésére bocsájtott eszközöket mindaddig, amig nyilvánvaló, hogy ezek az eszközök növelik tevékenységének hatékonyságát és uj, mindezideig járatlan utakat nyitnak meg a tudomány számára. Ugy látszik végzetesen elérkezett az elektronikus számológép korszaka, itt az ideje tehát, hogy igénybe vegyük a számológépeket, egyéb berendezéseket és mérnökök szaktudását olyan dokumentációs rendszerek kidolgozására, amelyek növelik a bibliográfiai adatok tárolása és visszakeresése során ismétlődő feladatok megoldásának sebességét és pontosságát. Az emberi agy alkotó ereje ily módon összpontositható azoknak a szellemi feladatoknak megoldására, amelyekre kizárólag az emberi elme képes.

Gépi eszközök felhasználása a bibliográfia céljaira nem ismeretlen a történész előtt. Legalábbis ismerünk jó néhány olyan történészt, aki már peremlyukasztásos kártyákat használ feljegyzéseinek rugalmasabb rendezése érdekében. Az a viszonylag egyszerü kódrendszer, amelyet e kártyák szükre szabott jelmezői igényelnek, gyakran határozott előnyöket jelent a hagyományos tárgyszórendszerrel szemben. A kódjeleket ugy is meg lehet tervezni, hogy mentesitsék a használót az állandó betürendezés alól. E kezdetleges eljárások eredményes alkalmazása azonban a legjobb esetben is csak viszonylag kis gyüjteményekre korlátozódhat. E gyüjtemények valószinüleg nem haladhatják tul a 10 000 tételt. Ezt a határt még a peremlyukkártyás berendezések egyszerü eszközökkel történő gépesitése sem módositja lényegesen. Egy elmés kódrendszer és egy kötött szakszerü használata mégis meglepő eredményeket hozhat, ha a követelmények nem tul nagyok.

Egy még kevésbé bonyolult rendszer, az un. Peek-a-Boo, vagyis az átvilágitó lyukkártya. Egymásrahelyezett lyukkártyák azonos lyukasztásu helyein áthatol a fény és igy megállapithatók a tematikailag összetartozó dokumentumok. Tárgyanként - és nem bibliográfiai tételenként - készül egy-egy kártya, amelyen lyukasztás jelzi a tárgyra vonatkozó dokumentumokat. Ha azonos helyen lévő lyukakon áthatol a fény, ez azt jelenti, hogy a megfelelő dokumentum vonatkozik az érintett lyukkártyák által képviselt tárgyakra. Ez a rendszer tehát nem egyéb, mint a hagyományos tárgymutató helyettesitése egyszerü mechanikus eljárással.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Igy például a kutya és a betegség fogalmaknak megfelelő kártyákon átvilágitott lyukak egy olyan dokumentumot azonositanak, amely kutyák betegségére vonatkozik. Nem nagy segitségot nyujt a rendszer olyan összetett fogalmak esetében, amikor a szavak sorrendjének a változtatása a kifejezés értelmét is megváltoztatja.

A nagyteljesitményü számológépek, a Remington-Rand Univac és az IBM gépei látszólagos boszorkánysága és nyilvánvaló képességei már régen izgatják a könyvtárosokat. Néhány esetben, különösen az iparban, ahol ezeket a gépeket már használják, némi "erőszakkal" már bibliográfiai kutatásra is alkalmazzák őket. Az ilyen célra való felhasználásuk azonban inkább elvi jelentőségü, mint reális: programozásuk bonyolult és időt rabló; nem azoknak a logikai müveleteknek elvégzésére konstruálták őket, amelyeket a bibliográfiai munka megkiván; beszerzési költségük vagy akár bérleti dijuk nagyon nagy; végül pedig olyan szerkezetekkel vannak felszerelve, amelyek matematikai müveletek elvégzéséhez szükségesek, de feleslegesek az irodalomkutatáshoz. Nincs szükség kerékre egy pillangó elgázolásához.

A kutatási anyag feltárására szolgáló ideális gépek nem meglévő gépeknek könyvtári problémák megoldására való alkalmazásából származnak, hanem ugy, hogy bibliográfiai célokat szolgáló különleges gépeket szerkesztenek. Mintegy 10 esztendővel ezelőtt Ralph SHAW az U.S.Department of Agriculture /Egyesült Államok földmüvelésügyi minisztériuma/ akkori könyvtárosa, egy berendezéssel kisérletezett, amelyen egy-egy mikrofilmkocka mind a dokumentum szövegét, mind pedig egy átlátszó és átlátszatlan pontokból álló kódjelet tartalmazott; a mikrofilmtekercset egy fényforrás előtt pergették le, a fény egy fényelemet hozott müködésbe, ha a sebesen rohanó film egyik kockájának kódjele megegyezett a fényforrás és a fényelem közé helyezett mintával, amely a keresett tárgyat jelképezte. A SHAW-féle Rapid Selector képességei azonban erősen korlátozottak, mechanikai berendezését nem tökéletesitették. CORDONNIER hasonló eljárást dolgozott ki ugyanakkor Párizsban, Jacques SAMAIN Filmorex gépe nemrég jelent meg a piacon. A mikrofilmtechnika legfejlettebb terméke az Eastman Kodak vállalat által az Egyesült Államok légi hadereje számára előállitott Minicard rendszer. Ez mechanikai, elektronikus és optikai müszerek hihetetlenül pontos kombinációja, kifejezetten irodalomkutatás céljaira készült. A mikrofilmkockák, amelyek mérete alig haladja meg egy nagyobb levélbélyegét, tartalmazzák mind a szöveget, mind a kódjelet. A rendszer nagy előnye, hogy a kutatási müvelet során a teljes szöveg átvizsgálható mikrofilmen /kb. 60-szoros kicsinyitésben/ és ennek elvégeztével eredeti méretre nagyitható. Nem kell tehát egy dokumentum-gyüjteményre,

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

könyv-raktárra hivatkozni az irodalomkutatás sikeres befejezésével. A vállalat bármely történeti tanszéknek szállit ilyen berendezést; a készülék ára kb. 1-2 millió dollár között mozog, levonandó azonban ebből az összegből az oktatási intézményeknek járó kedvezmény. A Minicard fontos müszaki fejlődést jelent a bibliográfiai adatok tárolásának és visszakeresésének gépesitése terén.

H.P.LUHN, az International Business Machines Corporation mérnöke szintén továbbfejlesztette a technikát ezen a területen, természetesen lyukkártyákkal. A Luhn Scanner /válogatóberendezés/ volt egyik régebbi konstrukciója. Ezt követte az IBM X 799, amely azonban csak a rajztáblán valósult meg. Végül itt van a Western Reserve University által megtervezett válogatóberendezés, James W. PERRY találmánya. Elég itt arra utalnunk, hogy a Western Reserve Searching Selectort kifejezetten irodalomkutatás céljaira terveztók; körülbelül egy év mulva olyan áron fogja a General Electric Company árusitani, amely nem fesziti szét egy jó tudományos könyvtár költségvetését.

Tanulmányunk keretei nem teszik lehetővé az emlitett berendezések részletes ismertetését, de talán eleget mondtunk el ahhoz, hogy érzékeltessük ennek az uj területnek fejlődési ütemét. Külön kell hangsulyozni, hogy alig 15 év telt el azóta, hogy e sorok irója, aki akkoriban az Office of Strategic Services szolgálatában állott, kisérletezni kezdett IBM berendezésekkel, azzal a céllal, hogy igen kezdetleges módon készitsen mutatókat kémjelentésekről. A fejlődés legnagyobbrészt 1950 óta történt; minden jel arra mutat, hogy az idevágó tevékenység a következő években nagymértékben meggyorsul. A könyvtári gyakorlatban és általában a bibliográfiai módszerek tekintetében igazi forradalom van kitörőben, forradalom, amelyet 1937-ben szokatlan előrelátással jósolt meg Frederick J. KEPPEL, a Carnegie Corporation könyvtárosa, amikor ezt irta:

"Ami a katalóguscédulákat illeti ... szégyellek arra gondolni, milyen sok éven át néztük, hogy könyvelőgépek fizetési jegyzékeket készitenek és könyvelnek, mielőtt eszünkbe jutott, hogy alkalmazni lehet ezeket a gépeket könyvtári katalóguscéduláknak hasonló ügyességgel való kezelésére. A mutatókészités uj foglalkozássá vált. A korszerü mutatót már nem kötik a könyvbe, hanem katalóguscédulákra irják és a jó öreg Hollerith gép modern változata válogatja ki és fényképezi le mindazt, amire egy tárgya kényszeriti. Nekünk könyvtárosoknak lépést kell tartanunk a természettudományok ilyen alkalmazási lehetőségeivel."

Mivel sokan félreértik ezen uj eszközök természetét és nem tudják, milyen módon képesek a kutatóra nehezedő bibliográfiai terhekot megkönnyiteni, igen

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

fontos - ha röviden is - áttekinteni a gépek müködését, megvizsgálni mit lehet tőlük várni, mik a korlátaik, és azt is, hogy mit jelentenek a történész számára.

A gépek elsődleges rendeltetése nyilván az irodalomkutatás és a tartalmi feltárás fáradságos, állandóan ismétlődő müveleteinek gyorsabb, pontosabb és olcsóbb elvégzése, mint ahogy ez a hagyományos könyvtári módszerekkel jelenleg lehetséges. Alkalmasaknak kell lenniök arra, hogy egymáshoz viszonyitsák, összehasonlitsák és más módon összefüggésbe hozzák a bennük tárolt információt, az emberi agyvelő müködéséhez hasonló módon. Emlékezetük ne legyen kitéve az emberi tévedésnek és feledékenységnek. Képeseknek kell lenniök mind szükértelmü, mind átfogó értelmü kifejezésekből kiinduló kutatásra és ezek egymáshoz való kapcsolására. Különféle szemantikai szinteken kell müködniök, mert a dokumentumok tartalmának jórészét elszigetelt fogalmakkal meg lehet határozni; fogalmak közötti kapcsolatok is fontosak dokumentumok tartalmának feltárásával kapcsolatban. Szerkezetük müködjék megbizhatóan, beszerzési áruk ne legyen csillagászati szám, hanem olyan, hogy legalább a nagyobb kutatóintézetek beszerezhessék őket. Joggal fel lehet tételezni, hogy egy nem tul távoli jövőben az átlagos főiskolai könyvtár költségvetésének keretei is lehetővé fogják tenni ilyen gépek beállitását.

Ami az érem másik oldalát illeti, lássuk mire nem képesek ezek a gépek. Minden bizonnyal nem pótolják az emberi agyat és egyetlen tudóst sem fognak megszabaditani a koncentrált gondolkozás terhétől. Adatokat fel fognak ugyan kutatni, de kutató munkát nem fognak végezni. A tudós kérdéseire csak akkor fognak válaszolni, ha ezek a kérdéseket megfelelő módon teszik fel és fejezik ki. A könyvtárost vagy bibliográfust nem fogják munkanélkülivé tenni, hanem ellenkezőleg, segitséget fognak nyujtani nekik uj szellemi eredmények elérésében. De ugyanezen oknál fogva fel kell készülniök a jövő könyvtárosainak és bibliográfusainak arra, hogy e gépek versenyre hivják őket. Az automatizálás nem egyik napról a másikra és nem kezdetleges körülmények között született meg.

Az uj gépek munkaeszközök és nem robot-emberek. 30 évvel ezelőtt Karl YOUNG azt mondogatta hallgatóinak, hogy "a tudomány éppugy mulik a kutató végtagjain, mint fején". Azt kivánta ezzel kifejezni, hogy a kutatás során tömérdek aprómunkát kell előbb elvégezni, mielőtt a tudós kifejtheti szellemi képességeit. Az uj gépek a szó szoros értelmében a tudós "végtagjai"; azáltal, hogy könnyitenek a történészre nehezedő fizikai terheken, felszabadithatják agyát alkotó szellemi folyamatok számára, amelyekre csak ő képes.

Egy történészekből álló hallgatóságot nem szükséges arra emlékeztetni, hogy

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

az ujitásnak és a találmánynak mindig keményen meg kell küzdenie a társadalom ellenállásával. Ez igy rendjén is van, hiszen csak igy különitheto el a tartós, a hasznos a mindennapostól, a következetlentől. De ha az ujitás fontos és hasznos, a társadalom esetleg engedni fog. Sok helyen a tudósok és a könyvtárosok egyaránt bizalmatlanok az uj gépekkel szemben, sőt félnek tőlük, még pedig olyan erősen, amit csak félreértés és bizonytalanság okozhat. Nem vitás, hogy az alexandriai tudós könyvtárosok kétségbeestek, amikor a pergamennek irásra való használata kiszoritotta a papyrus-tekercsek használatát és ilymódon örökre tönkretette az egyiptomiak könyvmonopóliumát. Az is kétségtelen, hogy kortársai hülye vandálnak tekintették azt a képzelőerővel megáldott embert, aki először vágta kiméletlenül darabokra a pergamen-tekercset és kötötte össze e lapokat, hogy belőlük kódexet készitsen. Arra vonatkozóan is van némi bizonyiték, hogy a kódex-másolók gyanakvással tekintettek GUTENBERG-re és kortársaira, akik sok példányban nyomtak ki könyveket oly sebességgel, ami hihetetlennek látszott a kézzel való másoláshoz szokottak számára. Valószinüleg mindnyájan emlékszünk a gépelt kéziratról készült foto-offszet nyomás általános elfogadásáért vivott küzdelemre. Még ma is akadnak, akik makacsul állitják, hogy az olyan könyv, amely nem GUTENBERG és MERGENTHALER hagyományos eljárásával készült, valójában nincs is "kinyomtatva."

Nem vitás, hogy azok a gépek, amelyeket felületesen ismertettem, ma még a fejlődés gutenbergi fokán állnak, de létük valóság és még jelenlegi tökéletlen alakjukban is beigazolódott használhatóságuk. Minden történész kétségtelenül vágyódik arra a napra, amikor a számára szükséges adatokat - képletesen szólva - egyetlen kézmozdulattal elő tudja teremteni. Ez a nap még nem érkezett el, de eljövetele talán már nem hihetetlen, legalábbis nem oly mértékben, mint amennyire hihetetlennek látszott volna az irógép azok szemében, akik ékirással agyagtáblákra rótták a betüket.

Eredeti cim: . New tools for easing the burden of historical research.
Megjelent: American Documentation. 10. vol. 1959. 4. no. 274-277. p.
OSzK ford. sz.: 2334

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

AZ ORSZÁGOS KÖNYVTÁRÜGYI TANÁCS KIADVÁNYAI

1. sz. (Gombocz István): Az UNESCO bibliográfiai munkája. Bp. 1958. 62 p.
2. sz. (Takács József): A könyvtári szolgálat jogi szabályozása. Bp. 1958. 303 p.
3. sz. (Berlász Jenő): Kéziratok katalogizálása. Bp. 1958. 112 p. /Utánnyomás 1959./
4. sz. (Andréka Pálné - Czellár Ferenc): Müanyag- és rokoniparok osztályozása. Bp. 1958. 81 p.
5. sz. (Nagy Julia - Vagács András): Térképek katalogizálása. Bp. 1958. 64 p. /Utánnyomás 1959./
6. sz. (Pozsonyi Erzsébet): Kisnyomtatványok könyvtári kezelése. Bp. 1958. 41 p. /Utánnyomás 1959./
7. sz. (Vécsey Jenő): A zenemüvek könyvtári cimleirása. Bp. 1958. 48 p. /Utánnyomás 1959./
8. sz. Veredy Gyula: A könyvtári osztályozás ujabb kérdései, különös tekintettel a tizedes rendszer fejlődésére. Bp. 1959. 60 p. (2. átdolgozott, bővitett kiadás előkészületben.)
9. sz. Domanovszky Ákos: A könyvtári cimleirás irányelvei és a testületi szerző. Bp. 1959. 74 p.
10. sz. Tombor Tibor: A könyvtári állomány védelme. Kb. 200 p. Előkészületben.
11. sz. Balázs Sándor: A Nemzetközi Dokumentációs Szövetség (FID) munkája. Kb. 80 p. Előkészületben
12. sz. Sz. Németh Mária: A központi folyóirat cimjegyzék kérdései. Bp. 1959.

KÖNYVTÁROSOK TAPASZTALATCSERÉJE

1. sz. Külföldi tanulmányutak 1957. Bp. 1958. 99 p.
2. sz. Külföldi tanulmányutak 1958. Bp. 1959. 198 p.
3. sz. Külföldi tanulmányutak 1959. Előkészületben

A KIADVÁNYOK BESZERZHETŐK: ÁLLAMI KÖNYVTERJESZTŐ VÁLLALAT KÖNYVTÁRELLÁTÓ, BUDAPEST. VI. NÉPKÖZTÁRSASÁG UTJA 16.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

JÓVÁHAGYTÁK
A SZOVJET KÖNYVTÁRI OSZTÁLYOZÁS FŐ OSZTÁLYAIT

Az OSzSzSzK Művelődési Minisztériumának kollégiuma meghallgatta és megvitatta V.M.SZTRIGANOV miniszterhelyettesnek a szovjet könyvtári osztályozási séma feladatairól és jelen állásáról szóló jelentését. A kollégium jóváhagyta a szovjet könyvtári osztályozás fő osztályainak rendszerét, amelyet a Lenin Könyvtár, a Szaltükov-Scsedrin Könyvtár, a Szovjetunió Tudományos Akadémiájának Könyvtára, a Szovjetunió Tudományos Akadémiája Társadalomtudományi Alapkönyvtára és az Össz-szövetségi Könyvkamara állitott össze.

Ez a rendszer évek hosszu sora alatt készült el. A három legnagyobb könyvtár - a Lenin Könyvtár, a Szaltükov-Scsedrin Könyvtár és a Szovjetunió Tudományos Akadémiájának Könyvtára - dolgozta ki az osztályozási rendszert szakkatalógusok számára. A munka során számos alkalommal folytak tanácskozások a legkülönbözőbb szakmáju tudósokkal és tudományos kutatóintézeti dolgozókkal. A javaslatot a könyvtárosok és bibliográfusok értekezletén vitatták meg.

Bár az elvi kiindulópont egységes volt, mégis volt különbség a különböző könyvtárak között a fő osztályok rendszere tekintetében. Miután égető szükség van egy olyan egységes szovjet könyvtári-bibliográfiai osztályozási rendszerre, amelyet a Szovjetunió minden könyvtára, elsősorban a tudományos és a szakkönyvtárak, továbbá a könyvkamarák használhatnának, az OSzSzSzK Művelődési Minisztériuma a fő osztályok egyeztetésére a három fent emlitett könyvtár, a Szovjetunió Tudományos Akadémiája Társadalomtudományi Alapkönyvtára és az Össz-szövetségi Könyvkamara képviselőiből központi bizottságot alakitott. A bizottság elfogadta a szovjet könyvtári-bibliográfiai osztályozás főosztályainak rendszerét, és igy kiküszöbölte az egyes könyvtárakban kidolgozott sémák közötti eltéréseket.

A rendszer kialakitása során abból a tételből indultak ki, hogy a könyvek osztályozásának alapjául a tudományok marxista-leninista osztályozásának kell szolgálnia. Egyuttal azonban a könyvtári osztályozásnak van számos sajátossága is, amit rendeltetése magyaráz meg.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

A fő osztályok rendszerének kidolgozásához az alábbi tételeket vették alapul:

1. A marxizmus-leninizmusnak, mint a természet, a társadalom és az emberi gondolkodás általános törvényeivel foglalkozó tudománynak és az egyetlen tudományos világnézetnek a fő osztályok élén kell állnia.

2. A többi fő osztályt olyan sorrendben kell elhelyezni, amely megfelel az objektiv valóságnak a természettől a társadalom felé haladó fejlődésének és két csoportra kell azokat bontani: a természettel foglalkozó tudományokra és a társadalommal foglalkozó tudományokra.

3. A természettel foglalkozó tudományok fő osztályainak sorrendje feleljen meg annak az utmutatásnak, amit a marxizmus-leninizmus klasszikusai a természettudományok osztályozásával kapcsolatban adtak. Az alkalmazott tudományokat - a technika, agronómia és az orvostudomány, amelyek az embernek a természetre való hatását és az idevágó módszereket és eszközöket vizsgálják és igy szoros kapcsolatban vannak mind a természettel, mind a társadalommal, a természettudományok és a társadalomtudományok közé kell helyezni.

4. A társadalommal és a társadalmi tudattal foglalkozó tudományokat az alapról és a felépitményről szóló marxista-leninista tanitásnak megfelelően kell rendszerezni.

5. Az általános tartalmu irodalomnak szánt általános osztály zárja le a fő osztályok sorát.

A szovjet könyvtári osztályozás fő osztályainak összehangolt rendszerét az alábbi bontásban hagyták jóvá:

A természet és a társadalom általános törvényeivel foglalkozó tudomány	A	Marxizmus-leninizmus
A természet törvényeivel foglalkozó tudományok	Б	Természettudományok általában
	В	Matematikai-fizikai tudományok
	Г	Kémiai tudományok
	Д	Földtani és földrajzi tudományok
	Е	Biológiai tudományok
Az embernek a természetre való hatásával foglalkozó tudományok	Ж/Н	Technika. Müszaki tudományok
	П	Mezőgazdaság. Mezőgazdasági tudományok
	Р	Orvostudomány
A társadalom törvényeivel foglalkozó tudományok	С	Társadalomtudományok általában
	Т	Történelem. Történettudomány
	У	Közgazdaság. Közgazdaságtudomány
	Ф	Kommunista és munkáspártok. A dolgozók társadalmi-politikai szervezetei
	Х	Állam és jog. Jogtudomány
	Ц	Hadügy. Hadtudomány
	Ч	Tudomány. Közmüvelődés. Pedagógia
	Ш	Nyelvtudomány. Szépirodalom
	Щ	Müvészetek. Müvészettudomány
	Э	Vallás. Ateizmus
	Ю	Filozófiai tudományok. Léloktan
	Я	Általános tartalmu irodalom

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

A rendszer legelső fő osztálya (Marxizmus-leninizmus) felöleli Marx, Engels, Lenin müveit, életükről, tevékenységükről, a marxista-leninista elmélet egészéről és a marxizmus-leninizmus filozófiájáról szóló müveket. A fő osztály kapcsolatait a filozófiai, gazdasági és társadalmi eszmék történetét magukba foglaló fő osztályokkal kölcsönös utalásokkal fejezik ki.

A természet törvényeivel foglalkozó tudományok (természettudományok általában, matematikai, fizikai, kémiai, földtani, földrajzi és biológiai tudományok) csoportositását a vizsgálat tárgyának közelsége, a tudományok közötti történelmi kapcsolatok és az általános jellegü irodalom indokolja. Bizonyos mértékig önkényes a matematikai tudományoknak a természettudományok körébe való besorolása. Ennek célszerüségét az igazolja a könyvtári osztályozás szempontjából, hogy a matematikának és a fizikának kiterjedt közös irodalma van.

Az alkalmazott tudományok az emberi társadalom érdekében a természetre való ráhatás eszközeit vizsgálják és igy a természettudományok és a társadalomtudományok között foglalnak helyet. Ez hangsulyozza szoros kapcsolatukat egyrészt a természettel és a természettudományokkal, másrészt a társadalommal és a társadalomtudományokkal.

Az alkalmazott tudományok sorrendje: technika, mezőgazdaság, orvostudomány. Az első helyet a müszaki tudományok foglalják el, ezek az élettelen természet felhasználásának és átalakitásának módszereit és eszközeit vizsgálják. Ezután következnek azok a tudományok, amelyek az élő természetre (növények, állatok, ember) való ráhatást tanulmányozzák, vagyis a mezőgazdaság és az orvostudomány.

A társadalomtudományok csoportositása és sorrendje egyike az osztályozás legnehezebb kérdéseinek, mert az idevágó irodalom nem csupán a társadalomtudományok tárgykörét öleli fel, hanem a társadalmi élet különféle (gazdasági, politikai, szociális stb.) jelenségeit és vonatkozásait is.

A társadalomtudományok sorában a "Történelem. Történettudományok" szak következik az általános fő osztály után. Tartalmát és helyét a társadalomtudományok között a történettudomány tárgyának marxista-leninista felfogása határozza meg. A történettudomány a társadalom fejlődésének folyamatát vizsgálja mind egészében, mind pedig egyes korok és országok vonatkozásában, a termelési mód, a politikai és ideológiai felépitmény, a kultura és az életforma fejlődését tanulmányozza.

A társadalmi élet különféle jelenségeit vizsgáló tudományok sorrendjét, amint arra fentebb már rámutattunk, az alapról és a felépitményről szóló marxista-leninista tanitás alapján alakitották ki. Első helyre a "Közgazdaság. Közgazdaságtudományok" osztály került, ez tartalmazza a gazdasági alap és az alapot tanulmányozó tudományok irodalmát. A továbbiakban azok a szakok következnek, amelyek a társadalom szociális, politikai és szellemi életének irodalmát tartalmazzák; sorrendjük megfelel a gazdasági alaptól való távolságuknak. A közgazdaságtudományokhoz közvetlenül a politikai felépitményt felölelő szakok csatlakoznak: "Kommunista és munkáspártok. A dolgozók társadalmi-politikai szervezetei", "Állam és jog. Jogtudomány", "Hadügy. Hadtudomány". Ezután azok a főosztályok következnek, amelyeknek tárgyát a társadalmi tudat különböző formái alkotják: a tudomány, a müvészet, az

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

irodalom, a vallás, a filozófia.

A Szovjetunió Tudományos Akadémiájának elnöksége mellett müködő könyvtári bizottság 1959. évi junius hó 11-én jóváhagyta a szovjet könyvtári osztályozás fő osztályainak vázolt rendszerét.

Jelenleg már befejeződött a fő csoportok első alosztásainak egyeztetése és jóváhagyása. Az emlitett könyvtárakon kivül a Központi Politechnikai Könyvtár, a Szovjetunió Állami Nyilvános Tudományos Müszaki Könyvtára, a Szovjetunió Tudományos Akadémiája Szibériai Osztalyának Állami Tudományos Müszaki Könyvtára és a Szovjetunió Vasutügyi Minisztériumának Könyvtára is részt vett ebben a munkában.

Eredeti cim: Odobrenie osznovnogo rjada szovetszkoj bibliotecsnoj klasszifikacii
Megjelent: Szovetszkaja Bibliografija. 1959. 3/55/. no. 102-104. p.
OSZK ford. sz.: 2258

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Brückmann, K.

A NÉMET DEMOKRATIKUS KÖZTÁRSASÁG TUDOMÁNYOS KÖNYVTÁRÜGYÉNEK LEGKÖZELEBBI FELADATAI

A Német Demokratikus Köztársaság tudományos könyvtárainak, akárcsak minden tudományos intézménynek legközelebbi feladatait világosan meghatározta Németország Szocialista Egységpártjának /NSzEP/ V. Kongresszusa. A termelőerők további fejlesztésének egy uj, a munkásosztállyal szoros szövetségben álló értelmiség kialakitásának és a régi polgári értelmiséggel való barátságos viszony megerősitésének érdekében az V. Pártkongresszus a tudomány számára a következő alapvető feladatokat állapitotta meg határozatában:

a/ "Az oktató- és kutatómunka tudományos szinvonalát a tudomány és technika legkorszerübb állásának megfelelő fokra kell emelni.

b/ Az egész oktató- és kutatómunkának szoros kapcsolatban kell állnia a szocialista gyakorlatunkkal és aktivan támogatnia kell a munkásosztálynak, a dolgozó parasztságnak és az értelmiségnek a szocialista népgazdaság további fejlesztéséért vivott harcát.

c/ Reakciós elméletekkel és a kispolgári tudománytalan nézetekkel szemben érvényre kell juttatni a tudományos szocializmus eszméit." *

Hangsulyozni kell, hogy az V. Pártkongresszus a tudományos könyvtárak dolgozói számára e három alapfeladat köré a követelmények egész sorát csoportositotta. Csak abban az esetben képesek a tudományos könyvtárak e feladatok megoldásához hozzájárulni, ha munkatársaik minden intézkedésüknél figyelembe veszik az érlelődő fejlődés előfeltételeit, ami annyit jelent, hogy intézkedéseiket tudományosan megindokolják, és végrehajtásuk során a meggyőzést tekintik tevékenységük fő módszerének. Ennek során vitába kell szállni a revizionizmus, dogmatizmus és szubjektivizmus minden jelenségével a tudományos könyvtárügy területén.

A közölt szöveg kivonat a Staatsekretariat für Hoch- und Fachschulwesen /Felső- és Szakoktatásügyi Államtitkárság/ tudományos könyvtár, muzeumi és tudományos kiadványok osztálya vezetőjének 1959. február 6-án Berlinben és 1959. március 13-án Lipcsében a tudományos könyvtárak igazgatói előtt tartott beszámolóiból.

* Németország Szocialista Egységpártja V. Kongresszusának határozata. /Berlin, 1958, 75. oldal./

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

A tudományos könyvtárak igazgatóitól és többi felelős funkcionáriusától meg kell követelni: egész munkásságukat mindig annak a szempontnak a világánál szervezzék meg, hogy az állam a szocialista épitès legfőbb eszköze. Ennek során figyelemmel kell lenniök arra, hogy azok a magasabbrendü feladatok, amelyek megoldása - különösen az V. Pártkongresszus után - a tudományos könyvtárakra vár, megfelelnek a tudományos könyvtárak munkatársai megváltozott tudatának és egyre fokozódó tevékenységének. E feladatok megoldása körültekintő türelemmel és differenciáltan, elvhüséggel és rugalmassággal gyakorolt könyvtárpolitikát kiván.

E politikai feladatokat az NDK felső- és szakoktatásügyének további szocialista átalakitásáról kiadott 1958. február 13-i utasitás foglalja össze.

Az utasitás 1. fejezete szerint a Staatsekretariat feladata "valamennyi tudományos könyvtár egységes politikai, müszaki, tudományos és pedagógiai irányitásának biztositása és a tudományos könyvtárak alapvető kérdéseinek szabályozása."

Ennek a feladatnak állandó szem előtt tartása mellett ki lehet küszöbölni a tudományos könyvtárak munkájában még meglévő prakticizmust, "kisipari" módszereket és ösztönösséget.

A tudományos könyvtárak egységes politikai vezetése azt jelenti, hogy a tudományos könyvtárak felelős igazgatói a társadalmi szervezetek vezetőivel szorosan együttmüködnek és sok olyan kérdést tanácskoznak meg velük, amelyeket eddig egyedül döntöttek el. Ezáltal erősödik a tudományos könyvtárak állami vezetésének felelősségtudata és a vezetők az V. Pártkongresszus által kijelölt vonalnak megfelelő döntéseket tudnak hozni.

Minél szorosabb együttmüködésük a párt, a szakszervezet és az ifjusági szövetség vezetőségével, annál könnyebb lesz ezt megvalósitaniuk. Ebben az összefüggésben az a döntő szempont, hogy a tudományos könyvtárban a politikai és szakmai tevékenység irányitásának formáit és módszereit egyszerüen, világosan és áttekinthetően alakitsák ki, hogy ezáltal mind a könyvtár valamennyi dolgozója, mind látogatói a vezetés munkáját megérthessék, helyesen értékelhessék és vele szemben a szükséges kritikát is gyakorolhassák.

Walter ULBRICHT egyszer azt mondotta, ha a vezetés elhanyagolja a politikai feladatok kidolgozását, viszont mindent aprólékosan előir, s igy nem ad munkatársainak teret a gondolkozásbhoz és az egyéni kezdeményezéshez, akkor a munka nagymértékben elbürokratizálódik, nehezebbé válik; az ilyen vezetés hátráltatja a kitüzött feladatok végrehajtását.

Ez a valamennyi tudományos könyvtár számára fontos utmutatás különösen nagy jelentőségü osztályunk munkája szempontjából. Eddig a Staatsekretariat könyvtári osztálya csak hiányosan világitotta meg a tudományos könyvtárak feladatait. Ám a szocialista felsőoktatási politikának ez a meg nem felelő kifejtése és a tudományos könyvtárak területén való elégtelen alkalmazása azt eredményezte, hogy a tudományos könyvtárakban a politikai munkát gyakran "utánkullogó politikának" jelöltèk meg. A tapasztalatok azonban arra tanitanak, hogy a tudományos könyvtár sokkal gyorsabban reagál egyes politikai, gazdasági és kulturális eseményekre és hogy az osztály lebecsülte a tudományos könyvtárak jelentőségét az NDK tudomá-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

nyos életében.

Ennek az volt az oka, hogy az osztály eddigi munkájából hiányzott a tervszerüség, a módszeresség és az alaposság. A tudományos könyvtárak politikai irányitását csak szórványosan végezték, mert nem volt világos politikai értékelésünk a tudományos könyvtárak helyzetéről.

Ez az állapot továbbá oda vezetett, hogy az osztály például elhanyagolta a tudományos könyvtárakban a kádermunkát. Sokat beszéltek ugyan arról, hogy a tudományos és könyvtárosi utánpótlás politikai és ideológiai nevelése a tudományos könyvtárak szocialista átalakitásának egyik legfontosabb láncszeme; ezzel szemben vajmi keveset tett az osztály a könyvtárosképző intézményekben és a tudományos könyvtárakban a nevelőmunka megváltoztatása érdekében.

Tudományos és könyvtárosi utánpótlásunktól azt kivánjuk: hü legyen munkásparaszt államunkhoz, tisztelje a munkásosztályt és pártját, komolyan törekedjék a dialektikus materializmus elsajátitására, és munkája során való alkalmazására, végül pedig, hogy kiváló szakmai tudásra tegyen szert.

A felsorolt követelmények kielégitése végett határozott harcot kell vivnia a tudományos könyvtárak állami vezetésének és az osztálynak az utánpótlás elpolgáriasodásának irányzata ellen, ki kell küszöbölnie az utánpótlásnak sok anyagi kérdésben megnyilatkozó kispolgári nézeteit, valamint azt a zavaros állásfoglalást, amely fiatal kartársnőink és kartársaink részéről a társadalmi és egyéni érdekek ütközésének eseteiben tapasztalható.

Vitán felül áll, hogy a multban az osztály és számos tudományos könyvtár vezetésének nem kielégitő munkája folytán munkatársaink - különösen pedig a fiatal káderek-- szocialista öntudata csak lassan fejlődött és nem tartott lépést a haladás általános ütemével.

Az osztály azt a feladatot állitja a tudományos könyvtárak vezetősége elé, hogy a társadalmi szervezetek vezetőségével együttmüködve nagyobb távlatban tisztázza a következő és ezekhez hasonló alapvető politikai és ideológiai kérdéseket:

1. A reális külpolitikai erőviszonyok és a szocialista tábor fölénye.

Ennek során meggyőzően be kell bizonyitani a szocializmus és a béke összefüggését és annak realitását, hogy a háboruk elkerülhetők. Éppen a legutóbbi időben számos olyan esemény történt, amely alkalmas arra, hogy helyesen mérlegelhessük az erőviszonyokat és a szocialista tábor fölényét. A szocializmus fogalmába tartozik a béke fogalma is; ezért a szocialista tábor növekedése, ereje, a gazdasági tervek teljesitése egyértelmü a béketábor növekedésével, erejével és az emberiség békevágyának beteljesedésével.

2. Az NDK szocialista távlatai.

Itt ki kell fejtenünk az ország gazdasági főfeladatának megvalósithatóságát. Ehhez az V. Pártkongresszus bőségesen szolgáltatott anyagot és bebizonyitotta, hogy a társadalmi élet minden területén megnyilvánuló szilárdsága a Német Demokratikus Köztársaságot a német nép békeszerető erőinek bázisává tette. Ezeket a fontos kérdéseket a tudományos könyvtárakban és az azok dolgozóit képző főiskolákon nem kezelték elég életszerüen, érdekesen és vonzóan.

3. A nyugatnémet militarizmus agressziv jellege, a NATO-politika veszélyessége s egyben kilátástalansága.

A német békeszerződés tervezetében felvetett ilyen kérdéseket részletesen meg kell vitatni; türelmes, meggyőző munkával kell elérni valamennyi munkatársunk

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

aktivitásának latbavetését a békeszerződés megvalósulásáért. A tudományos könyvtárak minden dolgozójának meg kell értenie, hogy a bé[illegible] fenntartásának ügye a német kérdés legfőbb tartalmi elemévé vált.

Az osztály ugy értékeli a tudományos könyvtárakban a békeszerződés-tervezetről és az államszövetség kérdéséről jelenleg folyó vitát, hogy ezeket a kérdéseket még nem hozták eléggé kapcsolatba azzal a ténnyel, hogy ez a békeszerető demokratikus Németország ujjászületésének utja. Bőséges anyag áll rendelkezésre ahhoz, hogy a békeszerződés-tervezetről és a két német állam szövetségét célzó NDK-javaslatról tartalmas értekezleteken és beszélgetéseken, minden összejövetel alkalmával vitázni lehessen és hogy a tudományos könyvtárak minden munkatársát megnyerhessük e feladat megoldására.

4. A tudományos könyvtárak további szocialista átalakitásának lényege.

A tudományos könyvtáraknak a munkás-paraszt hatalmat kell szolgálniuk és mint közművelődési intézményeknek sokoldalúan támogatniuk kell a munkásosztály harcát a szocializmus győzelméért. Ha a tudományos könyvtár - mint közművelődési intézmény - kielégitően meg akar felelni szerepének és munkájával hozzá akar járulni a szocializmus győzelméhez, akkor a tudományos könyvtárak állami vezetésének az eddiginél sokkal pontosabban meg kell határoznia a tudományos könyvtárak szerepét a nevelési folyamat egészében, a munkásosztály tudományos világnézetének terjesztésében és a szocialista erkölcs megszilárditásában. Meg kell határozni továbbá a tudományos könyvtáraknak, mint a müszaki és gazdasági fejlődés intézményeinek jelentőségét a szocialista államban.

E kérdésekről különösen a könyvtárak tudományos utánpótlását jelentő dolgozóknak kellene tanulmányokat irniuk; diplomamunkák és disszertációk témáiként el kellene fogadni e kérdéseket. A tudományos könyvtárak munkatársainak azt is fontolóra kellene venniük, miként lehetne a marxizmus-leninizmus egyes alapelveit, mint pl. a pártosságot vagy a következetes tervszerüséget a tudományos könyvtárügy egész vonalán és az egyes könyvtárak munkájában gyakorlatilag megvalósitani.

Meg kell vizsgálni továbbá a tudományos könyvtárak szerepét annak a feladatnak megoldásában, miként lehet összekapcsolni elméletet és gyakorlatot /gyakorlaton nem csupán a termelési tevékenységet értve/. Ebből a vizsgálatból fontos következtetéseket kell levonni a könyvtárak munkájára. Az eddiginél jobban figyelembe kell venni - a szocialista emberré nevelés vonatkozásában - a tudományos könyvtárak nevelői feladatát, mert ezáltal járul hozzá a tudományos könyvtár a dolgozó emberek öntudatának alakitásához.

E fontos elvi kérdések tisztázásával olyan politikai légkört kell a tudományos könyvtárakban teremteni, amely hozzájárul ahhoz, hogy teljesitsük az V. Pártkongresszus követelményeit a tudományos könyvtárak szocialista átalakitását illetően.

Éppen ezért ajánlatos, hogy a tudományos könyvtárak vezetősége közremüködjék a felvetett alapkérdéseknek szabad véleménycsere és tudományos vita utján való tisztázásában. A tudományos könyvtárak tudományos munkatársai, könyvtárosai, munkásai és alkalmazottai meg fogják érteni: ezeknek az alapkérdéseknek a tisztázása segit hozzá bennünket annak felismeréséhez, hogy a béke megőrzéséhez meg kell szilárditani az NDK-ban azokat a békére törekvő erőket, akiknek a szocializmus felépitése jelenti a béke legerősebb biztositékát.

A következő hetek és hónapok folyamán ismertetni kell a tudományos könyvtárak munkatársai előtt az V. Pártkongresszus határozatában a tudomány számára lerőgzitett alapvető feladatokat és határozott intézkedéseket kell tenni ezen feladatok megvalósitására.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Az első alapfeladat az o k t a t ó- é s k u t a t ó t e v é k e n y s é g tudományos szinvonalának a tudomány és a technika legkorszerübb magaslatára való emelése.

A legégetőbb intézkedésnek látszik jelenleg a tudományos élet erőteljes fejlesztése a tudományos könyvtárakban.

A dialektikus materializmus tanulmányozására alakitott tanulókörök, vagy könyvtártudományi témáknak a Deutsche Staatsbibliothek-ben és a Deutsche Bücherei-ben megvalósitott módon való megtárgyalása teszik lehetővé a tudományos élet átfogó és sokrétü élénkitését. Ide tartozik a széleskörü tudományos eszmecsere és vita minden olyan politikai és tudományos kérdésről, amelyekkel a tudományos könyvtárakhoz fordultak és amelyeket ezeknek kell tisztázniuk.

E tekintetben különös figyelmet kell szentelni azoknak a f ő- é s s z a k i s k o l a i k ö n y v t á r a k n a k, amelyek ujonnan kerültek az Államtitkárság felügyelete alá. Általánosságban elmondhatjuk, hogy ezek a könyvtárak még nagyon fiatal intézmények, hiszen fő- és szakiskolai rendszerünk kiépitése során létesültek és még nem foglalják el az NDK tudományos könyvtárai sorában azt a helyet, amely ezeket az intézményeket megilletné. Sok főiskolai könyvtárban hiányoznak a tudományos káderek és még igen kevés a könyvtári munkaerő. A főiskolai könyvtárak fejlesztése nagyon eltérő módokon történt. Általában elismerték ugyan, hogy létrehozásuk szükséges, de gyakran nem kapták meg azt a támogatást és segitséget, mellyel tudományos könyvtári szerepüket minden tekintetben betölthették volna. Létezésük első idejében nagyon sok szakszerütlen nézet merült fel fő- és szakiskolai körökben e könyvtárak fejlesztését illetően. Idővel azonban helyzetük megszilárdult és ma már a könyvtárak a maguk területén figyelemreméltó munkát végeznek.

Fontosnak tartjuk, hogy a fő- és szakiskolai könyvtárak feladatait még jobban s egyértelmübben körvonalazzuk és hogy az NDK tudományos könyvtárainak egész feladatköre világosan álljon a könyvtárak előtt, mert ezáltal jobban bevonhatjuk őket a feladatok megoldásába.

A tudományos élet fejlesztése érdekében fokozni kell a könyvtárak tudományos munkatársainak elméleti tevékenységét, hogy igy tovább emelkedjék az NDK tudományos könyvtárainak nemzetközi tekintélye a könyvtártudomány területén. Értekezleteket és konferenciákat kell szerveznünk és ezeken egyértelmüleg be kell bizonyitanunk az NDK könyvtártudományának fölényét Nyugat-Németországgal szemben.

Tervünk szerint nemsokára megszervezzük a szocialista országok tudományos könyvtárosainak nemzetközi konferenciáját, hogy ezen megtárgyaljuk a könyvtártudományi munka egyes kérdéseit és hogy alkalmasabb formákat találjunk a szocialista országok tudományos könyvtárainak együttmüködésére. Előkészitő bizottságot alakitunk, ennek kell megoldania e nemzetközi konferencia tartalmi és szervezési feladatait.

Tervbe vettük továbbá, hogy kibővitett igazgatói konferencia keretében jóváhagyjuk az NDK tudományos könyvtárügyének t á v l a t i t e r v é t,* miután minden könyvtárban vitára bocsájtottuk és minden tudományos munkatársnak,

* L. lapunk e számának 43-52. oldalain

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

könyvtárosnak, munkásnak és alkalmazottnak lehetőséget adtunk javaslatai előterjesztésére, E jelentős dokumentum - elkövetkezendő munkánk terve - tartalmazza a tudományos könyvtárak szocialista intézményekké való eredményes átalakitásának irányelveit.

A tudományos könyvtárak tudományos életének fejlesztését szolgáló másik intézkedés a t á r g y i k a t a l ó g u s kérdéseivel foglalkozó elméleti konferencia. E konferencián különösen a válogató katalógusok problémái tekintetében állást kell foglalni. Jó alkalmuk nyilik most a tudományos könyvtárosoknak, hogy idevágó témákkal jelentkezzenek annak bizonyitása végett, hogy meg tudnak felelni a tudományos szinvonal emelését célzó követelményeknek. Tudvalevő, hogy éppen a tudományos utánpótlást jelentő munkaerők kivánják az ilyen konferenciákat, mert aktivan részt akarnak venni a további fejlődés valamennyi alapvető kérdéséről pl. a gyakorlattal való kapcsolatról, a tudománytalan nézetek megcáfolásáról stb. folyó vitában. Az ilyen témákkal való foglalkozás utján világosan megmutatkozik a tudományos munka fokozására irányuló törekvésünk és feldolgozásuk hasznosan segiti a harcot a revizionizmusnak a tudományos könyvtárakban megjelenő minden formája, a semlegesség, az objektivizmus stb, ellen.

A tudományos könyvtárak törekvése a tudományos munka szinvonalának emelésére megkivánja a s z a k b i z o t t s á g o k fokozott müködését. Az osztálynak a multban megnyilvánult rendszertelen munkája vétkesen elhanyagolta a szakbizottságok jelentőségét a tudományos szinvonal emelése tekintetében. De vajon nem a szakbizottságok-e a könyvtárakban a tudományos élet demokratizálódásának kifejezői s nem kimondott kötelességük-e az állami funkcionáriusoknak, hogy e bizottságokat felhasználják minden tudományos, könyvtári és technikai probléma és feladat megoldására? Néhány bizottság szeliden kimult, más bizottságok nem kaptak feladatokat, ismét mások több-kevesebb eredménnyel dolgoznak. Igy állott elő az a helyzet, hogy minden szakbizottságot ujjá kell szerveznünk.

Világos feladatokat kell kijelölnünk a szakbizottságok részére és olyen munkaterveket kell részükre összeállitani, amelyek összhangban állnak a tudományos könyvtárak távlati tervével. Szükséges az is, hogy a szakbizottságok munkáját ellenőrizzük és gondoskodjunk eredményeik hasznositásáról.

A jövőben meg kell akadályozni, hogy a szakbizottságok ne dolgozzanak, noha konkrét feladatokat kaptak. Meg kell változtatni a jelenlegi állapotot, amit a szórványszerü munka jellemez. Ezért javasoljuk valamennyi szakbizottság ujjászervezését és azt, hogy a szakbizottságokat sokkal erősebb szálak füzzék osztályunkhoz. E - nem nagy létszámu - bizottságoknak az osztály igazi demokratikus szerveivé kell válniuk és sok szakember bevonásával jelentős tudományos eredményeket kell felmutatniuk.

A bizottsági munka megjavitása együttjár a Wissenschaftlicher Beirat für die Fachrichtung Bibliothekswissenschaft / K ö n y v t á r t u d o m á n y i T a n á c s/ tevékenységének kiszélesitésével. E tanácsadó testület az osztály jelentős támasza minden könyvtárügyi kérdésben. Különösen ki kell vennie a részét a könyvtárpolitika alapvető kérdéseinek tisztázásából és segitségére kell lennie az osztálynak abban is, hogy a tudományos könyvtárügy jelentőségét világosan körvonalazza. Ez nagy és felelősségteljes feladat, amit csak akkor lehet megoldani, ha a tanács az osztállyal szoros együttmüködésben kidolgozza a tudományos könyv-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

tárügy távlatait. A tanácsra és az osztályra is érvényes a Staatsekretariat azon kivánsága, hogy az egyes tudományos területek és tudományágak fejlesztése érdekében távlati terveket kell tudósokkal együtt kidolgozni, amelyek biztositják az NDK-beli tudományos képzés és kutatótevékenység fölényét Nyugat-Németországgal szemben. Természetesen a tanács a szónak államigazgatási értelmében nem döntésre hivatott szerv, viszont ajánlásokat tehet, javaslatokat terjeszthet elő a tudományos munka fejlesztésére és utmutatást nyujthat sulyponti feladatok megoldásához. Ám az osztály csak akkor tudja feladatát jól teljesiteni, ha ezeket az ajánlásokat, javaslatokat és utmutatásokat nagyon komolyan veszi s igen gyorsan és megfelelő átütő erővel váltja őket tettekre. Tisztában kell lennie az osztálynak azzal, hogy az igazgatói konferencia mellett a tanács a legfontosabb testület, amely munkáját sokoldaluan támogatni képes.

Tervezzük azt is, hogy a tanács munkaprogramját kidolgozzuk a következő évekre.Ebben szerepelniük kell a könyvtártudomány nemzetközi állásáról pontosabb áttekintést nyujtó témáknak és intézkedéseknek is. Behatóan kell foglalkoznia a tanácsnak a csoportos kutatás lehetőségével és kutatási feladatok javaslatba hozásával. Fontos továbbá, hogy ez a testület a szakiskolai könyvtárak részére ujonnan szervezett tanácsadó testülettel /Beirat für Fachschulbibliotheken/ együttesen képviselje a szakiskolai könyvtárak igényeit a tudományos könyvtárügy keretein belül.

A Könyvtártudományi Tanács mellett szervezett /Beirat für Fachschulbibliotheken/ /S z a k i s k o l a i K ö n y v t á r i T a n á c s/ a főiskolai könyvtárak munkatársaiból áll. Ennek a testületnek kell majd különösen gondoznia a főiskolai könyvtárak sajátos problémáit. Van olyan elgondolás, hogy pl. a Gépipari Főiskola könyvtára patronálja a gépipari szakiskolák könyvtárait, vagy a Vegyészeti Főiskola könyvtára legyen felelős a vegyipari szakiskolák könyvtárainak irányitásáért. Igy válik lehetővé a könyvtári munka összehangolása minden szakterületen, valamint a fő- és szakiskolai könyvtárak egységes, tervszerü irányitása és vezetése.

A Staatsekretariat felügyelete alá került müszaki és közgazdasági fő- és szakiskolák különleges jellege szükségessé teszi, hogy e könyvtárak részére m u n k a k ö z ö s s é g e t alakitsunk. E munkaközösség egyik első feladataként brigádot kellene kiküldenie a Vegyészeti Főiskola könyvtárába, hogy megvizsgálja a könyvtár müködésének eredményességét a vegyipari program végrehajtásában.

Ennek során elsősorban olyan kérdéseket kell tanulmányozni, mint az állománygyarapitás összpontositása e program érdekében, a könyvállomány feltárásának formái, az állomány használhatósága, munkszervezés és intenzitás stb. A munkaközösség dolgozzon ki további tevékenysége alapjául szolgáló munkatervet. Az osztály fontos testületnek tekinti a munkaközösséget, segitségével szeretné belsőleg és külsőleg megszilárditani a müszaki és közgazdasági főiskolák könyvtárainak munkáját. A munkaközösségnek foglalkoznia kell a müszaki és közgazdasági főiskolák könyvtárainak minden problémájával, igy az állománygyarapitással, az állományelemzéssel, az állomány feltárásával és használhatóságával. Helyesnek tartanók, ha a munkaközösség az osztály megbizásából vizsgálatokat végezne a legkülönbözőbb müszaki és közgazdasági főiskolák könyvtáraiban, hogy fel lehessen mérni e könyvtárak munkájának értékét a főiskolák kutatótevékenysége, oktatási

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

munkája és a szocialista termeléssel való kapcsolata szempontjából.

Arra is gondot kell forditania a munkaközösségnek, hogy osztályunk utján eljuttassa fontos kérdések megoldására vonatkozó kezdeményezéseit és javaslatait a különböző szakbizottságokhoz. A munkaközösség segitségével el kell érni, hogy a fő- és szakiskolai könyvtárak tervszerüen fejlődjenek és hogy e fejlődés során bizonyos aránytalanságok kiküszöbölődjenek. A munkaközösség eredményes tevékenysége hathatósan hozzájárul majd ahhoz, hogy a tudományos élet - különösen a főiskolai könyvtárakban - szinesebbé váljék. Az osztály feladata lesz, hogy a fő- és szakiskolai könyvtárak munkája során a fejlődés ujszerü jelenségeire gondosan felfigyeljen és megadja a megfelelő támogatást, irányitást és segitséget kifejlesztésükhöz.

Könyvtáraink tudományos életének további fejlesztéséhez magas szinvonalu s z a k f o l y ó i r a t r a lesz szükségünk. Éppen eléggé ismeretesek azok a nehézségek, melyekkel a Zentralblatt für Bibliothekswesen /ZfB/ küzd, hogy időben jelenhessék meg és hogy cikkirókat tudjon szerezni. Ezeket a nehézségeket nem kell lebecsülni, de tulbecsülni sem szabad. A probléma magja, hogy a ZfB eddigelé nagyon szükre szabta feladatkörét, ezért a multban nem érezte magát illetékesnek azokban a kérdésekben, amelyek a tudományos könyvtárügy politikai és ideológiai helyzetére vagy a párt és kormány politikájának e téren való érvényre juttatására vonatkoztak. Az olyan káros nézetek, hogy pl. a ZfB-nek nem feladata politikai események értékelése a tudományos könyvtárak számára, arra az eredményre vezettek, hogy a lapot gyakorlatilag nem ismerték el a tudományos könyvtárügy közlönyének.

Ám a tudományos könyvtáraknak szükségük van olyan folyóiratra, amely a könyvtártudományi tevékenységet és a könyvtárak politikai és ideológiai munkáját a maga sokoldaluságában figyelemmel kiséri, s ezáltal képes tudatformálóan, felvilágositóan, mozgósitóan és szervezően hatni. Ezt csak akkor érhetjük el, ha nagyszámu tudományos dolgozót és könyvtárost tudunk munkatársként megnyerni, továbbá, ha a fő- és szakiskolai könyvtárak problémáira is fokozott gondot forditunk. Minden tudományos könyvtár tevékeny közremüködése kivánatos és valamennyi tudományos, illetve könyvtári dolgozónak kollektiv felelősséget kell éreznie szakfolyóiratáért.

Első intézkedésünk szerint 1959. végéig állandó szerkesztőbizottságot létesitünk, élén főhivatásu szerkesztővel. 1960-tól kezdve e bizottság felelős a lap tartalmáért és előállitásáért. A folyóirat a jövőben havonta fog megjelenni bővitett terjedelemben, ezáltal helyet kell biztositani a tudományos könyvtárak gyakorlati tapasztalatainak. A folyóirat igy érdekes, sokoldalu és időszerü lesz.

A tudományos élethez tartozik k i a d v á n y o k k ö z r e a d á s a is. E téren számos tudományos könyvtár végzett elismerésre méltó munkát. Fontos kiadványok, igy tankönyvek, bibliográfiák, könyvtári kalauzok, a Szovjetunió és a népi demokratikus országok anyagából származó forditások jelentek meg. Ezek az eredmények azonban nem téveszthetnek meg bennünket a tekintetben, hogy a könyvtártudományi publikációs tevékenységet a jövőben fokoznunk kell.

A követelmény most az, hogy a kiadás tervszerübbé, szervezettebbé váljék. Tág tere nyilik itt az ujonnan alakitandó kiadványszerkesztési szakbizottság munkásságának. Nem kell hangsulyoznom, hogy publikációk elkészitése nem könnyü

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

feladat. Aki a tudományos könyvtárakban kiadványok ügyével foglalkozik, valóban rászorul a felelős állami szervek teljes támogatására. Egy kiadvány kidolgozása során nemcsak ideológiai, hanem ezenkivül pénzügyi segitségre és támogatásra is szükség van. De elsősorban nyomdakész kéziratokat kell biztositani. Minden erőnket a publikációs tevékenységre kell összpontositanunk, nem szabad meghátrálnunk a nehézségek elől, hanem el kell azokat háritanunk utunkból.

Még egy fontos probléma vár tisztázásra a tudományos könyvtárak publikációs munkájával kapcsolatban:

Miért ne teremthetnők meg - mint Nyugat-Németországban,csak más felfogásban - az NDK tudományos könyvtárainak é v k ö n y v é t ? A kérdés: kénytelenek-e az NDK tudományos könyvtárai a jövőben is, többé-kevésbé megtürt vendégként szerepelni a Verein Deutscher Bibliothekare /Német Könyvtárosok Egyesülete/ évkönyvében? E fontos politikai kérdésben világosan állást kell foglalnunk; előttünk a feladat, hogy kidolgozzuk saját elképzelésünket az NDK tudományos könyvtárainak évkönyvéről. Nem kivánhatjuk az NDK tudományos könyvtárosaitól, hogy nyugatnémet évkönyvben - mutassa az magát bármily semlegesnek is - tegyék közzé személyi adataikat, statisztikai anyagaikat, valamint a tudományos könyvtárainkat illető rendeleteket és törvényeket. Tudott dolog, hogy ez a nyugatnémet egyesület mindmáig nem adott lehetőséget az NDK tudományos könyvtárai felelős munkatársainak, hogy problémáikat az egyesület évi könyvtáros-értekezletén vitára bocsássák. Az is ismeretes, hogy ez az egyesület - mint 1958-ban történt - megtagadta az NDK tudományos könyvtárait képviselő küldöttség elismerését. Mindez azt a kötelezettséget rója ránk, hogy az ilyen egyesülettől és annak kiadványaitól elhatároljuk magunkat.

A német könyvtártudomány e g y s é g é r ő l hosszu időn keresztül vallott helytelen nézetek oda vezettek, hogy a tudományos könyvtárak munkatársainak egy része nem ismerte fel, hogy a nyugatnémet tudományos könyvtárakban kifejtett tevékenység nem más, mint a nyugatnémet imperializmus és militarizmus agressziv politikájának támogatása. Ugyanez a hamis nézet megzavarta néhány munkatársunk felfogását az NDK-ból való disszidálás kérdésében és igen káros hatással volt sok munkatársunk ideológiai nézeteire. A német könyvtártudomány egységéről vallott hamis nézet szétzuzása nem azt jelenti azonban, mintha elzárkóznánk a nyugatnémet könyvtárakkal és a Nyugat-Németországban dolgozó kartársainkkal való együttmüködés elől. Ezután is, mint eddig, együtt akarunk dolgozni velük a német nép létfontosságu érdekeiért és együttmüködni olyan szakmai kérdésekben, mint a kölcsönzési forgalom, a csere, az egységes katalogizálási szabályok stb. Sőt, inkább még ki kell szélesiteni az össz-német tevékenységet, hadd jöjjön hozzánk sok kartársunk a nyugatnémet könyvtárakból s ismerjék meg munkánkat. Ha állást foglalnak a hidegháboru, a militarizmus, az atomfegyverkezés ellen, illetőleg a békés egyesülés mellett, számithatnak a mi legmesszebbmenő támogatásunkra és segitségünkre.

Az V. Pártkongresszusnak a tudomány elé kitüzött második alapfeladata azt tartalmazza, hogy az egész oktatási és kutató munka szorosan összekapcsolandó a szocializmus g y a k o r l a t i megvalósitásával, s aktivan támogatnia kell a munkásosztály, a dolgozó parasztság és az értelmiség harcát a szocialista népgazdaság további fejlesztéséért.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

A tudományos könyvtáraknak tág lehetőségük van, hogy munkájukkal a szocializmus gyakorlati megvalósitását szolgálják és munkájuk sajátos tárgyánál és módszereinél fogva, valamint tudományos könyvtárak munkatársainak harcbavetésével közvetve és közvetlenül hozzájáruljanak gazdasági főfeladataink megoldásához. A hozzájárulás módjáról a könyvtárakban kell tanácskozni. Jó alkalmat nyujtanak erre akár a szakszervezeti értekezletek, akár a tudományos könyvtárak termelési tanácskozásai; ezekről rövid időn belül tapasztalatokat kell gyüjtenünk.

Mindenképpen meg lehet pl. tárgyalni nagyobb állami vállalatok müszaki értelmiségével és munkásaival, miként segithetik a tudományos könyvtárak a vállalat tervfeladatainak teljesitését. A közös munka uj módszerei fognak igy kialakulni.

A 2. főfeladattal kapcsolatban jelentkezik az a követelmény is, hogy gyakorlati példákból kiindulva vitassuk meg az elmélet és gyakorlat egységének kérdését, mint a könyvtári tudományos munka alapelvét. Ilyen viták szintén eredményesen gazdagitják majd a szocializmus tudományos könyvtárakban való gyakorlati megvalósitásának módjait. Meg kell követelnünk azt is, hogy a kutatómunka és az egyes megjelölt kutatási feladatok összevágjanak a szocializmus további épitése szempontjából előtérbe nyomult politikai, gazdasági és kulturális problémákkal. Meg kell vitatni ezzel kapcsolatban, miként fokozhatjuk tudományos munkánk közvetlen hatását a gazdasági főfeladat megoldására, meg kell tárgyalni a tudományos könyvtárak "termelékenységének", valamint a tudományos könyvtárak dolgozói és az üzemek gyakorlati emberei között szükséges elvtársi együttmüködés kérdéseit is.

Az V. Pártkongresszus által kitüzött 2. főfeladat megvalósitásához tettek már helyes javaslatokat a tudományos könyvtárak, különösen a vegyipari program teljesitésével kapcsolatban. Most arról van szó, hogy kiépitsük a kapcsolatokat a szocialista gyakorlattal, folyamatossá tegyük e munkát, megtaláljuk különböző alkalmas formáit és ezáltal fokozottabban hozzájáruljunk ahhoz, hogy a tudományos könyvtárak tevőlegesen támogassák a munkásosztály, a dolgozó parasztság és az értelmiség harcát a szocialista népgazdaság további fejlődése érdekében.

Az V. Pártkongresszus által kitüzött 3. főfeladat a tudomány számára, hogy a reakciós elméletekkel és kispolgári, tudománytalan nézetekkel folytatott harcban vivja ki a t u d o m á n y o s s z o c i a l i z m u s e s z m é i n e k f ö l é n y é t. Ezt az alapvető feladatot csak ugy oldhatjuk meg, ha a tudományos könyvtárügy bármely szakterületén végzett munkánkat a marxizmus-leninizmus világnézete hatja át. A legfontosabb láncszem a marxizmus-leninizmus, különösen pedig a dialektikus materializmus tanulmányozása.

Midőn a tudományos könyvtárak munkatársainak ideológiai oktatását megszervezzük, ügyelnünk kell arra, hogy megkülönböztessük a hallgatókat tudás, származás, életkor stb, szerint. A dialektikus materializmus tanulmányozásának jelentőségét a tudományos könyvtárak elméleti és gyakorlati munkája szempontjából még nem mindenütt ismerik el és nem küszöbölődött még ki teljesen tudományos könyvtárainkban a dialektikus materializmus tanulmányozásával szemben felbukkanó, vulgarizálásra és tulságos leegyszerüsitésre irányuló törekvés.

Egy dolog bizonyos: a dialektikus materializmus tanulmányozása önkéntes és

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

csak körültekintő meggyőző munkával szabad megnyerni munkatársainkat a módszeres tanulás eszméjének.

Jó lenne, ha munkacsoport alakulna a dialektikus materializmus és a könyvtártudomány kapcsolatának széleskörü tudatositására. Számunkra igen jelentősek az olyan kérdések, mint a könyvtártudomány szerepe és jelentősége a szocialista társadalomban, vagy a könyvtár és a társadalom viszonya, vagy akár a filozófia és az egyes szaktudományok viszonya; e kérdéseket a munkacsoport vitára bocsájthatná. A mi köreinkben is le kell küzdeni az "öncélu" müszaki,természettudományos, stb. nézeteket. Különösen a müszaki fő- és szakiskolák könyvtárai vannak kitéve ilyen veszélynek; fel kell venni a harcot az ilyen nézetek ellen.

Azt nem is kell különösen hangsulyoznom, hogy a háboru, vagy béke kérdésében nem létezik békés együttélés ideológiai sikon. Épp igy nem lanyhulhat el a vita a polgári ideológiával szemben; ez ellen továbbra is küzdenünk kell. Különösen a tudományos könyvtárakban kell türelmet tanusitani ezen eszmei harc során a polgári értelmiség képviselőivel szemben. A tulhaladott polgári ideológia elleni küzdelem fokozásának alapvető módszere az értelmiségi dolgozók szocialista tudatának megszilárditása, a tudományos élet felvirágoztatása, a párt és kormány politikájának alapkérdéséről tartott politikai és ideológiai vitáknak és eszmecseréknek továbbfejlesztése.

Nagyon fontos az is, hogy a könyvtárak vezetősége, valamint a társadalmi szervek vezetősége gondosan elemezze közösen a tudományos könyvtárak dolgozói körében uralkodó politikai és ideológiai helyzetet és a szocialista tudat fejlődését.

A legközelebbi jövőben tiszta képet kell alkotnunk arról, hogy a tudományos könyvtárakban milyen a tudományos munkatársak és könyvtárosok viszonya a szocialista államhoz és a munkásosztály pártjához. Még gondosabban kell figyelni olyan kérdésekre, mint a párt, az osztály, az állam, a tömegek fogalma, ezeknek egymáshoz való viszonya, kölcsönhatása és helye a szocialista társadalomban. Különösen nem lehet kétely olyan vonatkozásban, hogy az állam a munkásosztály és parasztság eszköze, hogy ezeket az osztályokat Németország Szocialista Egységpártja vezeti, s hogy ezek az osztályok az államapparátust a munkás-paraszt hatalom megszilárditása és a szocialista társadalom felépitése érdekében használják fel.

Hogyan o l d h a t ó k meg az elénk állitott feladatok?

Nem adhatunk most egyedi megoldási módokat egyik vagy másik tudományos könyvtárnak, miként oldja meg saját feladatait, amelyek Németország Szocialista Egységpártja V. Kongresszusának határozatából reá hárulnak.

Ujból hangsulyoznunk kell:

Az V. Pártkongresszus által elénk állitott nagy feladatok, különösen a gazdasági főfeladat megoldása megköveteli az emberek szocialista nevelését és alkotó tevékenységét. Tudományos könyvtárainkban tehát, különösen pedig könyvtárosképző intézményeinkben az emberek szocialista nevelésére kell összpontositanunk tevékenységünket.

Ha viszont a fejlődés jelenlegi szakaszában az emberek átnevelése a sulyponti kérdés, akkor meg kell változtatnunk munkamódszereinket, kezdve a Staatsekre-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

tariat-tól osztályunkon át a tudományos könyvtárügy minden részéig.

Ahhoz, hogy az uj munkastilust eredményesen megvalósitsuk és hogy következetesen leszámoljunk az elavult és ártalmas bürokratikus adminisztrativ vezetési módszerekkel mind az államapparátusban, mind a tudományos könyvtárakban, minden erőnket a szocialista tudat kifejlesztésére kell összpontositanunk.

Nagy feladat ez; valóban igénybe veszi minden erőnket. Am ha közösen harcolunk, félretéve minden személyes, részben önző törekvést, hamar megvalósulhat a szocializmus győzelme.

Sok bizonyiték szól amellett, hogy a tudományos könyvtárak munkatársai tudatosabban érzik már felelősségüket a társadalommal szemben. A tudományos könyvtárak munkatársai tudatának ez a fejlődési folyamata még nem elég gyors ugyan, annyit azonban máris megállapithatunk, hogy az olyan alapvető és létfontosságu kérdésekben, mint a német békeszerződés, Németország ujraegyesitése, a szocializmus és ehhez hasonlók, már tiszta kép alakult ki bennük. A még mutatkozó lemaradást gyorsabban behozhatjuk, ha a tudományos könyvtárak munkatársai derülátó lelkesedéssel, tevékenyen hozzálátnak az V. Pártkongresszus által kijelölt feladatok megoldásához. Vajon nincsenek-e erre nagyszerü lehetőségeink? Milyen pompásak azok a távlati lehetőségek, amelyeket a szocialista társadalomban megvalósitható élet képében a Szovjetunió Kommunista Pártjának XXI. Kongresszusa mutatott az emberiségnek. Nem igazolódik-e be ismét a mondás: "A Szovjetuniótól tanulni annyit tesz, mint megtanulni győzni!" Nem erősit-e meg bennünket a XXI. Pártkongresszus ismét abban a meggyőződésünkben, hogy a szocializmus győzelme törvényszerü?

A világ népei egyre világosabban felismerik, hogy a Szovjetunió grandiózus terve a kommunizmus felépitésére be fogja váltani az emberiség derüs jövőjét, amelyből a háboru sötét árnyéka, az embernek ember által való kizsákmányolása, az elnyomás és a kapitalista társadalom valamennyi gazsága örökre számüzve lesz?

Eredeti cim: Über die nächsten Aufgaben des wissenschaftlichen Bibliothekswesens der Deutschen Demokratischen Republik.
Megjelent Zentralblatt für Bibliothekswesen. 73. Jg. 1959. Sonderheft 259-276. p.
OSzK ford. sz.: 2260

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

PROGRAMTERVEZET A NÉMET DEMOKRATIKUS KÖZTÁRSASÁG KÖZMŰVELŐDÉSI KÖNYVTÁRÜGYÉNEK A HÉTÉVES TERV KERETÉBEN VALÓ FEJLESZTÉSÉRE

BEVEZETÉS

1. Közművelődési könyvtáraink szocialista államunk legfontosabb nevelési és művelődési intézményei közé tartoznak. Állandóan felfelé ivelő fejlődésük során kapacitás és teljesitmény tekintetében jelentős szinvonalat értek el. 1958 végén a községek 96,6 %-ában volt már közművelődési könyvtár. Ezek több mint 10,5 millió kötet könyvvel rendelkeztek. Mintegy 2 millió olvasónak - ami a lakosság kb. 11,5 %-ának felel meg - csaknem 34 millió kötetet kölcsönöztek ki. Abból a célkitüzésből, hogy a dolgozókat o l v a s ó, t a n u l ó és i r ó e m b e r e k k é neveljük, és abból a szükségletből, hogy a lakosság többségét a haladó müvészi és a tudományos irodalom olvasóiul nyerjük meg, továbbá azokból az ideológiai és tudományos-müszaki feladatokból, amelyek népgazdaságunk ujjáépitése során adódnak, s végül a vidék társadalmi szerkezetének megváltozásából uj s egyre nagyobb könyvtári feladatok születnek. 1965-ig az olvasók számát 4 350 000-re kell emelni. (Ez az összlakosság 25 %-a, az olvasni tudó lakosság 28 %-a.)

2. Az irodalom társadalmi szerepe, az irodalom szervezett terjesztésének jelentősége, valamint a közművelődési könyvtárak kapacitása és teljesitményei és a könyvtárügy feladatai a fejlődésnek olyan fokát érték el, amelynek a könyvtárügy, lehetőségeinek és teljesitményeinek mégoly jelentős mennyiségi növelésével sem tud eleget tenni. Inkább azon fordul meg minden, hogy a közművelődési könyvtárügyet sokoldalu és rendszeres intézkedésekkel, amelyek valamennyi intézményt - legyen az felnőtt vagy gyermekkönyvtár, városi vagy falusi könyvtár - egyaránt felölelnek, minőségileg m a g a s a b b s z i n v o n a l r a emeljük.

3. A könyvtári munka minőségi szinvonala elérésének egyik fontos feltétele valamennyi könyvtári dolgozó aktivizálása, a dolgozó tömegeknek a könyvtári munkába való minél nagyobb mérvü bevonása.

Itt elsőrendü jelentőségü a munkaversenyek bevezetése és a szocialista k ö z ö s s é g i m u n k a kifejlesztése a közművelődési könyvtárak területén. Különösen fontos e szempontból a közművelődési könyvtári dolgozók ideológiai és szakmai továbbképzésének biztositása.

4. A közművelődési könyvtárügy hétéves terv keretében való fejlesztésének előfeltétele, hogy a szoros e g y ü t t m ü k ö d é s u j f o r m á i alakuljanak ki az állami szervekkel, a társadalmi szervezetekkel és a politikai tömeg munka területén müködő intézményekkel, valamint a dolgozók széles tömegeivel.

5. Az NDK közművelődési könyvtárainak a hétéves terv keretében való fejlesz-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

tése azt a célt szolgálja, hogy a könyvtárügy szerkezete, szervezete, tevékenysége és munkamódszere köztársaságunk szocialista építésének új feltételeihez alkalmazkodjék és alkalmassá tegye könyvtárainkat a szocialista építés véghezvitelének minél hatékonyabb támogatására.

6. A közművelődési könyvtárügynek a hétéves terv keretében való fejlesztése lényeges feltétele annak, hogy a könyvtárak mint az irodalom terjesztésének legfőbb tényezői, a lehető legnagyobb mértékben és a leghatékonyabban támogathassák és meggyorsithassák a politikai-ideológiai, gazdasági és társadalmi, és kulturális átalakulás folyamatát.

7. A közművelődési könyvtárügynek a hétéves terv keretében való fejlesztése a következő célokat tüzi maga elé:

a/ a közművelődési könyvtárügy helyzetének megerősitése a tudomány, a kultura és a népmüvelés egyetemes rendszerének keretében;

b/ a közművelődési könyvtárügy helyzetének megerősitése az irodalom terjesztését szolgáló intézmények rendszerén belül általában és a szocialista könyvtárak egyetemes rendszerén belül különösképpen;

c/ a közművelődési könyvtárügy valamennyi sajátos területének és munkájának a megerősitése.

Igy tehát a közművelődési könyvtárügynek a hétéves terv keretében való fejlesztése a különböző intézkedéseknek olyan rendszerét jelenti, amely a könyvtárügy további megerősitésére és kiépitésére és általános észszerüsitésére irányul.

FELADATOK

I.

A közművelődési könyvtárügy (mint a tudomány, a kultura és a népmüvelés egyetemes rendszerének egyik alkotórésze) arányos fejlesztésének, egyöntetü intézkedéseinek és koordinált munkájának eszmei és anyagi biztositása, az államigazgatási szervek és a módszertani irányitást végző központok tervező és irányitó munkájának megjavitása, valamint a dolgozó lakosságnak a könyvtárügy alakitásába való erőteljesebb bevonása utján.

1. Dokumentum kidolgozása: a szocialista könyvtárügynek a tudomány, kultura és népmüvelés egyetemes rendszerében elfoglalt helyzetéről és szerepéről; annak megállapitása, hogy a szocialista könyvtárügy - mint az irodalomterjesztés legfőbb tényezője - az irodalom terjesztésével foglalkozó egyéb intézmények keretében milyen helyet foglal el és mi a szerepe, végül pedig a közművelődési könyvtárügy szerepének a tisztázása.

2. Köztársaságunk szocialista könyvtárügyének fejlesztését szolgáló könyvtári törvény megalkotása (többek között a következő kérdésekre vonatkozóan: a könyvtárak egyetemes rendszere, központi könyvtárügyi tanács létrehozása a minisztertanács mellett, könyvtári tanácsok létrehozása a helyi szerveknél, a könyvtári hálózatok fejlesztése, tervezés és pénzügyek, nyilvántartás, statisztika, káderkérdések).

3. Kötelező irányelvek és irányszámok kidolgozása a közművelődési könyvtárak fejlesztési tervéhez a népgazdasági terv keretében (a beruházási tervet is beleértve) és a költségvetési tervek keretében, az olvasók számának tervszerü növelése és a lakosság irodalommal való ellátásának biztositása érdekében.

4. Országos méretü és folyamatos jellegü munkaverseny megindítása, amely lényeges eszköz a közművelődési könyvtárügy főfeladatainak megoldásában.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

5. A közmüvelődési könyvtárak tervszerü e g y ü t t m ü k ö d é s é n e k biztositása valamennyi, a kultura, népmüvelés és politikai tömegmunka területén müködő szervvel, állami intézménnyel és társadalmi szervezettel (köztük a falusi klubokkal és népfőiskolákkal, a lakóterületek kulturális központjaival, iskolákkal, sajtóval és rádióval).

6. A lakosság erőteljesebb b e v o n á s a a közmüvelődési könyvtárügy a l a k i t á s á b a, a könyvtári munka változatos, sajátos formáinak szervezett alkalmazásával, amilyen például az állandó bizottságokban, könyvtári aktivában, olvasói aktivában, könyvkihordó-szolgálatban való részvétel.

7. A közmüvelődési könyvtári munka célszerü, a müvelődéspolitikai és gazdasági elveknek megfelelő é s s z e r ü s i t é s e é s k ö z p o n t o s i t á s a, beleértve az egyes könyvtári üzemek gazdaságosságának a kérdését (többek között a központi feldolgozást) is.

8. A szocialista könyvtári munka alapelveinek megfelelően, a s z a b a d p o l c o s kölcsönzés általános bevezetése.

9. Hatékony és ésszerü könyvtári propaganda kifejlesztése.

II.

A közmüvelődési könyvtárak h á l ó z a t á n a k megerősitése és az uj társadalmi feltételeknek megfelelő további kiépitése. E hálózat része az NDK könyvtárügyének valamennyi ágát átfogó, területi és funkcionális szempontból egységesen koordinált egyetemes szocialista könyvtári rendszernek.

1. A szükségesnek tartott könyvtártipusok (falusi és városi könyvtárak, gyermekkönyvtárak, zenei könyvtárak stb.), továbbá a közmüvelődési könyvtárügy könyvtári központjai (Zentralinstitut, megyei és járási könyvtárak) f u n k c i ó i n a k é s f e l a d a t a i n a k meghatározása.

2. Városi és vidéki k ö n y v t á r i k ö r z e t e k kialakitása, amelyek egymással szerves kapcsolatban, köztársaságunk egyéb könyvtári ágával együttmüködve, biztositják a lakosságnak irodalommal való tervszerü és rendszeres ellátását:

a/ a közmüvelődési könyvtárügy munkáját végző központok kiépitése és továbbfejlesztése által
a köztársaságon belül,
a megyéken belül,
a járásokon belül,
továbbá szervezeti szabályzat kidolgozásával a megyei és járási könyvtárak számára;

b/ uj központok létrehozásával a vidéki könyvtári munka számára és a központi könyvtárak munkája irányelveinek megállapitásával;

c/ városi könyvtári hálózatok kialakitása irányelveinek megállapitásával és a városi könyvtárak területi megoszlásának felülvizsgálásával és megjavitásával;

d/ a könyvtárközi könyvellátás (kölcsönzés) sajátos formáinak és módszereinek kifejlesztésével.

III.

A k ö n y v á l o m á n y folyamatos kiépitésének és a hálózaton belüli célszerü megoszlásának biztositása abból a célból, hogy a közmüvelődési könyvtárak a lakosság irodalmi igényeit, a müvelődésre való szocialista jog értelmében és az állandóan növekvő igényeknek megfelelően ki tudják elégiteni.

1. Az á l l o m á n y g y a r a p i t á s egységes müvelődéspolitikai irányvonalának és a müvelődéspolitikai szempontból legértékesebb s így könyvtári

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

szempontból legfontosabb könyveknek, különösen a szocialista irodalomnak a társadalmi szükségleteknek megfelelő, kielégitő mértékü rendelkezésre bocsátása a közmüvelődési könyvtárakban, az alábbi intézkedésekkel:

a/ a meglevő állomány szocialista szellemü felülvizsgálata (selejtezés, helyes arányok, helyileg kevéssé használt állomány áthelyezése);

b/ az igények folyamatos, rendszeres felkutatása;

c/ az állomány folyamatos kiegészitése és bővitése az állománygyarapitást szolgáló központi segédeszközök és cimanyag (könyvtárellátó jegyzékei - Vorankündigungsdienst für Bibliotheken; törzsállomány-jegyzékek - Listen für Korntitel und Grundbestandstitel) kötelező érvényü utmutatása szerint;

d/ kötelezően beszerzendő könyvek cimanyagának (Pflichttitel) összeállitása az irodalompropaganda biztositására;

e/ a közmüvelődési könyvtárak ésszerü, gyors és kielégitő központi ellátása könyvtári kötésü könyvekkel;

f/ a közmüvelődési könyvtárak költségvetési szükségletére (könyvbeszerzés) vonatkozó, tudományosan megalapozott normák (mérőszámok) betartásának és differenciált alkalmazásának biztositása, a könyvtár tipusának és nagyságának stb. figyelembevételével.

Országos érvényü rendeletek és kötelező érvényü megállapodások utján kell biztositani ezeknek az intézkedéseknek a végrehajtását. Le kell szögezni többek között, hogy a könyvtárellátó jegyzékei a közmüvelődési és szakszervezeti könyvtárak állománygyarapitásának kötelező munkaeszköze is. A könyvtárakat elsősorban a könyvkiadóknak kell ellátniuk könyvekkel. Ujra kell szabályozni a könyvellátás jelenlegi szervezeti formáit és biztositani kell a kötelezően beszerzendő könyvek számára szükséges hiteleket.

2. A közmüvelődési könyvtárak állománya a szocialista ember n e v e l é s é t és s o k o l d a l u k é p z é s é t kell hogy szolgálja. Olyan intézkedésekre van szükség, hogy a könyvtárak állománya - racionális területi megosztással - teljes mértékben eleget tudjon tenni ezeknek a nevelői és müvelődési feladatoknak. Ilyen intézkedések:

a/ a különböző könyvtártipusok könyvállományában tükröződő müvelődési formák kérdéseinek további kutatása ée ezeknek az ismereteknek az állománygyarapitási politikában való felhasználása;

b/ az ajánlott müvek és a törzsállomány egyöntetü megállapitása a különböző könyvtártipusok számára;

c/ normák felállitása a könyvtár tipusa és az állomány nagysága közötti viszonyra vonatkozóan;

d/ az állomány elhatárolása és koordinálása a közmüvelődési könyvtárak és más könyvtárak között (különös tekintettel a tudományos könyvtárakra, szakszervezeti könyvtárakra és iskolai könyvtárakra);

e/ az ismeretterjesztő és szakkönyvek helyes arányának helyreállitása a közmüvelődési könyvtárak teljes állományában;

f/ központi irányitás megszervezése az ismeretterjesztő és szakkönyvek állományának kiépitése érdekében;

g/ a megyei könyvtáraknak állomány-központokká való fejlesztése a közmüvelődési könyvtárak hálózatában.

IV.

A közmüvelődési könyvtári munkára alkalmas, megfelelő számu k á d e r tervszerü megnyerése, kiképzése, munkába állitása és állandó továbbképzése.

1. A közmüvelődési könyvtárak k á d e r s z ü k s é g l e t é n e k felderitése és kielégitésének biztositása. A rendszeres és sulyponti jellegü káderpolitika biztositása. Kádertartalékról való gondoskodás, amely biztositja a közmüvelődési könyvtárügy gyors, tervszerü fejlesztését.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

2. A könyvtári munkára vonatkozó tapasztalati értékek megállapitása a különböző tipusu és nagyságu könyvtárak munkaerőszükségletének felmérésére, amely alapul szolgál a közmüvelődési könyvtárügy munkaerőtervezéséhez. Annak az összefüggésnek a vizsgálata, amely egyrészt a könyvtár nagysága és a hatósugarába eső várható olvasói szám, az állomány nagysága és a könyvtár teljesitménye, másrészt a könyvtárosi és könyvtártechnikai munkaerők száma és minősége között fennáll.

3. A könyvtárosok és egyéb könyvtári munkaerők közötti munkamegosztás, a feladatok és a tevékenység megállapitása, a könyvtárosok és egyéb könyvtári munkaerők munkafeltételeinek, munkaidejének és dijazásának szabályozása, a szocialista könyvtárügy jelentőségének megfelelően.

4. A káderek specializálódásának megfelelő könyvtári gyakorlat követelményeinek érvényesitése és ennek a specializálódásnak a biztositása megfelelő intézkedésekkel, a könyvtárosképzés és továbbképzés keretében.

5. A mellékfoglalkozásu könyvtárosi tevékenység feltételeinek és előfeltételeinek tisztázása a városi és vidéki könyvtárügyben, és ilyen munkaerők bevonása a könyvtári munkába, a szocialista könyvtárüggyel szemben támasztott uj, magasabb követelményeknek megfelelően.

6. A könyvtári személyzet kiképzésének ujjászervezése. Itt különösen nagy jelentőségü, hogy elérjük a könyvtárosképzésben az elmélet és gyakorlat szoros kapcsolatát, a közvetlen (Direktstudium) és a levelező oktatás kombinálásának bevezetésével, és a levelező oktatásnak a szakképzettség nélküli könyvtári dolgozók számára való kiépitésével.

7. A továbbképzés rendszerének megteremtése, a könyvtári személyzet állandó szakmai képzése céljából, a különböző könyvtári hálózatokban, könyvtártipusokban és különböző nagyságu könyvtárakban.

8. A kollektiv munka minőségileg uj, szocialista formáinak a kifejlesztése a közmüvelődési könyvtárakban.

V.

Sajátos munkaeszközök és munkamódszerek kifejlesztése és elterjesztése a közmüvelődési könyvtárakban, amelyeknek segitségével meg lehet oldani a lakosság irodalommal való könyvtári ellátásának uj társadalmi feladatait.

1. A szocialista könyvtári rendszer felépitésének megfelelő állományfeltárás kifejlesztése.

a/ szakrendszer kidolgozása a közmüvelődési könyvtárak (felnőtt- és gyermekkönyvtárak) számára;

b/ e szakrendszer fokozatos bevezetése valamennyi alkalmazási területén. A központi szakozás biztositása;

c/ egységes katalogus-rendszer kifejlesztése a helyi és könyvtárközi munka érdekében;

d/ társadalmi szempontból fontos és hatékony bibliográfiák ésszerü kidolgozásának, kiadásának és felhasználásának biztositása.

e/ a társadalmi szükségleteknek megfelelő tájékoztató tevékenység megszervezése és az ehhez szükséges segédeszközök fejlesztése, a könyvtárak egyetemes rendszerén belüli munkamegosztás tekintetbe vételével.

2. Az olvasóval való egyéni és kollektiv foglalkozás sajátos módszereinek és segédeszközeinek összegyüjtése, tanulmányozása és általánossá tétele.

a/ az olvasóval való egyéni és kollektiv foglalkozás összefüggő rendszerének megteremtése;

b/ az olvasóval való egyéni és kollektiv foglalkozás erőteljesebb koordinálása és irányitása, különösen a sulyponti kérdéseknek megfelelő irodalompropagandára való irányvétel utján;

c/ az olvasóval való kollektiv munka gyakorlatában kialakult módszerek hasznositása és terjesztése, különös tekintettel az egyes könyvtártipusokra;

d/ az uj, haladó társadalmi fejlődésből adódó olvasószolgálati módszerek bevezetése és széles körben való felhasználása.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

VI.

A könyvtári szervezet és ügymenet (üzem) ésszerüsitése, a könyvtárak elhelyezésének, felszerelésének és berendezésének megjavitása a leghaladóbb tapasztalatok alapján és az uj követelményeknek megfelelően, tekintettel az egyes könyvtárak további fejlődésére és a könyvtári hálózatban való együttmüködésükre.

1. Ésszerü könyvtári s z e r v e z e t é s ü g y m e n e t bevezetése a közmüvelődési könyvtári hálózat különböző tipusu és nagyságu könyvtáraiban, különös tekintettel az e célból kialakitott összetett munkafolyamatok időt-megtakaritó központositására.

a/ az ügymenet racionális tagolása, alapsémájának kialakitása egy e célra kijelölt közmüvelődési könyvtárban;

b/ egységesen használható ügyviteli nyomtatványok központi előállitása;

c/ a kölcsönzés ésszerü formáinak kifejlesztése
szabadpolcos könyvtárakban és
könyvtárközi funkciókat végző könyvtárakban;

d/ az állomány leltározásának egyszerüsitése és valamennyi közmüvelődési könyvtárra való kötelező érvényü szabályozása;

e/ az állományrevizió ésszerü módszereinek kialakitása;

f/ a könyvtártechnika célszerü anyagainak és eszközeinek alkalmazása.

2. A város és vidék kulturális központjainak, a könyvtáraknak célszerü és m é l t ó e l h e l y e z é s e és felszerelése:

a/ hosszulejáratu tervek kidolgozása az állami közigazgatási szervekkel kielégitő könyvtári épületek emelésére, illetve a meglévő helyiségek átépitésére, a közmüvelődési könyvtárak számára;

b/ könyvtárépületek, illetve átépitések tervezésére vonatkozó alapelvek kidolgozása a különböző tipusu és nagyságu könyvtárak számára;

c/ könyvtári butorok és egyéb leltári tárgyak célszerü, szép formáju és olcsó tipusainak kialakitása.

3. A szabadpolc-rendszer követelményeinek megfelelő célszerü k ö n y v t á r i k ö t é s e k előállitása és a könyvvédelem ésszerüsitése.

4. Könyvtári munkában használt a n y a g o k és berendezési tárgyak előkészitésének és előállitásának biztositása, kifogástalan minőségben és elegendő mennyiségben (folia, papir és karton, butor stb.).

5. A s t a t i s z t i k a i adatfelvétel ésszerü, a napi munkafolyamatokba beilleszthető megszervezése.

VII.

A tudományos kutató- és elméleti munka, a sokoldalu publikációs tevékenység tervszerü előmozditása és összehangolása.

1. Az alapvető t u d o m á n y o s m u n k á k végzésének tervszerü előmozditása és összehangolása:

a/ azoknak az elméleti problémáknak és kutatási kérdés-komplexumoknak az összefoglalása, amelyek a közmüvelődési könyvtáraknak a hétéves terv keretében való fejlesztéséből adódnak. A tudományos kutatás tématervének összeállitása;

b/ a már meglévő eredmények rendszeres összegyüjtésének, kiértékelésének és hasznositásának biztositása a további könyvtártudományi munka érdekében;

c/ a külföld, különösen a szocialista országok könyvtártudományi eredményeinek összegyüjtése és kiértékelése;

d/ a közmüvelődési könyvtárügy területén folyó könyvtártudományi kutatás összehangolása és e kutatómunka összehangolása más intézmények; tudományos könyvtárak, a felnőtt nevelés intézményei, a neveléstudományi intézmények stb. munkájával;

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

e/ az eddiginél több dolgozó kiválasztása és képzése a könyvtártudományi munka különböző területei számára.

2. A publikációs tevékenység tervszerü előmozditása és fejlesztése.

a/ hosszulajáratu kiadási terv tematikájának összeállitása és anyagi feltételeinek biztositása. A terv zömmel azokat a feladatokat tartja szem előtt, melyek a közmüvelődési könyvtárügynek a hétéves terv keretében való fejlesztéséből adódnak és felöleli a könyvtártudományi kiadványokat, tankönyveket, módszertani munkákat, az irodalom propagandáját szolgáló anyagot és bibliográfiákat;

b/ a kiadványok terjesztésének és felhasználásának anyagi és szervezeti biztositása.

3. A "Der Bibliothekar" c. folyóirat tervszerü bevonása a közmüvelődési könyvtárügy hétéves tervének előkészitésébe és megvalósitásába.

a/ a folyóiratnak, mint a közmüvelődési könyvtárügy központi, ideológiai és szakmai vezető orgánumának megerősitése;

b/ a kollektiv irányitás elvének nagyobb mértékben való alkalmazása a szerkesztési munkában;

c/ a folyóiratnak a közmüvelődési könyvtárügy munkaeszközévé való fejlesztése.

Eredeti cim: Entwurf eines Programms zur Entwicklung des allgemeinen öffentlichen Bibliothekswesens im Siebenjahrplan.
Megjelent: Der Bibliothekar. 14. Jg. 1960. 1. no. 3-10. p.
OSzK. ford. sz.: 2286

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Sunkov, V. I.

A SZOVJET BIBLIOGRÁFIA FELADATAI A HÉTÉVES TERV IDŐSZAKÁBAN

A szovjet kultura hatalmas fejlődése, a szellemi és a fizikai munka közötti különbség fokozatos megszünése előfeltételül szolgál ahhoz, hogy a politikai, müszaki és tudományos könyvek ne csak a tudományos dolgozók, müszakiak és mérnökök, hanem a lakosság összes többi rétegei számára is nélkülözhetetlen eszközzé váljanak. A technika gyorsütemü fejlődésével és az uj müszaki eljárásoknak a népgazdaság valamennyi ágazatában való bevezetésével kapcsolatban még jobban fokozódik a könyvnek a szovjet emberek gyakorlati tevékenységében betöltött szerepe. A lakosság, különösen pedig az ifjuság kommunista nevelésében nagy jelentősége van a politikai, ismeretterjesztő és szépirodalmi müveknek. A Szovjetunió Kommunista Pártja XXI. kongresszusának határozataiban foglalt feladatok alapján a könyv szerepe még nagyobb mértékben megnövekedett.

A szovjet könyvkiadás hatalmas méretei - ami az előttünk álló hétéves tervben még növekedik - szovjet embereknek a külföldi irodalom, elsősorban pedig a szocialista tábor országainak kiadványai iránt szüntelenül megnyilvánuló érdeklődése élesen veti fel azt a kérdést, hogy az olvasók kivánságainak kielégitésére a lehető legmegfelelőbb formákat alkalmazzuk. A könyvkereskedelemnek, a könyvtárügynek és a bibliográfiának az a feladata, hogy gyors és sokrétü segitséget nyujtson a szovjet embereknek, hogy az érdeklődésük körébe vágó könyvekről tudomást szerezzenek, kikölcsönözhessék vagy megvásárolhassák azokat.

Az SzK/b/P Központi Bizottságának "Az irodalmi kritikáról és bibliográfiáról" cimü, 1940-ben hozott határozata, mely kimondja, hogy az irodalmi kritika és a bibliográfia a propaganda munka és a kommunista nevelés komoly fegyvere, megjelölte a szovjet bibliográfia feladatait és továbbfejlesztésének irányát. A szóban forgó határozat a XXI. kongresszus adta irányelvek fényében ujabb jelentőséget nyert. A szovjet bibliográfusoknak alaposan meg kell vizsgálniok, hogy mindent elkövettek-e a határozat teljesitése érdekében és számba kell venniök nagyszabásu hétéves tervünk során elvégzésre váró feladataikat.

\+ + +

Az utóbbi években a szovjet bibliográfia jelentős eredményeket ért el és ezt mind a szovjet sajtó, mind a külföldi lapok kiemelték. Ugyanakkor látnunk kell azt is, hogy a bibliográfiai munka jelenlegi helyzete nem felel meg azoknak a követelményeknek, amelyeket a párt XXI. Kongresszusa állitott a szovjet bibliográfusok elé. E feladatok teljesitéséhez két irányu fejlesztésre van

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

szükség: egyfelől létre kell hozni a szovjet tudomány szükségleteit szolgáló bibliográfiát, másrészt olyan bibliográfiai müveket kell készíteni, amelyek segitségét nyujtanak a dolgozók széles rétegeinek általános és szakmai ismereteik növeléséhez.

A szovjet bibliográfia helyzetéről és feladatairól Moszkvában, 1959 február 9-12-e között tartott konferencia* nyugtázta az eddig elért hatalmas eredményeket, de megállapitotta, hogy a XXI. Kongresszusnak különösen ideológiai, gazdasági, tudományos és kulturális célkitüzéseihez még sok tekintetben hiányosan járul hozzá bibliográfiai munkánk. A konferencia számos konkrét javaslatot tett a hibák felszámolására és munkánk továbbfejlesztésére.

Az egyik leglényegesebb fogyatékosság az, hogy a könyvtárak és a bibliográfiai intézmények** hatalmas munkája tervszerütlenül folyik, hiányzik a kellő összehangoltság. A párt emlitett 1940.évi határozata megjelölte a bibliográfiai munka szervezeti felépitését és követendő irányvonalát is. A határozat azonban csak egyes részleteiben valósult meg. Ezért, mig jónéhány tudományág területén nagyarányu és szinvonalas bibliográfiai munka folyik, addig egyes területeken ür tátong, máshol pedig gyenge, alacsony szinvonalu müvek jelennek meg, gyakran azonos tartalommal. A hiányosságokat a bibliográfiai munka összehangolásával és egységes irányitásával ki lehet és ki is kell küszöbölni. A feladat első és leglényegesebb szakasza a Szovjetunió valamennyi elkészitendő bibliográfiai kiadványát felölelő összesitett terv összeállitása lenne. Néhány népi demokrácia ilyenirányu tapasztalatai azt bizonyitják, hogy ez az ut jól járható. A Szovjetunió Müvelődésügyi Minisztériuma mellett müködő Könyvtárügyi Tanács 1959-re programjába vette a terv kidolgozását.*** Valószinüleg a Tanács a társadalom különböző rétegeinek véleményét figyelembe véve el is készíti ezt a tervet, mely meghatározza a következő évekre a bibliográfiai munka körültekintő, tervszerü fejlesztését. Ennek eredményeképpen az egyes tudományágak és aktuális problémák hiányos bibliográfiai ellátottsága és feldolgozása meg fog javulni.

Egy ilyen tervnek tartalmaznia kell 1/ a hazai és külföldi kurrens irodalmat regisztráló bibliográfiákat, 2/ a szakemberek és a könyvtárosok számára összeállitandó retrospektiv bibliográfiákat és végül 3/ a széles tömegeket, különösen pedig az önképzést szolgáló ajánló bibliográfiákat. A bibliográfiák arányos fejlesztése biztositani fogja az olvasók sok irányu igényeinek és szükségleteinek kielégitését.

KURRENS BIBLIOGRÁFIA

A HAZAI IRODALOM KURRENS BIBLIOGRÁFIÁJA

Legkedvezőbb a helyzet jelenleg az ujonnan megjelenő szovjet irodalom bibliográfiai nyilvántartása terén. A Szovjetunióban a nemzeti bibliográfia**** összeállitása és kiadása szervezetten történik; e munka gondozói a köztársasági könyvkamarák,

---

* L.: Könyvtári Figyelő. 5.évf. 1959. 2.sz. 58-67.p.

** A "bibliográfiai intézmények" fogalmába a tájékoztatási, dokumentációs intézmények is értendők.

*** A terv előkészitésére vonatkozó tájékoztatást L. Z.FRADKINA beszámolójában, melyet lapunk e számában közlünk.

**** L. a 120. oldalon lévő lábjegyzetet.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

élükön az Össz-szövetségi Könyvkamarával. Ezt a rendszert és ezeket a munkamódszereket továbbra is fenn kell tartani; csupán néhány kisebb javitásra van szükség. Tökéletesebbé kell tenni pl. az egyes köztársasági könyvkamarák munkáját, bővíteni kell a Letopisz Zsurnal'nüh Sztatej c. folyóiratrepertóriumban feldolgozott periodikák körét, hogy ez a kiadvány minden cikkformában megjelenő anyagról tájékoztasson; kivánatos, hogy az Össz-szövetségi Könyvkamara kiadványaihoz mutatókat készitsen és kumulativ köteteket adjon ki.

A KÜLFÖLDI IRODALOM KURRENS BIBLIOGRÁFIÁJA

Sokkal bonyolultabb a helyzet az ujonnan megjelenő külföldi irodalom bibliográfiai feldolgozásával. Sikerek ezen a téren is vannak. A VINITI /Vszeszojuznüj Insztitut Naucsnoj i Tehnicseszkoj Informacii - Össz-szövetségi Tudományos és Müszaki Tájékoztató Intézet/ kiadásában megjelenő, hatalmas anyagot felölelő referáló lapok /Referativnüj Zsurnal/ rendszere világméretekben is párját ritkitó és figyelemreméltó jelenség a tájékoztatás területén. Mégis annak a reménynek kell kifejezést adnunk, hogy ezen a területen is lényeges javulás fog bekövetkezni. A referáló lapok ugyanis nem ölelik fel a teljes tudományos irodalmi termést, s többek között egyáltalán nem dolgozzák fel a társadalomtudományt. A VINITI munkájának e szembeötlő hiányosságát bizonyos fokig ellensulyozzák az egyes könyvtárak tájékoztató bulletinjei, melyeket folyamatosan adnak ki az ujonnan beérkező anyagról. Ezek a bulletinek azonban rendszerint lényegesen különböznek a VINITI kiadványaitól: kevésbé teljesek, anyaguk feldolgozása jóval egyszerübb. /Nem közölnek referátumokat, sőt gyakran még annotációkat sem./ Ezzel szemben sokkal operativabb jellegüek, mint a VINITI kiadványai.

Sajnos, a külföldi irodalom bibliográfiai nyilvántartásának munkája nincs megfelelő módon és mértékben összehangolva. Ezért jelenik meg sok, egymást ismétlő kiadvány, viszont egyes humán tudományok teljesen feldolgozatlanul maradnak.Rá kell mutatnunk továbbá arra, hogy teljesen indokolatlan párhuzamosság tapasztalható a természettudományok bibliográfiai feldolgozása terén is. Néhány könyvtár kisérletet tesz arra, hogy ugyanazokról a kérdésekről készitsen bibliográfiát, mint a VINITI, azzal indokolva elgondolását, hogy a VINITI kiadványai bizonyos vonatkozásban nem teljesek, illetve a válogatás szempontjai nem megfelelőek. Az állam pénzének ilyen esztelen pazarlására azonban aligha találhatunk mentséget; ilyen esetekben azt kellene javasolni a könyvtáraknak, hogy készitsenek az egyes már megjelent kiadványokhoz kiegészitő kartotékokat.

A VINITI munkájának hiányossága az is, hogy igen nagy késedelemmel és mutatók nélkül adja közre a referáló folyóiratokat. A referáló folyóiratok a Szovjetunióban általánosan elfogadott cimleirási szabályoktól eltérő cimleirást alkalmaznak. Ennek következtében az Intézet kiadványait használó könyvtárak nagy száma arra kényszerül, hogy átdolgozza a referáló folyóiratokban közzétett cimleirásokat. Ha helyénvalónak találnánk is az Intézetnek azt az érvelését, hogy cimleirási gyakorlata bizonyos olvasókategóriák számára kényelmesebb /ami szerfelett vitatható/, országos viszonylatban aligha indokolható az általánosan elfogadott cimleirási szabályoktól való eltérés.

Ha a VINITI kiterjesztené munkáját a társadalomtudományok területét felölelő referáló lapok szerkesztésére, elérné azt, hogy tájékoztató kiadványai idejében látnának napvilágot, továbbá, ha kiadványait megfelelő mutatókkal látná el és az általánosan elfogadott cimleirási gyakorlatot követné, megvalósulhatna az a célkitüzés, hogy a külföldi irodalom olyan tájékoztatási központjává váljék,

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

mint amilyen a szovjet irodalomnak az Össz-szövetségi Könyvkamara. A fentebb felsorolt intézkedések folytán sok könyvtár ereje felszabadulna egy másik, nem kevésbé fontos bibliográfiai munka elvégzésére.

RETROSPEKTIV BIBLIOGRÁFIA

AZ OROSZ KÖNYV RETROSPEKTIV BIBLIOGRÁFIÁJA

E munkához tartozik elsősorban a retrospektiv általános- és szakbibliográfia összeállitása. A feladat olyan nagy, hogy még a hétéves terv során is korlátok közé kell szoritani. Véleményünk szerint ésszerünek látszik, ha a munkát a Szovjetunió népeinek irodalmára, ezen belül is elsősorban a Nagy Októberi Szocialista Forradalom után megjelent irodalomra korlátozzuk. Ilymódon a bibliográfia eszközeivel összegezni lehetne a szovjet tudomány és kultura elért eredményeit.

A konkrét feladatok közül rá kell mutatnunk az orosz könyv központi katalógusa kiadásának rendkivüli fontosságára. Ezzel kapcsolatban már eddig is nagy munka folyt, de a jövőben is sok tennivaló van még. Éppen ezért a már emlitett bibliográfiai konferencia teljes joggal javasolta azt, hogy külön értekezletet hivjanak össze a katalógus összeállitásával kapcsolatos kérdések megvitatására. Szerfelett kivánatos volna, ha már 1960-ban megkezdenék ennek a nagyarányu münek kiadását több könyvtár és bibliográfiai intézmény közös gondozásában. /A munkában részt venne: a Lenin Könyvtár, a Szaltükov-Scsedrin Könyvtár, a Szovjetunió Tudományos Akadémiájának Könyvtára, az Össz-szövetségi Könyvkamara/. Tető alá kell hozni a nemzetiségek sajtójának retrospektiv bibliográfiáját is, valamennyi szövetséges és autonóm köztársaságban.

RETROSPEKTIV SZAKBIBLIOGRAFIA

Nem kevésbé jelentős az egyes szakterületek alapvető retrospektiv bibliográfiáinak elkészitése sem, mely feladat részben a központi szakkönyvtárakra /a Szovjetunió Tudományos Akadémiája Központi Társadalomtudományi Könyvtárára, a Központi Tudományos Mezőgazdasági Könyvtárra, a Központi Állami Orvosi Könyvtárra, az Állami Usinszkij Közoktatásügyi Könyvtárra, az Állami Nyilvános Történeti Könyvtárra stb./ bizonyos esetekben pedig az általános tudományos könyvtárakra vár. A retrospektiv szakbibliográfiák hiánya is rendkivüli módon megnehezíti könyvtáraink tájékoztató munkáját, sok munkaerőt és pénzt forditunk a szükséges irodalom felkutatására, akadályok emelkednek a kutatók és a gyakorlati szakemberek munkája elé. A retrospektiv szakbibliográfia jól szervezett rendszerének létrehozása a szovjet bibliográfusok elengedhetetlen, de ugyanakkor hálás feladata.

TÉMABIBLIOGRÁFIA

Mind nagyobb jelentőségüvé válik a témabibliográfia is. Az aktuális problémák tanulmányozása, amelyeknek kidolgozására összefognak a különböző tudományágak szakemberei, tudományos tanácsok létesitése, amelyeknek keretében valamely meghatározott probléma kidolgozására egyesitik erőiket a fizikusok, kémikusok,

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

biológusok, illetve filozófusok, közgazdászok, történészek, jogászok - megkövetelik, hogy az adott problémát érintő, különböző szakterületeket felölelő szakirodalmat is egy helyre összpontosítsuk. Ezzel magyarázható, hogy manapság a téma-bibliográfiák iránti kereslet állandóan növekszik. Az összesitő tervnek tehát ilyen bibliográfiák készitését is elő kell irányoznia, összhangban nagy tudományos intézményeink összesitett munkatervével. A téma-bibliográfiák közt első helyen kell állnia a XXI. Kongresszus által megfogalmazott elméleti kérdésekre vonatkozó irodalom bibliográfiáinak; ilyen témák pl. a szocializmusból a kommunizmusba való átmenet törvényszerüségei, a szocialista és kapitalista rendszer gazdasági versengése.

HELYISMERETI BIBLIOGRÁFIA

A népgazdaság irányitásának szervezeti felépitésével és a népgazdasági tanácsok szerepével kapcsolatban növekszik a helyismereti bibliográfia jelentősége is. A termelőerők decentralizálásával kapcsolatos kérdések tanulmányozása és szabályozása megköveteli, hogy felhasználjuk az egyes határterületekre, illetve megyékre vonatkozó irodalmi adatokat. Az utóbbi években a helyismereti bibliográfia terén bizonyos lanyhulás észlelhető. A köztársasági, a határterületi és a megyei könyvtárak feladata, hogy együttes erővel létrehozzák a helyismereti bibliográfia jól felépitett rendszerét.

AJÁNLÓ BIBLIOGRÁFIA

Az előttünk álló hétéves időszakban nagymértékben ki kell terjeszteni a széles néptömegek igényeinek kielégitésére irányuló munkát. Különös szerepet kell juttatni az ajánló bibliográfiának, mely segitséget nyujt az önképzéshez, a szakképzettség emeléséhez, a tudományos ismeretek terjesztéséhez, előmozditja a marxista-leninista világszemlélet kialakitását, nemes erkölcsi tulajdonságokra neveli a kommunista társadalom épitőit, elősegiti esztétikai nevelésüket. Különösen fontos, hogy ajánló bibliográfiákat szerkesszünk a különböző foglalkozásu munkások és mezőgazdasági dolgozók számára, és ajánló bibliográfiákat adjunk ki a dolgozók világszemléletét formáló irodalomról. Az ajánló bibliográfia - a könyvpropaganda egyik hatékony formája. A szovjet bibliográfusoknak élniök kell ezzel a lehetőséggel és arra kell törekedniök, hogy az ajánló bibliográfiák szinvonala emelkedjék, tartalmuk bővüljön. Nagyon jó lenne ha a bibliográfusok bizonyos mértékig kilépnének a bibliográfia szokványos területéről és a könyv- illetve cikkbibliográfiákon kivül ajánló bibliográfiákat készitenének a zenemüvekről - szimfónikus zenéről, de különösen az énekkari muzsikáról /többek között a lemezre vett dalokról/ - a képző- és iparmüvészet alkotásainak reprodukcióiról, továbbá a filmekről és diafilmekről.

Meg kell állapitani, hogy az ajánló bibliográfiával eddig is sokat foglalkoztak nálunk. Évente a különféle tipusu ajánló bibliográfiák százai jelennek

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

meg; külön folyóiratot is kiadunk "Csto csitat'" cimmel. Sajnos a munka azonban e téren tervszerütlen és gyakran alacsony szinvonalu. Az ok a könyvtári tevékenység tervszerü összehangolásának hiányában, a módszertani irányitás gyengeségében és abban keresendő, hogy az ajánló bibliográfiák készitésébe nem vonják be kellőképpen az illetékes szakterület dolgozóit. Pedig a könyvtári és bibliográfiai hálózatban megvannak a szükséges eszközök ahhoz, hogy a fennálló hiányosságokat kiküszöböljük. Igy például a Lenin Könyvtár a köztársasági, határterületi és megyei könyvtárakkal karöltve kidolgozhatná az ajánló bibliográfiák szerkesztésének egységes tervét, amely a Szovjetunióra vonatkozó összesitett bibliográfiai terv legfontosabb részét képezné. Sokat tehetne e tekintetben az Állami Nyilvános Tudományos Müszaki Könyvtár is. A Lenin Könyvtárnak intenzivebbé kell tennie azt az irányitó módszertani munkát, amely az egyes könyvtárakban készülő ajánló bibliográfiákkal kapcsolatos munkamozzanatok összefogására irányul és szélesebb körben kellene ismertetnie a könyvtárak által közreadott bibliográfiai kiadványokat. Figyelembevéve az önképzés kérdésének napjainkban jelentkező fontosságát, célszerü lenne ha a "Csto Csitat'" folyóiratot az ajánló bibliográfia orgánumává változtatnák, melynek a fő feladata az önképzés segitése lenne.

TERVSZERÜSÉG A BIBLIOGRÁFIAI MUNKÁBAN

A fentebb kifejtett teendők felsorolásával még nem merül ki az előttünk álló hétéves időszak bibliográfiai feladatainak ismertetése. Az összesitett hétéves bibliográfiai terv kidolgozása és az élet követelményei bizonyára még uj kérdéseket vetnek fel, melyeket ugyancsak meg kell oldani. Nem kétséges, hogy a már eddig felsorolt munkák is nagyarányuak és bonyolultak. De a bibliográfusokat ne keseritse el a munka nehéz volta. Bizonyos ésszerüsitéssel, tervszerüséggel és a párhuzamosságok kiküszöbölésével a feladat végrehajtható. Csupán néhány olyan feltételre kell rámutatnunk, amelyek nagymértékben megkönnyithetik a bibliográfusok előtt álló feladatok végrehajtását.

Az ország bibliográfiai feladatainak megtervezése megköveteli, hogy bizonyos rend legyen a bibliográfiai munkában, s állandó figyelemmel kisérjük a bibliográfia helyzetét, valamint a bibliográfia elméletével és technikájával kapcsolatos kérdések kidolgozását. A bibliográfia történetének tanulmányozása, az eddig elkészült bibliográfiák számbavétele /másodfoku bibliográfiák összeállitása/ a további előrehaladás elengedhetetlen előfeltétele. Rendelkezünk már eddig is jónéhány jelentős bibliográfiával, sajnos ezek nem mind jelentek meg. A munkát tehát nem tekinthetjük befejezettnek, s ezért a feladat végrehajtását elő kell irányozni a bibliográfiai kiadványok általános tervében.

A BIBLIOGRÁFIA ELMÉLETÉNEK KÉRDÉSEI

Már gyengébben áll a bibliográfia elméletével és a bibliográfia-készités technikájával kapcsolatos kérdések kidolgozása, beleértve a bibliográfiák előál-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

litásának és sokszorositásának uj módjait is. Be kell vallanunk, hogy a bibliográfiák készitésének gyakorlati munkáját gyorsabban és többen teszik magukévá, ezzel szemben a munka elméleti problémáit kevesebben tanulmányozzák. Kevés a tapasztalatcsere és kevés tanulmányt adunk közre a bibliográfia elméletének alapvető kérdéseiről. Olyan kérdésekről pl. mint a bibliográfia tárgya, nemcsak hogy eltérőek a vélemények, de még pontosan megfogalmazott alaptételek sincsenek. Az egyes bibliográfiák elemzése módot ad a különböző szempontok kifejtésére. Egyes bibliográfusok az irodalmi terméket tartják munkájuk tárgyának, mások hajlamosak arra, hogy az életjelenségeket tekintsék a bibliográfia tárgyának és a bibliográfiát az események krónikájává alakitsák. Célszerü lenne mindkét véleményt megvitatni.

Nagy a véleménykülönbség abban a kérdésben is, hogy milyen teljességre törekedjék a nem kifejezetten ajánló jellegü bibliográfia. Ezt a nagyjelentőségü problémát sem vitatták meg alaposan. Nincs egységes nézet a "nemzeti bibliográfia"* fogalmának értelmezésében sem. A bibliográfiai terminológia általában módfelett változó és kidolgozatlan. Szinte egyáltalán nem jelennek meg cikkek a bibliográfia készitésének technikájáról, a munka ésszerüsitéséről és olcsóbbításáról. Nyilvánvaló, hogy ezen a területen cselekvésre van szükség. Tudományos központot kell felállitani, mely kizárólag a bibliográfia elméletével és technikájával foglalkoznék. A központ egyesithető lenne a könyvtártudományi kérdésekkel foglalkozó tudományos központtal. Az a tény, hogy Moszkvában van speciális kozmetikai, hanglemezipari, játékipari, muzeológiai intézet, de ugyanakkor nincs könyvtártudományi és bibliográfiai intézet, arról tanuskodik, hogy a könyvtárosok és a bibliográfusok közönsége nem elég aktiv és gyenge lábon áll a bibliográfia elmélete is. Ezen a téren gyökeres változásra van szükség.

A Szovetszkaja Bibliografija már eddig is közölt és a jövőben is közölni fog elméleti jellegü tanulmányokat; szerfelett kivánatos, hogy a szovjet bibliográfusok aktivan résztvegyenek a folyóirat munkájában és tanulmányokat adjanak közre a bibliográfia elméleti kérdéseiről.

* * *

A fentebb felsorolt feladatok végrehajtása megköveteli a szovjet bibliográfusok erőfeszitéseinek egyesitését. Remélnünk kell, hogy a Könyvtárügyi Ta-

---

* A nálunk használatos "n e m z e t i b i b l i o g r á f i a" megjelölés megfelelője a szovjet szakirodalomban általában a "g o s z u d a r s z t v e n n a j a b i b l i o g r a f i j a" (állami bibliográfia . Az állami bibliográfiai nyilvántartásról «goszudarsztvennaja bibliograficseszkaja regisztracija» ld.: Könyvtári Figyelő. 5.évf. 1959. 1.sz. 54.p.)

A "n a c i o n a l'n a j a b i b l i o g r a f i j a" kifejezést, ami a nemzeti bibliográfia szószerinti megfelelője volna, SAMURIN a Szlovar' knigovedcseszkih terminov /Moszkva, 1958/ c. müvének 174. oldalán a következőképpen határozza meg: 1/ egy nemzetiséghez tartozó szerzők által irott müvek bibliográfiái; 2/ tágabb értelemben - egy nemzetiség nyelvén megjelent sajtótermékek bibliográfiái,akár eredeti, akár pedig idegen nyelvről leforditott müvekről legyen szó; (Vö. Etnológiai bibliográfia /Narodovedcseszkaja bibliografija/), 3/ a külföldi gyakorlatban az állami bibliográfia /goszudarsztvennaja bibliografija/ szinonimájaként használják, sőt néha az állam nyelvén mind belföldön, mind pedig külföldön megjelent könyvek bibliográfiáját is értik alatta."

A "n a r o d o v e d c s e s z k a j a b i b l i o g r a f i j a"-t a következőképpen határozza meg SAMURIN az idézett müben: "egy nemzetiségről vagy rokon-nemzetiségek csoportjáról szóló irodalom bibliográfiája. Pl. a tunguzokról szóló irodalom bibliográfiája."

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

nács bibliográfiai szakbizottsága az egyesitett erőfeszités középpontjába áll. Minthogy ez a bizottság nem hivatali, hanem társadalmi szerv, fokozatosan magára kell vállalnia a bibliográfusok irányitásának funkcióját, eleget téve ezzel a párt XXI. Kongresszusa irányelveinek, melyek szerint az állami szervek a funkciók egy részét átadják a társadalmi szervezeteknek. Ily módon mind a bibliográfiai munka iránya, mind a kongresszus által meghatározott szervezeti formák elősegitik a szovjet bibliográfia aktiv bekapcsolódását a kommunizmus széleskörü épitésébe.

Eredeti cim: Zadacsi szovetszkoj bibliografii v predszlojaszcsem szemiletii.
Megjelent: Szovetszkaja Bibliografija. 1959. 3/55/ no. 3-8. p.
OSzK ford. sz.: 2193

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Fradkina, Z.

A KÖNYVTÁRAK 1959-1965-re SZÓLÓ ÖSSZESITETT BIBLIOGRÁFIAI TERVÉNEK ELŐKÉSZITÉSE

A Szovjetunió Művelődésügyi Minisztériuma mellett müködő Könyvtárügyi Tanács tudományos könyvtári és bibliográfiai szakbizottsága, a Lenin Könyvtárral és a központi szakkönyvtárakkal karöltve összegyüjtötte azokat az adatokat, amelyek az állami közmüvelődési könyvtárak, a köztársasági, a szak-, az akadémiai, és az egyetemi könyvtárak, valamint a könyvkamarák és a könyvtárosképző főiskolák által az 1959-1965. évekre tervbevett módszertani és bibliográfiai munkákra vonatkoznak. A helyismereti bibliográfiákról az OSzSzSzK 26 megyei, határvidéki és köztársasági /autonom köztársasági/ könyvtára nyujtotta be távlati tervét.

Az egyl együtt adatok alapján elkészült a Szovjetunió könyvtárai módszertani és bibliográfiai munkájának távlati terv-javaslata az 1959-1965. évekre, melynek lényegesebb részei: a Lenin Könyvtár, a Szaltükov-Scsedrin Könyvtár, a moszkvai és leningrádi könyvtárosképző főiskoláknak összesitett terve, valamint a könyvkamarák munkájának összefoglaló munkaterve.

A távlati terv-javaslat magában foglalja a folyó hétéves tervben kiadásra előirányzott, a könyvtártudomány és a bibliográfia időszerü kérdéseire vonatkozó kutatási és módszertani munkákat, továbbá nagyobb számu egyetemes, szak- és helyismereti alapvető jelentőségü bibliográfia közreadását. Egy sor nagy bibliográfia és egyéb tudományos jellegü munka elkészitésében több könyvtár, bibliográfiai intézmény, illetve könyvtárosképző főiskola együttes erőfeszitéssel vesz részt.

A tervezett munkák között sok olyan kiadvány van, amelyek ki fogják tölteni azokat a komoly hiányokat, amelyekre a Párt Központi Bizottságának "A szovjet könyvtárügy helyzete és megjavitásának módja" cimü határozata rámutatott.

Megjegyzendő, hogy a különféle felügyeleti hatóságok alá tartozó könyvtárak tevékenységéről első izben gyüjtünk össze ilyen széleskörü adatokat: ez a körülmény komoly szervezési nehézségekkel jár és a tervelőirányzat előkészitése hosszabb időt igényel. Az összesitett terv előirányzatának egyes részeit a könyvtárosok menetközben megvitatták.

1960. január 29. és február 1. között kibővitett plenáris ülést tartott a Könyvtárügyi Tanács, amelyen meghallgatták és megvitatták F. Sz. ABRIKOSZOVA és A. D. EJHENGOLC előadását a tervjavaslatról. A Könyvtárügyi Tanács rámutatott az összesitett terv összeállitásának fontosságára és jóváhagyta annak általános irányelveit. A Tanács ugy határozott továbbá, hogy a Párt Központi Bizottságának az ország könyvtárügyének megjavitására vonatkozó legutóbbi határozatával és a Párt propaganda feladatairól szóló határozattal kapcsolatban felül kell vizsgálni a tervjavaslatot, ki kell egésziteni és pontosabban meg kell fogalmazni a teendőket. Hangsulyozták annak szükségességét, hogy különös figyelmet kell forditani a Szovjetunió népgazdaságának fejlesztésére vonatkozó hétéves tervvel és a kommunizmus épitésének legidőszerübb problémáival összefüggő témák kidolgozására.

A Könyvtárügyi Tanács, a Központi Bizottságnak azzal a határozatával összefüggésben, hogy az elkövetkezendő években többkötetes munkát kell kiadni a Szovjetunió Kommunista Pártjának történetére vonatkozóan, szükségesnek látja az összesitett terv azon részének felülvizsgálatát, amely a pártörténet bibliográfiájának készitésére vonatkozik. A felülvizsgált és kiegészitett összesitett tervjavaslatot jóváhagyás végett fel kell terjeszteni a Szovjetunió Művelődésügyi Minisztériumához.

Eredeti cim: Podgotovka szvodnogo plana bibliograficseszkoj rabotü bibliotek na 1959-1965 gg.
Megjelent: Szovetszkaja Bibliografija. 1960. 1/59/. no. 110-111. p.
OSzK ford. sz.: 22

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

H I R E K

ANGLIA. A Pergamon Press a Szovjetunió illetékes hatóságainak hozzájárulásával közzéteszi a BIULLETEN IZOBRETENIJ (Találmányok és szabadalmak lapja) cimü folyóirat teljes forditását. Az angol nyelvü folyóirat-forditás havonta fog megjelenni. (Unesco Bulletin for Libraries. 13. vol. 1959. 8/9. no. 206. p.)

DIGEST of SOVIET TECHNOLOGY cimen 1959. áprilisában uj angol referáló lap jelent meg, mely főképpen a gépgyártás, a termelési eljárások, az automatizálás szovjet és népi demokratikus irodalmát öleli fel. A lap több mint 50 folyóirat és más periodika jellegü kiadvány közleményeit referálja. (J. of C. Inf. Bull. 1959. 18. vol. 30. no. 471. p.)

BELGIUM. A Gyarmati Tudományok Belga kir. Akadémiája 1958. december 15-i ülésén elfogadta a Belga kir. Akadémia Irodalom- és Természettudományi Osztálya által már megszavazott javaslatot, amelynek értelmében a belga tudósok arra kérik a kormányt, hogy a keleti országok, főképpen a Szovjetunió tudományos eredményeit figyelemmel kisérhesék. (Les Cahiers de la Documentation. 13. an. 1959. 1. no. 4. p.)

Az UNESCO 1959. május 23-án közzétett CUA /95-NS/ 156. sz. dokumentuma beszámol az UNESCO bibliográfiai bizottságainak 1959. május 11-14. között tartott együttes üléséről. Az ülésen - az UNESCO-közgyülés 1958. őszén hozott határozata értelmében - az eddigi három (természettudományi, társadalomtudományi és általános) bizottság helyett felállitandó uj Bibliográfiai és Dokumentációs Bizottság szervezetében állapodtak meg. Az uj bizottság 12 tagból fog állani. Ezek közül 6 tagot a könyvtárosok, dokumentátorok és bibliográfusok, ill. a terminológiai kérdésekkel foglalkozó szakemberek közül kell választani. A többi tag a bibliográfiákat felhasználó szaktudósok soraiból fog kikerülni. A bizottság kétévenként legalább egy izben tart majd ülést.

Az 1959/60. év folyamán UNESCO költségén megjelenő 15 kiadvány között szerepel a Magyarországon található külföldi periodikák jegyzéke is. (Library of Congress. Information Bulletin 1959. 33. no. 500-510. p.)

Egy PRINT READER MX-2021 jelzésü gép másodpercenként 200 jegy olvasási sebességgel olvas gépelt szöveget. Müködési elve: a gépelt szöveget elektromos jelzésekké alakitja át, ezek a jelzések lyukkártyara vagy mágneses szalagra áttéve már közvetlenül adagolhatók elektrónikus számológépbe. (Science Information News 1959. 4. no. 6. p.)

Londonban, 1959. julius 19-25-én tartotta ülését az IFLA 1957. évi határozata értelmében összehivandó Nemzetközi Katalogizálási Konferencia előkészitő munkacsoportja, és a konferenciát illetően az alábbi irányelveket dolgozta ki:

1. A konferenciát 1961-ben (lehetőleg áprilisban vagy szeptemberben) Párisban kell megtartani.

2. A konferencián a fontosabb nemzetközi és nemzeti könyvtáros szervezetek, nemzeti könyvtárak, könyvtárügyi és bibliográfiai szervek, valamint kormányszervek képviseltessék magukat.

3. Nemzetközi megállapodások létrejövetele érdekében a konferencia a következő alapelvekből kiindulva kezdi meg tanácskozását:

a/ A betürendes katalógusnak kettős célja van, nevezetesen egyes kiadványok szerző ill. a kiadvány cime szerinti meghatározása és ugyanazon mü valamennyi kiadásának, forditásának, továbbá ugyanazon szerző valamennyi müvére vonatkozó cimleirásoknak együttartása.

b/ A betürendes katalógusba minden müről külön főlapot és szükségszerinti mennyiségü melléklapot kell beosztani.

4. Megállapodásra az alábbiakban kell törekedni:

a/ A főlap funkciói a betürendes katalógus fent vázolt alapelvei szerint.

b/ Főlap készitése ismert szerzőjü anonim munkák és többszerzőség esetében.

c/ Több néven, ill. többféle alakban és átirásban szereplő szerzői nevek, valamint a név egy része rendszóként való megválasztásának (összetett, előragos, nem európai nevek) kérdései.

d/ Testületi szerzőség és a vele kapcsolatos problémák (szubordinált testületek felvétele, földrajzi nevek használata) eldöntése.

e/ Cimrendszavak és cimváltozások felvétele.

f/ Formai tárgyszavak használata. (Library of Congress. Information Bulletin. 18. vol. 1959. 41. no. Appendix.)

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Az Athos-hegyi Szent András orosz monostori könyvtár 1958. júliusában tűzvész áldozata lett. A tűz következtében mintegy 350, részben még meghatározatlan kézirat, valamint 12 000 orosz nyelvű könyv pusztult el. (Accademie e Biblioteche d'Italia 27. vol. 1959. 4. no.)

NYUGATNÉMET KÖNYVTÁRI VONATKOZÁSU SZABVÁNYOK tervezetét vitatta meg 1959. június 2-i ülésén a Fachnormenausschuss Bibliotheks-, Buch- u. Zeitungswesen (Könyvtár-, Könyv- és Hírlapügy Szakmai Szabványügyi Bizottsága). Az ülésen az alábbi szabványjavaslatok kerültek megvitatásra:

DIN 1429 Könyvek és egyéb nyomtatványok címlapja.
DIN 1460 1. r. Cirill betűk transzliterálása (A 2. r., a Cirill betűk visszatranszliterálása előkészületben!)
DIN 1505 Címleírás. Irányelvek.
DIN 1421 Szövegrészek megszámozása.
DIN 1503 Tudományos folyóiratok külső- és belső elrendezése.

Ezenkívül tárgyalták a könyv- és könyvtárügyi elnevezésekre és a lyukkártyák terminológiájára vonatkozó szabványtervezeteket. (Zeitschrift für Bibliothekswesen u. Bibliographie 6. Jg. 1959. 3. no. 296. p.)

Helsinkiben 1951 óta 6-6 városi kórháznak közösen van 1-1 fiókkönyvtára. 1958-ban a kölcsönzések száma 112.566 kötet. Ez ágyanként 30 kölcsönzésnek felel meg. Most azt tervezik, hogy Helsinki után a többi finn városban is megszervezik a kórházi könyvtárakat. (Kirjastolehti 1959. 9. no. 230-232. p.)

NORVÉGIÁBAN ÉS SVÉDORSZÁGBAN a partmenti szigetek lakosságának könnyvvel való ellátására "uszó-könyvtárakat", hajókat alkalmaznak. (Liaison 1959. dec. 115. p. és 1960. jan. 7. p.)

VAKOK KÖNYVTÁRA HELSINKIBEN. 1890-ban mozgalom indult a vakok könyvtárának létesítésére. 1898-ban a könyvtár 314 kötetnyi állománnyal rendelkezett. 1958-ban 8.777 kötetet tudott a vakok rendelkezésére bocsátani. A könyvtár 30 külső társadalmi munkatársa és 15 tényleges tisztviselője évente mintegy 17.000 lapot ír át Braille-betűkre. Az állam a hadirokkant vakok között magnetofonokat osztott szét, és a vakok szövetségei is évente mintegy 50 magnetofont juttatnak a vakoknak, s így lehetőség nyílott a magnetofon-szalagok forgalmazására is. A szalagokat a Vakok Országos Egyesületének studiójában állítják elő, ahol önkéntes jelentkezők olvassák a szövegeket magnetofon-szalagokra. (Kirjastolehti 1959. 9. no. 230-232. p.)

KÖNYVMŰVÉSZETI GYŰJTEMÉNY A DEUTSCHE BIBLIOTHEKBAN. A "Legszebb német könyv" zsűrijének javaslatára a frankfurti Deutsche Bibliothek gondnoksága elhatározta, hogy a könyvtárban könyvművészeti gyűjteményt állít fel. A jövőben itt fog működni a "Legszebb német könyv" pályázatának titkársága is. (Börsenblatt für den Deutschen Buchhandel. Frankfurt 15. Jg. 1959. 96. no. 1653. p.)

A tagállamok könyvtárszolgálatának támogatására az UNESCO az 1959/60. évben 162.500 dollárnyi összeget tud fordítani. Ez a segély így oszlik meg:

1/ az alábbi államokba bizonyos időre szakértő száll ki: Argentina (3 hónap), Ceylon, Görögország (4 hónap), Irak, Kuwait, Malaja (3 hónap), Libanon (6 hónap), Líbia (6 hónap), Nigéria (3 hónap), Szomália (6 hónap), Szudán (3 hónap);

2/ könyvállomány, berendezés nyujtása: Afganisztán, Burma, Columbia, Magyarország (segély kiadványcsere tárgyában tartandó regionális szeminárium céljaira), Irak, Izrael, Kuwait (Malája), Nigéria részére;

3/ könyvtárosok külföldi tanulmányut-ösztöndíja: Argentina (1), Ethiópia (3), Irán (2), Líbia (1), Nigéria (1), Szovjetunió (1 személy) részére;

4/ az UNESCO mozgó mikrofilm-berendezésének kölcsönzése több hónapon át Barbados, Chile, Dominika, El Salvador, Peru részére. (UNESCO Bulletin for Libraries. 13. vol. 1959. 1q. no. 240. p.)

Egy a nyugatnémet könyvtári sajtóban megjelent hír szerint egyetlen németországi könyvtárban sincs meg a Börsenblatt für den Deutschen Buchhandel teljes sorozata. Ez nem felel meg a valóságnak, mivel a lipcsei Deutsche Bücherei-ben a folyóirat 1834-től, indulásától kezdve hiánytalanul megtalálható. A másutt hiányzó köteteket a könyvtárközi kölcsönzés keretében belés külföldre egyaránt át lehet kölcsönözni. (Nachrichten aus dem wiss. Bibliothekswesen der DDR. 5. Jg. 1959. 8. no. 59. p.)

A SPECIAL LIBRARIES ASSOCIATION 50. évi közgyűléséhez kapcsolódva 1959. június 4-én külön ülésen foglalkoztak a nemzetközi együttműködés kérdésével a dokumentáció területén. Főként olyan dokumentumok kérdésével foglalkoztak, amelyek kereskedelmi utón nem szerezhetők be. (Library Journal 1959. 8. no. 1210-1211. p.)

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

IRODALMI TÁRGYU HANGLEMEZEK bibliográfiái feldolgozásának problémája ma már a nemzetközi érdeklődés homlokterébe került. A nemzeti könyvtárak közül elsőnek a frankfurti Deutsche Bücherei kezdte meg az irodalmi tárgyu hanglemezek folyamatos feldolgozását. Ezenkivül Bonnban is megjelent egy nemzetközi hanglemezbibliográfia, amely 14.000 bibliográfiai, ill. diskográfiai egységet dolgoz fel (Posch, Ludwig: Internationale Sprechschallplatten. Bonn 1960, Bouvier. 56. p.). Adatai, különösen a megjelenés helyét és idejét illetően, hiányosak, mivel a lemezek «cimlapja» ma még bibliográfiai szempontból egyáltalán nem kielégitő. (Börsenblatt für den Deutschen Buchhandel. Frankfurt. 16. Jg. 1960. 4. no. 46. p.)

SZOVJETUNIÓ 1958. ÉVI KÖNYVTERMÉSE.

63.641 könyvcim a Szovjetunió 1958. évi könyvtermése. Ez a szám 8,2 százalékkal magasabb az 1957. évinél. A példányszám meghaladta a 1103 milliót, ez a megelőző évit 5,3 százalékkal mulja felül. A kiadványok 93 féle nyelven jelentek meg; ebből 63 a Szovjetunió nemzetiségeinek nyelve. 1958-ban 2176 müvet forditott le 40 nyelvre, 359 cimmel többet, mint 1957-ben. (Citatel' 9. r. 1960. 1. no. Za citatel'om rovat 5. p.)

A British Museumban 1957 tavaszán összehasonlitották egyfelől a British Museum General Catalogue of Printed Books (A British Museumban meglévő nyomtatott könyvek általános katalógusa), másfelől a Library of Congress Catalogue of Printed Cards (A Kongresszusi Könyvtár nyomtatott katalóguscéduláinak jegyzéke) adatait. Az összehasonlitás alapjául szolgáló adatokat a B. M. Catalogue 1942-, 1943-, valamint 1946-ban közzétett 35. 36. és 50 kötetéből, illetve a L. C. Catalogue 1943-ban megjelent 27. és 38. kötetéből vették. A két katalógusból együttvéve 248 szerzőt, illetve ezek neve alatt 825 különféle kiadásban szereplő 682 müvet vettek egybe.

Az összehasonlitás szembeszökő adatai: 1. Mindkét katalógusban a szerzőknek mindössze kb. 1/4 része, s a müveknek mindössze 1/5 része szerepel. 2. Az USA szerzők kivételével a szerzők több mint fele csak a BM katalógusában szerepel. 3. A kisebb angol és amerikai szerzők többnyire csak az egyik katalógusban találhatók meg. 4. A BM katalógusában sokkal több külföldi szerző és 1800 előtti mü szerepel. (The Journal of Documentation. 1959. vol. 1. no. 38. p.)

A LENINGRÁDI KÖNYVTÁROS FŐISKOLA megnyitotta alapkönyvtárát. E könyvtárban az illetékes előadók felügyelete alatt minden munkát a főiskola hallgatói végeznek el. Az alapkönyvtár feltétlenül hozzájárul az elmélet és a gyakorlat kapcsolatának erősödéséhez. (Bibliotekar'1959. 8. no. 60. p.)

WORLD LIST OF FUTURE INTERNATIONAL MEETINGS (Nemzetközi Kongresszusok Világjegyzéke) cimen 1959. jun. 1-én uj folyóiratot inditott a Library of Congress. A kiadvány két - természet- és alkalmazott tudományi, valamint társadalomtudományi - részre bontva közli mindazokat a kongresszusokat, amelyeken legalább három nemzet képviselői vesznek részt, s rendezésük ideje 1959. junius 1-e utánra esik. Egyes kongresszusoknál felsorolja a rendező bizottság nevét, cimét, a kongresszus tárgyát, helyét, idejét stb. (Library of Congress. 18. vol. 1959. 7. no. 102. p.

Az AMERICAN HOSPITAL ASSOCIATION (Amerikai Kórházi Egyesület) 1959. október 7-9-én Chicagóban szemináriumot tartott leendő kórházi könyvtárosok számára. A szeminárium anyaga a könyvtárosi hivatás alapelemeit foglalta magába. A résztvevők meglátogatták az American Hospital Association könyvtárát és még néhány más könyvtárat is. (Library Journal 84. vol. 1959. 13. no. 2156. l.)

A TBILISZI PEDAGÓGIAI FŐISKOLA KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI TANSZÉKE 1959. áprilisában ünnepelte fennállásának 20. évfordulóját. A tanszéknek jelenleg 236 rendes és 500 levelező hallgatója van. (Bibliotekar' 1959. 8. no. 25. p.)

TÁVIRÓ-BERENDEZÉS A CSEHSZLOVÁK TUDOMÁNYOS KÖNYVTÁRAKBAN. A gyors hirközlés és a könyvtárközi kölcsönzés késedelemnélküli lebonyolitása érdekében a csehszlovák tudományos könyvtárak táviró-szolgálatot létesitettek. A hálózat eddig a bratislavai Központi Müszaki Könyvtárat, az ostravai Állami Tudományos Könyvtárat, (a Csehszlovák Rádió hálózatával) a Matica Slovenskát és legujabban a košicei Állami Tudományos Könyvtárat köti össze. Legközelebb a brnoi Egyetemi Könyvtár fog csatlakozni az eddigiekhez. A košicei kisérletek azt mutatták, hogy az átkölcsönzések és az irásbeli információk mennyisége a táviró alkalmazása esetén jelentősen emelkedik. (Citatel', 8. r. 1959. 12. no. 499. p.)

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

UNION LIST OF PERIODICALS cimen a National Federation of Science Abstracting and Indexing (Természettudományi Dokumentációs Központok Országos Szövetsége) készíti elő a fontosabb dokumentációs intézetek által 1957. január 1-e óta feldolgozott periodikák egyesített jegyzékét. (Special Libraries. 50. vol. 1959. 6. no. 263. p.)

Lengyelországban a francia «S'il Vous Plait» szolgálat mintájára népszerű és tudományos információs központot terveznek, amely intézményeknek és magánosoknak egyaránt rendelkezésére állna. A központ a tudományok mai állásáról, a találmányokról, a munkaökonómiáról, kulturális kérdésekről, oktatási intézményekről, valamint bibliográfiai, lexikális és biográfiai jellegű kérdésekre adna választ. Az intézményt - ahogy tervezik - személyesen, telefonon és írásban egyaránt fel lehet keresni. (Bibliotekarz. 1959. 7-8. no. 253-254. p.)

A JUGOSZLÁV KÖNYVTÁROSOK SZÖVETSÉGE 1959. május 27-29-én tartotta 4. kongresszusát, amely egybeesett a Szövetség megalakulásának 10. évfordulójával. A kongresszusnak 250 résztvevője volt. A megnyitást követően két előadás hangzott el; az egyik a Szövetség megalakulásának 10. évfordulóját méltatta, a másik a könyvtáraknak a tudományos kutatásban és a népművelésben játszott szerepéről szólott. A további előadások két szekcióban, tudományos és népkönyvtári szekcióban folytak. A tudományos könyvtárosok megvitatták a nemzeti könyvtárak feladatait, a szakkönyvtárak és a speciális könyvtárak problematikáját, a tudományos könyvtárak tájékoztató szolgálatának kérdéseit abban a vonatkozásban, hogy a tájékoztató szolgálatok miképpen segíthetik elő a kutatómunkát, valamint a Jugoszláv Szövetségi Népköztársaság tudományos munkatervének és a bibliográfiai munkának kapcsolatát. A népkönyvtárosok a népkönyvtárak és az iskolánkívüli népművelés kapcsolatáról, a tömegszervezeti, szakszervezeti és iskolai könyvtárakról, a népkönyvtárak tájékoztató munkájáról és a módszertani központok szerepéről tárgyaltak. Végül megválasztották a Szövetség új vezetőtestületét. (Bibliotekar. Beograd. 1959. 1-2. no. 97-99. p.)

AZ INTERNATIONAL ASSOCIATION OF MUSIC LIBRARY (Zenei Könyvtárak Nemzetközi Szövetsége) és az INTERNATIONAL MUSIOLOGICAL SOCIETY (Nemzetközi Zenetudományi Társaság) husz nyelvű zenei szótárt szándékozik kiadni. Egyelőre a német, angol-amerikai, spanyol, olasz nyelvű szótár munkálatai folynak. (Liaison. 1959. dec. 115. p.)

AKI FIGYELEMMEL AKARJA KISÉRNI A KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI KUTATÁSOK ALAKULÁSÁT AZ EGYESÜLT ÁLLAMOKBAN, lehetősége nyílik rá, mivel a Library Service Branch kiadásában 1959. szeptemberétől nem rendszeres periodicitású kiadvány jelenik meg ebből a tárgykörből LIBRARY RESEARCH IN PROGRESS (Folyamatban lévő könyvtári kutatások) címen. A kiadványban általában a könyvtártudományról, főképp azonban a technikai eljárásokról, módszerekről, ill. ezek kutatásáról fognak hírt adni. (ALA Bulletin. 53. vol. 1959. 7. no. 581. p.)

A COUNCIL ON LIBRARY RESOURCES (Könyvtári Alapok Tanácsa) a kölcsönzési nyilvántartások egyszerűsítése és hasznosságuknak fokozása érdekében vizsgálatokat indított. A vizsgálatok megindítására az az általános vélemény adott okot, hogy a kölcsönzési nyilvántartások - beleértve a könyvkártyák és a tasakok költségeit is - nemcsak azért drágák, mert sok munka és anyag fekszik bennük, hanem azért is, mert a nyert eredmények kevéssé hasznosíthatóak. Pl. automatikusan még arra sem adnak feleletet, hogy egy keresett mű ki van-e kölcsönözve? (Science Information News 1. vol. 1959. 5. no. 7-8. p.)

Az ASSOCIATION OF AMERICAN HOSPITAL AND INSTITUTION LIBRARIES (Amerikai Kórházak és Egészségügyi Intézmények Könyvtárainak Szövetsége) olyan - könyvtárosokból, pszichológusokból, szociológusokból és pedagógusokból álló - munkaközösséget alakított, amely azt vizsgálja, hogy milyen szerepet játszik a könyv a gyógyulásban. (ALA Bulletin. 1959. 53. vol. 4. no. 331. p.)

A Pekingi Állami Könyvtár megszervezte a Kínai Népköztársaságba érkező szovjet kiadványok központi katalogizálását. A sokszorosításai készülő katalóguscédulákra mintegy 700 könyvtár fizet elő; 70 százaléka azoknak a kínai könyvtáraknak, amelyek rendszeresen szereznek be szovjet műveket. (Szovetszkaja bibliografija 5(57). vüp. 1959. 138. p.)

A KONGRESSZUSI KÖNYVTÁR az 1958-1959. költségvetési évben 10.000 előfizetőnek 30 millió nyomtatott katalóguscédulát adott el, a ezzel, valamint könyvkatalógusokkal és technikai kiadványaival mintegy 2 millió dollár jövedelmet biztosított az államkincstárnak. (Library of Congress. Information Bulletin 1959. 31. no. 473. p.)

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

HATVAN ÉVE MŰKÖDIK AZ OSZTRÁK TUDOMÁNYOS AKADÉMIA HANGFELVÉTEL-ARCHIVUMA. Az Intézetnek jelenleg 4000 különféle hanglemeze és mintegy 3000 hangszalagja van. A nyelvjárási és néprajzi érdekességü felvételek mellett az elmult századok történetét, természettudományát, orvostudományát és zeneművészetét képviselő hangfelvételek is szerepelnek a gyüjteményben. Az archivum külön érdekessége, hogy híres színészek «hang-portréjával» rendelkezik. Az Intézet csorekapcsolatot létesitett hasonló jellegü külföldi intézményekkel. (Biblos 8. Jg. 1959. 3. H. 174-175. p.)

Az ASLIB összeállitja és a közeljövőben kiadja a TELEX távgépiróberendezéssel rendelkező könyvtárak jegyzékét. (ASLIB Proceedings. 11. vol. 1959. 10. no. 236. p.)

Csehszlovákiában a 3/1959. Zb. sz. kormányrendelettel életrehivták az Állami Technikafejlesztési Bizottságot. E bizottság feladata, hogy - a világ müszaki fejlődésének alapos tanulmányozása nyomán - javaslatot tegyen a csehszlovák népgazdaság müszaki fejlődésének irányelveire vonatkozóan, és - az Állami Tervbizottsággal együttmüködve - biztositsa az ipar, a mezőgazdaság és a népgazdaság többi ágazata müszaki szinvonalának és hatékonyságának maximális fejlődését. E feladatok megvalósitására a bizottságnak kell megszerveznie a müszaki és gazdasági tájékoztatószolgálat egységes hálózatát. (Citatel'. 9. r. 1960. 1. no. 31-32. p.)

MÁSFÉLMILLIÓ kötet befogadására alkalmas uj nemzeti könyvtár épül Belgrádban. A Szerb Szövetségi Köztársaság Kulturális Tanácsa azért határozta el egy uj épület épittetését, mert a régi 1941-ben majdnem teljesen megsemmisült, s a jelenlegi ideiglenes épület csupán 350.000 kötet raktározási lehetőségével rendelkezik. (Börsenblatt für den Deutschen Buchhandel, Frankfurt 15. Jg. 1959. 94. no. 1634. p.)

KÉTMILLIÓ kötet könyv raktározását teszi lehetővé a Londoni Egyetem 60 könyvtárának közös tároló-raktára. Az épületet 8 részletben épitik fel; az első, 250.000 könyv férőhelyü részleg épitését még 1959-ben megkezdték, és 1960-ban befejezik. A többi részleg épitése akkor válik szükségessé, amikor az első betelőben lesz. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. 73. Jg. 1959. 4. H. 398. p.)

Tiz ország vezető oktatási, könyvtári és dokumentációs szakemberei jöttek össze 1959. szeptember 6-12-én Clevelandban (Ohio) a közös gépi nyelv kialakitásának előkészitése céljából. A konferencia öt bizottságban vizsgálta meg azokat a javaslatokat, amelyek a feltárt irodalom gépi uton való gyors visszakeresésével és az idegen nyelvü irodalom gépi forditásával kapcsolatban elhangzottak. A konferencia elhatározta, hogy két éven belül ebben tárgykörben ujabb nemzetközi konferenciát kell összehivni. Addig a konferencia előkészitésére életrehivott állandó bizottság az International Organization for Standardization (Nemzetközi Szabványügyi Szervezet) közreműködésével próbál egyes kérdéseket tisztázni. (Special Libraries 50. vol. 1959. 8. no. 404. p.)

SZAKSZERVEZETI KÖNYVTÁROSOK ÖSZSZÖVETSÉGI TANÁCSKOZÁSA A SZOVJETUNIÓBAN. (1959. október 23-25.) A tanácskozás 2000 résztvevője a SzKP határozatát vitatta meg a könyvtári munka megjavitásáról. A szakszervezeti könyvtárak hálózatához ma a Szovjetunióban 26 ezer könyvtár tartozik; ezek évi könyvforgalma 300 millió kötet, s igy e hálózatnak nagy jelentősége van az SzKP-határozat végrehajtásában. (Szovetszkaja bibliografija 6 (58). vüp. 1959. 91-92. p.)

DREZDAI KÖNYVTÁRI KALAUZ. Az Arbeitsgemeinschaft Dresdner Bibliotheken (Drezdai Könyvtárak Munkaközössége) külön szerkesztőbizottsága gondozásában a közeljövőben megjelenik Drezda könyvtárainak kalauza. A kiadvány, bár a szakszervezeti könyvtárakat nem is tünteti fel, mintegy 300 drezdai könyvtárat ismertet. A kötetet betürendes és tárgymutató teszi még használhatóbbá. (Börsenblatt für den Deutschen Buchhandel. Leipzig. 1959. 47. H. 784. p.)

BIBLIOGRAPHY OF FOREIGN LITERATURE IN JAPANESE TRANSLATIONS cimmel adta ki a japán Nemzeti Országgyülési Könyvtár az 1870-1955 között japánra leforditott szépirodalom bibliográfiáját. A bibliográfiát a nagyszámu érdeklődés kielégitésének megkönnyitésére állitották össze. A kötet kereken 34.000 cimleirást tartalmaz. (Indo-Pacific Exchange Newsletter 1959. 2. no. 14-15. p.)

BULLETIN ANALITIQUE DE BIBLIOGRAPHIE HELLÉNIQUE cimen Athénban, a Francia Intézet gondozásában megjelent az 1945-1956 évek görög retrospektiv bibliográfiája, amely a megjelent könyveket és periodikákat egyaránt felöleli. (Szovetszkaja bibliografija 5(57), vüp. 1959. 138. p.)

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

AZ ANGOLOK V. G. LEXICON READER NÉVEN gyártanak egy olcsó mikrofilm leolvasót, amelyet mikrokártyák leolvasására is fel lehet használni. A készülék mérete 38x25x28 cm., súlya 11 kg. A készülék a képet az íróasztalra helyezett 38x38 cm méretü vászonra vetíti. A készülékre szerelt prizma segitségével kézzel lehet szabályozni a képnek a vászonra kivánt szögben való vetítését. (Bulletin de l'Unesco à l'Intention des Bibliothèques 13. vol. 1959. 4. no. 97. p.)

400.000 KÖTETET TUD MAJD RAKTÁROZNI AZ ENSZ UJ KÖNYVTÁRA, amelyet 6.200.000 dollár költségen fognak felépiteni. A könyvtárnak 3 földfeletti és 3 földalatti emelete lesz. Alapmérete - a tervezet szerint - 200x100 láb. (Library of Congress. Information Bulletin. 18. vol. 1959. 47. no. 700. p.)

DAGMAR néven hozták forgalomba az uttrechti Müszaki Főiskola Könyvtárának igazgatója által konstruált horbzható mikrolap és mikrofilm leolvasó készüléket.

A könnyen kezelhető berendezés érdekessége, hogy a mikrolapot ill. a mikrofilmet - a természetes nagyságnál valamivel nagyobb méretben - asztallapra vagy falfelületre vetíti. A lapok cseréje egyszerü. A készülék masszív és tetszetős kivitelü. (The Australian Library Journal. 1959. 8. vol. 1959. 3. no. 168. p.)

AZ AMERIKAI Egyesült Államok Postaügyi Minisztériuma és a Nemzetközi Távbeszélő és Táviró Társaság olyan uj berendezést szerkesztett, amely percenként 1800 lapnyi dokumentum fakszimilében való továbbitását végzi. Az uj eljárás a televizió és a dokumentumok vezetéken való továbbitásának kombinációján alapszik. (Liaison 1960. jan. 2. p.)

HOLLANDIÁBAN IS TÁVGÉPIRÓ HÁLÓZAT KÖTI ÖSSZE A KÖNYVTÁRAKAT. A delfti Müszaki Főiskola Könyvtára a mult évben távgépirót állitott szolgálatába. Ma már35 holland könyvtár tömörül e hálózatba, s kiépitették külföldi kapcsolataikat is. Mind a könyvek rendelése mind pedig beszerzése lényegesen meggyorsult. Nagyobb távolságok esetén a távgépiró gyorsabb, olcsóbb és megbizhatóbb mint a telefon. Könyvtárak és tájékoztatási központok számára külön «tele-kód»-ot dolgoztak ki, amelyet holland, német, angol és francia nyelven tettek közzé. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. 73. Jg. 1959. 3. H. 228. p.)

A SZARATOVI EGYETEMI KÖNYVTÁR 1959. szeptemberében ünnepelte megalakulásának 50. évfordulóját. Ebből az alkalomból egyetemi könyvtárosi értekezletet tartottak, amelyen 22 egyetemi, 3 tudományos és 3 intézeti könyvtár 52 könyvtárosa vett részt, közöttük 19 egyetemi könyvtári igazgató. A felolvasott 15 referátum többek között az egyetemi könyvtárak ideológiai és pedagógiai feladataival, a könyvtárak és a hallgatóság kapcsolatának megjavitásával, a könyvtáros képzés uj követelményeivel, a könyvtári munka racionalizálásával és mechanizálásával, az egyetemi könyvtárak bibliográfiai tevékenységével, a könyvtárközi kölcsönzéssel foglalkozott. A konferenciát jubileumi naggyülés fejezte be, amelyen 400 személy vett részt. (Szovetszkja Bibliografija 6 (58). vüp. 1959. 92-93. p.)

A Deutsche Staatsbibliothek kulturtermében 1959. március 23-án szervezték ujjá a Staatssekretariat für das Hoch- und Fachschulwesen (Fő- és Szakiskolai Ügyek Államtitkársága) mellet müködő könyvtári szakbizottságokat. Az eddigi tapasztalatok és követelmények ajánlatossá tették a bizottságok számának felemelését. Az ujjászervezés óta az alábbi bizottságok müködnek:

1. Könyvtárosképzés és továbbképzés.
2. Kiadványügyek.
3. Kéziratok és ősnyomtatványok.
4. Jogi kérdések.
5. Technikai és épitészeti kérdések.
6. Állomán ygyarapitás.
7. Katalógusok.
8. Bibliográfia és dokumentáció.
9. Olvasószolgálat.
10. Statisztika.

(Nachrichten für das wissenschaftlichen Bibliothekswesen der DDR. 5. Jg. 1959. 3. no. 17.p.)

AZ ANGOL LIBRARY ASSOCIATION S. R. Ranganathant a könyvtártudomány területén szerzett érdemei elismeréseképpen örökös tiszteletbeli alelnökévé választotta. (Library Herald, Delhi 2. vol. 1959. 1. no. 45. p.)

A DELHI LIBRARY ASSOCIATION Delhiben tartandó konferenciáján megemlékeznek Ranganathan Colon classification /Kettőspontos osztályozás) és Classified catalogue code (Tárgyi katalógus szabályai) c. müve megjelenésének 25. évfordulójáról. Ebből az alkalomból az ünnepeltnek könyvtártudományi dolgozatokat tartalmazó emlékkönyvet nyujtanak át. (Library of Congress Information Bulletin 18. vol. 1959. 17. no. 242.p.)

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

A LENGYEL KÖNYVTÁROSOK SZÖVETSÉGE Jarocinben nyári könyvtáros szemináriumot rendezett 1959. augusztus 17-27-e között. A szemináriumon hat előadás hangzott el; valamennyit a különböző könyvtártipusok együttműködésének szentelték. A szeminárium hallgatósága 38 könyvtárból toborzódott össze. A résztvevők számát 50 főben kellett maximálni, mivel az elhelyezési lehetőségek szükösek voltak. (Przeglad Bibliotoczny 27. r. 1959. 3. no. 288-292. p.)

A párisi Centre National de Recherche Scientifique (Országos Tudományos Kutatási Központ) megvett egy uj szabadalmat, amely a 212-es, rovar- és gombaölő viasz nevet viseli, és amely a könyvkötészetben használható fel. Gyártásáról egyelőre maga a Központ gondoskodik. A viasz hatféle szinben kapható, alkalmas megkopott bőrök átfestésére, és általában a lakk helyett lehet alkalmazni. (Bulletin de l'UNESCO à l'Intention de Bibliothèques 13. vol. 1959. 4. no. 98. p.)

DIRECTORY OF PERIODICALS PUBLISHED BY INTERNATIONAL ORGANIZATIONS (Nemzetközi szervezetek által kiadott periodikák jegyzéke) c. referenszkönyv jelenik meg a Nemzetközi Egyesületek Szövetsége kiadásában. A jegyzék 1340 periodika részletes adatait tartalmazza majd. (Library Journal. 84. vol. 1959. 12. no. 2031. p.)

Közeljövőben uj épitkezés indul Moszkvában, amelyet Könyvvárosnak neveznek el. Itt kap uj épületet a Szovjetunió Könyvkamarája is. (Der Bibliothekar 13. Jg. 1959. 9. H. 1034. p.)

Fremont Rider, a mikrokártya amerikai feltalálója, a mikrokártya előállitásáról adott tájékoztatásában igy nyilatkozott: «Amig a mikrofilmet általában csak egy-egy példányban állitják elő, addig a mikrokártya - mint a közzététel eszköze - több példányban s papiron készül; ötnél több kópia esetén már olcsóbb is, mint a mikrofilm. A mikrokártya a mikroprint-nél jobb másolatot ad. Ez idő szerint már kétoldalu mikrokártyákat is készitenek. Egyes problémák azonban még megoldásra várnak; ilyenek pl.: az eredetileg is igen apró méretü jeleknek a mikrokártyára való átvitele, - a megfelelő leolvasókészülék konstruálása stb. - Érdekes, hogy a mikrokártyák vevői között nagyobb számban találhatók szovjetunióbeli, ázsiai és afrikai intézmények, mint Nagybritannia-beliek.» (The Library Association Record. 1959. 61. vol. 7. no. melléklete, a Liaison (Library Association News-Sheet) 1959. jul. 63-64. p.)

RANGANATHAN már évekkel ezelőtt felvetette azt a gondolatot, hogy nem lehetne-e - a kiadókkal történő megegyezés alapján - a kiadvány megjelenésével egyidőben az adott mü cimleirását is közzétenni, esetleg magába a könyvbe benyomtatni?

Most az American Library Association 78., 1959. évi közgyülésén a Library of Congress beszámolt ezirányu kisérleteiről. A kisérletek 1958. junius 26-án kezdődtek. A Kongresszusi Könyvtáron kivül még 8 könyvtár kapta meg a kiadóktól a müvek kefelenyomatát, s ezt 24 órán belül cimfelvéve visszajuttatták a kiadóhoz. A kefelenyomatokat 159 kiadó küldte be, s a kiadványnyal egy időben megjelenő cimfelvételeket 230 különféle tipusu könyvtár használta fel.

Az előzetes beszámolók eredményeképpen megállapitható, hogy mind a feldolgozó könyvtárak, mind a kiadók, mind pedig a felhasználó könyvtárak a kisérletet hasznosnak és továbbfejlesztendőnek mondják. Nehézségek a feldolgozás során csak akkor merültek fel, amikor a kiadandó müvek adatai hiányosak voltak, pl. a pszeudonim munkák esetében. A felhasználó könyvtárak tapasztalata szerint a könyvekbe benyomtatott cimfelvétel több vonatkozásban bizonyult hasznosnak: megkönnyitette a szerzeményezést, a tájékoztató-bibliográfiai szolgálatot és a könyvtárközi kölcsönzést. (Library of Congress Information Bulletin. 18. vol. 1959. 27. no. Appendix. A kérdésre vonatkozóan tájékoztatást ad még: ALA Bulletin. 1959. 4. no. 329. p., Library of Congress. Information Bulletin. 18. vol. 1959. 10. no. 139. p.)

BEJELENTETTÉK AZ UNION LIST OF SERIALS (Időszaki kiadványok központi cimjegyzéke) c. kiadvány 3. kiadásának 1962-ben való közzétételét. Ugyancsak tervezik a LC's New Serial Titles (A Kongresszusi Könyvtár uj időszaki kiadványainak cimjegyzéke) 3. kiadását is. (Library of Congress. Information Bulletin. 18. vol. 1959. 8. no. 112-113. p.)

Egy 1959. április 30-án kelt rendelet, amely a francia hivatalos lapban (Journal Officiel de la République Française) 1959. május 10-én jelent meg, a dokumentátorokat a B kategóriába, a Centre National de la Recherche Scientifique (Országos Tudományos Kutatási Központ) személyzetének mérnökei és egyéb szakemberei közé sorolja. A B kategória első fokozatába a dokumentátorok, könyvtárosok és bibliográfusok, a másodikba a szakképzett segéd-dokumentátorok, segédkönyvtárosok és segéd-bibliográfusok, a harmadikba a segéd-dokumentátorok, segédkönyvtárosok és segéd-bibliográfusok tartoznak. (Les Cahiers de la Documentation 1959. 6. no. 70. p.)

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI FORDITÁSOK JEGYZÉKE

2320 - 2352

2320. KOYLE [KYLE], Barbara: Kutatási problémák a könyvellátással kapcsolatban.(Research problems in the field of book provision.) = Information Bulletin on Reading Materials. 1.vol. 1959. 3.no.4-6.p.

2321. BROWN,Alberta L.: A teljesitmény mérése és viszonya a szakkönyvtári szolgálathoz. (The measurement of performance and its relation to special library service.) = Special Libraries. 50.vol. 1959 8.no. 379-384.p.

2322. CARROLL,Phil: Munkamérésre van szükségünk. (We need work measures.) = Special Libraries. 50.vol. 1959. 8.no. 384-387.p.

2323. STEVENSON, Chris G.: Normák a szakkönyvtárban - szükséglet és alkalom.(Standards for special libraries - the need and the opportunity.) =Special Libraries.50. vol. 1959. 8.no. 388-391.p.

2324. HYHLÍK, F. : Az olvasás és hatása a személyiség kialakulására. Az olvasó lélektana. (Četba a její vliv na utváření osobnosti. Psychologie čtenáre.)
Praha. 1958, Státní pedagogické nakladatelství. 107 p.
Kevéssé rövidített forditás.

2325. CLIFT, David H.:A könyvtár - egy jobb Amerika felépitésének egyik eszköze. (The library - a tool to build a better America.) = ALA Bulletin. 53.vol. 1959. 8.no. 689-693.p.

2326. KOWALSKI, Janusz: Vita a könyvtári hálózat tervezéséről. (Nareszcie dyskusja o planowaniu sieci bibliotek.) = Bibliotekarz. 26.rok. 1959. 11/12.no.329-335.p.

2327. SIEKIERYCZ, Klara: A lengyel közmüvelődési könyvtárak audiovizuális felszerelése és állománya. (Urządzenia i materiały audiowizualne w polskich bibliotekach publicznych.) = Bibliotekarz. 26. rok. 1959. 11/12.no. 335-341.p.

2328. DROZDOVA,N. - CSIZSKOVA,G.: Az annotált nyomtatott katalóguscéduláról. (Ob annotirovannüh pecsatnüh kartocskah.) = Bibliotekar'(Moszkva). 1959. 10.no. 48-50.p.

2329. PHELPS, Ralph H. - HERLIN, John P.: A tudományos folyóirat helyettesitésére javasolt megoldások. Beszámoló és bibliográfia. (Solutions proposées pour remplacer le périodique scientifique.Rapport et bibliographie.) = Bulletin de l'Unesco à l'Intention des Bibliothèques. 14.vol. 1960. 2.no. 62-77.p. Bibliogr. 73-77.p.

2330. A Deutscher Büchereiverband e.V.(Német Könyvtári Szövetség, bejegyzett egyesület) alapszabályai. (Satzungen des Deutschen Büchereiverbandes e.V.) =Handbuch der Öffentlichen Büchereien. 1960.Sonderdruck. 4-5.p.

2331. Arbeitsstelle für das Büchereiwesen (Könyvtárügyi Munkaközpont) alapszabályai (Statut der "Arbeitsstelle für das Büchereiwesen".) = Handbuch der Öffentlichen Büchereien. 1960. Sonderdruck. 5-7.p.

2332. GARDNER,Frank: Az olvasó és a könyv. A kapcsolat problémája. (The reader and his book: problem of contact.) = Information Bulletin on Reading Materials.1.vol. 1959. 3.no. 6-7.p.

2333. JORDAN, Philip D.: A történész és a bibliográfiai eljárások mai problémái. (The historian and the contemporary problem of bibliographic techniques.) = American Documentation. 10.vol. 1959. 4.no. 267-269.p.

2334. SHERA,Jesse H.: Uj eszközök a történeti kutatás terheinek megkönnyitésére. (New tools for easing the burden of historical research.) = American Documentation. 10.vol. 1959. 4.no. 274-277.p.

2335. FRUMIN, I.: Több bizalmat a könyvtáros és az olvasó iránt. (Bol'se doverija bibliotekarju i csitatelju.) = Bibliotekar'(Moszkva). 1960. 1.no. 25-30.p.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

2336. BESTERMAN, Theodore: Az európai központi cimjegyzék terve.(The European union catalogue project.) = The Journal of Documentation. 14.vol. 1958. 2.no. 56-64.p.

2337. ROLOFF, Heinrich: A Német Demokratikus Köztársaság dokumentációs és tájékoztatási intézményei vezetőinek 5. konferenciája. Berlin, 1959. jun.2-5. (Die 5. Konferenz der Leiter der Dokumentations - und Informationsstellen der Deutschen Demokratischen Republik. 2-5. Juni 1959 in Berlin.) = Zentralblatt für Bibliothekswesen. 74.Jg. 1960. 1.H. 31-36.p.

2338. LEYH, Georg: Az IFLA (Könyvtáros Egyesületek Nemzetközi Szövetsége) müködése az utóbbi években.(Die Wirksamkeit des Internationalen Verbandes der Bibliothekar-Vereine in den letzten Jahren.) = Nordisk Tidskrift för Bok- och Biblioteksväsen. 46.årg. 1959. 3.no. 103-110.p.

2339. JENSEN, E.Allerslev: Racionalizálási lehetőségek a könyvtári munkában. (Rationaliseringsmuligheder i biblioteksarbejdet.) = Bogens Verden. 42.årg. 1959.8.no. 445-454.p.

2340. GASZTFER, M.P.: Az ipari termelést segitő bibliográfia. (Bibliografija v pomoscs' promüslennomu proizvodsztvu.) = Szovetszkaja Bibliografija. 1959. 6/58/. no. 10-21.p.

2341. KREMENECKAJA, A.V.: A müszaki könyvtárak bibliográfiai munkájának tervezése és koordinációja. (Planirovanie i koordinacija bibliograficseszkoj rabotü tehnicseszkih bibliotek.) = Szovetszkaja Bibliografija. 1959. 6/58/.no. 22-28.p.

2342. KACSINSZKIJ, A.I.: A Szovjetunió Állami Tudományos Müszaki Könyvtárának bibliográfiai munkája. (Bibliograficseszkaja rabota Goszudarsztvennoj naucsno-tehni - cseszkoj biblioteki SzSzSzR.) = Szovetszkaja Bibliografija. 1959. 6/58/.no. 29-32.p.

2343. KIRPICSEVA,I.K.: A bibliográfia kérdései a könyvtárosok leningrádi értekez - letén. (Voproszü bibliografii na mezsoblasztnom szovescsanii-szeminare biblio - tecsnüh rabotnikov v Leningrade.) = Szovetszkaja Bibliografija. 1959. 6/58/.no. 84-91.p.
Kivonatos ismertetés.

2344. WOLK, L.J.van der:Telex és sikfilm a könyvtárközi forgalomban. (Télétype et microfiche transparente dans les relations entre bibliothèques.) = Bulletin des Bibliothèques de France. 4.ann.1959. 11.no. 475-494.p.

2345. A [lengyel] Müvelődés- és Müvészet ügyi Miniszter 1957. dec. 30-án kelt rendelete a Külföldi Kiadványok Központi Katalógusáról. (Zarządzenie Ministra Kultury i Sztuki z dnia 30 grudnia 1957 r. w sprawie Centralnego Katalogu Wydawnictw Zagranicznych.) = Monitor Polski. 1958. 4.no. 15.tétel.

2346. Szocialista szellemben dolgozni,tanulni és élni. (Auf sozialistische Weise arbeiten, lernen und leben.) =Bibliothekar (Berlin). 13.Jg. 1959. 5.H. 537-538. p.

2347. SCHOTT, Egon : Könyvismertetések, könyvekre vonatkozó tájékoztatások és irodalmi propaganda-munka a szocialista munkabrigádok körében. (Buchbesprechungen, Buchinformationen und literarische Agitation in den Brigaden sozialistischer Arbeit.) = Bibliothekar (Berlin). 14. Jg. 1960. 5.H. 521-522.p.

2348. HAJDUŠEK, Jozef: Szélesitsük ki az üzemi szakkönyvtárak által a szocialista munkabrigádoknak nyujtott segitséget . (Rozvinút' pomoc technických závodných knižnic brigádam socialistickej práce.)= Čitatel'. 9.roc. 1960. 3.no. 126-127.p.

2349. SHERA, Jesse H.: A történész és a dokumentáció. (Szerkesztőségi cikk.)(The historian and documentation.) = American Documentation. 10.vol. 1959. 4.no. Borítólap belső oldalán.

2350. BOAZ, Martha: Korszerü irányzatok a könyvtárszolgáltatások terén. (Modern trends in library service.) = Libr.J. 85.vol. 1960. 4.no. 727-729.p.

2351. Évi beszámoló a könyvtári cenzuráról (An annual review of library censorship. = Libr.J. 85.vol. 1960. 2.no. 205.p.

2352. Amerikai Iskolai Könyvtárosok Egyesülete. (American Association of School Librarians - AASL). = School Libraries. 9.vol. 1960. 2.no. 45-48.p.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

TARTALOMJEGYZÉK

	oldal
LIPOVSKY, J.: A csehszlovák könyvtárak egységes rendszerének szerepe és feladatai	1 - 10.
KONDAKOV, I.: Szinvonalasabb módszertani segitséget a könyvtáraknak	11 - 17.
PHELPS, R.- HERLIN, J.: A tudományos folyóirat helyettesitésére javasolt megoldások	18 - 35.
LEYH, G.: Az IFLA működése az utóbbi években	36 - 42.
A Német Demokratikus Köztársaság tudományos könyvtárügyének hétéves távlati terve	43 - 52.
GASZTFER, M.P.: A bibliográfia az ipari termelés szolgálatában	53 - 63.
A müszaki tudományos tájékoztatás és propaganda főbb központi szervei a Szovjetunióban	64.
KREMENECKAJA, A.V.: A müszaki könyvtárak bibliográfiai munkájának tervezése és összehangolása	65 - 71.
KACSINSZKIJ, A.I.: A Szovjetunió Állami Nyilvános Tudományos Müszaki Könyvtárának bibliográfiai munkája	72 - 74.
A történettudomány bibliográfiai problémái	
SHERA, J.H.: A történész és a dokumentáció	75 - 77.
JORDAN, Ph.D.: A történész és a bibliográfiai eljárások mai problémái	78 - 82.
SHERA, J.H.: Uj eszközök a történeti kutatás terheinek könnyitésére	83 - 89.
Jóváhagyták a szovjet könyvtári osztályozás fő osztályait	91 - 95.
BRÜCKMANN, K.: A Német Demokratikus Köztársaság tudományos könyvtárügyének legközelebbi feladatai.	95 - 106.
Programtervezet a Német Demokratikus Köztársaság közmüvelődési könyvtárügyének a hétéves terv keretében való fejlesztésére	107- 113.
SUNKOV, V.I.: A szovjet bibliográfia feladatai a hétéves terv időszakában	114- 121.
FRADKINA, Z.: A könyvtárak 1959-1965-re szóló összesitett bibliográfiai tervének előkészitése.	122.
HIREK	123 - 129.
KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI FORDITÁSOK JEGYZÉKE	130 - 131.

KÖNYVTÁRI FIGYELŐ

F.k.Dr.Jóboru Magda

Kiadja az OSzK Könyvtártudományi és Módszertani Központ

1960.augusztus 30.

Példányszám: 460 Terjedelem: 16.7 A5 iv

Készült a KMK és az OMK házi sokszorositójában
(Bp. VIII.Muzeum u.3.és Muzeum u.17.)

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban